

Katolický cirkwnj děgepiš,

š obzvláštnjm žřenjm na Reformacj.

Pro školy a pro lid

vzdělal

Karel Haas,

dobrowolně uštaupilý protestantský pastor a doktor
libomudrcwj.

Dědictwj Swatojanskému

obětowal

Pantaleon Neumann,

kaplan w Zábork, Králově Hradeckého biskupstwj.

Náhladem Dědictwj Swatojanského.

Pro rok 1848. — Číslo XX.

Cena 25 kr. na štěb.

W Praze, 1848.

Tiskem knjzecz arcibiskupské knihtiskárny, řizenjm Synů Bo-
humila Haase, za faktora Josefa W. Zába.

Bláště k dostánj u kněhkupce Bedřicha A. Krednera,
na staroměstském náměstj.

»Toto praví Hospodin: Stáňte na cestách a pohleďte a tázte
se na stezky staré a vizte, která by byla cesta dobrá, a
chodte po ní, a naleznete občerstvení duším svým.«

Jeremiáš 6, 16.

Předmluva.

Základem i modjtkem děgepisu tohoto gest cjrkw bogugij a wjtěžná; a wssať, gsa obecnstwu wěnowán a co možná stručně wypracowán, gměno cjrkwijnho děgepisu ani si neosobuge. Sprostičkým rozwrhem se řjdě dci žáctwo a lid přes prwnjch 15tero stoletj rychle přewěsti, ale giž tu gim ten prawý hled ukázati, kterýmby cjrkwijn záležitosti pozorowati měli, aby co na cjrkwí Božského a lidského, co wěčného a časného gest, dobře rozeznali a proto událostmi 16., 17., 18. a 19. stoletj se nepomýlili, alebrž pro matku bogugij wěrnostj a pro matku wjtěžnau ucti-
mostj naplnění byli. K dosaženj cíle toho zdali gsem přiměřené děge šťastně wywolil a spogil, znatelowé nechť rozsaudj. Wedlé přánj gegich gsem se u reformacij nehδέle pozdržel, an právě o této tať důležitě částce

děgepisu cirkewnjho žáctwo a lid dosud málo poučení gsau. Neprawjm, žeby tento spisel ultramontánský (záhorní) *) nebyl, neboť se níkde pod žádnau horau ukrýti nemijnj, ale w lásce s prawdau na swětlo wystupuge; Řjm co střed gednoty pořád má na očjch, a milerád by se stal angelem počoge a spomócnjkem, by lid náwrssemi zpotwořilých powěstj obklopený přes ně se wyssinul a do cirkwe katolické přestaupil.

Neypřjssněgšj úsudky w děgepisu tomto wycházegj z úst protestantských.

Rňžby gen gediná dusse čtěnjm tjmto powzbuzena byla, za to neymenšj mistečko w cirkwi wesele trpěti a srdnatě pro ni bogowati! Pánu, k gehož oslawě semjnko toto zaseto gest, budiž také poručeno!

W Augšburku I. R. 1846.

Saase.

*) Řjm ležj za horami (ultra montes) Alpskými — ultramontánské sluge, s Řjmem co sauhlasj.

První doba Církve Kristovy.

Od sešlání Ducha Svatého na apoštoly až do
císáře Konstantina Velikého

(čili od roku 33. až do r. 312. po narož. Páně.)

§. 1.

Příprava k sešlání Kristova. Založení církve
křesťanské.

Bůh jest láska — proto stvořil člověka
k svému obrazu a povolal ho k svatosti a k bla-
ženosti. Adamovi a Evě, dobrým, newinným
dítětům svým, jenž se svým tvůrcem gedno
býti a pospolu pokogně žiti měli, onkázal za
obndlj rág, to nenlepšj, nenšťastněgšj místo.
A wšak zlomyšlný satan hleděl na to štěstí
okem záwistiwým, a lstiwě přemluwil sprostičké
nasse rodiče, že se od Boha odwrátiwšse, škrze
pýchu, mlsnost a neposlušnost hřessili; Bůh pak
to dopustil, znage zlé w dobré obrátiti. Hře-
šiwššjm wedlo se tak, gafo nám po spáchaném
hřjchu. Děi se gím otewřely; i poznaliť zrátu
swé newinnosti a winu na hada swáděli. Ale
Bůh potrestal swůdnjka i swedené. Než s tre-

stágcij geho spravedlnostj se slaučilo milosrdenstwí a láska; nebo soudce wyhlásíw ortel i hned gim spasitele sljbil, genžby ge od hřichu a trestu wyswobodil.

Wyssse wyhnáni z ráge, wkročili Adam a Ewa na zemi, na kterěz nynj pro gegich hřich ležela Boží kletba; a wšak těssili se w starostech a w bolestech swých pomyslenjím na budaucj wykaupenj. Ustanowiw ale Bůh poslati spasitele, proč s ním tať dlawho mēsskal? Proto že lidi negen trestu za hřich zbowiti, alebrž hřich gim zossklniwiti chtěl, což při swéhlawosti člowěka padlého welmi těžce chodjwá, gelikož se řizenj Božjmu podává teprw tenkrát, když wssého zkusíw, co držel za prospěšné, posléze uznati musj, že zlé gest, a že to s ním Bůh dobře myslj a že gediné Bůh geg zachowati může. Tak se to má s každým hřissnjkem; tať to taťé na marnotratném synu w Ewangelium wi-
djme, genž teprw w té nenřrutěgssj bjde k otci swému se obrátil; ale lituge a łage se i hned co nenlaskawěgi od něho přigat bnl. Zanechalť sice Hospodin člowěčenstwo w bjde, ale ruky swé od něho neodwratil, nýbrž k přjssj Mēssias-
sscwu ge připrawowal a zákonem starým wy-
chowáwal.

An totiž s neprawostj rostaucj wjra w gedí-
něho Boha, w přikázánj a zaslíbenj geho hasla,
učinil Hospodin s Abrahamem smlawu, proto
že on gediný prawau wjru zachowal, a roz-
množil geg w národ weliký (1. Mogg. 12.)

Tento národ zprawoval Bůh sám, vykázal mu vlastní zemi, a dával mu takové zákony, jenž směřovaly na budaucího Mesšiáše. Proroky k němu posílal, kteříž mu připomínali smlauvu Boží s Abrahamem a jeho potomky učiněnou, a na Krista ukazovali. Z dvanáctera pokolení Izraelských bylo pokolení Judovo wyvoleno, z něhož zaslíbený Spasitel přigiti měl. Byloť pak také pokolení Judovo Bohu wěrnějšj, a protož i milejšj než giná. Časové se stávaly čím dále tím smutnějšjmi; wýhljdy ale na Krista se gasnily tím wjce. Posléz, kdž newěra a nepravost židů a pohanů newůš wystaupily, a kdž spravedlivé dusse po wnfaupeni newmraucněgi taužily, přissel Kristus Pán, Mesšiáš. Kdž se naplnil od Boha uložený čas, wzesslo swětlo pravé, aby zapudilo temnost bludu a newěry.

Uš 4000 let čekalo člowěčenstwo na přjchod Páně. W nehlubšj chudobě a nizkosti se narodil z Marie, newswětějšj panny w Betlémě; i byl pastýřům, od angela zwěstowan, pohanům hwězdau oznámen, obřjzkauf zákonu poddán, w chrámě obětován, od Si meona poznán, od Heródesa pronásledován, od Boha zachován a tak giž prwnj swé dni w nesnázech a protiwensstwjch stráwil. Dwanáctiletý učil w chrámě Jeruzalémstém poneyprw, a obgewil wššj swé poslánj k užasnuti wšsich přjtomných. Giného o mládenečtém wěstku Kristowu pjsmo swaté newyprawuge; — až do 30 roku swého žil saufromně, poddán gsa

rodičům swým; — gať mile ale 30 let dosáhl, kterýchž zákon k učitelstvému úřadu požadoval, od Jana, lid naň připravujícího křtén gsa, byl od Boha samého za Messiasse vyhlášen. Potom na paussé odssed modlil se a po 40 dnj a nocj postil a nám na příklad pokussenj se podvolil a ge přemohl.

A giž nastaupil učitelstvý úřad swůg Kristus Jezjś. Učil nás o Bohu, že gest geden Bůh we třech osobách, Dtec, Syn a Duch swatý; že gest Bůh wěčný, wsemohancj, wswědaucj, wssudn přítomen, nenwenš dobrotiwý, swatý, spravedliwý, milosrdný, nenwenš maudrý, prawdomluný, w slibech wěrný, nezmenitelný, do dokonalý, paubý duch; že gest Bůh náš Dtec, kterýž nám z lásky Syna swého k wykaupenj seslal, že potrebn nasse obstaráwá, w trápenj nám pomáhá, hřichy kagjcjm odpauští, milosti k dobré mu nám udjil a na wěčnosti nebe nám připravuge. — D sobě prawil, že gest zaslíbený Spasitel swěta, Syn Boží, Dci we wsem rowný, a že proto přissel, aby nás prawé wjře. poučil, aby nám příkladem ctnosti se stal, aby za nás smrtj swau zadošt učinil. — D Duchu Swatém refl, že gest třetj božská osoba, náš učitel, utěšitel, poswětitel, dárce darů nebeských. Přikázal nám, abyhom w Boha wěřili, w něg daufali, geg milowali, geho poslauchali, a w duchu a w prawdě gemu se klaněli, rozum swůg geho zge: wenj, a wůli swau geho řizenj podrobugje. — Dále učil nás Kristus Jezjś, že gsme djiky Bo-

ži, wespolek bratřj a sestry, bližnj; geden gať druhý k swatosti a blaženosti powolan; Dusse nasse že geť nesmrtelná, kteráž od těla smrtelného se odděliwši do rukau Božjch přigde; tělo nasse, ať w hrobě porussenj wezme, w poslednj den že wzkrjsseno bude, tenkráte že wstanau wssični zemřelj, těla že se spogj s dussemi, a wssični lidé pospolu že weřegně od Boha sauzeni a buď do nebe, do mjsta radosti přigati, nebo do pekla, do mjsta muť, zamrženi budau; tam že geť žiwot wěčný, tu wěčná smrt. Přikázal nám, abydom se wespolek milowali, wse dobré si přáli a činili, snášeli se, odpausstěli si, napravowali se, geden druhého k swasenj wedli.

Negen ale že krásně učil Kristus Jezjš, anobrž i řonal, čemu vyučował, a žárafy powozował učenj swého. Z lidu sobě učennjky wywoliw do zwláštňjho wychowánj swého ge wzal. Po třech letech uplynul dle tagné rady Boží čas spasitelského djla geho; i předpowědel učennjkům swým smrt swau, těšil gich pogištěnjm z mrtwých wstánj swého, sljbil gím Ducha swatého, sedm swátostj ustanowil a wydal se nepřátelům swým. Usmrcenj, wzkrjssenj a na nebe wstaupenj swým pozemské swé poslánj dokonaw, newiditelnau činnost swau započal.

Dwanáctero apostolů s Matěgem, na mjesto zrádce Židáše zwoleným, prowaděgj Kristowo zawedené djlo, na slawnost swatodussnj počawše, w čemž také nástupci gegich pokračuj.

Společnost, kterauž Kristus Jezjš k dál

ſſjmu wedenj ſpaſitelſkého dila ſvého založil a s ſebau Duchem Swatým ſpogil, ſe wſſemi, genž ſkrze ni w něho uwěřj, gmenuge ſe gednjm ſlowem **Křesťanská církev**.

Widitedlně Spasitel náš na hoře Olivetské na nebesa wſtaupil, oblať geg wzał od očí apoſſtolů; dal gim ale to ſlawné pogiſtění, že s njmi, genž w dle wykaupenj dle geho uſtanowenj po wſſecky čas pokračowati budau, geſt a bude až do ſkonánj ſwěta.

Kriſtuſ geſt tedn duſſe, církev geſt tělo geho. A protož má církev dwogj, nemiditelnau a widitelnau ſtranu. Podlé těla muſj widitelná církev z mnohých a mnohonáſobných audů po-
žůſťawati: podlé duſſe, genž geſt duch Kriſtůw, kterých učj wſſeliké prawdě, muſj býti ſwatá a neomplná. Staneſi ſe w nj omyl, podnybil gen aud, řjďe ſe ſlabým Duchem ſwým, ne Duchem Kriſtowým. Kriſtu po boku byl hrubý hřjſſnj, proto ale Kriſtuſ ſám nebyl zneuctěn, a gedenaćero oſtatnjch hodnjch apoſſtolů ſkrze nehodného ſpoluapoſſtola Židáſſe nemůže býti zamrženo. A tať giž od počátku ſvého měla církev mimo hodné i nehodné audy, ty ale ſám Kriſtuſ wylaučj a odfaudy.

Gaťo Kriſtuſ Bůh : člowěk, tať též církev choť geho, božſkau i lidſkau ſtránku do ſe má, božſkau ſkrze Ducha Sw. od Kriſta gj ſljbeného a daného : lidſkau wſſať, poněwadž ſe tento Duch Swatý s lidmi ſpoguge, dokuď dle Kriſtowa rozkažu co audowé gednoho těla pod neywyſſj

widitelnau hlawau pospolu a tudy i s tau neymněšši newiditelnau hlawau spogeni gsau. A tomu cíli a konci obdržela cirkew celau plnomocnost pro časnost i pro věčnost od Pána swého, kterau též pod nepřetrženau geho ochranau ku spasenj člowěčenstwa wykonává. Bez cirkwe by wšsecka naděge na lepšši věci, wšsecken ctnostný cwiť, taktéž wšsecka nasse prawá swoboda dárno wyhynuly a člowěčenstwo samo by upadlo do té zhowadilé bjdy, w kteréž tápagi wšsicni národowé, gimž ono milostiplné slunce, »Křistuš« gessťe nezaswjtilo.

Gedna gest cirkew, poněwadž pod gednjm duchem stogjc gedno učenj, gedny swátosti, gednoho představeného, totiž pareže, gednu a tutěž kážen, gedno a totěž zřizenj má. Z toho také wychází, že cirkew gednoho Spasitele, gednoho ducha, gednu prawdu magjcj, toliko gedna prawá býti může. Cirkew gest cesta ku Křistu, Křistuš cesta k Bohu.

Swatá gest cirkew, neboť swatý gest Křistuš, zakladatel gegj, k swatosti ona sama weđe, mnozi wěřjcj swatými se stali a swatými se magj státi wšsicni. — Ap o s t o l s k á se gmenuge cirkew, poněwadž gi Křistuš duchem swým na apo s t o l j c h a gegich nástupcjh založil, a ti gi wzdělali a wzděláwagj. — K a t o l i c k á t. g. wšseobecná, gest Křistowa cirkew, gelikož wšsecky národy wšsech časů a wšsech fragin obsáhnutí má; a mimo to tak gest zřizená, že celého člowěka, s tělem i s duššj, od kolébky až k hrobu, do swé ochrany béře.

Náboženské, od církve pravé se různící společnosti nazýváme sekty kacířstva, a magli do sebe kterau ze známých udaných, newynwince se u nich úplna, wšsecky vlastnosti církve pravé u nich nenalezneš.

Měla ale pravá církev Kristowa nepatrný počátek; protož gi Pán a Spasitel zrnu horčičnému přirovnal. Wzrůstu nabyla na slavnost letnic, na den seslání Ducha swatého.

U velikém smutku, wšak poslušně očekávalo malé stádečko zaslíbení místra swého, kteráž se na slavnost letnic dokonale vyplnilo. Duch Swatý srdce apóstolů maudrosti a uměním naplnil, i každý gegich způsobné a wýmluvné učinil. Ddcházegjicjho Spasitele přání newětšj a poslednj, aby wšickni geho wěřjci gedno byli (Jan 17, 21,) ke skutku přicházelo. Židé domácj a přichozj, i cizj národowé slyšeli gednau řečj apóstolů mluwiti a wšak zděšili se, slyšjce gedn každý gazyk swůg, w kterémž gsau se zrodili; a w ten den na kázanj Petrowo okolo třj tisíců a krátce potom pět tisíc mužů k apóstolům se připogilo. (Sk. 2. 2.)

Dnowé swátečnj se skončili, a slovo Boží prwnkrát na půdě Izraelské šťastně se zafelo, a také od židů domů se wrátiwšjch do kragin vzdálených přeneseno bylo, by i zde stý užitek neslo. U tjm stawba nowá z tichaunkého, ukrytého základu swého, na swětlo wystaupila a widitelná církev se obgewila, aby utwořila newiditelnau; — t. g. církev před twářj wěškerého lidu

zewnitř powstala měla od této chvíle k jednotě
wnitřní uvažeti. O tuto jednotu usíluge ne-
ustále a se snaží, aby sláva byla vzdávána
Bohu, pokog aby mezi lidmi panoval a země
aby tak obdržela opět twárnost ragskau.

Kdy zlatý wěk tento nastane? Už boha-
bognost nad hříchem swjtězj! A kdo gi wjtězstwj
toto propůgčj? Wjra, ž Boha posslá a sřz
cjrkw chowaná, podáwaná, sjlená a zachowaná.
Kterak to dopadá, zdali na bljzku, čili podál
tohoto sřstastného wěku stogjme, tomu **Děgepiš**
cjrkewnj wnyčuge. Wěru, krásné a spasitelné
gest to naučenj, an ž něho šeznáváme, gaký to
čas w králowstwj Božjm.

Alle děgepiš cjrkewnj náš také powzbuzuge,
abychom ctili Boha, otce swého a cjrkew matku
swau, požehnánj gegjho aučastni býti žádajice;
neboť nám děgepiš udává, co wisse Hospodin
k zachowánj a rozšřřenj cjrkwe swé we swětě hřjchu
plném učinil a co činj dosawád, ba že stwořenj
teprw sřrže cjrkew úplným dobrodinjm nadáno,
a že wykaupenj w cjrkwi toliko možná gest,
gelikož ona gen poswēcuge, kdežto bez poswěcenj
a očistěnj žádný Boha spatřiti nemůže. O, gak
drahau se cjrkew každému stane, kdož gen uwáží,
gak gi Bůh milostmi swými naplnil, a gak
prožřetelně a podimně sřz rozličné nesnáze gi
wede, tak že ona stále bogugje, stále také wjtězj
a následugje pastýře dobrého, neumdleně a mau-
dře hledá, co se bylo ztratilo. Naučjš-li se ale
cjrkew ctiti a milowati, také lépe a lépe poznáš

gegí tagemstwíj; horliwosť twá pro wíru bude ohníwěgssíj, žiwot twůg při wssém zápasu sšastněgssíj, a twá wnhlídka do budaucnosti radostněgssíj. Dowěš-li se tu gíž tať utěssených a slawných něcj w cirkwi a o cirkwi: co máš w nebesích teprwa k očekáwánj?!

A š takowýmto úmyslem a š pomocij Boží osmnáctero cirkewních století si rozebjrati budeme, owssém z nich tu nejmenšší částěčku; než i ta negen mile náš bawiti bude, alebrž také hluboce náš dogme. Tam, kdez we stoletích těchto nagdeme ústaw založený k našemu poučenj, potěssenj, wychowánj a wykaupenj, ústaw od apóstolů pocházegjící a od řádných nástupců gegích dále wědený, ústaw gednostegný w učenjích a w řádech swých, ústaw samý w sobě swatý a k swatosti dopomáhagjící, ústaw obecný, pro wssedny čas a lidi gsaučj, a pewně a nemywratně trwagjící, tam gest cirkew prawá a mimo ni není než blud, ale žádně spasenj; gen samá neswornost, ale žádný pokog.

§. 2.

Wysláníj Apóstolů: Petr, Pawel, Jan.

Poněwadž Israelský lid, dwanáctero pokolenj mage, podobiznau byl a nástinem lidu křesťanského: proto wywolil sobě Pán Jezžš dwanať apóstolů, gegichžto gména wedlé Ewangelium sw. Matausse 10, 2. 3. 4. tato gsau: »Prwnj Šimon, •genž slowe Petr, a Dndřeg

bratr geho, Jakub Zebedeůw a Jan bratr geho, Filip a Bartoloměg, Tomáš a Matauš publikán, Jakub Alfeůw a Tadiáš, Šimon Kananeyšhý a Jidáš Iškariotskhý, kterhž i zradil ho.« En sobě Kristus Ježiš wynwolil, u wjře swé wpučil, a také wyslal, aby wpučowali a křtili národy. Ale že by byl Kristus, Syn Boha žiwého: to nebeskhý Otec neydrjwe zgewil Petrowi a Petr to neydrjwe wyznal. Na to geg Pán a mistr základem skalnjm cirkwe swé učinil, a moc wázati a rozmazowati gemu samotnému zwláště a drjwe, nežli ostatnjm apóstolům, pospolu dal. (Mat. 16, 19; 18, 18.) An wšak Pán dále prawil: »Gakož mne poslal otec, tak i gá posílám wáš,« (Jan 20, 21,) musjme to wše na zemněgšj pořádek mezi apóstoly potahowati, tak že geden z nich neywněššj hlawau druhých byl, gakaui byl dosawáde Pán a mistr gegich. Při tom při wšem slabosti Petrowy dobře znal, a při wšj lásce wždy naň přjsnjm byl; i znaltě lásku Petrowu, ale aby také Petr někdá na to nezapoměl, po swém z mrtwých wstánj po třikrát si nechal od něj opětowati, že geg wjce miluge nežli druzj, a pať beránkhý a owce, t. g. celé swé stádo, učitele a učence gemu odenwdam, i umučenj geho mu předpowěděl, a tak důstognost i břemeno zároweň naň složil. (Jan 21, 15—19.) Ale gako Kristus Pán a mistr nohy swých učedlnjků umyl, rowněž tak se měl ten neywněššj po něm wždy neyhlouběgi ponižowati.

Tuto přednost swau znal Petr a dle ní si i počínal; nebo hned po na nebe wstaupení Kristově, postavil se Petr u prostřed bratří (Sf. A. 1, 15), wolení nowého apóstola nařídil (Sf. A. 1, 16 — 22.), první kázání k židům držel, (2, 14.), první křesťanskou společnost, církev založil (2, 41.) první zážrak učinil (3, 6 — 8.), první se lidu a wrchnosti zodpowídal (3, 12; 4, 8.), první zážračnou ochranu Boží na sobě okusil (12.), sněm apóstolský zprawoval a první slovo w něm wedl (15.) i přivolil, aby se gínj na slowůtnost geho odwolali. (Sf. A. 15, 14.) On s bratrem Dnědřem geden z nepřvněgšjch apóstolů, negen nendřjw se uwádj, nýbrž i wýslowně »první« se gmenuge, (Mat. 10, 2) a on sám dle hodnowěrných zpráv Lina, Klea a Klimenta, pomocnjšj sw. Pawla, (Fil. 4, 3) za své nástupce ustanowil. Z druzj apóstolé dobře nahljželi, že widitelná církev Kristowa nepřvněšj widitelnau hlavu mjtí musj, a že první widitelná nepřvněšj hlawa po Kristu Petr byl, kterýž zapřenjm Pána swého bluboce klesnuw, takowé pokánj činil, že obrátě se bratří swých potwřzowati mohl. (Luk. 22, 32.)

Má-li každé swětšké králowstwí nad sebou Boha a mocnáře, čili wrchnost gakožto zástupce Božjho, aneb má-li dwogj, newiditelnau a widitelnau hlavu: — i proč by králowstwí Boží na zemi, proč by církev od toho byla wngmuta? Bůh náš wede od wěcj widitelných k wěcem newiditelným; dopausstj, abychom dřjwe co dřjsh

nedospělé wněgšj křesťané byli, a pozcnáhla se křesťany wnitřnjmi stali; a k tomu by nebylo widitelné cirkwe třeba? — Z této teprw ta newiditelná wychází, křesťané totiž tak zvedeni, že se Bohu w duchu a w pravdě flañej. A pakliže by tato widitelná cirkew widitelnau newyňššj hlavu mjtí nemusela: byl by náš Spasitel zbytečná ustanowenj zawedl, Bůh by byl na způsob nepochopitelný sřz přemnohá stoletj papežstwj, wěc docela nekřesťanskau, ochraňowal; wššicni papežowé, mučedlnjci a zástupowé nábožných a učených mužů byli by lháři a blázni byli, že na takowéto ustanowenj Kristowo wšsegau zakládali. Ale, gestliže, gať předhazugj odpornjci, cirkew katolická hned od swého počátku hlavní takowýto blud w sobě zawjrá, a na něm sřz osmnáctero stoletj giž držj: odkud to, že nezahynula, gelikož blud z hřjchu pochází, a toto dvě, blud a hřjch, wšsečo bořj?! — Tjm se dokazuje lež odpornjků.

Na založenj cirkwe Jeruzalémské pracowal newjce apostol Petr, ale i giné cirkwe w Palestíně a w okolí žjdl a procházal. Byl také w Antiochii, kdez ciitelé Kristowi k posměchu gméno »křesťané« dostali; a wššak milerádi za swé pravé a wlastnj přigali, a toť gest až po dneš nasse newěššj čest. Z Antiochie se odebraw Petr do giných fragin maloasiatských, wšsude hlásal Ewangelium obzwláště w Pontu, Kapadocii, Galácii, w Bitynii; (1 Petr 1. 1.) Gať dokazuje newstaršj cirkewnj otcowé, a ginj spi-

šowatelowé, a obzwołáštne gať swědčj sama cirkew Řjmská, kteráž si Petra nedá odepřiti, ale wždycky se k němu hláši, gaťo dítě k otcí swému. — Bhl sw. Petr wjcekrát w Řjmě, a sice poprwé r. 42 p. n. P. totiž dřjwe než od Heródesa uwězněn a z ruky geho anjelem wytržen byl, což se r. 44. stalo, řdyž se wrátil na slawnost welikonočnj do Jeruzaléma. A po druhé opět Petr do Řjma přjšed, cirkew tu řjdl až do 67. roku p. n. P., w kterézmtó roku proroctwj mřtrowo na něm se wýplnilo: »Amen, amen prawjm tobě; řdyž gšl byl mladšj, opasowal se a chodjwal gšl, kamš dťel; ale řdyž se žstaráš, wztáhneš ruce swé a giný tě opáše a powede, kam ty nechceš.« To pať powěděl, znamenage kterau by smrtj měl oslawiti Boha. (Jan 21, 18. 19.) A oslawil Boha pod cjsaťem Neronem smrtj řjže, byw celých 25 let prwnjm nejwňššjm Řjmským břkupem, ať nebyl nepřetrženě w Řjmě. Dwě epřstoly, krásné to přsemnj památky swé pewné wjry a pastřřské horlivity, po sobě nám žůstawil.

Gaťo byl Petr pužen a powolán, židny na řřestanstwo obraceti, tať byl Pawel mezi pohanny poslán. Nicméně ale. Petr předce tu nejwěťšj pohansko-řřestansřkau cirkew založil: a Pawel zase při každě přjležitosti do řřkol židowských chwátal, tať že řrdce apostolůw nižádným straným předobljbenjm pogatá nebyla. Při prwnjm pronásledowánj, gež židé Jeruzalémřřti proti řřestánům pozdřihli, obgewil se obzwołáště gaťysi

mladý fariseuſ, Šawel, ſlepý to horlitel pro
zákon Moſožjſſůw a welký protivnjí wjry Kri-
ſtowny. Nejen že powolil k uſmrcenj Štěpánowu,
alebrž dnchtě po wyhubenj učennjků Páně, od
knjžete kněžského liſty do Damaffku ſi wyžádal,
aby křeſťany tamněgſſj gimal, a ſwázané do
Jeruzaléma přiwedl. Ale na ceſtě ſe mu zgewil
Ježjſ a protivnjka wjry křeſťanské proměnil
w nenhorlivěgſſjho gegjho blaſatele. Tato pro-
měna byla zbožnému apoſſtolu pohnůtkau, i gměno
Šawel w Pawel proměnití. Po ſwém obrácenj
odeſſel Pawel do Arabie, a zaſe ſe do Damaffku
nawrátil, a potom po třech letech přišſel do Jeru-
ſaléma, aby ſe k učennjům připogil a Petrowi
ſe ukázal. S Barnabášem Cyperſkým naſtaupil
ceſtu do Cilicie a do Sirie; na to ſ tjm ſa-
motným Barnabášem prwnj ſwau welikau ceſtu
k rozſſjřenj křeſťanſtwa ſonal do Cypru, Pam-
filie, Piſidie, Likonie; druhau ceſtu ſonal ſe
Silau do Maloaſie, tamtéž ſonal třetj ceſtu ſwau
a wſſude ſlowo Božj kázal a mimo to i wěř-
cjm pſáwal. Geho epiſtoly: epiſtola k Řjma-
nům, 1. a 2. k Korintům, k Galatům, k Efe-
ſkým, k Filippenſkým, k Kolofenſkým, 1. a 2.
k Teſalonicenſkým, 1. a 2. k Timoteowi, k Ti-
towí, k Filemonowi, k Židům hlubokau gehu
učenost i welikoſť daných mu zgewenj Božjch
w ſobě obſahugj.

Evangelista Páně ſw. Lukáš popiſuge nám
žiwot ſw. Pawla až do 62. neb 63. roku p. n. P.
W čaſe tom byl weliký onen apoſſtol národů

po 2 leta w Římě umězněn, a propuštěn byw, cestowal opět sem tam na blízku a we vzdálj, aby Kristu ctitele ziskal, mnoho proň přetrpěl, žádost mage rozdělen býti, a býti s nym, až mu po 4 nebo 5 letech dopřáno bylo, w Římě zároveň s Petrem pro Pána swého umřiti. Pod cisářem Neronem mečem byl stat. Gedenkráte toliko, a to gen okamžitě Pawel Petrowi odepřel, (Gal. 2, 11) — a wšak tjm právě se gednota w Kristu i cirkwi utwrdila, a mezi oběma apóstoly níkterak porušená nebyla, tak že ge Pán w gednom čase mučednickau korunau oblažil. Rozděl mezi pohany a židy měl býti docela wyzdwižen. Pomník stwosťné si tito dwa apóstolowé w krásných swých listech postavili, a wděčné potomstwo hroby gegich zbožným nawštěmowánjm, wíce ale a to stříz mnohé dokázané záznaky Bůh ge ctj.

Geden z apóstolů až na konec prwnjho stoletj, nebo až do 1 roku druhého stoletj wydržel: na wysoké geho stárj narážel mistr sám. Toho uzřew Petr, řekl Ježíšowi: »Pane, což pak tento? Řekl gemu Ježíš: Chci, aby on tak zůstal, dokudž nepřigdu; co tobě potom? Ty pogď za mnau.« Z wyšla řeč ta mezi bratři, že by uctedlnjř ten neměl umřiti... (Jan 21, 21—23.) Gest to apóstol sw. Jan, miláček Páně, kterjž při poslednj wečeři na prsau Kristowých spočjwal, swatau geho Matku k sobě přigmauti směl, a každým slowjčkem w spisech swých pauhau lásku gemj. W Petrowi wyniká wjra žiwá, w

Pawlowi perwná naděge, w Janu ale srdečná láska. A gako wjra a naděge přestana, we widěnj a požíwánj se proměniwše, a gen láska zůstane: tak Jan Petra a Pawla přetrwal. Pod cjsářem Neronem nebo-li Domiciánem, byl prý do kotle, olegem wařcjm naplněného uwržen, i ged musel pjtí, ale nic mu to neusskodilo; načěž byl na pustý ostrow Patmos wypowězen. Na ostrowě tom w den Páně (w neděli) zgewenj obdržel, které sepsal. (Zgew. 1, 9. 10.) Z Patmos byw s pomocj Božj propuštěn, w Efesu obzwláštěně žiwot swůg tráwil a smrtj přirozenau dokonat, takměř plnýh 100 let dočlaw a wssedny nesnáze stoletj prwnjho přetrpěw. Aduž wysilený stárjm nic giného wěrcjm kázati nemohl, než slowa tato: »Synáčkowé, milugte se wespolek;« geden pak z posluchačů mu namjtnul, že gim to samé často giž řekl; i odpowědel: »a wěřsjiho wám nic řeci nemohu.« Uly tak i tato powěst potwřzuge, že byl Jan nerozlučný od milugcjscho srdce Kristowa. A wssak i Jan se negen apostolowi Petrowi, nýbrž i nástupci geho Klimentu, podrobil. Při sporném wolenj biskupa w Korintu rozepři nerozsaudil Jan, gessťe žiw gsa, nýbrž Kliment, biskup Řimský. We wssedh důležitých wěcedh obráceli se křesťané západnj i wýchodnj řisse na Řjm. Králowstwj Božj na zemi musj widitelný střed swůg mjtí, kterýž ho s neviditelným spoguge. —

Gak a kde apostolé druzj cile swěho došli, o tom se toliko powěsti zachowali, a wssak i ty

dokazují, že sli kam a gať daleko. mohli, aby vyplnili rozkaz Páně: »Gduce po všem světě kažte Evangelium všemu stvoření.« (Mar. 16, 15.) Filip byl ve Frýgii nendřiw kamenován a pať ukřižován; Jakub mladší, syn Alfeůw, byl kngem utlučen; Bartoloměg byl w Arabii odřen a štat; Tomáš w Indii probodnut; Matuš w Etnopii kopjm u oltáře proflán; Matěg w Judstwu zavražděn; Mareš byl nendřiw Pawlowým a Barnabášowým průwodčím, na to pomocníkem Petrowým w Římě, a posléz biskupem Alexandrinským. Gať drahá muij w očich našich ta cirkew býti, genž tolík a takowé krwe stála!

Marii pannu a rodičku swau, poručil Kristuš Jezš na křži Janowi, miláčku swému, za matku. L. P. 45 nebo 47 w Jerusalémě přý zemřela, ale také se prawj, že déle žiwa bywši, Jana do Efesu zprowodila, a tam skonala. Gako mladistwj tať poslednj gegj dnové ti chauncj byli a ukřti; počátek i konec gegj nám zůstal zastřen, abychom bolestnau matku a oslawenau nebeš králownu tjm wjce na oku měli.

§. 3.

Uspořádání cirkwe křesťanské w prwnjm apostolském stoletj.

Prwnj stoletj cirkwe křesťanské slaulo stoletj apostolské, poněwadž w něm swatj apostolé

nehlawněgšši osoby byli, geden pať z nich sw. Jan teprw na konci téhož stoletj zemřel.

Prwnj společnost křesťanů, cirkew prwnj založena byla w Jeruzalémě.

Wěřjcy wraucně se milugjce a tať též po statcjd wěčných taužjce wšseckj wěci obecné měli. Unjž zagisté mezi njmi byl řdo nuzný. Neb, kterj měli pole nebo domy, prodáwagjce přinášeli penjze za ty wěci, kterěž prodáwali a kladli před nohny apostolské. Z rozdělowáno bylo gednomu každému, gaťž komu potřebj bylo (Sk. II. 4, 34. 35.) W bratrské lásce pospolu žjwi gsauce, mezi sebau žádných rozdjlu rodu, staru, možnošti trpěti nechťeli, kterjžto rozdjlowé, ať dle učenj pjsma, též od Boha pocházegj; od Něho by dopuštění nebyli, řdyby nebylo hřjchu. »Gedno srdce a gedna mysl« totě utěšené wypodobněnj prwnj cirkwe Jeruzalémské. A z nj klidně, potichaunfu newý pramen žiwota po wšseckj strann se rozléwal.

W prwnjch swých 37 létech měla cirkew Jeruzalémská toliť času, aby swé nehlawněgšši cirkewnj záležitosti uspořádala. Wndhowáwala swé wěřjcy dle ducha Kristowa, učjce ge a dohljžegjce na ně. Učitelowé a dohlědači byli aposto- lowé a gegich pomocnjci. Čjm wjc počet křesťanů rostl, tjm wjc přibýwalo práce a bylo zapo- třebj pořádek w úřadowánj zawěsti. Nehlawněšši dohlědači čili biskupowé byli apostolé od samě- ho Krista poswěceni. Mimo ně měl Kristus gessť 72 učednjků, kterjž ať tať užce s njm

spogení nebyli, byli přede do geho služby povoláni. A z těch šli apostołové své spoludělníky wyvolili, neměťšim dílem nástupci swými po městech, wrchními řediteli gednotlivých cirkwí biskupy ge učinivše. Od nich se kněží (dle staršich lidu w židowstvu: staršij, po řecku presbyteri nazváni) tím rozeznávali, že moc kněžskou na jiné přinéstí nemohli, což gen biskupům náleželo. Pod těmito staršijmi čili kněžmi stáli jáhnové, posluhowači při křtu a jiném poswátném gednání. A že odrostlí pohrauzením celého těla křtění byli, ženským křtěncům přitom posluhowaly ženské pomocnice, jáhenky nazvané. Jáhnové a jáhenky obsluhowali též chudé a nemocné, ku kterémuž dílu od samých apostołů sedm mužů wybráno bylo a sice: Štěpán, Filip, Prochor, Nifanor, Timon, Parmenon a Mikuláš. Gen křesťané neauhonni byli k úřadům cirkewnjm připauštění, a kdo křesťanem býti chtěl, opravdově se láti a dobře byw w náboženstwj wy-cwičen, musel pokřtěn býti. A wšedny tyto stupně, pořádky a zpráwy cirkewnj slugi hierarchie, ústaw totiž, w němž mužové nábožni k nábožnosti lid wedau učením a kázáním, odměnau a trestem. Šťastni byli prwni křesťané pod panstwjm takowým a šťastni wšichni národové, genž s duchowním řizením nepomjeli. Už po dneš se zachowalo přjsslowj: Pod berlau gest dobře žiti; berla pak, kterauž biskupové, pastýřové nosj, duchowní řizení znamená.

Čim žiwějšj byla wjra prwnjch křesťanů,

tjm čistší byly gegich mravn. Kam wjra wchá-
 zj, od tam tuď hřich a neštěstí wycházj; a na-
 opať, člověk začínáge hřichu se oddávati, patr-
 ně wjry pozbývá; wjru pať prunedbávage do
 hřichu a neštěstí upadá. Tak dobrj a zbožnj
 byli s malými wýminkami prwnj křesťané, že ge
 sami apostolové »swatými« nazýwali. A gať
 to Kristus krásně řekl: »Chudým Ewangelium
 se zvěstuge.« (Mat. 11, 5.) Chudj obzwláště se
 wssemi silami wjru Kristowau wznávali a ži-
 wotem swým i nepřátelům gi schwalugje, žískali
 mnohých. A nebe své hogné požehnánj na
 prwnj křesťany wyléwalo, tať že powždy
 mjwali dost učitelů a mučednjků, proroků a
 diwotworců.

A dusewnjmu wzdělánj a zpobožněnj swému
 se scházeli do chrámu, čili w domech křesťan-
 ských, společně se tu modljce a za bratry nepřj-
 tomné a za wěrné zemřelé přjmluwy činjce.
 Částky, ze starého zákona se gim čítaly a od
 biskupa, neboli od kněží s wěroučenjm a s
 poučenjm mravným gim se wyládaly. Obvyčgně
 zpjwali žalmy nebo giné pjsně. Služeb Božjch
 djl nehylawněgší bylo lámánj chleba, čili wečeře
 Páně, bylať slawená wečjr a po nj se držjwa-
 ly tať nazwané hodny lásky, a wssať tyto pro
 wtrhlé nezpůsobny brzo přestaly. Bůh pať křesťan-
 ňům prwnjm za gegich mravnj pobožnost a ži-
 wot zbožný rozličných darů udělil; gednomu
 dar maudrosti, ginému diwůčiněnj, ginému pro-
 roctwj, ginému rozličnost gaznjků, ginému wy-

Kládání řečj. A nemocným, na službách Božích býti nemohaučjm, docházeli kněží a modlili se nad nimi, mažice ge olegem we gměnu Páně, a po wyznání skrausseném ge rozhřessugjce. W potřebách welikých, neboli we swatém čase se postjwali, spogugjce púst swůg s modlenjm, a z oběho milosrdenstwj se prenssilo. Nenyprwněgssj společnost křestanů w Jerusalemě, sestawagjcej ze židů pokřtěných, swětla sobotu, ale křestané w Antiochii, z pohanstwa obráceni, swětili neděli, gakožto památnj den z mrtvých wstání Páně, což poznenáhla i křestané ze židowstwa přigali.

§. 4.

Cjrkwe Křistowj zewnjtřnj a wnitřnj nesnáže w prwnjm stoletj.

Mladistwá byla gessťe cjrkew Křistowa a giž musela přetěžkě nesnáže zewnitr i wnitř wotrpeti. Dělo se gj, gako newiditelné gegj hlavě. Gotwj že Křistuš člowěčenstwo na se přigaw se narodil, giž byl pronásledowán a newinnátká Betlemská wyléwala krew swau. Z kdnž cjrkew gessťe slabaunkým naroženátkem byla, giž křwáceli nenysslechetněgssj gegj audowé. Nendřjwe byl ukamenowán jáhen sw. Štěpán, pak sw. Jakub starssj bratr Janůw mečem stat, sw. Jakub mladssj bratr Judůw, s chrámu swržen a kngem utlučen, a napotom se křwawé pronásledowání Křistowých ciitelů rozssírowalo wjce a wjce. Wj se ptáte, gaf to možná, že křestané, lidé tak pokognj, do-

brosrdečnj pronásledowáni bñti mohli? Bezbožný bñwá wždy proti nábožnému; zlní pokládá giž za zlé, že někdo lepšj gest než on; — temnost nenáwidy swětla, poněwadž gi zapuzuge: a tať nenáwidy nábožného bezbožný, obáwage se, aby mu geho nehmilegšj posetilošti, w hřichu nepřekážel. Tať zaslepený gest člowěk, po cestách nepravých fráčege. Žid nechťel wěděti, že Kristus wšse na sobě wnpłnil, což o něm w zákoně prorokowáno; a že mu položil konec: nenáwiděl a pronásledowal křesťann z toho bludného důmyslu, že by byli rauhaći, nad Moggjisse se wyhnagjci; kdežto předce sám Moggjış zgewenj m poučen, Krista očekáwal.

A wšak i se židowstwem Hospodin strassliwě otrásl. Město Jerusaleń, mjru neprawošty worchowatě doplňiwšj, od Řjmanů r. 70 p. n. P. tať wywráceno bylo, že kámen na kámen nezůstal. Mnj teprw wěřjci proroctwj Kristowu porozuměli, proč, wida Pán město, plakal nad njm. Ale pád Jeruzaléma nebyl pauze trest Boží, nýbrž tať bauřliwý prospěšný wytr, genž nowé křesťanské sjmě do kragin odlehlých zanesl, a křesťané roztraussenj zjřkali wzdalenných bratřj pro králowstwj Boží. Sám Kristus Ježíř zruu pšeničnému se přirównáwá, kterěz w zemi padšj umře, ale krásněgi a slawněgi wzegde a mnohý užiteť přinese. (Jan 12, 25.)

Pohané nenáwiděli a pronásledowali křesťann, poněwadž se nad gegich chudobau uráželi a buď učenj gegich nerozuměli a nebo to od swých pohanských mudráků zcela přewráceně za-

sledili; co nehanebněgi wykládali tito tagné noč:
 nj schůžky křesťanů, ku kterýmž ubožj pronásledova-
 ný, poněwadž se weřegně shromážďiti ne-
 směli, přinuceni byli; a winili ge, že by potagj
 a w temnostech hrozné ohawnosti páchali. Ge-
 gich wečeři Páně, poněwadž se něco o požjvá-
 ný těla a krwe dowěděli, rozkřičowali za hrůžné
 obětowaný lidj a žranj masa člowěčjho; gegich
 mjrnost měli za bážliwost; gegich osskliwenj se
 model a zdráhánj se jim obětowati a z obět-
 nice požjwati, považowali za zpauru a bezbož-
 nost. A kdykoli gaka rána Řím stjhala, winu
 toho přičítali křesťanům, poněwadž při staré
 bohj ctjti nechťeli a ti při nynj swůg hněw na
 celé řjssi státu wyléwali. Řimský cjsař Klaudius
 křesťany drže za židy, wyobcowal ge l. P. 50
 z Řima. Cjsař Nero, chtěge si weliký Trojánský
 oheň předstawiti a napotom stawby nádherněgssi
 wystawiti, walnau část Řima wypálil a aby
 sám zodpowjdanj ussel, winu swau na křesťany
 swedl a wssemožně ge mučil, l. P. 64. Kázal
 ge do řeky Tibern uwrhowati, žwěři diwofé před-
 hazowati a do pytlů zassjwati, kteréz slamau owá-
 zánj, smůlau potření a w noci rozswjcenj k ogasně-
 nj ulic co swjtilny slaužiti musely. Z cjsař Do-
 mician ge pronásledowal. — Ale pohanstwo
 bez nepřjtele a nebezpečj bljstjc se w nádherném
 swětě wyhynulo: pronásledowané křesťanstwo bez
 zwláštňjch žewnitřňjch prostředků pomocj Božj, se
 rozmáhalo,

Mimo tyto žewnitřnj nesnáze utrpěla cír-

few mladistwá giž w 1. stoletj mnoho wnitřnjch
 nesnázi od bludařů a kacířů. Wedni učenj apóstol-
 ské o wjře bez skutků (rozuměg bez skutků staro-
 zákonnjch) zlé wykládagjce, k omławánj swé bez-
 božnosti a k záhubě giných ho užjwali; swobodu
 nezbednau z něho wywozuagjce, práwě tak gať se
 dělo w 16. stoletj. Proti těm wystaupil sw.
 Jakub w listu swém, žiwau wjru, gowjci se strže
 dobré skutky, žádage. — Ginj na tom stáli,
 aby křesťané z pohanstwa i zákon Mogžissůw za-
 chowávali a se obřezávali. Proti těm wysta-
 upil sw. Pawel uče, že w zákoně nowém staro-
 zákonnj obnčege, nařizenj a ustanowenj platnosti
 nemagj, a od břemena židowské obřjžky oswo-
 bodil wěřjci sněm apóstolský. — Ginj chtěli služ-
 by židowské s křesťanskými službami Božími
 spogiti, ginj zase mjchali zásady mudráctwj po-
 hanského do křesťanského náboženstwj, ginj pýchau
 naduti gsauce o Kristu a wykaupenj smysllénky
 podiwné roztrussowali, ginj chlipnosti puzeni
 gsauce i společná nečistá obcowánj hágili. Pro-
 tož také nalezáme we sw. písme, gať si apóstolé
 na bludaře a kacíře nařjžagj a před učiteli lži-
 wými wěřjci střehau. Gať si giž sw. Pawel
 w listech swých k Timoteowi na Symeneu, Alexan-
 dra, (I. Tim. 1, 20.) a na Fileta (II. Tim. 2,
 17.) nařjžá, »kterj od prawdy wyhadšse prawili,
 žebj se giž stalo wzkřjsšenj« w obrazném smyslu
 gaťo mnozi z nassinců ho berau. W listu
 swém ke Kolosenským pjsse ten samý apóstol:
 »Hleděž, ať wás žádný neoklamá maudrostj

světšlau a marným podvodem podle Krista. (2, 8.)
 Sw. Petr w 2. listu swém před živými učitelí střezj, »genž uvedau sešty zatracenj, a toho Pána, kterýž ge wykaupil, zapjragj, umozugjce na sebe rychlé zahynutj.« (2, 1.)

Rowněž tať sw. Zuda w listu swém k stálosti w přigatě wjře wěřjci napominá, k tomu ge mage, aby se kacířů warowali, nad nimiž brožné pomsty Boží připominá. (4. 5.) — Swatý Jan w zgewenj swém (2, 6 — 15) wýslowně Mikulassence nebo Bálaoमितy uwádj, gedny a ty samé sektáře, lid swozugjci, by s modláři hodowali a smilnili. Wýstupkem prwnjm Krista zapřeli, druhým se posskwrnili; a nebo, an křestan strž Krista na těle a na dussi tať draze obmyt gest, posskwrnili audů Kristowých. — W skutcích apostolských se mluwj o čaroděgnjku Simonu. »A užrew Simon, že strže wzkládánj rukau apostolských dáwá se Duch Swatý, podal apostolům peněz, řka: Deyte mně tu moc, ať na kohožbychkoli wložil' ruce, přigme Ducha Swatého. I dj mu Petr: Penjze twé budtež s tebau na zatracenj, proto, že gšj se domnjwal, žeby dar Boží mohl býti kaupen za penjze« (8, 18) a t. d. Po tomto Simonowi trženj s duchownjmi úřady, gegich prodávánj a kupovánj Simonictwj se nazýwá, o kterémž obzwláštne w stoletj XI. mluweno bude. Dle powěsti Simon tento w Řjmě s Petrem se šessel, kterýž tu ge ho pohanstwjm welice zawáněgjci učenj wywrátil. — W I. stoletj žil tať bludař Cerint, kte-

o Pánu Ježíšši saudil, že by byl člověk obyčejný, maudrostj toliko a nábožnostj nad jiné vynikající, ale při křtu prý duch Boží naň staupil a do jeho duše se pohřžil: a však při jeho umučení zaš prý od něho odstaupil, tak že trpěl a usmrčen byl jen člověk Ježíš.

Cerint měl žiti w Efezu zároveň se sv. apostolem Janem. Ale i tento láskyplný apóstol všude mu dával svou oslivenost znáti, zachovával rozkaz Páně: »Pilně se varujte falešných proroků;« (Mt. 7, 1.) a řídě se radou Pavlovou: Člověka každě po jednom a druhém trestání se chraň. (Tit. 3, 10.) Z Cerint upjral Božství Kristovo a nepochybně geg měl sv. Jan na mysli, an své Evangelium psal, we kterémž nám Božskou přirozenost Kristovu tak krásně představuje. — Takéž z křesťanů ze židovstva w století I. posli Ebionité a Nazarensťj, genž mnoho na zákon Mojžíšův držice obřadů jeho w církev křesťanskou wetkatí chtěli, a o Kristu rozličné a nepravé náhledy měli. — A jiní opět učili bludně o stvoření světa; ten že prý od Boha nejvyššího, nejlepšího nepochází, nébrž od menších nedokonalých būžků; i že we světě že prý nepochází od zneužívání svobodné vůle, nýbrž od hmoty. Bludaři tito slauli gnostikové, poněwadž pletli do náboženský křesťanského pohanskau maudrost, gnosis řečenau.

To gest ten kaukol, gegž po všedním časě nepřítel mezi pšenici sege; to gsau ty šhnilé

rybn, genž se i še zdravými wylowugi. Kacířstwa muségi k tomu slaužiti, aby křesťanství učitelé bděli a se modlili, prawda aby wjtěžstwí za wjtěžstwím wydobyla, a aby se dokázalo, že prawda se gen w cirkwi nachází, a že každý, kdož z ní wystaupí, že padne, zahyne gako urjznutá ratolest. »Beze mně nic nemůžete učiniti« řekl Kristus (Jan 15, 5.) Ale dle neomylných slow swých gen w cirkwi gest Kristus a bude až do skonání swěta. Kdož cirkew za matku nepřijímá, ani na Bohu otce nenachází. *)

Pakli náš kacířstwa w počáteční cirkwi zarmautila, potěšili nás opět gegi ustanowení a obzwláště gegi učitelé. Petr, Pawel, Jan rozděláwagi si své učenníky, a ducha swého jim zanecháwagi, i požehnání své i moc swau. Apóstolové usnuli w Pánu, ale dílo gegich dále se wede, aniž přestává. A s tím stoletím apóstolským se rozlaučíwše do II. a III. století cirkewního wstaupíme.

§. 5.

Dálší boge proti cirkwi, a pro cirkew w II. III. století.

Století druhé se nazývá »Gnostické«, po němž w něm nejvíce kacířů Gnostiků bylo. Wšechny sekty, tohoto a 3tího století powstaly z příčiny té, že bývali židé přewrácení židomská, a bývali pohané přewrácení pohanská

*) S. Augustin.

učenj ho Kristowa náboženstwj pletli, njmi ho obohatiti chtjce. A poslednjm patrj Gnostici. Ti zawrhli, že swět z ničeho gest stwořen, a stanovili dvě hlavní bytosti, dobrau a złau; z widitelné přjrody wšechno złé wywozovali a o Kristu věci podivné a bláznivé učili. Pj-smo wykládali dle swé ljbošti, což práwě praz-men wesskerého kacířstwa gest, an bez wykladu cirkewního w pjsmě toliko blud swüg nacházjme. Dko neprospěge, Bůh-li swětla nedá; a tak ne-prospěge rozum, nenjli oswojcen Duchem swa-tým; ale toho gen cirkew má a gen w nj ho účastni býwáme. Mnohá kacířstwj ze stoletj prwnjho a druhého známé, gestě ledwa dle gména; prchly gsau před sluncem prawdy Kristown, ale od času k času tmawé swé brlohy opustiwsse pod ginými názwy se opět wzbužugi mezi lidi, a čím wjc po pohansku kdo žige, tím wětšj má zaljbenj wšech. Ale, gať wyš podot- knuto, wždy ge Hospodin dopauští proto, aby byli křesťané w bdělosti udrženi a síla prawdy Kristown aby na slabosti lidské se dokázala. Dowjdáme se též skrže kacířstwa, coby nám bylo dlahý čas neznámé zůstalo. Z dám hnedle příklad. — Marcion, syn biskupa Sinopen- ského w Maloasii, byl od vlastnjho otce dán do klatby a z cirkwe wyobcowán. Bludny gno- stické s některými proměnami hlásage, zawrhł knihy nowozákonnj až na Lukášowo Ewange- lium a deset Pawlowých listů. Učinil tak že záští proti cirkwi katolické; ale dokázal tím,

žeť ona giž tenkrát celau sbírku spisů novo-
zákonnych míti a ge we welké wážnoſti chowati
musela. Marcion uwádí ty spisy a wypočítá
táwá ge. — Wſſechny ſekty gſau zroſtliny, o kte-
rých Kristus prawí, »že ge neſtjípil Dtec nebeſtjý,
a proto že wykořeněny budau.« (Mt. 15, 13.)
Powſtaſſe z nepoſluſſenſtwj a z pýchn, tať
dlauho mezi ſebau bogugi, až zahynau. Takowjto
byli Antitrinitáři, genž učenj o neyſwě-
těgſſj a nerozdjlné Trogici zawrhli, poněwadž
lidſtjý ſwůg náhled nad Božſtá tagemſtwj po-
ſtaſowſſe tu hlaubali, kdež pokorně měřiti měli. —
Takowj byli Dofeti, genž ſe horſſili na dwogité
přirozenoſti Kriſtowě a gen zdánliwé tělo mu
přiſkládali, zapomjnagjce: že by pať gen na oſo
lidſtjý gednati mohl, ba že by tať i naſſe wy-
kaupenj negen nedoſonalé, anobrž i zdánliwé
bylo. — Montaniſti, od gakehož Montána
z Frygie pocházegj. An Kristus Ducha Swatého
ſljbil, Montán a dwě třeſtjěné křeſtánkſy, Priscila
a Maximila, ſe domnjwali, žeby, ne cjrkw, ale
oni Ducha ſw. byli obdrželi a dary geho roz-
dávati mohli. A i hned počawſſe miſtrowati
cjrkw, zawedli přjſnau přepiatau kázeň w man-
želſtwj, w poſtu, w kagicnoſti. Ale cjrkw
ge že ſwého ſtředu wylaučila a wymřeli. —
Chiliaſti měli za to, že před wzkrjſſenjm z
mrtwých a před poſlednjm ſaudem tiſjcleťe křá-
lowſtwj Kriſtowo na zemi naſtane. W polowici
III. ſtoletj blud ſwůg odložili, ale rozličné lu-
teránské ſekty opěť ho obnowily. — Proti těmto

a takowým facjřům bogowali mužowé maudrosti a pobožnosti wýtečnj, od apóstolů neb gegich nejbližšich učedlnjků wycwičeni gsauce. We Filippiš obrátil apóstol Pawel Klimenta, genž pozděgi do Říma přišed nástupcem Petrowým se stal. Gemu se připisugj dwa listy ke Korintům, w kterýchž wážně gafo papež, ale mjrně gafo ten nejnižšj sluha k pokogi a k sworosti ge napominá. Překrásně o nowozákonnj oběti w nich mluwě, důkaz tjm znamenitý poskytuje, gať stará a w prawdě apóstolská gest mše sw., ač gegj w libých a slawných obřadech a způsobech pozůstawagjci přislussenstwj tenkráte gestě zúplna pohotowě nebylo. Gádro, bywšši od Krista štipeno, od apóstolů hleděno, prawdem mučednické krwe zaljwáno, usslechtile wzrostlo, a stalo se ku podiwu pěknau kwětinkau, wonného zápachu a sily uzdrawugjci plnau, gať to skutečně na mši swaté po šolikeru stoletj pozorugem. — Tak maudrý a nábožný otec cirkewnj byl sw. Ignác, Janůw učedlnjř. Ten, gaťožto druhý nástupce Petřow, dosedl na biskupškau stolici Antiochenskau a l. P. 107. Krásný žiwot dořonal mučednickau smrtj; sedm psanj nám po sobě zanechaw, w nichž wane duch apóstolský. — Učedlnjř sw. Jana a Ignácůw spoluučedlnjř sw. Polikarp, biskup w Smirně. W zgerewj sw. Jana stogi psanj na cirkew Smirnenskau, gegjž biskup, nepochybně Polikarp, se tu chwálj (2, 8.) a t. d. Od něho máme list na křestany Filippenské, gegž tito s

taľowau uctiwostj štetřili a čřtali, gaľo apo-
stolskř. A ten žbožnř kmet, taľměř 100 let
střr gsa, byl upálen. Smirnenstj wěřjci při
geho smrti přřtomni bywše žalostnau spráwu
nám o tom zaneľali. Plamen se rozďělil a
mučedlnř stál w něm neporussenř. Wonnř zá-
pach z geho těla se wylěwal — tuť ho katan
dřľkau probodl a křew prudce z něho teľaucj
plamen uľasila. Smirnenstj wěřjci mrtwolu
geho ři wyprořwše, uctiwě ĝi pohřbili a na
geho hrobě pamáľku geho smrti dľauhá ľeta
řwětřli. — Učedlnř Polykarpůw byl Zreneuľ,
řw. břľkup Lyonskř; ĝenž ř mučedlnřkem Po-
thinem do Francauľka řwětľo řw. Ewangelium
přřnesľ; ten w spisěch řwřch bludaře wnwracel,
wjru prawau z ěěďičněho učenř a z přřma řwa-
těho dokazowal, a mučedlnřľkau smrtř w Lyonu
l. P. 202. zemřel. — Hermaľ, nepochybně
učedlnř apostolskř, ľnřhu řepsal »Pastřř« po-
ĝmenowanau, wřďenř, rozľažň a podobenřtwj w
sobě obsahujcř, ľterěž přř mu angel w twář-
nosti pastřřowě podal.

Posľěze uwáďřme ĝestě Simeona, Jeru-
zalemskěho břľkupa. Ğľuĝet, přřřbuznř Páň
a we řwém 120 roľu l. P. 108 byl ukřřřo-
wán. Ğěľolřľ tu uwedenřch a od náměřřľř
apostolskřch nám poľřřstáľch spisů ořwěďcuĝe,
že Krřřtuľ řľřb řwřľĝ wěrně drže ř cřřľwř řwau
ľřřřtáwá: neboť duch geho tyto řwatě cřřľewňj otce
napľnil. Ğeznáwáme z nřľh těľ, že ľnřhy nowo-
ľáľonnř dobře ľnali, neboť na ně se odwólá-

wagi a mjsta z nich uwáděgj. To nejkrásněgšj ale gest, že učenj swé, neauhonným životem ho ozdobiwše, příkladnau smrtj pečtili. A wšak moci a sláwy swé dokázał Kristus Ježíš negen na cirkewnjch předstawených, nýbrž i na sprostých wěťjcjch; negen na silných, nýbrž i na slabých. Ženy a panny, mládenci a dítky wzdorowali wšsemu lákánj a vyhrožowánj, we walném počtu ty nejkrutšj muſy s tau nejwěťšj srdnatostj přetrpěli a bez přestánj wyznáwagjce a welebjece Pána radostně, w něm usnuli. Na to máme přemnohá swědectwj. —

§. 6. .

Pronásledowánj křesťanů. *Felicitas se syny swými.*

Obyčegná žaloba proti křesťanům, prawě: mu Bohu w duchu a w prawdě se klaněgjcjm byla ta, že prý Boha zapjragj, kdežto toliko modly zawrhowali. An tu prawě mudráci nezaslepeněgi gednali, wyplnil se Kristus wýrok: »Chwáljm tě Otče, Pane nebe a země, že gšf skryl tyto wěci před maudrými a opatrnými, a zgewil gšf ge maličkým. Takť Otče, neb se tak ljúbilo tobě.« (Mt. 11, 25.) Mudráci tito pogali mnoho dobrých cjsařů proti křesťanům, gakoby byli lidé zli, swěhlawj, zpurnj, nebezpečnj. Pohané sljdili po křesťanech ze zisťnosti a z ukrutnosti, an statky utracených buď wrchnosti neb grádcům připadaly. A když pro weřeg: nau podjwanau křesťané drawé žiwěti předho:

zeni byli, těšilo to pohanů. Sv. Justin mučenník, zastával křesťany písemně a dogemně. R. P. 174 se stalo, že císař Mareš Aurel Antonijn s Kwadry a Markomany boguge, se všech stran od nich byl obkliččen, a k tomu též geho umdlené bogomnyky nerpalcivěgšij žjzen swjrala. Pogiti a nepřátelům za korist padnauti, sauzeno bylo gim. Ale ku podivu odpůrců swých, padli tu křesťanstij wogjnowé na swá kolena, a w tom bil hrom a blešky zahnali nepřátely na autěf a do záhuby; spadl i děšť, lidé a zwjřata poofřáli, wjtěžstwj bylo dobytto a wogško dwogjho nepřjtele zbaweno. To učinil Bůh křesťanský, a na památku téhož modljej se onen pluk zwán byl pluk hromový. A tak wogna potomkyně hřjdu a matka bjdy prospěla k rozšjření Ewangelium; zbožná wjra wogjnů oslawila Spasitele Krista. — Ku konci 2. stoletj panował Septimius Severus. Toho do těžké nemoci padšjho uzdrawil s pomoci Boží křesťan Profulus; náčež císař křesťanům přál. Ale málo lidj chowá dobrodinj w paměti, — ano dobrodinec gim býwá poznenáhla až těžek; hřjch, který wšse na rub obracj, přewracuge náklonnost w nepřirozené zášstj. Tak též Mareš Aurel i Septimius Severus pronásledowali křesťany. Nejwětšij pronásledowánj ale proti njm pozdwihl od r. 249 — 251 císař Decius. Ušiluge obrácenjm pohanstwa Řjmský stát od záhuby uchrániti, lákánjm a hroženjm pognauti chtěl křesťany k ostrj-

bánj obyčejů pohanstých, a dával ge mučiti a knězi gegich odprawovati. Kdo muſy ſrdnatě přetrpěl, ſlaul wyznawač, kdo w nich ducha wypuſtil, mučedlnjſ. Geden pronásledowánj s malými přestávkami ſtjhalo druhé; poſlez l. P. 312 cjarſkým liſtem Milánským dána geſt křeſťanům ſwoboda w náboženſtwj a wolnoſť ſwědomj. W pronásledowánjch těch ukázali ſe dobří i zlj křeſťané, a cirkew daremných přiwrženců ſe ſproſtiwſſi utwrdila ſe. Obýčegně počítá ſe deſatero wſſeobecnych pronásledowánj křeſťanů a ſice 1. za cjarě Nerona, 2. Domiciána, 3. Trajana, 4. Marka, Aurelia, 5. Septimia, Severa 6. Maximina, 7. Decia, 8. Valeriana, 9. Aureliana, 10. Diokleciana. Kdo ale muſy gegich zamražděných obětj popjſſe? kdo wypočte?

Geden příklad na miſto mnohých tu kladu.

W polowici 2. ſtoletj žila w Řjmě gaťaſ ctihodná panj gménem Felicitas. Gſauc křeſťanka a brzo owdowěwſſi, dávala wěřcjm i newěřcjm překráſný příklad zbožnoſti. Modlo: knězi obžalowali gi a ſynj gegj u cjarě, žeby ſe rauhala bohům. Na rozkaz cjarůw nutil ge wládař, by bohům obětowali; nic na matce dokázaťi nemoha, přemlauwal gi, aby ſama gſauc hotowa umřjti, aleſpon dítě ſwých uſſetřila. Tu dj Felicitas: »Žjti budau, nebudau-li obětowati bohům; budau-li obětowati bohům, zahynau.« Druhého dne wládař matku ſe ſynj ſedmi opět na ſaudnj miſto powolał, mluwil k ni: »Smilug ſe nad ſynj ſwými, nad těmito do:

brými, křesťany mládenci. « Ale srdnatě odvece žena: » Tvé milosrdenství jest zločin a tvé napominání ukrutnost. Uto, synové moji, rozhůruť se nebesům popatřte! Tam náš očekává Kristus se svými svatými! Bogugtež pro duše své! Dostugtež ve věrném milování Kristovu! « Z dal gi vládař políčkovati, že prý se opovážila, v jeho přítomnosti rozkazem císařovým zhrdati ať tomu též syny své nabádati. Na to seť gegim synům obrátiv, genž slaugi: Januar, Felix, Filip, Sylván, Alexan er, Vitališ a Marciališ, brzo lákáním, brzo vyhrožováním gich pohnauti chtěl. Medosáh úmysl svůj dal nejstaršího metlami mršťati a rosfedny do žaláře zavěsti. Každý z nich zůstal stálý a ten nejmladší rozjíceně zvolal: » Gsem služebník Kristův! Geg wyznávám ústý! geg nosím v srdci! geg bez přestání myšlím! gednomu Bohu se klaně v útlném stáří mém na maudrost finety přewýssugi! « D tom když vládař císaře spravil, ten saudcům ge wydaw,ť smrti ge odsauditi dal. Všickni udatně trpěli. Geden byl bičkami, na kterýchž olowěné kulicko wisel, umřlán; dwa kygmi utlučeni; geden s návrší swržen a tři byli s matkau štati. *) — Tak láska ku Kristu sili, že matka své dítěť k vyhrožování smrti powzbuzowala a ti mládenečkové obětowali neohroženě životy své! Z oslawowalo křesťanstwo s srdečným plesm takowé skutky,

*) Tak gako w = arém zákoně matka sedmi bratrů Machabegských.

trwaliť w paměti i w ústech lidských a roznítiti tisíce věřících, že palmu mučednickau sobě wydobyli. Palma mučednická byla wytknutý cíl prvních křesťanů, gegich rozprávka denní, gegich tauha srdečná. Gať hluboko pod nimi, těmito hodinami, stojíme my! W lůnu křesťanstwa wychowáni gsauce od dětinstwí, šťastně a pokorně žigeme, 18tero stoletau geho slávu na odív magjce. Ale nechceme widěti, co gest swatého. Modlám obětugeme: pýšse, lakotě, smilstwu z bjdného samomilenstwí a z ničemné bázkivosti w sobě a wůkol sebe neswaté trpíce. Z opomjtněme takowauto modłoslužebnosti, a duch nowý, lepšší do nás wstaupj a dopřáno nám bude, w životě i w smrti wyznáwati našeho Pána a Spasitele Krista Ježíše, aby i on nás wyznal před nebeským otcem svým. Někteří věřící podlehlí welkým slibům, zapřeli Krista a žískali si pozemské štěstí; ale i pohané lepšší gsau gjmi gaťožto zrádci zhrdali; mučení pať byli od swého swědomí, widěli blaho setrwalých wyznawačů, gegich čest, gegich wjtězstwí, tuffili gegich wěčnau slávu; o gať nešťastnými tu se cjtíli! — Gínj křesťané odpadli pro broznau těžkost a bolest; ale litugjce toho wyznávali se z pádu swého skrausseně, a knězi odpadlce tyto opět do církwe přigali, a želena, odpustěna a zapomenuta byla kratičká newěrnost gegich. To se nám každodenně přihájj; řagjcm ale země i nebe náručj své otvorrá.

§. 7.

Wzrůst a utvoření cirkwe Kristowny w 2. a 3. stoletj.

Uč měla cirkew dost wnitřnjch a zewnitřnjch nepřátel, a w pronásledowánjch od židů a pohanů, od bludařů a kacířů, od mudráků a knjzat přemnoho trpěla, proto předce Ewangeliwm dále a dále se rozmáhalo z fraginn gedné do druhé, z Palestinn do Arabie, do Egypta, do Chaldee, a s Řimskými pluky, do Německa, do Francouzška, do Angličan. Swět zagisté wšfecku swau sjlu, meč a oheň, bjdu a hanbu proti cirkwi wynaložil, bránn pekelné proti nj powstaly: — nicméně Ewangeliwm swjtěžilo, ba nentěžšj nepřátelé swé sobě podrobilo; což ten nehměššj a neoswědčeněššj zážrak gest.

Cirkew, choť Spasitele nenlaskawěššjho, gest laskawá, nicméně na wěrnost a na mravnost přjsně držela. Přigetj do křesťanstwa wdrobeno bylo mnohým zklausskám a přjpravám. Kdo si toho žádal, musel rukogmj za sebe postawiti, že wšfecknn powinnosti křesťana auplně wykoná, posty že zachowá, težkých hřjchů že se wstřjhá a shromážďenj pilně že naswštwowati bude.

Mrawy wedli křesťané takowé, že se jim pohané diwili, nepřátelé že gen »lhauce zlé o nich mluwili;« obhágci wjry Kristowny ale že s radostj řjci mohli: Učte se wjru nassj znáti z gegjho aučinkowánj! Dwssem že w tak walném počtu křesťanů i neswatj se nacházeli: ale wúbec

wssični byli pracowitj, poctiwj, setrwalj a
 zdrželiwj tať, že mnozi, ani wjna, ani masa
 nopožíwali, alebrž mlékem, owocem a watenjm
 se žiwili. Lichwu, lakotu, smilstwo, nádheru,
 násilj zanechali newěřjcjm, na swé wznessenosti
 welmi si zařládagjce, nežli aby se hřessenj zadali;
 a bohatstwj swé ze zákona Božího, ze swátostj
 Kristowých, z blažených wnhljdeť do wěčnosti
 wážjce, nižádné rozkossi we swětě wjce nehledali.
 Hleděli si gen žiwnosti poctiwé, »od wsseliké
 zlé twářnosti se zdržugjce.« (I. Tes. 5, 22.)
 Žetel swüg zcela na wěčnost obraceli; a skuteč-
 ně na zemi této gen w nadězi k Bohu šťastni
 byli. Hřjssnjšm a odpadlcům wyměřila pr-
 wotnj cirkew pokánj tuhé a dlaubé. Kdo se težce
 prowinił, býwal wyobcowán, a dltěw opět do
 cirkwe přigat býti, dost často weřegné woznánj
 před shromážděným kněžstwem, neboli přede-
 wssemi wěřjcjm učiteli musel. Musel se někdy
 až do smrti káti. Poznenáhla bylo řagjcj cwi-
 čenj pewněgi uspořááno a k náležitému geho-
 wedenj byl ustanowen zwláštnj kněz; nebo bisku-
 powé při giných pracech swých samotnj k tomu
 newostačowali, an mnozi w pronásledowánjch
 odpadše litostně se o přigeti ucházeli. A ať tať
 tuhé a dlaubé pokánj se ukládalo, někdy až do
 smrti, podrobili se mu řagjcj milerádi; an
 stařj křestané považowali flatbu cirkewnj za
 wěc neyhroznějšj, poněwadž dle zgeroného učenj
 Pawlowa (I Kor. 5, 5) řadždý z cirkwe wy-
 obcowaný hřjssnjš wydan byl satanu k za-

bubenj těla, aby duch spasen byl w den soudný Pána nasseho Jezisse Krista.

Ustanowenj cirkewnj se pořád důkladněgi wytwarowaly, uřadowé cirkewnj se rozmnožowali, gednotlivé obce do okresů a ti zase do hlawnich okresů se uzwajraly, Řím pak ge wsecky zprawowal, rozepře rovnage a we wjře neblaudě. K. p. Křesťané ze židowstwa slawili slawnost welikonočnj ten samý den, na kterém židé swátky přesnic swětili, totiž 14. měsíce Nisan, čili 14tý den po prwnjm nowoměsji na gaře. Tudy se stalo, že někdy den umučenj a z mrtwých wstánj Páně na giné dny padl, nežli na pátek a na neděli, a že byl tuhý púst týhodnu swatého přetržen. Západnj křesťané ale památku umučenj a z mrtwých wstánj Páně konali wždy na weliký pátek a w neděli, welikonoce gim powždy připadly na neděli po prwnjm garnjm úplňku. Z tu giž (l. P. 150.) cirkew wýchodnj a západnj we wěci té se porownati chtěl, obzwláště za Polikarpa, biskupa Smirnenského a Uniceta biskupa Římského ale neporownaly. A opět za příčinau toho porownánj rozličnj Sněmowé l. P. 196 držáni byli, papež Wiktor wyobcowánjm z cirkwe vyhrožowal, a newjme, že by mu byl někdo tohoto práwa upjral; z čehož seznati lze, w galé wážnosti Řím strže Petra stál. Toliko prosba biskupů druhých, gmenowitě sw. Grenea, aby newyňššj hlawa cirkwe strže rozličnost w obřadech pokog křesťan-

ský ruffini neráčila, vymohla na Viktoru, že hrozby své nesplnil. Už posléz sněm Nicenský l. P. 325 cirkvi západní, Římské za pravdu dal.

Giné rozepří a roztržení pozdvihl Novatus, kněz Kartagienský. Tento a Filicijsimus jáhen odporovali biskupu svému Cipriánu, že prý by s odpadci tuze přísně zacházel. Do Říma Novatus přišel i tu dvě strany našel. Jedna strana nakládala s odpadci mírně, a v čele gegjm stál Kornelius, genž za biskupa Římského zvolen byl. Druhá strana nakládala s odpadci velmi příkře, tak že gich negen do společnosti církevní zpět přigmauti nechťela, nýbrž i spasení věčné gim upjrala; — a v čele strany této stál Novacián, kněz Římský, kterýž za rozdor o papeže se od svých vyhlášení nechal; a právě ne k mírnému Korneliowi, nýbrž k příkrému Novaciánu Novatus se přidal a s ním setku zdvihl, kteráž vydavajíc se za církev čistau, pravau i křest od církve katolické gaťož i každý křest od kacířů udělený zawrhla. Už dosud se biskupové nesnesli; zdaž by křest od kacířů udělený platen byl čili nic. Východní církev ho zawrhowala: západní ale za platný uznawala, byli-li we gmenu Trogice neysvětěgšji udělen. A protož we věci té mnozí sněmové držáni a we sněmu Nicenském l. P. 325 cirkvi Římské, západní, opět za pravé dáno bylo. — Pravidla, kterými se církev Kristowa we věcech wjry a mravů řídila, byly písmo swaté a tradicj. —

§. 8. -

O písmu a dědičném učení.

O písmu a dědičném učení (o ústním podání, tradici) slovo ještě promluvíti musím. Kristus Ježíš učil auctně, nic písemného po sobě nezanechal, a učení své nám ústně požástaniti proto uznal za postačitelné, poněvadž nám Ducha svého dal, jenžby nás do všeliké pravdy uváděl. Poručil svým apoštolům učiti, křtiti a vše zachovávat, cožkoli řekl jim. Mimo to, nerozdělání gsaue, s psaním se mnoho zabývat nemohli, obzvláštně v takovém čase, kde lidé raději poslauchali, nežli čtli, knihy pak byly vzácné a příliš drahé, an si jich toliko opsaním opatrovali. — Ústním vyučováním rozšířoval i Kristus i jeho apoštolové své svaté Ewangelium. Poznamenali učitelové to, což ze životopisu Kristova za to nejhlavnější drželi, a tak psali některých apoštolové rozličným sborům křesťanským, aby své učení v jejich paměti udrželi. Ale dlouhý čas spisy tyto nesbírali, na ústním vyučování přestávajce. Teprve ku konci 3. století z bázně, aby se mezi apoštolské spisy nepodstrčili spisy nepravé, určilo se, které spisy bezpečně pravé jsou. A kdo to určil? Církev, tradice, auctním podáním, dědičným učením se spravující. A z toho jen se doměditi mohlo, co by božského bylo a co ne. Toto dědičné učení je z části viditelně složeno v knihách nábož-

ných církevních otců ze všech věků a částí, nezviditelně na Kristu Ježíši spočívá, kterýž po všechny dni s námi gsa, církev do veselivé pravdy uvádí. A nebo gest to smyslslení rozumné, že by Duch svatý spisy nového zákona vedchnul, že by ale nic jiného více nevěděl? že by ge gednoho každého dle libosti vykládati nedal, a že by byl Kristus ve 3 letech neučil a neustanovil více, nežli co v nich zaznamenáno gest? Kterak tedy říci mohl: »Gesťte mnoho mám mluvíti vám, ale nemůžete snesti nyní? (Jan 16, 12.) Pozděgi jim to zgerit ráčil, (G. A. 1, 3) oni to svým nástupcům austně podávali; a gen tímto ústním podáním čili dědičným učením ge srownánj: se celé církve ve věcech nehlavněgších možno. — Byla církev křesťanská dřívě, než byl nový zákon sebrán, a gesťte dřívě, než se knihtiskářstvi wynasslo. V zemích vzdálených dosavád gsau dobří křesťané bez písma; — a písmo samo mnohý článef wjry dost gasně a podrobně neudává; protož ho živé slovo církve vykládá. Ale žádná společnost křesťanů by se dlouho bez tradice neudržela, neboť písmo gednotu nepůsobí, nýbrž dobrý výklad písma; toho pať gen tradice poskytuje. Kdo by rád církev pomátl, písmu buď vlastním výkladem násilj činí, nebo dědičným učením opomítá. Odkud pať to ale wjme, že písmo slovo Boží gest? Genom z tradice; písmo to nepraví, aniž může samo o sobě svědectví wydáwati. D tom ale svědectví

vydává, abyhom se dědičného učení pevně drželi. Čeho se celá starobylost křesťanská pevně držela! Tradice, a z ní vyplývajícího výkladu; a kdo tu zavřhl, byl od církve zavřžen. Zlé by to dopadlo s královstvím, v kterém by si každý nařizení mocnářova tak vykládati směl, jak sám rozumí; různé, vraždy by z toho byly. A zákony království Božího na zemi, by člověk hříšný sám ze sebe porozuměl?! Nejvyšší úřadové zemní rozsuzují, v jakém smyslu se nařizení mocnářova bráti mají: tak též rozsuzují nejvyšší úřadové církevní, papež a biskupové, v jakém smyslu se písmo bráti má; obzvláštně an zaslíbení Ducha svatého výslovně k tomu obdrželi. Jest tím svoboda křesťanská obmezená? Nikoli, ugištěná spíše, aby do divoké nevázanosti nevběhla. Tak děti při vši dohlídce svých pěstounů svobodně a šťastně bývají; bez ní by na duši a na těle škodu trpěly.

Považme dále; než se z nás skrz Krista děti Boží staly, byli jsme otroci hříchu, stogíce pod zákonem do desí kamených vrhým. An nyní děti boží jsme: ne mrtvé písmo, alebrž živé slovo máme v srdci nositi. Možnáli bylo apoštolům živým slovem církve vzdělati, rozšířiti, zachovati; je to možno a musí tak býti po dnes; neboť po dnes apoštolů máme s tím samými zaslíbeními a s tou samou mocí. Ginál by byl neřekl Kristus: »Gděte do celého světa.« To apoštolé sami ze sebe vykonati nemohli,

to ge dŕlo pro wŕŕechny buaucj časŕ a taŕ w
očjch Krístowých gŕau kněžj geho až po. dneš
apostolé, a živé slowo newypadá. Sw. Pawel
učenj swé Galatům »kázané Ewangelium Kri-
stowo« nazývá; a prawj, že má býti prokletý
každý, kdobŕ gim něco giného kázal, a kdobŕ
to on sám nebo angel byl (1, 7. 8.) Giného
Ewangelium nenj! A čemu tedŕ pjsmo? Aby-
chom widěli, tradice prawá že gest pjsemnŕ a úst-
nj, wýlew gednoho a toho samého ducha. Gedna
druhau wŕkládá a držj. — Nebŕwagj powjdačŕŕ
ŕŕalebné? Wŕŕsem že, paŕli ten, kdož ge kuge,
podwodnjŕ, a ten, kdož mu wěŕj, posselilec gest.
Ale we wěcech wjŕŕ mluwjne po Duchu Swa-
tém. — Ž pamět čaŕto klame. Lidŕŕá pamět
arciŕ: ale cjrkeŕ má stálého, wěrného připomj-
natele na Duchu Swatém. »Utěŕŕitel paŕ, Duch
Swatý, prawil Krístuŕ, kteréhož possle Dtec we
gménu mém, onŕ wáŕ naučj wŕŕsem wěcem a
připomene wám wŕŕečŕo, cožkoli budu mluwiti
wám.« (Jan 14, 26.) A paŕli že Bŕh pjsmo
ŕw. podiwně opatrowal: wěŕiti muŕjme, že taŕ-
těž živé swé slowo opatrowal, kterěž na taŕ
mnohé cjrkeŕnj obřady upautáno gest a gimi
ŕtogi. To žádný maudŕý upjratŕ nebude, že
se u židů a u pohanů mnoho dobrého, mnoho
dobré učenj a mnoho dobré obřady austnjm
podánjm zachowalo, což práwě wjŕe Krísto-
wě lehčj profleŕtilo přjŕŕup. Odkuď se doz-
wědel Mogžjŕ o ŕtowořenj swěta? Ž kněh?
D ne, ale ž austnjho podánj. A křeŕtané by

pogednau dědičného učení zbavení a na několik toliko listů popsaných odkázání býti měli? Písmo praví: »Kdo věří, bude spasen; mjra ale gde že slyssenj slova Kristowa« (Mr. 16, 16; Řim 10, 17.) Tesalonicenské napomíná sv. Pavel: »Bratři stúgte a zachowávejte ustanowenij, kterým gste se naučili, buďto sřze řeč, nebo sřze list náš.« (II. 2, 15.) Učedlnjky své Timotea a Tita pamatuge sv. Pavel neustále na slyssenau, svěřenau, věrnau řeč. (Tit. 1, 9; I. Tim. 6, 20; II. 1, 13; 2, 2.)

Korintské sv. Pavel chválí, že ustanowenij tak zachowali, gať jim ge wydal. (I. Kor. 11, 2.) A w skutcích apóstolských uwádí sv. Pavel gaťs wýrok Kristůw, který se w Evangelijch nenachází, řka: »Wsse ukázal gsem wám, že tak pracugice musjme přigjmati mdlé, a pamatowati na slova Pána Ježísse,« nebť On řekl: »Blahoslaweněgi gest dáti než bráti.« (20, 35.) Sv. Jan miláček praví, že zagisté i giné diwý činil Ježíš před obličegem učedlnjků svých, kterj negsau psáni w knjze této; ano věci tak mnohé, že řdyby měli wšsecky, každá obzwláštne psány býti, svět by těch knih přigjti nemohl. (Jan 20, 30; 21, 25.)

Nebo-li neučili, nenařídili apóstolowé w mnoholetém úřadowánj swém mjce, než co ge w spisech gegich udáno? Menwjce gich nezanechalo nám po sobě nic písemnjho; a kterj nám něco písemnjho zanechali, na rozličná nenapsaná ustanowenij swá se tu odwoławagj. »Giné pať

wěci, řdŋž přigdu, žřjdjm.« (1 Kor. 11, 34.)
 »Máge wám wjce psáti, nechťel gsem řřř list
 a černidla; nebo mám naděgi, že budu u wás
 a ůřřř ř ůřřřm mluwiti budu,« (2. Jan 12.)
 řřř ř (3 Jan 13, 14.)

Erwahlý wyučugicj úřad založil Kristus, křesťané: »Gděte do celého světa a učte všechny národy, — kdo vás slyší, mně slyší — kdo vámi pohrdá, mnau pohrdá — cirkvi kdo neslyší, budiž ti jako pohan a publikán.« Sto- gylí ale v písmě všechno, a smíli si ho každý vykládati a k spasení svému obracetí tak chce: zavedl Kristus věc zbytečnou — úřad wyučugicj založim, a sobě ho přirównam, t. g. za úřad Božský ho vyhlásim. Proto apoštolé v časné se v spolupomocnicích sháněli, ne ale v čer- nidle a v papjru. Celá církev dle Pavlo- va učení jedno tělo, tedy i mnohé rozličné audy ale jeden pořádek mítí musí, jice by zhy- nula. A bytby písmo vše k spasení potřebné obsahovalo, hlavně věc předce v duchu zá- leží, an litera usmrcuje; tento duch ale apo- stolům a jejich nástupcům s úřadem zároveň byl dán. Již v starém zákoně Jeremiáš (3, 15) učil, »že gsau kněží pastýři podle srdce Božího, a Malachiáš (2, 7) rtové kněze že ošťžhati budou umění, a z jeho úst zákona hledati, t. g. na zákon geg se doptávati máme.

Poslěz giž od počátku wssichni cirkewnj
otcowé až na nyněšsijho (1847) žigicjho papeže
učj, a w tom Božstwu gednoswornost zachowá:

wagi, že by dwoge neomylné slovo Boží bylo, ústnj a písemnj. Dosti máme důkazů že wšech stoletj, že we vzniklých rozepřich dle dědičného učenj rozhodnuto bylo; kteržž se ale pauze na rjismo odvolávali, ti že wšse w bjdný zmatek uvrhli. S učenjm o tradici nechť se každý křesťan dobře seznámj, a zde se z té přjčiny podává, poněwadž z opominutj njm to žalostné rozdwogenj we wjře w 16. stoletj se stalo. Gaké to neslo ovoce, na swém mjestě užjme.

§. 9.

Učitelové cirkewnj. Paustewnjci. Mázeň saukromná.

Dpět se k děgepísu obrátiwšse, gešstě nahlidneme, co bychom o 1. době cirkewnj řekli. Cirkew byla založená a při wšech nátišcích až mílo se zmáhala. Ale prwnjm křesťanům se dělo, gakó djetám. Děti majjce tělo, neznajj ho dle wšech geho částj; mohau s audy swými leccos wykonati, ale předce ne wšechno a ne tak, co a gak člověk dospělý. Gešstě se nedostávalo cirkewnj wědnj prwnjm křesťanům, ta se wywinula poznenáhla, pozděgi po nj umělectwj následowalo. Wěda a umělectwj na křesťanstwo blahoděgne působj. Wěda se pohřjžj do učenj křesťanských, pronikne ge a tak ge dá, gak toho prawda a čas požadugi; umělectwj stawj učenj křesťanská lidu tak řka před smysly. Strže wědu a umělectwj přivedeni byli učenj a ne- učenj k obdivowánj a k přigetj křesťanstwa,

neboť toto působí na rozum, srdce a vůli člověka vnitř zevnitř.

Glussi také ty muže uvéstí, genž po apostolích a gegich učedlnjích wjře Kristowě sřrže své spisy u židů a u pohanů přístup křestili; gačo Kliment Alexandrinský, kterýž w Alexandrii učenau křestanskau školu založil, a sám vyučował. Škola ta nesla hogné požehnánj. — Origenes, Klimentův učedlnj, přewyššował učenostj své sawěké, tať též nábožnostj wynikal, a pro Krista mnoho sauzenj a bolesti wytrpěl. — Sw. Cyprjan zasluhuge obzwláštne gmenován býti. Z možných a mocných rodičů posslý byl nendřjw pohanským řečníkem, a na to, že w Kristu Ježíšsi wětšj bohatstwj a wětšj sláwu nalezl, stal se křestanem, stal se knězem, stal se i Kartaginským biskupem w Africe. Krawému od Décia proti křestanům způsobenému pronásledowánj usšel šťastně, saukromj řjdl a sřlil své wětjcy, mnohé boge s nadutými podnikl nowotnjky, až posléz nad nimi swjtězil. Nábožný a učený tento biskup, pro zachowánj gednoty, swatosti a wšseobecnstwj cirkwe udatně zápasil, poučuje nás, že cirkew Kristowu za gedem swatý celeť považowati, a »Řjmského papeže gačošto widitelného náměstka Kristowa ctjti máme.« Řdnž strassliwý mor, w Africe řádil, obsluhował nemocné neumídeně sám, a obětował také na wykaupenj wěžňů wesskeren statek swýg. A swýg krásný, trpjcmu člowěčenstwu wěnowaný, a pro cirkew katolickau wynaložený

život, dořonal Eyprian po řwém wyhnanstwji l. P. 258 řmrtj muředlničkau.

A takowýchto řlaupů potřebowala cirkew, an i bořičů bylo dořti, genž z pýchy do řlauc bání se dawřře, opowážliwě dále widěti řtěli, nežli řwatj, a protož do bludů padli a w řnuř řných neprawořtech zahynuli. Pustili se s mauř drořtj řwau do řwěta; ale maudrořt, genž se řpaufftj řlužby Božj a řlužby cirkewnj, blážnowř řtwj geřt.

Einj zaře ze řwěta utjřkali, wřře pohodlj řobě odpjragjce, aby gen beže wřřj rozřžitofřti na modlitbách trwati mohli. Prwnj takowý, gegž dēgepiř paufftwnjřem nazýwá a my ho za předchůdce řlášřternjřů powažugeme, byl Pawel, řyn bohatých rodičů w řgyptě. Řdnž w 15tém roce řwém zřratil řwě rodiče, a řdnž Decius řřřřřřř pronášřadowal, odběř řnul na pauffřt a w ofamělé řřalnj geřřyni se řřřřl, řdēž wěrně Bohu řlaužil a od něho poř diwně byl zachowán. Z pramjňka řařil řwau řjzeň, řiwil se datlemi, řiřtem palmowým se řřřřřřř, a 90 let wedl takowého paufftwnjčř řiwot. Ředlauho před řwým řřonánjm naležen byl od řwatého Antonjna, — a w 113letém roce řřářj řwěho umřřel.

Wřřřřřřř řwaté obřřady, wřřřřřřř řwatofřti nařřázjme giž w neřřřřřřřř řřřřřřř, a otcowě cirkewnj ge odwozugj od řamého Řřřřřřř a od geho apořřřřřřřř. Řřřřřřř gednagi o nich temněgi, ginj gařřněgi. Pořřřřřřř se o cirkewnjch tagemř

stvojch zřídka gen- zmiňugj, an cirkew dle slow Kristowých: »nedávejte swatého psům« (Mt. 7, 6) nařdila, o wěcech swatých před newěřjci a nezaswěcenými, co možná, neméně psáti a mluwiti. Zahalili ge, obzwláště tagemstwj oltářnj swátosti; tať gaťo drahé perly na cestu neházjme, alebrž skřýwáme. We 4tém stoletj mohlo se gíž o wěcech swatých swobodněgi psáti a mluwiti, an se žádného nadužjwánj a žádného nebezpečj gaťo dřjw obáwati nebylo.

U tjm zamjráme prwnj třjstoletj cirkwe. Zachowemye w paměti, gaťe slawné boge w nich podniknauti musela. — Kterak gi Hospodin po dlahém zkaussenj z trápenj wyswobodil; následugjci doba nám ukáže. Ale při wšj uctiwosti, gaťau pro mladistwau cirkew pogati gsme, domenyšleti se nesmjme, že by se nám w prwnjch stoletjch nenkrásněgšj gegj twárnost obgewila; totě milá, důwěrečná twárnost djtěci. Musj prospjwati wšem a mlaudrostj a milostj u Boha a u lidj, až dosáhne mužstwj Kristowa. Po wšsedny časj nalezáme odpadlce a zrádce wěci swaté, ale cirkew postupuge swým wážným, těžkým křokem wždy k slawněgšjmu zdořonalenj swému.

Druhá doba Církve.

Od císaře Konstantina Velikého, až do 6. vše-
obecného (Konstantinopolitánského) sněmu;

(čili od roku 312. až do roku 680. po n. P.)

§. 1.

Zeměpisný vítězství křesťanstva.

Po krutém pronásledování Deciovu začal Diokletian císař l. P. 303 nové pronásledování proti křesťanům, a brzo na to se kulý k vyhlazení zosklivené wjry ukrutné obmysln, a wšak tu se Pán smilowal a pomohl. Helena, matka Konstantina Velikého, přigala a nábožně wyznávala wjru Kristowu. Konstantius otec, gsa pohan, wychowával w pohanské wjře syna, ale neměl proti tomu nic, aby též mjrná pravidla křesťanská i galsí uctiwost, kterauž sám pro Krista ctil, do geho srdce wstěpena byla. —

Gako Hospodin židowstwem otrásl, tak zničil pohanstwo. Římský stát nebyl již tak mocný a šťastný, gako za starodáwna; přišly naň rozličné rány, a různé a domácí wálky vznikali ustawičně. Wina toho wšeho se přičítala křesťanům, poněwadž přý staré bohy rozhněwali, ctíti gich nechťce. Ale gako Římané wywrátili

Jeruzalém, tak měli od křesťanů poraženi býti. Pohanští Řím panoval 700 let, nyní měl Řím křesťanský powstati a poznou wládnauti, a wšak nad duchy lidskými a se zbraní Kristowau až do druhého geho příchodu.

Na počátku 4. století tisklo se osm wládařů Istině a wálečně o samowládu w říši Římské. Jeden z nich se gmenowal Konstantin Weliký a měl na Maxenciowi zápasnjka nepřetšjho. Bitwa mezi nimi rozhodnauti musela. Tu wzywal starostmi slljčený Konstantin Boha křesťanského o pomoc; a an, do boje táhna, spatřil po západu slunce na nebi stkwělý kříž, a kolem nápis: »W tomto (znamení) swjtězjs!« S užásnutím hleděli cjsař a wogsko geho na přepodimný úkaz tento, dlaho přemjtagjce, cobn znamenal. Ale w noci na to zgewil se Kristus Konstantinowi s tjmtež znamením, wele mu, aby ge dal zhotowiti, na wálečnj prapor powstawiti a před swým wogskem nésti, že své nepřátely přemůže. Tak nám to zaznamenal Eusebius, tehdegšj dějepisec, gemuž to sám cjsař wyprawil. A skutečně ztratil Maxencius i trůn i život. L. P. 312 přigal pak Konstantin wjru Kristowu. Wjtězoslawně do Říma přigda mjrně nakládal s přemoženými, chudých se ujmá a k prospěchu křesťanstwa zakročil proti pohanstwu, a to obzwláště cjsařským listem w Miláně l. P. 313 wydaným. An gať tu plésali prw pronásledowanj křesťané, ctění a hágeni gsauce od samého cjsaře! Strze tré

století byla církev těžce zkaussena a teprve po nenhlubším pokolení svém nabyla vysvobození; právě tak, jako každý pravý křesťan podle Kristova příkladu dříve se poníže, nežli bývá povýšen. Uvšak s novým životem nastaly Církvi nové úkony, s novými radostmi nové žalosti. Ze skrytosti své vystaupivši musela se spogiti ke státu aby ho na křesťanství obrátila a zevnější ochranu a blest aby od něho obdržela. Kříž., kteráž křesťané v srdci svém skrývali, trpělivě ho v nesnázi za Kristem nesaue, stal se nyní zgerau, rozwinutau korauhví, před něj pohanstvo do prachu klesalo; národové dosáhli nové svobody, kteráž byla na křesťanském zákonu založena a dle křesťanské kázně sřížena. Církev se veřegně po krajích a národech rozšířovala, všude umáděla gednotu u vyře, a všude bděla nad tím, aby gegi nové djtky ctě a swatě živy byly. Ale čím wíce měla co dělati ke swětem a čím wíce rozličných národů do lůna swého přigjmala, tím wíce přezkážel se gi naskytowalo, a tím wíce starosti na ni naléhalo. Dpět powstaly mnohonásobná kacířstwa a swedly mnoho křesťanů, ale na Křimu, na skále Kristově, se ztroskotaly. S giným zkušbám těžkým byla církev wystawena, ale wycžděna a u wnitř utworžena ze wšech wystaupila. Snadno si pomysliti můžeme, že se mnozí pohanové gen pro čest a ze zisku křesťany stali; a tu se rozumj samo sebou, že

z takových křesťanů měla Církev genom škodu a žalost. Než dříve zevnějšší děgepis doby té krátce přehlídneme, nežli budeme rozgymati ostatní události a osudy církve.

Konstantin vydal zákon, jenž k šťastnému rozkvětu církve velmi posloužily; knězsstvo osvobodil od světských služeb a daní, ustanovil státní chrámy, a nejen že se sám bohatě nadal, domolil také, dary jim dávat a odkazovat; přisně nařídil, aby se vůbec neděle světila, a splnomocnil biskupy, aby v místech pádech nesvorné křesťany rovnali. Když Licinia, spolupanovníka svého a nepřitele křesťanů přemohl, stal se l. P. 323 samowládcem celé Římské říše a tu založil Byzant (Konstantinopol, Cařihrad), nové veliké město, sídlil v něm a křesťanstva se tím dobročinněji užímal. Nejvyšší úřady světil křesťanům, a maudrými rozkazy a mírnými prostředky pohany na wjru Kristovu obracoval. Sám ale teprve před svou smrtí l. P. 337 dal se pokřtiti, boge se, aby z milosti, křtem swatým obdržené, newypadl. Tré synů po sobě zůstavil, Konstantina, Konstancia, Konstace. Ti ale překročili meze maudré mírnosti, nakládali s pohany kwapně a twrdě. Takové gednání ale nepomáhá, tím se nezíská žádný bludný člověk. Po smrti Konstantina a Konstace panoval Konstantius sám až do r. 361.; a pohřchu kacířství Uriánskému se oddav Urián hágil, katolík pronásledoval. Nastoupil wnuček jeho Julián, muž velmi důwtipný, ale proti

Kristu veľmi pogať. Služe odsťepencem: po-
 nĕwadž narozen a vychowan we wjře křestan-
 ské, zpět na pohanstwo se dal a modloslužbn
 opět zawěsti chtěl. Nepronásledowal wjru me-
 ťem a ohněm, ale mudráctwjm a ausměškem.
 Pohansstj učitelowé opět se zdwihli, pohané
 činili křestanům opět nátisky, což sice cisař ne-
 welel, ale také netrestal. Howěl wšsem křestan-
 ským stranám dooře, wěda, že tak cirkwi swa-
 té neywjce usškodj; chrámům a kněžjm pobral
 wšsedla práwa, a křestany wylaučil ode wšsich
 wzdělawatelných uštarů a ode wšseho uměnj.
 Mnozj proto odpadli; ale takowými odpadljkj
 pohanstwo nic nezjškalo: neboť čas geho při-
 ššel; a křestanstwo nic neztratilo: neboť odpad-
 ljci tito nebyli prawj křestané. Chtěge židj
 proti křestanům popuditi a Kristowo proroctwj
 o wyrácenj chrámu Jeruzalémského w po-
 směch uwěsti, gal se Julián chrám Jeruzalémskij
 znova stawěti. Ale kdekoli dělnjci kopali, země
 se otrásla, plamenowé wynikli, a stawba se
 ani započjt nemohla, nercili dokončiti. A ga-
 ťo to, tak bylo každé giné namáhánj Juliáno-
 wo na zmar. Nástupce geho, Jovian, byl
 opět křestan, tak též wššicchni nápotomnj cisařo-
 wé, gal západořjmské čili latinské, tak wýchodo-
 řjmské čili řecké řjše, w Řjmě i w Byzantu.
 Z měst byli pohané tak řka do čista wypuzeni,
 gessťe se po wšich ledaťde zdržowali, a odtud,
 an se po latinsku weš »pağus« gmenuge, »pa-
 ģani« pohani, to gessť wesničané nazwáni gsau.

Gesťtē gednau, ale to na posled a na dymjľku od r. 392 — 395 spogena byla ža- padořjmská čili latinská řjsse a hlavnj město Řjm s wýchodořjmskau čili řeckau řjsj a hlav- njm městem Byzantem (Konstantinopolj) za cisařowánj Theodosia Welikého. Theodosius wň- hlazował pohanstwo welmi a pod těžkým tre- stem zapowjdal služby modlárské. Dtcům přj- klad následowali synové geho, Arkadius a Ho- norius. A předce se pohané w řjsse Řjmské až do 6. stoletj udrželi a gesťtē cisař Justinian I. P. 534 smrtj gim hrozil. Ž do mrawů a obřadů křesťanských wmysľly se rozličné po- hanské obyčje, gesťto lid na nich s welikau ná- chylností lpěl.

§. 2.

Rozšjřenj wjry Kristownj a boge gegj proti roz- dwogencům, řacřům a Muhamedánstw.

Mezi řjm, co Řjmsřtj cisařowé rozkazj a správami swými w řjsi pohanstwo vyhlazo- wali, přecházela cirkew Kristowa tichauným kro- kem ž frage do frage, an žbožnj wyslancowé čili mjsionáři, wšestranně gi rozšjřiti hledeli. A tak w této době nalezáme křesťany w Persii, w Armenii, w Arabii, w Georgii a w Etio- pii, neboli w zemi Mauřeninské.

Gothové wysľli ze Skandinawie a usadili se w Polsku, a w Rusku na swých wngjžd- kách žagjwali mnoho křesťanů, a ti wjťže s ná-

boženstvom křesťanským seznámili. Biskup gegich Ulfilaš od r. 360 — 380 prvé neunaróně pracował, a gothicke písmo wynalezl, i bibli do řeči gothicke přeložil. Gothové děljce se na Wisigothy (západni) a Ostrogothy (východni) drželi se Ariánského kacířstwj, až l. P. 589 utlačeno bylo.

W stoletj 5. a 6. nastalo stěhowánj národů. Národové Asiatsstj welice stjsněni gsauce, předněgssj sausedy své tiskli, i wytlačili a přinutili, ge, aby si w Evropě obydlj hledali. A tak se nenadále národové nowj kmenů rozličných a w tlupách welikých w Evropě obge wili. Ženy a děti w středu swém magjce, táhli zeměmi, před nimi se třesaucjmi; wssude strassně buráceli, a wssude wssedko plenili. Mnohé kráslostwj tu zasslo, panownjci i s trůny swými pomínuli; toliko gedna řjsse a to ta na oko neysslabssj, cirkew totiž, wssedchny bauře přestála. Staří, odrodili národové zahynuli na způsob wetchých měchů, genž wojno w sobě udržeti nemohau; a protož řjci můžeme, že Hospodin dawj tyto poslal k pokáranj starých, ku spáse přjssjich pokolenj. Tito národové měli založiti nowý život státu i cirkwi, stogjce w bugaré sile, magjce pusté sic ale pro wjru Kristowu schopné srdce, kdezto západofragané w chlipnosti, w rozmařilosti a w náboženstě lhostegnosti swau neylepssj sšáwu promrhali. Mnohý by na první pohled w bauřliwém stěhowánj tomto záhubu křesťanstwa widěl, ale práwě to cirkew utwrdilo,

církew gmenowitě západnj. Že wěc swatá i to nenydowěgšij srdce dogjmá, potwyrzuce následu, gšicj přjběh. Ukrutný Attila še swými Hunny štrž západorjmskaw řjssj táhna, wšsude plenil a wraždil, a proto l. P. 451 k Řjmu se přibljíw, poděsil wšsach; nebyloť, kdož by mu odolal. Až, tu papež Leo I. Weliký, w rauchu kněžském neohroženě wštrjc gemu wessel, tať wážně k hubiteli mluwě, že do Řjma newkročil, ba z Itálie odtáhl. Bezbrannému knězi ustaupil ten, kterýž dosad wšse bořil a porážel a nenykrásněgšijho města we swětě ussetřil. Takowau moc má církew, a Attila, neznage moci té bljže, alespoň gi tussil a cjtíl a uctíl. — Alodwig, král Francouzský, wedl wálku l. P. 496 s Alemannny u Zülfu nad Rýnem. Ehoti mage křesťanku, w bitwě rozpáčné Bohu se zasljbil, že swjtěziw pokřtiti se dá. Swjtěziw k slowu dostál, a po něm se obrátili Frankowé geho. — W Británii byla giž w 2. stoletj wjra Kristowa zawedena; pohansšij Anglosowé wšsať gi utlačili. Tu w stoletj 6. Řehoř Weliký, papež, odestlal Augustina opata s 40 benedikťinn do Angličan, a ten zasslé křesťanstwo opět tu wzkrjřsil. — W Irsku sw. Patric od r. 432 — 465 Ewangelium zdarile hlásal, a mnoho klášťterů a giných wzdělawacjch ústawů po sobě tu zanechal, tať že Irsko ostrowem Swatých slaulo, a mišňonáře do Němec wysylalo, kteřjž na břežjch Bodamských učili a křtili. Z nich byli nenyznamenitěgšij sw. Kolumban a sw. Havel. Teodor

a Manġ, učennjci Hawlowi nad Lechem w Ba-
wořich, gmenowitě w městách Jüsen a Rempten,
na obrácenj pohanů pracowali.

Mnohé zlé potkalo w této době cirkew.
To prwnj zlé gest rozdmogenj sřrže Donata,
kterěž na počátku stoletj IV. se stalo, a w sto-
letj VII. teprw přestalo. W cirkwi Kartaginenské
gednalo se o to, zdali nemravný kněz swátostmi
platně posluhowati může, a zdali křest od kacířů
udělený se opáćeti nemá. To prwnj upjral, to
druhé twrdil Donatus biskup se staupenci swými
a prawil, že prawá cirkew ode wšj posřkowny
čistá býti musj, a wšak takowá přj na celém
swětě wyhynula, gelikož mnoho wad a nečtosti
do se má, toliko u nich w malém koutečku
Afrikánském přj se udržela. Donata a zázono-
snau stranu geho porazil sw. Augustin, důtklivě
a dobře uwodiv, že to ge Kristus, kterýž křtj
a rozhřessuge. Cjsař Honorius proti njm přjkré
zákonny wydal, uznáwage, že ten státu nebezpečný
gest, kdož si cirkwe newáží. Zagisté platnost swá-
tostj od lidj záwiseti nemůže, neb ne člověk, ale
Bůh ge založil a milostj swau nadal; protož
při udělowánj gich Bůh gest to neyhlawněgšj,
nikoli člověk. Křest tedy a každá giná od kněze
zawinilého, nebo-li od kacíře dle předpisu udě-
lená swátost platná gest; a protož katolická cir-
kew s celým právem zůstává na tom, že křest
we gměnu neyhwětěgšj Trojice Boží udělený
opáćen býti nemůže. Swjtzilai a Donatisté
upadli w zapomenutj.

To druhé zlé, kteréž církev v době druhé potkalo, gest kacířství. Nejčtenější křesťanský bludař doby té byl Arius, kněz Alexandrinský, kterýž aš l. P. 320 učil, že Syn Boží přede vším časem od věčnosti gest, že gest ale stvořen, že ge stvořen z ničeho, ale že nepochází z bytosti Otce, že gest tvor, ale ten nejslavnější, že se Bohem nazývá, ale v pravdě gjm není. Učení to, učení křesťanskému docela odporné, proto se genom mohlo roznésti, že pohanstvem zavánj, což velikého věření nežádá a rozumem spjš pochopeno býti může. Arius nadutý, gafo kacíři ruskí, veřejně svého biskupa káral právě učejho, že Kristus z bytosti Otce od věčnosti zrozen gest. Byl poukázán, aby blud svůj odvolal, nechtěl a tak od 100 biskupů v Alexandrii k zpytování bludu geho shromážděných s hodností kněžské szazen byl.

Gafo se apoštolé k sněmu sešli, tak to činili biskupové, kdy koli toho bylo třeba; a to gmenugeme církevní sněmy nebo-li koncilia; na kteréž přicházeli biskupové a kněží buď fraginn gediné, a nebo představenj celé církve; papež pať, nebo vyslanec geho, tu předsedal. Gestliže se sešli biskupové gdné fraginn toliko: byl to sněm fraginský; gestliže se sešli biskupové se všech koncín křesťanského světa, byl by to sněm obecný. Rozhodnutj obecného sněmu se považuje za Boží výpověď. Neboť nejlepší svaté církvi, shromážděné na obecném sněmu, slíben i dán gest Duch svatý, aby pravdy pochybyti nemohla.

První obecný církevní sněm byl l. p. 325. Konstantin Veliký povolal ho do Nicénu; 318 východních biskupů naň přišlo, přítomni byli také biskupové západní, ku př. Hosius, biskup z Korduby a papežští vyslancové. Arius blud byl tu proklet, a on sám se staupenci svými ze země vypovězen; nepřítomní biskupové přigali výroky Nicenského sněmu a podepsali, a za článek výry vyhlášeno bylo, »že Kristus pravý Bůh;rozený, ne stvořený; a jedné bytosti gest s Bohem Otcem. Arius ale a jeho druhové tváříce se, gakoby blud svůj uznávali a lícoměrně vyznání výry učinivše, císaři tak se přilichotili, že ge z vyhnanství nazpět povolal, do prvnějších důstojenství opět usadil, ano z gegich národu i mnohého pravoměřicjho biskupa svrhl. Tenkrátě sv. Athanas od r. 326 biskup Alexandrinský statně pro církev bogoval. Z byl Arius po druhé vyhnán, ale lstj svou prorazil opět, že zas zpět povolán byl; než právě mage do chrámu uveden býti l. p. 336 náhle umřel. Ariáni vsať na rozličné sekty se rozpadše, a mezi mnohé národy se rozšířivše, trvali 300 let, až posléz vlastním svým gedem stráveni, vyhynuli a učení církve katolické vůbec přigato bylo. Ale než se to stalo, duch pýchy a neposlušnosti na východu probuzený, mnohé jiné kacířstvo stropil, an o těch neyhlubších tagemstvích leda kdo rozumoval, a v podhybnost ge uváděl, gako Macedonius, biskup Konstantinopolský, uče, že by Duch

Swatý žádná osoba Božská nebyl, toliko vlastnost Boží, a proto l. P. 381 druhý sněm obecný do Konstantinopoli byl povolán, na němž negen výroků sněmu Nicenského potvrzeny byly, alebrž i slavně vyřčeno; že jest jeden Bůh a v něm tři osoby: Otec, od něhož vycházejí Syn a Duch Swatý, a že jako Otcí a Synu, stegná čest a poklona Duchu Swatému náleží. A tak jest učenj o nejsvětější Trojici Boží dokonale a na vždy určeno.

Mensši rozepře pominauce, k rozepři hlasownější se obraťme, genž vznikla na začátku V. stoletj. Pelagiůs a geho učedlnj Celestius o vykaupenj a o milosti Boží učili neprávě. Prvotnj hřích upřevosse twrdili, že by člověk vlastnj swau silau dobré chytiti i vykonati mohl, a že by vykaupenj w ničem giném nenáleželo, nežli aby se člověk dle učenj a příkladu Kristowa zdokonalowal; což owšem lahodilo zpupné přirozenosti lidské, kteráž lepsi býti chce, nežli jest, a na prawau pokoru, na pokánj a poslepšeni dbáti nechce. Ale sw. Jaroljm proti tomu hlasu pozdwihl, ohzwláště pať a to sřze 20 let sw. Augustin, biskup Hipponenský w Africe, pravé učenj o prvotnjm pádu, o milosti Boží, o vykaupenj Kristowu přednášsege bludy Pelagiánské wýtězně porážel, ačkoli gestě nápotom dosti práce dalj. —

Po Pelagiowí wystaupil giný kacíř, Nestorius, prv kněz Antiochenský a nápotom patriarcha Konstantinopolitánský, uče, že by Ježíš

pauhý člowěk byl, ale slovo z Boha »Łogoš« prý se s ním spogilo, a geg nasřz pronislo; Maria panna tedn že rodička Boží není, alebrž matka člowěka Krista. Učinil tať z Krista ga: kauři duchownj dwogici, a což Božského w něm gest, samotnému Łogoš připisowal, což lidského samotnému člowěku Ježíšsi, a tať bychom na Kristu ani Boha-člowěka, a tjm ani Spasitele neměli. Než tento ged nalezl w osobě sw. Cyrilla, patriarchy Alexandrinského, swüg łaziged; neboť sw. Cyrill wňtěžně wywrátil Nestoriowo łacjřstwj. Cyrill zdrowé učenj postavio ukázal, łam by ono łacjřstwo zawedlo, a na 3. obecném cirkewnjm sněmu w Efezu l. P. 431, přednj mįsto papežowo zastupuge, s úřadu Nestoria swrhnul, genž napotom co wyhnaneč w Egyptě se zdržowal, a po mnohých nesnázich we své newěře zemřel. —

Práwě naopať učil Eutycheš, opat Konstantinopolitánský, wynássege Božstwj Kristowo, geho člowěčenstwj upjral, řka: »že by měl Kristus gen Božskau přirozenost do sebe, a tělo geho že by do sebe gen podobu, nikoli ale podstatu lidského těla mělo.« Řdnyby ale bylo tomu tať, gať za nás mohl Kristus trpěti a umřiti! a gať bychom ho následowati mohli, řdnyby člowěkem skutečně nebyl? Byl tedn l. P. 451 čtvertý a ten nenčetněgšj wňchodnj sněm w Chalcedonu držen, na kterýž 520° bįskupů přisřlo, a čtvero papežských wyslanců ho řjdilo. Tu byl Eutycheš i geho hagitel Dioskur zawržen, a na

wěčné časy prawá wjra wyložena, »že Kristus má do se dvě přirozenosti, Božstau a lidskau, a w gedné nerozlučné osobě že gest prawý Bůh a prawý člowěk.« Proto předce ale hádky o to dlaugo gestě trwały, až w 7. stoletj nové kacířstwo wypuřlo: »že by Kristus we swém chťenj pauze od swé Božské přirozenosti weden byl, a tudy podlé Božstwj swého gedinau toliko wůli měl; lidská přirozenost geho že by řice swau dussi a ta swé mocnosti měla, ale bez činnosti.« Po dlauhém rokowánj šesedšse se předstawenj cirkwe l. P. 680 na šestý obecný sněm do Konstantinopoli, tu řkrz papeže rozhodli, že by Kristus, dwogj přirozenost mage, také dwogj wůli a dwogj činnost měl bez rozdělenj, bez proměněnj a bez smyšlenj tak, že lidská wůle geho Božské wůli w ničem na odwor nenj, ale we wšsem gj poddána gest. Také o 5. wšscobecném cirkewnjm sněmu se zmjnití musíme, i byltě l. P. 553 w Konstantinopoli držán, a rozepři o třech kapitolách rozsaudil, t. g. bludny třj spijů zawrhl, gegichžto řkladatele gjž nežili.

Pakli sněmowé bludny a bludaře prokleli, gednali dle Božské gim dané plnomocnosti, gať prawj sw. Pawel: »Bychom pak i my neb angel ř nebe řázal wám mimo to, co gsme řázali wám, prokletý buď.« (Gal. 1, 8.) Právě tjm cirkew na wýchodu swá wnitřnj pokussenj a na západu swá zewnitřnj nebezpečnstwj řšťastně přestála.

To třetj glé, řterěž w době druhé cirkew

potkalo, gest Muhamedánstwo. Wýchodočjmská říšse klesla hluboce we wjře a w mrawjch. Schytralá maudrost swětská, udušila čisté náboženstwj. Z stalo se, což sw. Jan, we swém zgewenj předpowěděl: »sedm swjcnů zhaslo« sedm starých asiatských cirkwj od divokých Turků bylo wyhlazeno. Muhamed, potomek Izmaelům, narodil se aš 570 let po n. Páně w Arabii. Ten náboženskau knihu »Koran« sepsaw, učenj swé »Islam« do nj složil. Mnoho přiwzal z křesťanstwa, wjce z židowstwa a něco z pohanstwa. Etěnj gediného Boha zawáděge, chtěl rozptylené kmennj wýchodnj w geden národ spojití a welikau říšsi založiti. To neyhlawněgšj, čemu učil gest: »Bůh gest geden a Muhamed gest prorok geho.« Rechage Krista též prorokem býti, wydával sebe za Ducha sw. utěšitele od Krista sľibeného. Učil též, že od Boha wšse giž napřed od wěčnosti určeno gest, a člo wěku že ničehož změniti nelze (to služe Fatalismus); protož se také Turci beže wšseho strachu do boge hnawali, mysľice, geli sauzeno, bych teď umřel, umru i doma; geli mi ale sauzeno, bych žil déle, žádné nebezpečenstwj mi neusskody. D rági na wěčnosti takowým wěcem učil, genž smyslným wýchodčanům welice lahodily. Nařjdl též každodennj modlenj, štědré almužny, půst a pauť do Mekky. Wjno zapowěděl, mnohoženstwj domolil, a za swatau powinnost stau pencům swým uložil učenj geho rozššitowati, a za tau přjčinau wálky náboženské podnikati.

•

Alle nenprwoněgšij rozepke wypuřla w geho ro-
dině; domáci geho protivili se mu tak, že l.
P. 622 z Mekky do Mediny utéci musel, od-
kudž Muhamedáni rokŷ počítají, gmenugje útě-
ten Hedžra. L. P. 632 zemřew w Medině,
byl pochován, násiljm tak řka celau Arabii pro
swé náboženstwj zjřkaw. Načež Arabowé, země
sausednj sobě podmanili, zmocnili se Palestiny
s Jeruzalémem, a Afrikánskaw cirkew takměř
docela wyhubili; w Evropě ge pozděgi nalez-
neme. — Ale i se Muhamedáni na dvě wjrn
rozdělili: »Siity« a »Sunnity« na křesťany
bludŷ rozptýlené w rukau Božjch dlauho metlau
bywšse. Než o bogjch cirkwe proti zpupnosti
lidské pro oslawenj Krista a zachowánj čistěho
Ewangelium dosti geřt mluweno a giž se s mi-
legššjmi w době té nehodilŷmi událostmi za-
bŷwemy.

§. 3.

Papežstwj a křesťansté obřady a swátosti.

Ustanowenj Kristowo, papežstwj, pořáde
widitelněgi wynikalo, a čjm wjce cirkew, tjm
wjce i moc geho se rozmáhala. Roste-li tělo
rychle, ani hlawa se w zrůstu nezastawj. Řjm
byl wždŷ žregměgi a obecňegi za stolicí apo-
stolskaw uznán. Na Řjm se cirkewnj Spráw-
cowé we wšech důležitostech odwoláwali a Řjm we
wěcech náboženskŷch rozhodna, mužně a statně há-
gil čistotu wjrn. A kterať by také bez wrchnjho

dohláženj a řízenj mohla prawda býti proti nesčíslným kacířstwjm, ochráněna a zachowána? Záhy giž dávali církewnj otcowé stolici Římské to krásné swědectwj, že zázračně ode wšseho bludu uchowána byla, a to krásné swědectwj gi dávali práwě ti neynábožněgssj, nenydúwtivněgssj církewnj otcowé wšsedy časů, a síce často a rádi! Což tedy divného, že wšsedna biskupská sjela po Římské stolici se ohlížela, w nj střed swůg nacházegjce, a kdo s nj w přátelském spolku nežil, za úda wšseobecné církwe nebyl a býti nemohl považowán. Děgepiš prawj, že, kteříkoliw se od papeže oddělili, tať blauiho blauidili, rozličnými nesnázemi a kacířstwjm tjm nenyzpozdilegssjm zmjtáni gsauce, až se s njm buď opět sgednotili a nebo we swé ohawnosti zahynuli a zmizeli. Bez papeže anebo plnomocniřka, wyslance (legáta) geho, neměl žádný sněm platnost; bytby ho kdokoli swolal; papežského swolenj a wedenj wždy bylo třeba. Giž při prwnjm sněmu tať se to drželo, a pať poťád a sám Konstantin Weliký společně se Swatým otcem sněmy powoláwal a gemu nebo plnomocniřku geho prwnjho mjsta na nich nenypiral. Wšsedny wýchodnj i západnj církwe totěž zachowáwalu, w malých i we welikých sněmých schwálenj pastýře wrchnjho požadugjce. W pochybných wěcedu odwoláwalu se na Římskou stolici, gaťožto na nenywěšši úřad; čehož bychom mnohými příklady potwrditi mohli. Sem se tať odesad hlawnj spráwy zasílalu. A kdo

sbíral, ukládal, opatroval všedně usnešenj, ustanovenj, nařizenj církevnj? Zaš a zase Papež! Od 4. stoletj již se tak dělo, gať mile církev se zřídívši a rozšiřívši toho potřebovala. —

A stoletj nasse, nynějšj, by tomu lépe rozuměti chtělo, nežli stoletj prvnějšj! Kdo Římskému papeži vrchnj právo upjrá, zapjrá děgepiš, svědectwj geho přewracj, a o církwi, gať o tělu Kristowu, nižádněho poznánj a zdánj nemá! A kdo gedná tak? Ten, kterémuž nic swatěho není, kterýž králowstwj božjho nenáwidj, chtě se tjm knjžatům a králům zalichotiti, kdezto právě tjm we swé zaslepenosti neyhůř gim posluhuge. Neboť tak dlaho poslussni gsme, gať dlaho w duchownjch wěcech pořádku si wážjme. Není to krásné, utěšitelné pomyslenj, otce obecněho mjtí, osyřelým nebýti a gednotu gedinau w církwi alespoň pozorowati? Čjm zdrawějšj a obhágenějšj gest hlawa, tjm lépe gsau ostatnj údowé obstaráni, žádný není uřiw-
děn, ale každý cenu swau mage, we wážnosti stogj; s wyhubenjm hlavj zassli by údowé wšickni. Na této zemi nacházjme wšude stupně a řádnj a bez nich by wěci widitelné, newiditelněho požehnánj mjtí nemohly; pročby tu toliko widitelná církev wýmjnku činila? —

Powážjme-li diwost západnjch národů: kdo gi zkrotil? Papež. A libiti si to nechali, an nezkažená gegich mysl, wnějšj pořádek w tom widěla a cjtíla. Obzwláště we Francauzské

řijší působila církev velmi blahodějně, a čehož ani meč, ani světský mocnár dokázati nemohl, porovnala Církev tu nenestrastlivěgšij rozepře v královské rodině. A proto jí také uznali Francouzšstj králové, a pocíli jí mocj a bohactvjm. Od obtížných úřadů, od obecných služeb, od danj a poplatků byli tu kněží osvobozeni; vláda bedlivě střežila statky církevní, ano správu gegich církevi samotné svěřila, přesvědčivšij se, že jen pro dobro ginhých zbohatnauti chtěla, dary z vděčnosti obětované vděčně přigimajic, a buď k pomáhání nuzným, neb k oslavenj služeb Božjch, aneb k podporování umění a věd je vynakládajic. Čili byli snad tehdegšij lidé ginák spořádáni, nežli gsau nyněgšij? Člověk dáwa jen tenkrát, můželi se nadjeti, že z toho bude mjeti užitek a čest, aneb že toho slusně užjváno bude.

Že církev při vsij spravedlnosti své, tať mjrná byla, kdezto we světě samé násilj a bezprávj panowalo: nebyla ani k světskému sauzdu potahována, ale své vlastnj právo obdržela, tať že kněz toliko od kněze sauzen býti mohl, což zagisté dle sw. ewangelium ustanowenj gest, kterěž Kristus ponawrhl a sw. Pavel opácel, řka: »že Swatj zemi sauditi budau« (1. Kor. 6, 2.) A protož se mnozi hlásili o přigetj do stamu kněžského; štetřeno ale bylo při tom veliké přjsnosti. Každý neschetnj byl odmítněn, i každý, kdož po křtu smrtelně hřešil, kdož v pronásledování odpadl, aneb kdož se

giž gednau weřegně káti musel. Wssicni práv-
njci, bogownjci a dwořané, wssicni, kterjž w ne-
ctném manželstwí žili, wssicni, kterjž duchowní
služby neprávě hledali, wssicni, kterjž se zmr-
začili nebo wykřestili, nebyli přigmuti do kněž-
ského stávu. Knězi sami museli se slusně no-
siti, mravně se chowati, od swěta a wěcí swět-
ských se vzdalowati, a w samotě a w zdržen-
livosti se swatým powoláním swým se zabý-
wati. — Pozorugmež některá cirkewní uštano-
wení ze šestera prwnjch století.

Kdo w století apóstolském wyznal, že
w Krista wěř, byl pokřtěn. An se později lidu
walně ku křesťanstwí hlásilo, bylo třeba opatr-
nosti. Nařídili tu cirkewní správcomé, gať
dlaugo a na gaťý způsob nowáčkové w Kri-
stowě mjře poučowáni býti magj, nežliby křtu
swatého obdrželi, čili zavedli katechumenat, kterjž
zprwu roť, dvě i tři leta trwal, pať zkrácen
byl. Někteří se dávali teprwa před swým sko-
ráním pokřtiti, což cirkew, negen že nikdy ne-
schwalowala, alebrž w nebezpečenstwí smrti
křest i hned dowolowala. Křtěnci byli na 3
třidy rozděleni; do prwnj třidy patřili: slyšicj,
genž w počátkách wjry poučowáni býwali a při
msi swaté čtení z písmá a biskupowu promluwu
wyslyšewše služby Boží opustiti museli; do
druhé třidy patřili: klečicj, kterjž i při následnjch
modlitbách zůstati a požehnání biskupowo při-
mauti směli; a do třetj třidy patřili: wywo-
leni, genž obyčegně o welikonoci křtěni byli.

Při křtu bylo užíváno rozličných příprav, zkauffek a obřadů, zvláště zaklínání ďábla rozháním Krista Ježíše (exorcismus), znamenání svatým křížem a dýchání na křtence. V čase potřeby mohli také nezasvěcenci, lidé světskí, křtiti. Křest se uděloval trojm pobrauzením do vody na jména božské Trojice. Křest dítěte byl za zřízení apoštolské považován. Hned po křtu se svátost bířmování udílela a to jen biskupu příslušelo. Svátosti, jenž dříve nezrušitelné znamenají vtisknutí, jako křest, bířmování*) a svěcení kněžstva, nebyly nikdy více opakovány.

Nevhlavnější služby Boží záležely již od časů apoštolských v každodenním obětování mše, v modlitbě a v rozjímání. To byl obecný obyčej a již v druhém století písmem zaznamenán. Při mši se svátost oltární věřícím podávala. Nendražší obět novozákonní nazývali mši proto, poněvadž učenci (katechumeni) po kázání, než se mše věřících začala, propuštění byli, což se jim oznámilo a tak také i věřícím oznámena byla závěrka mše. Záhen po kázání volal: »Svaté Svatým! učenci odejděte!« a tak ke konci mše: »Oděte, (obět) odešlána jest!« Ita missa est!**) — Žádný tenkrát na pravosti oběti messní a předpodstatněji

*) Bířmování od luteránské konfirmace docela rozdílné, poněvadž tato pauhá ceremonie jest, nikoli svátost.

**) Baronius jméno naše odvozuje od djaldejského mšálah, což znamená: obět dobrovolná. (Crow. Deut. 16, 10. Bar. Ann. I. d. st. 183.)

chleba a wjna nepochybował. Nessťastné podchybowání to bylo pozděgšim wěkům zůstaweno. A slawenj wečeře Páně scházeli se wěřci každý den a napotom w neděli obyčegně. Slawjce památky mučedlnjků k gegich uctění záhy giž mši swatau čítali, o niž cirkwnj otec, sw. Augustin, wýslowně prawj, že se takowá ne mučedlnjku, alebrž Bohu obětuge. Kowněž tak w druhém stoletj za zemřelé wěřci mše swaté čítány býwaly, obzwláště třetj, dewátý a třicátý den po gegich skonání, i na wýročnj památku gegich umrtj. Starodáwný to gest také obyčeg, na lačný žiwot a w gedné způsobe, w způsobe chleba, tělo Páně přigjmati. Pronásledowání gsauce, bráwali s sebau swátost oltárnj pod způsobau chleba, tak i nemocným gi podáwaly, an se neybezpečněgi a neyděle zachowati dala, a každý gi požíwati mohl. A poněwadž Kristus před ustanowenjm swátosti Oltárnj s apostoly wečeřel, i w prwnj cirkwi tak nazwané hodny lásky držány býwaly; ale gegich nadužjwání kára giž sw. Pawel, a proto pozmalu přestali, a wšak to neyhlawněgšj zůstalo.

Co se swátosti pekáni týče, kteráž má swůg základ w plnomocenstwí wázati a rozwarzowati, od Krista apostolům uděleném, kagjci se wyznáwal z hřjchů swých dle uznání kněze buď genom tagně, anebo spolu weřegně, čili z nich se knězi zpowjdal. A weřegnému se zpowjdanj ale nebyl žádný nucen. W kání-se byl úplný porádek ustanowen, a těžci hřjšnjci byli z cirkwe

wyobcowáni. *) Pašli že žádost učinili, biskup ge opět do cirkwe přigal; mohl také uložené pokání zmírniti a zkrátiti, neboli odpustků uděliti.

Swátost pomazání, kterauž jw. Jakub w listu swém (5, 14.) připomíná, též w nejstarších církewních časích nacházíme; až gi wěřci tak zhubsta nepřijímali, myslíce, žeby dětem, nowozkřtěncům a zvláště nábožným na neyweyš potřebná nebyla.

A jako Kristus své apostoly posvětil, tak nepřetrženě modlitbou a rozkládáním rukau nástawagjcjm kněžím Duch Swatý udělowán byl, kteraužto swátostí biskup gen posluhowal.

- *) Myslím, že se proti děgeřisu církewnjmu neprohřešim, obširněgi udage, aak přjné kagjcj kážně od prwnjho až do trinactého stoletj církew užíwala. Když se starj křesťané těžce provinili, přidrženi byli k těžkému pokání. Byli wylaučeni ze společnosti wěřicjch, w obětích podjlu nebrali, k swátostem přjstupu neměli, a někdy mnoho let, ba celý wěk swúg w kání, w trýznění a w přjném postu strávili. Prwnj den swatorostnjho času se postavili před swého biskupa, který rukou swau na ně wložil, hlavu gegich wopelem poypal, do kagjcjho raucha ge oblekl, a na to s pomzbuzenjm, aby w milosrdenstwj Boží dafali, z chrámu ge wyobcowal. A odtud na nich leželo, žiwot přjnj, truchlívý, umrtwený wěsti, sřkwestného gjea a náwoge se museli odrjci, her a smyslných radowanek se museli chrámiti, gakýmkoli zaměstřnaujm, což by ge do swěta strhlo, museli opomjtnauti, nemocné a mučednjřw w žalářch uwězněné, museli obsluhowati, slowem swětu a statkům geho docela umřjti museli, aby počali Bohu a ctnosti žiwí býti, a gen poznenáhla a gen postaupně do společnosti wěřicjch a k účastenstwj oltáře přigati byli. Kagjcj hrjřnjci byli tehdaž na 4 třjdy rozděljeni; do prwnj třjdy patrili: k kagjcj, a takowj se při službách Božjch w předřjni chrámowě scházeli, a někdy ani tam ne, nýbrž wenku pod. řjřjm nebem, i byli ode wřěho odmřřěni, co se na oltáři konalo, a těch křesťanů, kterýž do chrámu šli, s plácem a s wzdycháním o přjmlowu žádali. Do druhé třjdy patrili:

Rozlučování manželstva Pán Ježíš my:
ždwihl; Mogžjš toho dopustil pauze židům pro
twrdost srdce gegich, an gedna strana druhé

slýšjci, a ty stáwali zároveň se židy, s pohany a s učeni:
njky w tom nezadněgšim djlu chrámovu, i mohli poslau:
chati, an se ze sw. písma čtlo a slovo Boží hlásalo, na
to ale museli odegiti. — Do třetj třídy patrili: klecjci,
a takový giž w chrámě při mši swaté až do obětování
trpeni býwali, před obětováním na kolena padli, biškup
se nad nimi pomodlil, rozchnánj swého gim udělil, a na to
ge propustil. — Do čtvrté třídy patrili: stogjci, a ty
při službách Božjch až do konce mytrwati mohli, mohli
také w neděli při obecných modlitbách s ginými wěřejci
státi, ale geště ničehož na oltář obětowati a těla Páně
prigjmati nesměli. Terco fdyž wšedny tyto stupně přešli
a pokánj uložene fdyž dokonale wykonali, rozbřesseni a
do cirkwe přigati a wšech duchownjch pokladů opět zúčast:
něni byli, což se obecně na zelený čtvrtek stáwalo. A
podlé staré cirkewnj kážně se pokánj na dni, na quadrageny
a na léta ukládalo. Kdo 3, 10, 20, 30 dnj pokánj činiti
měl, musel se po ten celý čas při chlebě a při wodě po:
stiti; kdo 40ti dny quadrageny pokánj činiti měl, musel se po
ten celý 40ti dennj čas negen při chlebě a při wodě po:
stiti, nýbrž i odsaučen od giných lidí samotn giti, a
wšeho se odrjci, což by k pohodlí geho slaužilo, totiž: lázně,
lože, koně, wozu a t. d. — Kdo na mnohá léta pokánj
činiti měl, ten se musel celý prwnj rok w pondělj, we
středu a w pátek při chlebě a při wodě postiti, w ostatnj
dny mohl pojímati ryb a wárenj, ale masa a wjna se
dotkuanti nesměl. Druhého, třetjho, čtvrtého roku a t. d.
musel se gako prwnjm rokem w pondělj, we středu a w
pátek při chlebě a při wodě postiti, ale auterek, čtvrtek a
sobotu si giž mohl wykaučiti t. g. we dnech těchto mohl
masa a wjna pojímati, prigaw ja to na sebe tu powinnost
gity počet žalmů w chrámě se wymodliti a gedneho neb
wjce chudých nasýtiti. A abyšom si na tuto starau cjr:
kewnj kážni příklady dali, mezi mnohým ustanoweno bylo:
»Kdoby služebnj práci w neděli konal, bude 3 dni při chlebě
a při wodě pokánj činiti.« Kdoby giněno boží na dar mo
bral neb na cti někomu utrhal, bude 7 dnj při chlebě a
při wodě pokánj činiti. »Kdoby swým rodičům zlorecil,
bude 40 dnj při chlebě a při wodě pokánj činiti;« Kdoby
s wědomjm neprávě přísahal, nebo křiwě swědčil, bude
40 dnj při chlebě a při wodě se postiti a 7 let wěregně

ustaupiti nechtěla; w křesťanstwu ale nenhlamo-
něssj zákon na milowánj spočjwá, žádná tedy
twrdost srdce u křesťanů msta msti nemá a protož
také žádná příčina k rozlučowánj manželstwa
w něm neplatj. Ale poněwadž manželstwj u židů

počánj činiti; »Kdoby swého bližnjho zúmyslně zabil a nebo
k vraždě platnau příčinu dal, bude 40 dnj při chlebě a
při wodě se postiti a 7 let wěregné počánj činiti;« Kdoby
ženě násilj učinil, bude 40 dnj při chlebě a při wodě se
postiti a 7 let wěregné počánj činiti; »muž swobodný
Kdoby s manželkau giného cizoložil, bude 7 let, a ta žena 5
let wěregné počánj činiti;« žena swobodná, Kdoby s manže-
lem giné cizoložila, bude 10 let a ten muž 5 let wěregné
počánj činiti; »muž swobodný Kdoby se ženau swobodnau
smilstwa se dopustil, budau oba 3 leta wěregné počánj či-
niti;« Kdoby giné na mře a we wáze »ssidil, »řodu uci-
něnau nahradj a 2 leta wěregné počánj bude činiti; »Kdo-
by welikau krádež spáchal, krádež spáchanau namratj a 5
let wěregné počánj bude činiti;« Kdoby od mry katolické
odstaupil, obrátili se, 10 let wěregné počánj bude činiti;
»Kdoby swůdnictwj provozowal t. g. mladým lidem při
smilstwu slaužil, 2 leta wěregné počánj bude činiti a tělo
Páně, leč skonawage, nepřigme;« Kdoby swého otce nebo
swau matku, swého bratra nebo swau sestru zabil, bude
po celý žiwot wěregné počánj činiti, we středu a w pátek
se postiti, a od masa a wjna se zdržowati, a tělo Páně,
leč skonawage, nepřigme. A tak také, Kdoby někdo po
skončeném wěregném počánj opět se těžce prohřešil, k we-
regnému počánj wje připuštěn nebyl, mohl býti při služ-
bách Bojích přítomen, ale tělo Páně přijmati nejměl;
genom na smrtedlném lůžku, pakliže známý srdečně li-
tosti na sobě okazowal, gafo pociťnj strawa umjragjčjch
se mu udjlela. — An to byla lžej přjssná, fagicnost sta-
rých křesťanů gi gešstě přewýssowala; některj až na pau-
ssstě žassli, a do gešstj se »řvli a tu přetuhý žiwot wedli,
wody a »řjnjtj požjwagje; ginj žjněným rauchem se
oděli, celé noci w pláči a na modlitbách probděli, gjdla
a »řpanj sobě ugjmali, bičjky se mřřkali, a to genom proto,
aby uraženého saudce upokogili a wěcný trešř od sebe od-
wrátili. A Kdýž 20, 30 i 60 let w takowémto počánj strá-
wili, tu gešstě na smrtedlném lůžku přjtomných bratřj swých
s hlasem třesaucjm se tazali: »Což mysljte, bratři mogi,
ždali mi Hospodin odpustj?«

a pohanů welice sešlo, mělo učenj nové o swatosti a nerozlučitelnosti geho mnoho nepřátel, až posléz tať swjtěžilo, že si mnohoženstwa a cizoložstwa wůbec offliwili, že se zpěčowali, po úmrtj chotě gednoho, po druhé se zasnaubiti, a že mnozi cirkewnj otcowé důtkliwě od toho zráželi; gessťe přjsněgi se zabraňowalo třetj manželstwo a čtverté se počládalo za patrné smilstwo — pozděgi se to giž tať přjsně nebralo. W ustanowenjch swých ohledně manželstwj se mnohé cirkwe pospolu nesrownáwalj, ale cirkew Řjmská giž od počátku a wždy nerozlučitelnosti geho hágila, zasnaubenj s newěrcem nerada trpěla, a snatek manželstwj ani tēm nedowolila, genž duchowně (kmotři s křtencem) a nebo pokrewně pospolu spřjzněni byli. A tať cirkew staw manželstwj pěstowala a poswětila — neméně ale pěstowala a poswětila i staw swobodný.

§. 4.

Bezženstwj a paustewnjci, kláštery.

Bezženstwj sluge též cělibat. Sw. Petr w manželstwj žiw gsa wsecko opustil a šel za Kristem Ježíšem; sw. Pawel nechce, aby po druhé ženatý k úřadu duchownjmu připustěn byl, a wesměš, bezženstwj schwaluge. Bezženstwj nebylo w cirkwi staré přikázáno, ale mnozi pro králowstwj Boží dobrowolně se zdržowali. To se zprwu za slusné uznáwalo, to se následowalo a posléz k něžim nařjdilo.*)

*) Čti o bezženstwj w Časopise ročník 1846 a 1847, nebo o tom zvláštnj knihu od w. d. redaktora Jana Krbece.

byl, tím potřebněgšj se stal stáw, genžby gsa čistý a zdrželiwý, žiwotem swým čistotu a zdrželiwost hlásal. Radu i wzor dal nám Kristus Pán. On učil: »Šsau panicowé, kteříž se sami w panictwj oddali pro králowstwj nebeské;« (Mat. 19, 12.) a sám swým panickým žiwotem dokázal, gať welice bezženstwj sobě wáží. Wšflowně ale řekl Kristus Ježíš: »Kdo může pochopiti, pochop« a geden z apóstolů, kterýžto pochopil, sw. Pawel, ke Korintům píše: Chci, abyšte wy wšsicni byli, gaťo gá. Prawjm pať neženatým a wdowám: dobré gest gim, zůstanauli tať, gaťo gá. (1 Kor. 7, 7. 8.) A we weršj 32. 33 a 34. přjčinn udáwá, proč gest panictwj lepšj nežli stáw manželský. Nábožnj kněžj to dobře uznáwagje w panictwj se dobrowolně oddali a lid na nich wděčně ctíl čistotu a zdrželiwost, zapotřebj mage, na někom gi wyznačenau wiďeti; cirkew pať, newěsta Kristowa, sama s sebau manželswjm gahmšj duchownjm ge spoguge, i musgji neženatj zůstati, ginákbj taťměř w dwaumanželswj žili. Zdažby od Boha wywoleny a poswěceny k dílu tať swatému, aby mu nečistšj obět podáwal, sám býti neměl zrcadlem obzwláštnj čistoty? A zdažby swátostné poswěcenj a hodné konánj oběti messnj osten těla nemohlo zlomiti? Kdo to nepřipaustj, wjru w Boha a w člowěčenstwj ztratil. Katolická cirkew swobodn lidské zagisté co nenautlegl štetřj, wychowáwagje náš w poslussenstwj mohl by ho co neyprawněgšj powinnosti od náš požado-

wati, a předce každému na vůli nechává, buď aby se oženil, a nebo Bohu posvětil. Pod gegjm opatrowáním se magj oba starowé dwěma cestama k nebesům státi, z nichžto si wěřjci podle náklonnosti a přirozenosti své woliti mohau a wssak křjž, znamenj wykaupenj, na obau naleznau. A bylo také wždnych manželů takowých, genž z lásky k Bohu co bratr a sestra pospolu žili.

Z tymto bezženstwjm kněžstwjm giná gessťe připadnost w cjrkwí spogena gest. Uzká cesta těsnau branau do nebe weđe, ať si gi w hluchém, baučlivém swětě a nebo w hluboké, uzavřené samotě naměrjme. Z přjčiny té ctj také nasse cjrkwě život osamělý, w němž Boží náš praobraz Kristus Ježíš a geho předchůdce sw. Jan křtjtel nám wssim pro gisté časj a některým pro celý gegich wěk krásným přjkladem gsau. Komu se ljbj powždj mezi lidmi? Kdo nehledá někdy k modlitbě a k rozzjmání přjhodného, saukromného mjsta? a zdali se odtud newracj pokogněššj a lepšj? A proto bylo od prwnjch cjrkwynjch časů až na tuto chwjlj dosti nábožných dussj, byli mužowé a ženn, panicowé a panny, genž w tiché samotě na swém spasenj pracowali. Wssim přeswědčili se, že gsme na osamělé paussťi, a že náš tu pokuššj dábel, gako nasseho Spasitele pokuššel; přemáháme-li ale podle přjkladu Kristowa swého pokuššitele, s pomocj Boží můžeme nad njm dokonale swjtěziti. A tjm krátce wnřknuty budtež nesnáže a užitky života osamělého, kterých w starobylosti »ewangelium do-

konalosti« slaul, a gať zkusenost učj, k doko-
nalosti také wedl. Mnozi mučedlnjci utlačili
w sobě osamělým životem swým a odřeknutjm
se každého pohodlj wssednu nedůtklivosť tať, že
s neměťssj srdnatostj nentěžssj muky přestáli.
Zprvu bydleli takowjto křesťané w městech u pro-
střed rodin swých, ale ode wssého zaměstknánj
swětského se vzdálowsse a požjwánj smyslné si od-
přagjce stále gen na modlitbách trwali. Pro-
nasledowánj ge zahňalo na paussť a giž w po-
lomici třetjho stoletj powstala tauha po životě
osamělem, neboli paustewnickém.

Neyprwněgssj z nábožných paustewnjků
těchto byl sw. Pawel, kterjž w pronásledowánj
cjsare Decia do pustin Egyptských zassed, welis-
kého stárj tu dosáhl. Brzo geg w tom násle-
dowal sw. Antonjn, žiwě mage na mysli přj-
klad swatých apostolů, kterjž pro Krista wsse
opustili. Wstaupim gednau do chrámu Páně,
zasledhl Kristowa slowa: »Chcešli dokonalým
bíti, gdi a prodeň wssedno, což máš, a rozdeň
chudým a budeš mjti poklad w nebi, a pogď
a následug mne« (Mt. 19, 21.) Z hñed wes-
líké swé polnosti rozdal. A gindj opět zasledhna:
»Nepěcugtež o zegťregssj den« (Mt. 6, 34): do-
konce wesskeré swé gměnj rozdal, a w pustinách
Egyptských osaměle žil. Ale rozličné naň tu
přicházely pochybnosti, pýcha a smyslnost o něg
se pokaussely, než modlitbau, postem a bděnjm
swjtěžil; ano glij duchowé přissli a trápili geg;
což bylo právě důkazem bohumilého geho života,

ginákby byl ďábel tak neustiloval ho znepokogiti a zbařiti. Antonjn se potřkage často bezdušný w hrobě ležeti zůstal, kteráž obřmal. A gednau w takowémto zápasu zwolage: »Kde gři byl, můg Sežissi! že gři mi dřjwe nepomohl?« za odpowěd dastal: »Byl gsem u tebe, twůg bog gsem widěl, a nikdy tě neopustjm wjce.« Po 20tiletém mrtwenj, vrátelům swým powolim, na paussťi kázal. S užasli poslůdhači, geho maudrost slyšjce, geho čilost a pořu widauce a i rostaucjm wěkem a při tak přjkrém žiwotu žádné změny w twáři na něm nepozorugjce. Připogili se k němu učedlnjci a s těmito spěchal k Alexandrinským křestanům aby gich těšsil, sřilil, osřetřowal, řdnž roku 311 ufrutně pronásledowáni byli. Nawrátivo se z Alexandrie hlauběgi do paussťe zassel, učennjům swým se sřřhwage; a wssak geg naležli a také přemluwili, aby duchownj bratrstwo nazřstjwil, kterěz sám založil na gedné hoře u moře čermeneho. Na této cestě se šessel k weliké swé radosti že swau sestrau, anaž společnosti bohu: zaswěcených panen předstawena byla. A tak giž na počátku stoletj IV. byly mužské i ženské kláštery.

Ammon, sauměhý Antonjnůw, wywolil si ten samý žiwot gafo sw. Antonjn, častokráte s njm se setkal, diwn činil a duchownj bratrstwa zakládal. Totěz platj o sw. Hilarionu, genž w Palestině žiwot paustewnický zawedl.

Mezi paustewnjky, Pawlem a Antonjnem, přihodily se pamětihodné věci, kterěz sw. Zaroljm wyprawuge, a kterěz zde klademe. Marná my:

slénka pogala Antonjina, starce 90tiletého, žeby snad žádný tak dlouho a s takovým zapřením sebe Bohu byl neslaužil, jako on. Z dostal vnuknutí, aby se vydal na poušť, tam že nalezne někoho, kterýž ho přemysle. Šel tedy, zahnav zlé duchy znamením kříže, kterýž ho poslésti chtěli. Po dvou dnech přišel k gestyni, z kteréž se světlo mihalo. A v ní žil Pavel, již 113 let star. Dva svatí spatřivše a poznavše se padli si v náručí a společně se modlili. Na to se posadili a Pavel pravil: »Zde vidíš kmeta sšedivého, kterýž se chystá, v prach se obrátiti.« Ptal se též Antonjina, jak gest na světě o kterémž prý, 90 let již nic byl neslyšel. Mezi tou řečí přiletěl krávec, chléb k gegich nohám klada; neboť, jako ondy proroka Eliáše, tak živil Bůh Pavla. Z pravil s veselým srdcem: »Podjmen se, jak milostivý gest Hospodin! Již tomu gest 60 roků;*) co mi každodenně po krávcí púl bochníčka posílá; dnes ale, an tyš přišel, posílá nám celý, na důkaz, že o své služebnýh pečuge.« — Druhý den ráno dj Pavel: »Milý bratře, gá již dávno o tobě wim, že se na poušti zdržugeš, Bůh mi to zgewil. Blíži se hodinka má, taužebně očekávaná, abych v Pánu usnul a z ruky geho forunu spravedlnosti přigal. A on tě poslal, abys pochowal tělo mé, prach prachu wrátě. Z prosim tě, neobtěžug si, domů dogiti a plášt, kterýž ti Athanásius darowal, přinésti, abys doň mrtwolu

*) Prvních 30 let gjdawal datle.

mau zahalil. — Tu polekaný Antonijn rydhe spěchal k swým učenníkům a nedbaje na otázky gegich s pláštěm odběhl. Ale ledwa že 3 hodinny cesty ušel: an, tu spatřil sw. pausterwnjka do nebe wstupugjciho a angeln obklopeného. Padna na zemi pjskem hlavu swau posypal, a na to ostřegssjim krokem k gestyni se přihnaw přitele swého uzřel s hlavau pozdwiženau, s náručím rozpiatým, a proto se domníwal, žeby gestě žio byl a se modlil. Podlé něho si flekna modlil se s sebau, ale neznamenage, gako to při mordenj gindá býwalo, žeby z prsau Pawlowých wzdechů wystupowaly, přesvědčil se, že umřel a že beze wšech diwáků a swědků umřel. Tu ho obgjal a lžbal a mrtwolu ctihodnau z gestyně wynnássege dle cirkewnjho způsoby předepsané žalmy a hymny prozpěwowal. Ale nemálo se mrzel, shledaw, že při sobě žádných nástrogů nemá k wykopánj hrobu. A protož Boha o pomoc wžýwal: a an, dwa lwowé, přibljžiwšse se, u nohau mrtwoly se položili, lichotili se k ni a na to žalostně začwali, gako by lkali smrt swatého. Pať tlapami swými gámu w pjsku wnhrabawšse s hlavau sflopenau k Antonjnowi přissli a ruce a nohy geho lžžali, gako by o geho požehnánj prosili. A ten, žádage Krista: »Pane, bez gehož wůle ani ptáče neumjrá, ani listečel se stromu nespadne: den těmto lwům, coby gim dle uznánj twého prospělo« — pokynul gim, aby ho opustili, načež do pláště Abtanášiwowa mrtwolu Pawlowu zahaliw, do hrobu gi pos

ložil a všem zaspal. Raucha, kteráž si zesnulý přítel jeho z vlasení palmového zhotovil, na pásmáku s sebou vzal a učedníkům svým se vrátil a jim vypravoval, co se stalo, a ono raucha nosil na slavnost velikonoční a svatočistý.

První zakladatel klášterů gest ale sv. Pachomius. Ten život poustevnický trávě l. P. 325. založil v Tabenně v Horním Egyptě první bratrstvo, a nápotom 8 jiných klášterů, jimž také řeholi vynadal. Všechny tyto kláštery společně spravoval opat a mnichy, na rozličné třídy rozdělené, rozličně zaměstnával. Ruční práce a náboženská cvičení bylo to nehlavnější zaměstnání v prvních kláštích. Z Egypta se rozšířily kláštery do Palestiny a do krajin sousedních a odtud i do krajin západních, neboť přišel tam sv. Athanasius vypravoval ze života prvních poustevníků, obzvláště ze života sv. Antonína tak krásné a slavné věci, že všudy láska k stavu řeholnickému vznikala; kláštery rychle povstávaly a ku konci 4. století měla již Afrika mnoho. Tenkrát mnichové nebyli svěcení, ale mnozí přicházeli z nich do stavu kněžského, ano i k důstojnosti biskupské. Na poslušnost, chudobu, čistotu přísně se v kláštích drželo, a práci svou živili mnichové nejen sebe, alebrž i mnoho chudých. Záhy se také duševní práci zabývali, studovali, vyučovali, kázali a knihy přepisovali, kteréž k rozšíření užitečných vědomostí potomkům zachovávali.

Řád Benediktinský se nedál a nebyl legi

na západu rozmohl. Zakladatel geho sw. Benedikt I. P. 470 we Blassich narozený, wedl zprvu paustewnický život, na to dítky vyučował a posléz I. P. 529 založil w Sicilii klášter, řečený Monte Casino, kterýž se w pozdějších časech welmi znamenitým stal. Řehole, kterauž přede psal swým bratřim, byla wýborná a obzwláštně k tomu směřowala, aby umělý, účinný, poslušný, nábožný kněz z geho klášterů vycházel.

Panny, genž se do služby Boží s tělem a s duší zasvětily, nacházíme giž w prvních církewních časech. Z zawázaly se slibem nehlawněgším, že zachowagi neporušenau čistotu; a kteráž gi porušila, o té se saudilo, že zrušila wěrnost Kristu Ježíši. Skládaly ale panny tento slib čistoty w chrámě do rukau biskupowých a obdržely od něho rauch panenské, rausku a zlatý wjnek, na znamení, že gsau newěstny Kristowy. Která z nich se napotom wdala, z cirkwe byla wyobcowána a zákon toho smrti pokutowal, kcož pannu, Bohu zasvěcenau, za manželku pogal. Wegich zaměstnání bylo moudliti se, rozgymati a pracowati. Papež Řehoř Weliký ustanowil w každém ženském klášteře kněze za duchownjho správce a zewněgšjho geho obháce; spolu pak měl klášternj práwa stawati a klášternj záležitosti obstaráwati.

Kdo geš s to, wšsedyno Dobrodiní a požehnání wypowěditi, kteréž kláštery způsobilý? Brzo byly obydlym sledetných duší; brzo špižirnau chudobných, brzo útočištěm pronás

sledawaných, brzo semenistém pobožnosti a ctnosti,
 brzo ústawem wěd a umění. Že se některý
 klášter někdy zvrhl, wjme: ale co pod sluncem
 tak dobrého, aby se zneužíváním nemohlo státi
 zlým? A může-li nám to ke cti slaužiti, an chyb
 některých nezdárných klášterů proto gen na
 myslí přemítáme, abychom ge wšsem wyčítali
 a wzpomínky na gegich zlatý wěk a na gegich
 zásluh wyhlazowali. Stoletj nasse dobré ná-
 wěšty dáwa, začínajíc ledaťde giž za to swé
 tupenj klášterů se styděti, šetrně a laškawě
 se k němu nakloňowati, dobroděgná gegich pů-
 sobenj uznáwati a beze wšeho ohledu na úšflebký
 wyhenralých swětáků chwalně o nich mluwiti.
 Z protestantské hlasý se pro ně pozdwihuji.
 Nedáwno gessťe určité pronesla učená společnost
 w Angličku, že by wyzdwiženj klášterů šrže
 bauře 16. a 17. stoletj weliké neshťestj bylo.
 Wirtenbersko a Bádensko se ohlížegj po útočišti
 pro swé počestné panny — cenu a potřebnost
 klášterů chtě nechtě nahlížegj. Šwegcaři nectně
 a neswědomitě s njmi nakládaj: ale trest ge
 w zápětj stjhá, zmatek, domácj rozbroge, křwe-
 prolitj tu. Wyzdwiženjm klášterů chtěli mocná-
 šowé peněz a lidštwá k dosaženj swětských ohledů
 žiškati; ale klášternj gmění gako woda se wšsude
 rozplynulo, wětšj chudoba následowala a w bjdě
 a w nemrawnosti mnozj lidé zassli. Kde gest ten
 člowěk, kde to knížectwj, genž by cjrkeronjmí statky
 se bylo obohatilo? Nesprawedliwé zbožj i sprawe-
 dliwého wšsude pohltilo. Klášternj gsme zbořili

a nebo gich zpusnauti nechali: a na mjestě klášterů, co jsme museli wystawěti? Žaláře a káznice! Hledáme nových zemí pro chudobu a pře-
lidnění se zmahagij; což pak gistá obrana
proti tomu není w klášterích, kdež panuge zdr-
želivost a zapření sebe? Nestřjdmé smyslné po-
žjwání, kterěž každý, stůg co stůg nasytiti baží,
toť gest hubijící mor našich časů; i což se nena-
chází w klášterích wznesený wzor štěstj wyššjho,
genž záleží w zawržení pozemských a w pěst-
ování nebeských věcí, gať dalece nám toho zde
dosáhnauti lze! Před našjma očima znova
powstáwagj kláštery; i bogugj s prwotnj chu-
dobau, ale také s prwotnj poslušností, čistotě
a pracovitostí se wracugj. W gednom klášteře
se zabýwagj s důležitým, ochotně přewzatým
úkonem, opatrowati duse; w druhém cwičj mládež
dle zásad a dle návodu wjry swaté a s widi-
telným požehnáním Božjim; a w třetjm opět
osetřugj nemocné na takowý způsob, gahý gen
milosrdné nebe pozemšťanům wdechnauti může.
Slepý, zatwřelý musj býti každý, gehož tichá,
dobroděgná působení ústawů těch nepohnau, kterěž
bywše ondý ozdobau křesťanstwa opět se nj státi
přičinugj. Čest a chwála buďž tedy klášterům!
Hospodin opět ge wzkrjsw tjm práwě za své
nástroje ge prohlásil!

§. 5.

Welicij mužowé doby té.

Neywětšj mužowé doby té, hlubokau učestnostj, prawau nábožnostj a swatým životem znamenitj, s usudkem nassjim o klášteřich pronešeným serownáwagj. S některými muži těmito jsme se již seznámili, s některými se nyní seznámíme.

Athanasius byl biskup a patriarcha Alexandrinský. Pod ním stál kněz Arius, gehož kacířstwí a pýcha cirkwe do velké strasti uvrhlo. Athanasius Arioma kacířstwí úhlawní nepřítel, udatně bogowal pro zachowání čisté wjry, a pamětliv gsa slow apostolských, »že se člověka kacíře po jednom i druhém trestání warowati máme« (Tit. 3, 10.) nigať dopustiti nechťel, aby do cirkwe opět přigat byl; poněwadž sobě od člověka hašteřiwého žádné litoosti ani polepsšení neslibowal. Ale až mnohý odpor Athanasius přemohl, byl předce l. P. 335. z úřadu swého neprávě swržen, a do vyhnanstwí wypowěžen. Po třech letech toto gemu učiněné bezprawí nahlídlí a s plesem ho do Alexandrie uwedli. Ale ne odemšedch bylo práwo geho na biskupskou Alexandrinskau stolicí uznáno; a ti zwoliwšeginé biskupy, na ni usadili. Megsa s životem swým bezpečen, utekl s l. P. 341 do Říma k otci křesťanstwa. Přegeho byla wyšetřowána, prawda byla gemu přirčena, a Konstancius ho l. P. 349 ctným způsobem zpět powolal. Ale

tento zle si počínagjci cjsař nemohl strpěti muže
 prawdy a zbožnosti plného. Pozdwihl nové,
 gemu samému podhlebugjci sněmy, wyobcowal
 opět spravedlivého Athanásia l. P. 356 z říše
 své. Athanásius sřynw se na té Egyptské paussiti,
 kdež gme se s prwnjmi swatými paustewnjkř
 seznámili, k obhágenj swému a k wywrácenj
 Ariánského kacířstwa mnoho kněh zde sepsal;
 a an cjsař, nepřetřij nepřítel geho, umřel,
 z paussitě se do Alexandrie nawrátil k novému
 bohužul, utrpenj. Nebo Julián, tento neunawený
 rauhač Kristůw a tupič cirkwe Boho, dosedl na
 trůn. Horliwě potjral Athanásius zdwiňagjci se
 pohanstwo, mnoho přednjch osob na wjru obrá-
 tim; a protož mu cjsař zařliw, l. P. 362 opět
 ho wypowěděl. A poněwadž ani do Egypta ne-
 směl, uchýlil se do Arsinoe, města Afrikánského,
 ale hned w roku druhém, po smrti Juliánowě,
 úřad swůg opět nastaupil, 10 let zbožně ho
 spravuge, a gsa ode wssch nápotomnjch cjsařů
 wážen. Tuto poslednj léta swá wynaložil Atha-
 násius k tomu, aby pokog w cirkwi obnowil.
 W tolikerych nesnázich wěrným gsa shledán l.
 P. 373 trapný swůg žiwot dokonat. Bůh mu
 dal milost, zážrahy činiti a prorokowati; pozů-
 stalý spisowé geho welkau magj do sebe cenu.

Rowněž tak cirkwi prospjwal, a spasitelně
 w nj účinkuge až dosud sw. Zanoljm; ten se
 od swého mládj neumdleně wědami zabýwal,
 genž obrana a okrasa cirkwe wždy býwaly a gsau.
 Ty neylepšij učitele slyšew, stal se posléz učí-

telem mládeže; sám pak, aby písmo svaté v původní řeči čisti mohl, od Trifona, žida učence svého, heberenský a chaldenský se učil. Tedy po samotě odessel na pausst l. P. 374. Na to byl l. P. 378 od Paulina, patriarchy Antiochenského, na kněžství posvěcen, napotom několik let v Konstantinopoli u církevního otce Řehoře Nazíanského, a pak několik let v Římě u Damasa papeže strávil, vyučováním se zabýval, a posléz rozličné cesty k rozšíření umění svého vykonav, čtyřiatřicet let od 386 až do svého úmrtího roku 420 v Betlémě, rodilšti Kristově, přežil. Sv. Pavla klášter vystavěla, a sv. Jaroljm, v malé tu gibčice tisse a posléz obýwage, mnoho knih sepsal, z kterýchž tyto dvě jsou nejdůležitější, »dějepis církevní a překlad sv. písma do jazyka latinského« (vulgata, t. j. obecný nazvaný, poněvadž se vůbec rozšířil a zbecnil.)

Dříve již slavný dějepisec a biskup v Césarei, Eusebius, děje církevní až do r. 323 v jazyku řeckém jest zaznamenal; učení a lásku k církvi pogatý Jaroljm, kroniku jeho do latiny přeložil, a v ní až na své dny pokračoval, mnoho důležitých věcí přidaje, jež Eusebius vypustil. Ale ještě hlavnější spis jest jeho »vulgata.« On v Kristových a v apoštolských časech národ Římský ten nymocnější byl, byl i jazyk jeho daleko šíroko vyhlášen, a protož byl již v církevních prvních stoletích starý i nový zákon do jazyka latinského přelo-

žen. To gest ten staršíj Italský překlád, kterýž až na sw. Zanoljma platil. Ale byl to překlád vadný, nedostatečný, že starého zákona mnoho kněh w něm docela scházelo a z jiných se toliko zlomky nacházely. Církev wšedny prawdivé knihy starého a nového zákona gedenkrát sebravši, starala se také o to, aby i starý překlád byl opraven a do něho wzato, což chybělo. A těžké této práci š Hospodin Zanoljma wyhlídl a ozbrogil. Nadán gsa hlubokau učeností a přitom wraucj nábožností podstaupil sw. Zanoljm těžkau tu práci, a co nepřilněgi a nejsnažegi se přičinil, aby nám překlád dokonalý podal a text prawý wy pátral; nebo an se před wynalezetjm kněhtiskářstwj staro- a nowozákonnj knihy opisowaly, bylo w rozličných opisech mnoho nezřetědně postaweno, mnoho přidáno, mnoho wy-puštěno, mnoho změněno. Gako každé lidské nebylo ani toto Zanoljnowo djlo beze wšedch omylů; ale mnozi učenj a nábožnj papežowé dávali to š tau nepřewětšj péčj a dle půwodnjch rukopisů prohlížeti a poopradowati; i musíme wyznati, že se nám na vulgátě gakožto na tom nepřesšjm překládě toho nepřesšjho textu velikého pokladu dostalo, a stalo se, že tato Zanoljnowa vulgáta samogediná w církwí se užiwala a w církwí celé platila, až sám sněm Tridentský cenu gegj schwálil a gi š wšeošecné potřebě poručil. A na tom, že církev sama vulgátu Zanoljnowu přehlížela, opravowala, přigala, schwálila a poručila, na tom záležj gaf prawost téhož pře-

kladu tak pravé vykládání a užívání celé biblí; a kdo mý, gať to všude dopadá, kde každý dle své libosti písmo přikládá, vykládá a své stvůry rozšiřovati smý; kdo množství nepravých překladů a neúplný počet zúmyslných a nezúmyslných omylů gegich gen poněkud zná, vzdává díky cirkvi svaté, že čistý pramen písma uchopí: vši před divokou vodou a před samolibým kálením geg uchránila.

Leonem I. dal Hospodin cirkvi své negen papeže maudrého, kterýž gi sřz 21 let od 440 až do 461 roku slavně spravoval, ale také obháje srdnatého, který gi po třikráte z blízké pohromy vychvátil a protož také čestné přigmj: »Veliký« obdržel. Šťastně potíral sektáře, wnitřnj nepřátele gegj. Wypátraw blud Manichéů, do hnusné nemravnosti upadšich, kam dřw neb pozděgi každý blud zawádj, weřegně ge odkrnl, obzwláštně, an mnozi z nich a sám gegich představený všemně a ústně hanebnosti sekty své wyznali. Wýchodnj a západnj biskupové nynj ge wywraceli, ale Manichéové se přetwarugje na oko cirkwe se drželi. Proto napotom papež Gelasius nařjdl, aby se wečeře Páně, dáwno giž pod gednau způsobau podáwaná, podávala pod oběma; dťel tak Manichéům na stopu přigjti, kterýmž požívání wjna zawowědēno bylo. A kdž Eutyches bludně učil, žeby měl Kristus toliko Božskou přirozenost do sebe, hágil sw. Leo dwogj přirozenost Kristowu, Božskou a lidskou. Z proti zewnitřnjm nepřátelům uchránil cirkew

sv. Leo. Když Hunský král, strassliový Attila, kterýž se sám »Godegisel« čili »důtkami Božjimi« nazýval, vsse hubě a vraždě l. P. 451 na Řím táhl, Leo v posvátnjm rauchu vážně a gako silau s hůry ozbrogen šel mu wstříc a s hubitelem mluwil tať důkladně, že negen Řím nepoplenil, ale tať z Italie odtáhl. *) — Čtyry léta pozděgi připlaul Genserich, král Bandalstý s wogstkem swým do Blach a 14 dnj Řím plenil. Ale i na něm Leo alespoň tolik wymohl, že pálenj a vražděnj zakázal, a že ti nenhlawněgšj chrámowé zbořeni nebyli. Hegna lidj diwočých papeže uposlechli: a mynychom welikost Kristowa uáměštku uznati nechťeli? W nentěžšjch časch poslal Bůh swé cirkwi nenlepšj sluhj, a Europa by se byla w pustinu obrátila, kdyby cirkew škrze papežstwj, nade wšjm poslez nebyla swjtěžila.

Tať mocně a vážně si tež Řehoř I. počinal, gsa od r. 590 až do r. 604 papežem, a gsa rowněž přjgmjm »Weliký« počtěn. Ten plnomocnost papežstkau upewniti chťege po fragich swé náměštj, legátj, rozložil, a při wšj swé moci mjrně a pokorně panowal, a ač se sluhau wšsch sluhů Božich nazýwal, přednost geho uznali wšsicni biskupowé, gemu se podrobirwše. On w cirkwi Simonictwj utlačowal, tu ohaw: nau nepravost, za penjze duchownj úřady prodawati a kupowati, a stolici Řjmské práwo přičkl, w sporných a rozpačných věcech tať rozhodnauti, že wjce žádná pochybnost mjsta mji

*) Gať gij z předu uvedeno bylo.

nemůžc. R. p. gakhši biskup Bizanzenstý w Africe byl u cjsaře obžalován: ale cjsař saud nad njm nepronesl a nemohl také, nýbrž uznal, žeby toliko papeži přislusselo, dle cirkewnjch zákonů geg sauditi. Čemu kdž obžalovaný swolil, Řehoř napsal: »Co se wygádřenj Bizanzenstého týče, že se apostolské stolici podrobuge: gá skutečně newjm, který biskup, winau gsa sewřen, gemu by se nepodrobil. Geli bez winy, tak si gsau wssicni dle prawjdfa pokornj rowni.« A tym také krátce a wýborně spráwa cirkewnj ge wyznačena; panuge w nj pořádek a poslussnost, nikoli samowolnost. Petr a geho nástupci museji dohlížeti na sebe a na celé stádo. A tomu gsau we wěcech duchownjch Božstau plnomocnostj opatření.

§. 6.

Swatý Šimon.

Než se s druhau tauto cirkewnj dobau rozžehnáme, nesmjme na sw. Šimona zapomenauti. Šimon (na slaupě, slaupnjš) činil, co se zdá lidem nemožného, a Bůh strž něho působil, co se nezdá lidem k wěřenj podobno. Sawěšý, nábožný, přjstý Theodoret nám geho žiwot popsal, gať to z geho wlastnjch úst a z úst zbožného geho učedlnjka Antonjna slyšel, a tak gjm pogat gest, že prawj: »S třesaucj toliko rukau se opowážugi, žiwot tak welkého swatého popisowati, nebo co psáti mám, gest tak nepochopitedlné, že to snad

ta nejbližšíj pokolení za pohádku držeti budou.«
 V Sijan, v dědině Maloasiatské, se narodil
 Simon I. P. 388. Chudobní jeho rodičové,
 Hesichius a Mathane, dobytčářstvím se živili
 a syna svého křesťanský vychovávali tak, že
 záhy milerád chrám Páně navštěvował. Čtený
 text: »Blahoslavení, kteříž nyní pláčete« (Luk.
 6. 21.) welice ho dogal, a k tomu gestě z listů
 Pawlowých mnoho o křesťanské čistotě a doko-
 nalosti mluwiti zaslechna, kmeta gakehoš podle
 sebe požádal, aby mu to vysvětlil; což také
 tento pastaušskowi newinnému, pokornému, ochot-
 ně učinil. Od této chvíle tau gedinau se zabý-
 wal myšlénkau, aby wšedko opustil. Z šed do
 osamělé nad hrobem mučedlníkovým wystavené
 kapličky, Boha o zachování a posvěcení duše
 své wžýwal. Sedm dní bez potravy a bez
 spaní v této modlitbě byl pohřžen. Dsmý den
 do sladaunkého sna se zabral, v kterémž se mu
 zdálo, gakeby k welikému stavení základ kopal;
 po třikráte dyl, umdlen gsa, přestati, ale po
 třikráte ho hlas pobádal: »Kopen gen, a hlau-
 běgi« a konečně ten samý hlas mu řekl: »teď
 giž dost.« Z toho se měl Simon poučiti, že,
 máli ctnost a nábožnost nasse pevně wtrwati,
 hluboký základ že gi položiti musíme. Na to do
 blízkého kláštera odesel. Z pokory ani neza-
 flepar, ovět bez pokrmu 3 dni před branau le-
 žeti zůstal. Čtvrtého dne opat geg spatřil a mile-
 rád na požádání přigal. Dvě léta tu modle-se
 a w pobožnosti se cwiče se wšij šetrností klášter:

njkúm slaužil, od rodičů za mrtvého želen gsa. Potom se k swému zdokonalení do giného kláštera odebral a brzo swým mrtwením a zapjráním se překonal wšechny. Celý týhoden se postil a toliko w neděli gidal. Zagně si prowaz z palmowých listj okolo těla tak silně otočil, že mu maso do kosti prořezal, až krew z něho tekla. Opat tělo geho prohljžege a trna nad přehroznau kagicnostj geho, tázal se, coby tak swědomj geho tjižilo? Načež mu Šimon s pláčem odpowěděl: »Ach, ždali neřekl Dawid: w nepravostech počat gsem? a gsem gá této strasti prost?« Opat ho dal wyhogiti, ale žádal tež. aby klášter geho opustil. Z wstaupil nyní Šimon do suché studnice na blizku, kteráž na pustých gsaucj místech gedowatému hmyzu, hadům a gessťerům, za skrýšsi slaužila. Zde we dne w noci Bohu prozpěwowal. Ale opat byl we snách zle poškárán a napomenut, aby ho hledal. Klášternjci ho nalezsše snažným toliko prossením do kláštera přivedli a tu k geho hoři welmi ho ctili. Třetí rok na to pagednau gim zmizel, odesšed na osamělé místo pod horau Zelanisus. Tu w zboženě chýšce 37 let stráwil, nábožného biskupa Basfusa za duchownjho swého rádce mage. W postnjm čase se Šimon 40 dnj wypostil, proti wůli zpowědnjkowě nic nepožjwage, tak že tento naleznaw geg takměř bezdusného, swátost oltárnj mu podal, načež Šimon na těle i dusi pagednau se otawiro, hlasitě Boha chwáliti začal. Po 3 letech opustiw chýšku swau, na wrštku Zela-

nísově se ubytował a dal se tu uřowati; šňal ale řetěz, od biskupa slyšew, že člowěk pewnau wůlj wisse dokázati může. A giž se lid ode wšřad k němu hrnul a z pokorn a abn dotjrawým ussel, kterjž se ho dotýkati chtěli, zprvu 6, pozděgi 12 a posléz až 40 lořetnj slaup si postawiti dal, a na něg se postawil. A na tať wšřokém slaupu stoge přežil 37 let. Nad tjm se arcib mnozi uráželi, druzi se tomu smáli a ginj ho tupili. Ezyptšřtj paustewnjci pokoru a poslušnost geho žkušiti chtje, šřrže wyslance wňčitky gemu činili, naň s wňhrůžkami nalébas gje, aby nemotorný žiwot swůg zanechal. Mlčky a hned uposlechl Šimon, a tu wyslanj bratřj dawšše mu poljbenj pokoge, pokánj geho co šřuteľ bohumily gšau schwálili, poněwadž to beze wšřj nádhery řonal. Z žůstal tedn Šimon na swém užkém slaupu, gšau wedru a mrazu wystawen a do žwjřecjch, pásu spogených řožj zahalen, mage na hlavě čepici s owčiny a w znařu žeslezný řetěz upewněný; wauřš se mu na prša praudily a twář geho se dost čařsto šřwětleu nadpřiroženým šřřwěla. Sedmý den gjdal trochu řočky we wodě uwařené, a ležeti nemoha, w postawenj poněkud nahnutém spáwal. Na modlitbách a rozgjmánjch trwal uřtawičně. Od třetj hodiny popolednj až do západu slunce k pokánj lid nas pomjnal, nemocné hogil a nesworné s maudrořřj podiwu hodnau mřřil, a na to se opět do mrdlenj a rozgjmánj zabral. W prwnjch lřecw 40řidennjho postu swého dal se ře řůlu na

slaupu přivázati, aby pro velké myšlenj nez-
 klesl. Později ani toho třeba nebylo, sily a wese-
 losti geho přibývalo spíše, nežli ubývalo. Mage-
 dar prorokowj, věci budaucj, jako hlad a mor
 předzvědál a předpovědál. Posléz ho matka
 geho našla, a u zdi, kterauž lid slaup geho obe-
 hnal, skonala. Simon daw jí mrtwolu matčinu
 k slaupu položiti, dlaho na ni patřil a hlasitě
 se modlil, aby milosrdný Hospodin duffi své
 služebnice do nebeského králowstwj přigmauti
 ráčil. A an, libý úsměch oblil twář gegj, wje-
 usnulé, nežli zemřelé se podobajicj, a byla hned
 wedlé slaupu pohřbena. Už rok před geho
 smrtj se satan Simonu w postawě stkwělé
 ukázal, a za Krista se wydámage, mu poraučel,
 aby se slaupu sessed, korunu sprawedlnosti přis-
 gal. A Simon nohu již zdwihl, aby upo-
 slechnul, a wšak w tom gakýs wnitřnj hlas mu
 welel, swatým křížem se požehnati, a hned obluda
 mámiwá zmizela, ale w noze, kteréž byl po-
 zdwihl, až do smrti bolesti nenprudšj cjtjwál.
 Wřed se w nj zarodil, prawalil, čerwý w něm
 hlodali, bolesti weliké a pohled strasslimý působjce.
 Trpělivě ge snássel, celý rok na gedné noze stoge.
 Z den a hodinu umrtj swého tussil. Gednau
 w neděli zpjwal píseň, z kteréž žádný ničeho
 nerozuměl, nežli zawjrků »Amen.« W pátek na to
 od žádného negsa pozorowán, a modle se duffi
 swau do rukau Božich odewzdal. Ale bezdusné
 tělo w postawenj poněkud nahnutém zůstalo.
 Sw. Antonjn wystaupil třetjho dne na slaup,

a přewědčiw se o smrti Simonowě, uljbal geho nohy, z kterýchž libý zápach vycházel. Sloup se zawiklal, mrtwola hnula sebau, a bylo patrně slyšeti, gaťoby hlas z nj wolal: Amen, amen. Wšedno kwapilo k geho pohřbu. Simon zemřew 1. ledna r. 460, při tať neslychaném mrtwenj sebe dosáhl 72 let. 5. ledna byla mrtwola geho w Antiochenském chrámu sw. Kasiána pochována, a tentýž den cirkew památku sw. Simona oslawuge. Mnozj swatj ho následowali, ale žádný ho nedosáhnul. Takowé po wšedny časj lybeznau wůni dýchagij kwytky pěstuge cirkew katoličká. Slowo Kristowo: »Wětšj diwy činiti budete,« (Jan 14, 12) splňuje se tu powždy.

§. 7.

Krátké ohledánj minulé doby cirkewnj.

W minulé době gsme cirkew z prvotnj trpké strasti swé wynikati widěli. Mládj gegi bylo gaťo mládj Božského zakladatele gegiho nezaflauženým krewprolitjm, pronásledovánjm a bėdau sewřeno. Zewnitř gj sice lepšj časowé nastali, ale wnitř gj nastaly nowé boge o to neyswětěšj, o prawdy a obřady náboženské. K tomu se přihnaly diwoké tlupy z Ušie, ale zkrocené pod praporcem kříže se rozložili, cirkwi i státu nowého žiwota a nowé sly dodawše. Cirkew se opět zotawila a w 6. a w 7. stoletj hlavy swé mocněgi pozdwišla. Uchránila proti

facištwym swé náboženstwí, wšestranně swá usta-
nowení wzdělała a papežstwým spráwu swau
utwrdila. - Zlato dal Pán, čas ge bitec, z gehož
rufau cirkew s obrazem a nápisem Kristowým
wycházj. Práva a pořádky giž gsau pogistěny,
tělo s audy swými lépe giž swé hlavě rozumj
a gj poslauchá. A gak dobře, že se tak stalo,
an nowý, strassný nepřítel zewnitř na cirkew
naléhá, Muhamed totiž še swým třesstiwým
učením a še swými wzteklými staupenci. Ale
mužowé Boží u welikém množstwí matku w ne-
bezpečj obklopugj, k gegj ochraně lidé swatj i mau-
dři ruce si podáwagj, zážraků a darů se prýští
z wysosti hogněgi, a an národowé hluchné wedau
boge, ctnost zapjráním a mrtwenjm sebe saufromj
zápasj, a kdo na swětě žůstati a obstáti nemůže,
poswatné útočiště nacházj, odkud tisse a blaze
na swé sawvěké i na swé potomky působj.

Rímské císařství zasllo bauřlivým praudem časů r. 376; ale církew při wšech bauřich ne-
wyrácená zůstala a na západu křesťanské císař-
ství založila, z něhož, gať se o tom w neyblížšší
době přewědčjme, církewnj stát powstal. Zagisté
uctiwosti náš církew naplňuje, kde, gať a kdy,
koli gi nalezneme, a protož uctiwě s nj a s mi-
nulau gegj dobau se rozjehnamosse, tutěž uctiwost
pro ni do té neyblížšší doby přeneseme. Zať
gen křáčjme we swětle, wšechny časy oswěcujcjm.

Třetí doba církevní.

Od šestého všeobecného Konstantinopolitánského
sněmu až na papeže Římského Řehoře VII.

(Od roku 680 — 1073. po n. p.)

§. 1.

Rozšíření křesťanstva.

W době této pronikalo křesťanství dále a dále do Německa, v modlářství a v ohavnostech pohřbeného. Missonáři z Irska přišli, sv. Fridolin a sv. Trudpert l. P. 511, a po nich sv. Kolumbán a sv. Havel l. P. 611 v Alemanii, na březích Bodamských, ve Wirttembergu, v Báděch, ve Švábských hlásali vojnu Kristovu s velkým požehnáním.

Do Bavor přinesl Evangelium Valentin, missonář Belgický, l. P. 440 a odtud odesel do Tyrol. Sv. Rupert, biskup Wormský, a svatý Emerán, biskup Francý též pracovali v Bavorských. Emerán l. P. 652 do Panonie cestuje, aby Uvary na křesťanství obrátil, byl od Bavorského vévody Theodora I. v Řezně zadržen, a gest ten pravý apóstol Bavorský. — Sv. Severin kázal a křtil v Pasově a ve Wídni. Sv. Korbinian založil l. P. 730

biskupstwj we Frisinkách. Ale teprw l. P. 680 se w Němcjch Anglosas Winfried, pozděgi Bonifác (Dobroděg, nazwaný,) obgewil, kterhž skrze swé spasitelné zde wykonané apostolské práce wssjm právem apostol Němců sluge. Ua w klášteře k pobožnosti, pilnosti a učenosti uveden a wnuknutj Božjho poslussen, odebral se. l. P. 716 gakožto křesťanský wyslanec k diwotům Frisům, w nyněššim Nizozemsku tehďáz bytugjcjm. A, ač se mu to u nich nedařjwalo, že od nich odcházal, předce ge w paměti chowage, k njm se powždy wracel.

Roku 723 powolal ho sw. otec do Řjma a wyswětil ho za biskupa wýchodnjch porýnských fragin; a Karel Martell, nejprwněššj úřednjš Francěho krále, major domus řečený, wzał ho pod ochranu swau. Křesťanstwj se w Hesřich rozmáhalo. U Giřmaru stál starý a od pohanů welmi ctěný dub; Bonifác gim předstawowal, že w něm žádný Bůh nesjdli, a na důkaz toho se obětowal, že ho s towarňšsi swými škáci, řka: sjdli-li w dubě Bůh, že ponawržené škácenj nepřipustj: padne-li ale dub, tu že blud swůg buď docela poznaj, aneb uznaj alespoň, že Boha bezmocného ctěj, kterhž sám sebe ubráníti nemůže. Němci přigali ponawrženj toto, weřjce pewně, že Bůh w dubě sjdli, ty bezbožnjš zahubj. Ale nemálo ustrnuli, užrewsse, že dub padl a pomsta žádného že nestjbla, a protož opustiwsse modlářstwj, wjru Kristowu přigali l. P. 724. Gať gsme slyšeli, bylo w Baworjch

dříve již křesťanství zavedeno, ale strze náběhy Avarů, genž Bavorské chrámy zbořili, mnoho utrpělo; bylo také pohanskými příjavy porušeno, i duchovenstvo nechvalně si zde počínalo. To napravil Bonifác, kterýž r. 733 po prvé sem přišed, celau zemi na 4 diécese: Solnohradskou, Frisinskou, Rezenskou a Pasovskou rozdělil; potom častěji sem přicházeje, biskupy zde usazoval a sněmy držel, v čem ho negen Bavorský vévoda a Franců major domus podporovali, ale i papež všedna ustanovení zbožného sluhů svého potvrdil. R. 745 stal se Mohučským arcibiskupem. Ale Frisové mu z mysli vngiti nemohli; učiniv Lula, milného učenníka svého, svým nástupcem, a vše opustiv, odešel co kmet letitý k divokému tomu národu, u něhož co silný muž nic pořiditi nemohl. Co se muži nepodařilo, podařilo se starci. Zisíce Frisů pokřtív, na sbory křesťanské je roztrýdil. A však tuseň ho nestlamalo, že tu svůj život dokoná, kamž geg první tauha vedla. Děťkávage duchovní dítky své k svatému birmování, od zášupu litých nepřátel byl přepaden; zakázav každé bránění, ve svém 75 roku l. P. 755 s 52 společnými svými byl zavražděn. Dlauho a dobrodějně účinkoval; blaženau smrti život svůj dokoná, koruna spravedlnosti ho nyní ozdobuje. We Fuldě, v Hesách založil klášter, z něhož po mnohá století kněží vycházeli, vůkol a vůkol požehnání roznášejíce. V chrámech, kteréž vystavěl, v biskupstvích,

ķteráz žřjdl (n. p. w Eichstatau), w ućedlnjcyh, ķterěz wnychowal, wane Bonifácůw duch až dosud.

W Durincyh a w Hessjch až k moři Baltickému bydleli Sasowé, dıwı to modlári, ķterjž s pohanskými národy sausedjce a modlám swým lıdı obětugjce, ķřestanských mıšsıonárů, nıgaf k sobě přıpusťtı nechťeli. Pořád gen wálky wedli a laupeznictwo tropıli, a zemı Francouzskau gaf možno plenıli. Francouzstj frálowé táhli kolıkráte proti nim, ale přeswědčıli se, že sı gıch nepodrobı, anı že ge k mıru nenaklonı, dokud w lıtė swé powaze setrwagı, ķteráz by toliko Krıstowau wěrau změněná býťı mohla. A protož wıyzdwlhıli proti nim náboženstkau wálku. Za gıž dost dıauho trwala, až Karel Welıkı r. 768 na trůn Francouzskı dosedl, ķterýž wssednı Němecté národy w gednu welıkánstkau řıš spogıťı chťege, na podmaněnj a obrácenj Sasů mnoho sı zálezetı dal. Bogowal s nımı plnýh 30 let, a kolıkrát nad nımı swıtězıł, ale wždı zase od něg a od ķřestanstwı odpadłı, až se posléz gegıch wėwoda Witıfınd : pokřıťtı dal, sľedhta a lıd geg w tom následowalı, s Frankı stegná práwa obdrželi, ale saukromı předc na swıch bludech a powěrách wıselı, a teprw r. 803 peronı mıř s nımı byl ućıněn. Nowá wıra neylépe utwřzena byla založenım novıch bıskupstwı, an cırkw toliko wıućuge a wıućowánım toliko se rozšřırowatı a zachowatı mŭže. S powstaly bıskupstwı w Osnabruku, Paderbornu, Břemu, Münsteru, Halberstату, w Hıl-

deſſheimu a t. d. W tomtěž ſtoletj ſe doſtalo Ewangelium' až do půlnočnjch krajin Ewropſkých, k Zütüm, Dánüm, Šwédüm a Norwegüm, k čemu ſw. Anšgar, kterýž pozděgi za arcibiſkupa Hamburſkého a Bremſkého zvolen byl, mnoho proſpěl. Z diwocj Normani ſe poznes náhla na křeſtaniſtwj oddávali, a r. 1000 celý Zſland dobrowolně ge přigal.

Mezi ty neyſilněgſſj národny Ewropſké patří zagisté národ Slowanſký, a k tomu ſe wiſſidni Slowané počítaji, genž bydleji w Polſtě, na Morawě, w Čechách, w ſewero-wýchodnjm Ruſku a ginde. Hranice geho gſau k západu Łabe, k wýchodu Don, k ſeweru moře Baltické a k gihu moře Adriatické. Prwnj ze Slowanů přigali dobrowolně wjru Kriſtomu Chornwati. Giž tenkrát uznávali dobře neymaudřegſſj knjžata, že toliko cjrkwj křeſtaniſkau trůnowé gegich pewně ſtogj, a foruny gegich poſwátnoſti doſtávaji, a žádný z nich ſe w tom nezmenlil, ačkolim za naſſjch časů ſwětáci rozkřikugj, že by giž cjrkwie třeba nebylo, an ſtát bez nj ſnadno obſtáti můž; zapomjnjage, že kletba matčina i požehnání zničj, a ſtát, neſlyſſj-li cjrkwie, že by ſe w pohaniſtwo zwrhnul. Ale tať geſt, pohaniſtwo ſi mnohý ſwětomil nazpět žádá, an ſe w něm dowoluge, což křeſtaniſtwo přjſně zapowjdá.

Z Polſka zaſwjtla wjra Kriſtowa Ruſům. Gaťſi Ruſký knjze ſwolal ſwé poddané a ptal ſe gich zdali by nechťeli, ſtaré ſwé náboženſtwj opuſtiti a křeſtaniſké přigmauti? Biſkup zbožný

byl povolán a na křesťanstvoj tážán. Ten užas-
 zav Rusům Ewangelium, wyprawował gim
 mnoho zážrafů ze starého i nového zákona. Za
 zážraf nejwětšj drželi, co se š třemi mládenci
 w ohnivé peci stalo, a ten samý zážraf na biskupu
 žádali. »Boha nemáme wokauffeti,« odpowěl
 biskup, »gsau-li ale odhodláni, wšsemohaucnost
 Božj poznati, ať žádaj, co se gim libj.« — »Z tať
 tedn,« pravili Rusowé, »ohně uděláme, a ty
 doň knihu swau whodjš, a pakli že nehořj, dáme
 se pokřtjti.« Udělali oheň; tu biskup očj a rukau
 swých důwěrně k nebesům pozdwiwnum, nábožně
 se modlil: »Pane Ježíšj! Synu Boha žiwého!
 oslaw před tjmto národem gméno swé!« A na to
 nový zákon do ohně whodil, a ten řdnž dohořel
 a zhasl: an! knihu našli docela neporussenau.

Bulhaři byli na hranicjch Polských od cjs-
 saře Theofila poraženi, a mezi mnohými přissla
 i sestra krále Borisa do zajetj. Zde šj wjru
 Kristowu zamilowala, a protož po uzavřeném
 mjru domů se wrátiwššj, hleděla bratra swého k
 přigetj křesťanstwa nakloniti. Ten wzhýwal Boha
 sestry swé o usšetřenj, řdnž mor w geho zemi
 žůřil; i přestala rána; ale král, zbauřenj se boge,
 nestal se křesťanem. Tu mu kněz Strachota
 (Methodius) poslednj saud wyznačil a wložil
 tať důtkliwě, že r. 855 řřtu sw. žádal. A i hned
 zbauřenj wypuřlo, ale statný král buřiče rozpla-
 řšil, a což gest mnohem wjce, gim tať odpustil.
 Tjm srdce wládků pro křesťanstwj pogal, a lid
 následowal gegich příklad.

Pověst o sv. bratřích Erhu a Strachotu (Enrillu a Methodiu) roznesla se až do Moravy, kteráž od Polských a Bulharských hranic hluboko do Uher sáhala. Po pětileté práci byli Moravané na křesťanstvo obráćeni; — obráćeni byli od těch samých bratřích též Čechové, jejichž kníže Bořivoj s mnohým sledy pošetím je dal; na to se dali pokřtiti poddaní, a školy byly vystaveny i písmo do mateřské řeči přeloženo, aby se vjra Kristova lehčěji rozmáhati mohla. R. 815 přigali Normani Ewangelium úplna. V století tomto se obzvláště stkwěl biskup Augšburský, sv. Oldřich; bylť světlo Německa, pomocník chudých a otec sirotků.

Tak se církev nasse až na břehy Dunagské rozsáhla a k Maďarům w Uhřích, potomkům divokých Hunnů, pronikla. A podivně to řídila rozřetelnost Boží, že se k západní církvi přiwtelili. Ale i zde mnoho mučednické krve bylo wylito, neboť pohané pronásledowali křesťany, až posléz sami wyhlazeni byli. We Španělských a w Portugalských se tak nedařilo. Arabové se těchto zemí zmocnili, a toliko w horách se mohli křesťané proti nim udržeti. Ale swornostj a zbožnostj swau tak daleko to přiwedli, že w druhé polowici 11ho století w sewerních krajích Španělských 23 biskupstwj založeno bylo. Karel Martell a wnuk jeho, Karel Veliký, porazili Arabů kolikráte.

V Číně byl nalezen sloup od r. 781, w kterémž gména 70ti křesťanských učitelů a ty

nehlavnějši pravdy křesťanské vynuty byly. Z Činy přišla wjra Kristova k některým Zastarším kmenům. Při všech bauřích w 7. a 8. století cirkw stihagjcich předce se mocně rozšířowala, nic ginať, než gaťo zdrawý strom bauřemi otráśán, hlauběgi kořeny paussťi a tím bugněgi se zelená. — An ſi takto Hospodin geden národ po druhém zjšťal, wsseligaf poblaudilh prwotnj dĳtŷ geho, obzwlášťně na wýchodu.

§. 2.

Obrazoborstwj.

Na wýchodě panowal w prwnj polowici 8. století cjsař Leo Isaurikuš, ale w prawdě to byl gen hrubý wogjn. Ten obrazŷ swatých trpěti nechťege, r. 726 ctĳti ge zapowěděl, nazŷwage to modlářstwjm. Dal ge i z kostelů wŷbázeti, a poněwadž se gich neŷwjce w klášťeřich dělalo, přetěžce mnichům zazľil. Obrazoborstwĳ tomu bylo odewšřad odmławáno a cjsaři praweno: že gsau giž šťřz mnohá století obrazowé swatých w cirkwi obŷčegem, že myšli pozdwiĳugj a wzděláwagj, ctěnj gegich že se na hmot, dřewo totiž, kámen, kow nikoli newztahuge, alebrž na toho, kdož se tĳm představuge; neboť co milugeme, gestotně ale mĳti nemůžeme, to chceme alespoň wnobrazeno mĳti, a obraz se nám tau osobau ctĳhodným stáwá, na kterauž náš pazmatuge. — Ale to wšse bylo marné; tu sněm w Řĳmě držený wŷřkl proti obrazoborcům klatbu.

Leonův syn a nástupce Konstantin Kopronimus od r. 741—775 žůřil geštē ukrutněgi proti obrazům swatých a gegich ctitelům. Powolal 338 biskupů do Konstantinopolu k sněmu, a at tito possetilost cisařowu dobře nahlíželi, ž bázně dle ljbošti geho gednagjce, i přjsahau se zawázali, že obrazu swatých budau za modly a ctitele gegich za modláře považowati. Tu se mnozi katoljci dali na útěk, a kde gakh obraz byl, i na nádobách, kažďh byl zničen. Tak hluboko cirkew wýchodnj padla, že byla cisaři po geho zpozďilē wůli, kterēj zagistē s nelidskau radostj ctitele obrazů mučiti dal. W gedinkēm žaláři bylo 342 nestastných mnichů uwězněno. Školy gegich stály pustē, a ž klášterů se buď spálenistē anebo wogárny stali. Lid žhlupěl, tak že po glých následcjh žlj prostředkowē poznati se dali. Po ukrutném Kopronimu panowal geho syn Leo IV. toliko pět let, mjrněgi s mnichy nakládage, ctěnj obrazů ale zapowjdagē. Že syn geho Konstantin VI. neplnoletný byl, dosedla po něm na trůn wdowa Zrena. Ta dowolila ctěnj obrazů; i patriarcha Pawel umjrage swē bezprávj proti obrazům a prawowěrcům spáchané wyznal, a nástupce geho to naprawiti chtēge, Řimské stolici se podrobil a l. P. 787 snēm cirkewnj do města Nicéi powolal, na kterémž 245 biskupů a opatů a 132 mnichů usudky obrazoborců r. 754 učinněné wyzdwihi, a mnozi biskupowē prwněgšj blud swůg odmolali. Prawē učenj o obrazjch se tu wyložilo a lidu předneslo. Ale proto předce

mnozí proti nim potagmo brodjce, přivedli posléz i císaře Michaela II. na svou stranu, a obrazové byli opět boření a pravověřij ukrutně mučeni, až po 120letém hanebném pronásledování r. 842 šrže císařovnu Theodoru věc dobrá smytěla. —

Vískuvové Francouzští se nesnášeli s východní církví z stran obrazů svatých, ani nechtěli ani, aby byli ruffeni, ani aby byli ctěni, alebrž za věc ge považovali ku vzpomínce, k povzbuzení, k okraše slaužij. Země Francouzská nebyla tak dávno na výru obrácena, i měli se tu s ostatky pohanstva gessťe co potýkati, a proto se obrazů věle neugjmali, bogjce se, aby tím snad modloslužba podporována nebyla. Ale gako dřjve z paubého nedorozumění ve knihách Karlowých neprávě vnějšali východní církví, že by pro obraz Svatých účtu žádala Trogici Božské vatřij, tak, čím více lid k poznání přicházel, že nikoli na obraz, nýbrž na Svatého obrazem představeného účta se vztažuge, a ten Svatý že gj také hoden gest, účtu obrazů Svatých zaváděli. —

Tomu katolická církev nikdy nechtěla, aby se křesťané Svatým, nercili obrazům Svatých klaněli. Předhůžky takové gsau gen vymyšlené lži a nedokazugj nic giného, nežli, že to špatně s tím stogj, kterýž se ke lži utjká.

§. 3. Blud y.

Mimo obrazoborstwýj uwádíme gessťe násle-
dugcýj blud y z třetýj cýrkewnj doby:

Dwa Španělskýj biskupowé učili, »že by
byl Kristus toliko dle své Božské přirozenosti
pravý Syn Boží, ne tak dle své lidské přiro-
zenosti — dle své lidské přirozenosti že by byl
toliko za Syna Božího wzatý.« Těm se řeklo,
že Kristus z dwau přirozeností w gedné osobě
pozůstává, a protož že dle obogý přirozenosti
gednorozený toliko Syn, Syn Boží gest, a
přesvědčení bywšše blud zawrhli. —

Záhubněgšší bylo učený Godeffalkowo, »že
Bůh lidi buď k životu nebo k smrti předzřídil
beze wšeho ohledu na ctnosti anebo nepra-
wosti gegich; člověk k smrti předzřizený že gest
k hřessený nucen, a že w Kristu žádného djlu
nemá; člověk ale k životu předzřizený že za-
hynauti nemůže; na lidi k smrti předzřizené že
swátosti swátostně nepůsobí, pro to že swátosti
žádnými swátostmi negsaw, alebž neplatný obřa-
dowé.« Totěž učený bylo w stoletý 16. obno-
weno. Poněwadž ale swobodu lidskaw a milost
Boží wyzdwihuje, Boha půwodcem hřichu a
strastí činí, a člověka buď do zaufalstwýj neb
do záhubné bezpečnosti uwádí, pakli se buď
k zatraceným nebo k wywoleným počítá: bogo-
wala cýrkew proti tomuto laciřstwýj, a w roz-
ličných sněmjch ge zawrhla. Wzdororowal muich

neposlušný, a poněwadž se bezprávně do stát-
njch a cirkewnjch záležitostí wtjral, byl dle pra-
widla sw. Benedikta tělesně pokárán a zawřen;
bylo mu též mlčení uloženo, až by odwolal.
Ale pýchau zatvrzen, raděgi w žaláři a w klatbě
bez pokání a bez swátosti zemřel, nežli by od
swého záhubného učenj upustil.

A opět se zdwihl nový blud a nový bog
ohledně swátosti Oltárnj:

Podstatnau přítomnost Kristowu we swátosti
oltárnj, gať to Pán wyřkl, gať to apostolé hlá-
sali a gať to cirkew učj, kažďý zagisté měřil; toliko
někteřj tagemstwj to wssetečně zpnytgjce, poblau-
dili. Gaťýsi Radbertus myslil, že tělo Páně
w swátosti oltárnj to samé gest, kterěz Maria
Panna porodila. —

Berengar Turský ale udáwal, že se chléb
a wjno proměnj duchownj toliko přítomností
Kristowau a měrau nassj w ni. Bludny tyto
prorazila cirkew učenjm swým, že tělo Kristowo
we swátosti oltárnj to oslawené tělo gest, kterěz
z mrtwých wstawssí neumjrá wjce. Obzwláštne
blud Berengarůw zbožnj a umělj mužowé na
západu wyssetřowali, lid a mláda ani došť málo
tjm pobauřeny nebyli, a starodáwnj a wúbec
přigaté učenj o přespodstatněnj (transsubstan-
ciacj), totiž »že chléb a wjno i po proměně
způsobu swau zachowáwá, podstata gegich ale
že gest tělo a krew Páně,« gasněgi bylo wylo-
ženo a pro wssedchny časy ustanoweno. Cirkew
z pokladu swého nové a staré wěci wynássi

(Mt. 13, 52), nové ze starého wzejtí nechává a staré novým obohacuje. Z Řekové, staří to nepřátelé Římsko-katolické církve, uznávají, že by učenj o přespodstatněnj od Krista a Jeho apostolů pocházelo, a že zawrženo býti nemůže. Protož i po svém se odtrženj od církve Římsko-katolické učenj toto neporussené chowagi a wyznávají. A zagisté dobrotivá prozřetelnost Boží nechala jim toho mostu, by se po něm k mateřské církvi gednau nawrátili.

§. 4.

Odtrženj církve východnj (Vých.) od církve západnj (Římské.)

Čim wětšj moci a wáznosti patriarchové*) Cárhradstj (Konstantinopolitánsstj) nabýwali, tjm wjc si mnozi z nich osobowali, zapomenauce, že by Petr a geho nástupnjci nehyňěšj hlawn wěškerého křesťanstwa byli, a že by giž od těch nejstaršjch časů apostolská stolice w Římě středem wšech církwj byla. A předce z děgepisů dobře widěli, že rozepři w Korintské osadě wy-puklau ne sw. Jan apostol, na bljzku w Efesu čim gsa, alebrž papež Kliment, přebýwagjci we wzdáleném Římě, rozsaudil, a ačkoliv že tento neprostředěčnj učennj Kristůw nebyl, miláče! Páně se mu předce podrobil. A tať giž tenfráte

*) Biskup Římský byl zwán papež (vára, otec), biskupové Alexandrijský, Antiochenický, Konstantinopolitánský, Jeruzalémský byli zwáni patriarchové.

měl Římský biskup před jinými přednost; nic však méně patriarchové Konstantinopolský slussně se mu poddati nechtěli, a za to na potrestání s násilím císařovým museli přigmuti za vůdč. Bůč hledě tedy churavěla církev východní, jako každá, kteráž od životného středu se odtrhší státu se zaprodává. Mnohý patriarcha Carhradský to nahlížel, ale takový se dlouho udržeti nemohl, i hned na jeho místo byl ničemný dvořan usazen. Tak na rozkaz Michaela III. zbožný Zgnác dvoru rozpustilému podlebowati nechtěl, musel se poděkowati, a Focius, nezasměcenec, služebník a příbuzný císařův, učený sice, ale hrdý, ústřední a nemravný muž, stal se roku 858 patriarchau, a w šesti dnech obdržel všechněch svěcení. Na sněmu Konstantinopolském r. 859 byl ale šsazen a do klaustru dán. S wyprawil tu wyslanstwj k papeži, chtěje ho oklamati a sobě ziskati, ač ale opatrného papeže oklamati nemohl, oklamal a získal jeho wyslance; než Mikuláš i tuto ústřední prohlídnul, na sněmu Římském r. 863 ho šsadir a kletbu naň uwalil. Focius se nyní přidržel dvoru Carhradského, že všem jeho hanebnostem nejen mlče, alebrž s sebou ge pádaje, a aby odtržení své ospravedlnil a církev východní co prawowějcej wychwálil, západní ale co lacijské potupil, činil jí rozličné předhůžky. Za nehlavnějšjí byla: že by Římská církev staré wyznání wyry porušila, uče, že Duch Swatý od Otce a od Syna wychází. Dwssem we wyznání Nicenském nestojí

zgeroně, že by Duch Svatý od Otce a od Syna
 vycházel, ani na sněmu Konstantinopolském
 l. p. 381 tak to vnřeno nebylo; ale učitelé
 církve západní tak to vždy drživali, a již na
 sněmu Toledském ve Španělsku l. p. 589 bylo
 do uznání Nicenského a od Syna přidáno.
 A však ještě to ověř prastará, že Duch Svatý
 od Otce a od Syna vychází, a již ty nejstarší
 nejhlavnější učitelé církve východní, ku př. sv.
 Basíl, gi hlásali. Než r. 867 byl císař Michael,
 podpůrce Fociův, ničema, návodem miláčka
 svého Basila zavražděn, načež Basíl trůnu se
 zmocnil, Focia do kláštera zavřel a předchůdce
 jeho Zgnáce na stolec patriarchální opět usadil.
 Ten také na papeži vymohl, že k porovnání
 náboženských rozepří osmý všeobecný církevní sněm
 povolal, kteráž v Konstantinopolském chrámu
 Páně u sv. Zofie r. 869 slaven byl. Vyslan-
 cové papežští geg řídili, a Focius a staupenci
 jeho, i bludní a flamen gegich byli na něm zavř-
 ženi. Že ale východní církve na tom stála, aby
 Bulháři, s Římem již spogeni, gj vydáni byli,
 papež pak a to právem nikdy ge propustiti
 nechtěl, nowau to žárlivost roznítlo. Zatím
 umřel Zgnác, a tři dny po jeho smrti Focius,
 císaři se zalichotiv, r. 878 zaš patriarchau se
 stal, a i hned tento hanebný pokrýtec si strz
 posln u papeže stížnost vedl, že prý k přigeti
 hodnosti té přinucen byl. Jan VIII. tak obelstěn
 a od císaře přemluven, že se mu Bulháři do-
 cela a bez odporu upauštěgj, že se mu proti

Turkům, na Blachy tehdaž naléhajícím, pomoc posle, a z bázně, aby se východní církev od církve západní na vždy neodtrhla, flatbu proti Ğociowi vyřknutau wyzdwihl, pod mnohými ale výminkami a také tou, aby swau wínu před sněmem shromážděným litostiwě wyžnal. Drže sněm z listů papežských, co se mu líbilo, četl, a co se mu líbilo, přidal, třeba to byl papež ani nepsal. Tak papeže a wyslance geho obelstiw, výminky učiněné nesplnil. Ale poznam papež tuto lest, dal opět listiwého Ğocia do flatby; a kdž i csař Basíl, příznivec geho umřel, musel Ğocius do kláštera, kdež po pěti letech žiwot swůg dokonat r. 891.

Krátký sotwa uvedený pokog zrušil csař Leo XIV. Gíž první křesťané neradi widěli druhé manželstwj, nic méně ho Řecká církev strpěla, toliko čtvrté zakazujc. Z chtěl se Leo po čtvrté zasnaučiti; na kolenau ho prosil zbožný patriarcha Mikuláš, aby ustaupil od swého úmyslu, než csař se od kněze swého zámeckého oddati dal, kteréhož patriarcha za to wyobcowal z církwe. Kdž ale patriarcha flatbu nikterak wyzdwihnauti nechtěl, násilně byl od csaře zapuzen. Po smrti Leonowě byl zpět powolán, a wěc byla od papežských wyslanců porownána, načež sám csař Konstantin čtvrté manželstwj zapowěděl.

R. 1043 byl Michael Cerularius patriarchau Konstantinopolitánským, kterž Římské církwi ty nezpozdílegšj předbůžky čině a hágenj pa-

pežowo nisterať přigmauti nechťege hrdostj a tu postj swau to tať daleko přivedl, že se Řecká cirkew od cirkwe Řjmské konečně zcela odtrhla.

A papež Leo IX. uwalil naň klatbu, a wy-slanci geho list, kterýmž ze společnosti obecné cirkwe byl wyobcowán, položiwše na oltář chrámu Páně u sw. Jofie, odgeli z Čáhradu (16. čerwence 1054). Za to popichowal Gerularius lidu a podřjzených biskupů swých proti cirkwi Řjmské, a lživě gi obwiňowal z rozličných pokléstků, až posléz w zupnosti swé wšseden rozdjł mezi cjsařskau a patriarchálnj hodnosti upjrage, cjsařská wyznamenanj sobě osobowal. Tu ho r. 1059 Isák Komnenus do wyhnanstwj zapudil, kdez tať umřel. Ale gať to činili předhůžkň Řekowé cirkwi Řjmské? Že prý wygjtj Ducha swatého od Otce a od Syna učj, knězi ł bezženstwj nutj, při wečeři Páně nekwasšeného chléba užjwá, w sobotu půst nartjzuge, požjwánj udáweného dowoluge a w postě alleluja wysazuge. Toť gsau wšsedo předhůžkň marné, nedůwodné, ł odtrženj nepostačitelné, a tať gimi se odtrženj nigaf wymluwiti nedá. Pozděgi a sice 15. a 16. stoletj mnozj Řekowé opět se s cirkwj Řjmskau spogili, a Řekowé spogenj slugj a katoljci gsau.

Cirkew Řecká se prohřessila zprwu possetilými hádkami, na to se ale odtrhla marnostj a hrdomyšlnostj swau. Proto pod swětškau spráwu padšši očitě sly a života pozbhýwala, až brozná baure gi poraziwšši co obět diwému

pronárodu gi wydala. A posud gi widjme w tuhém sněnj pohřžženau bez tepla ožiwugjcjho, bez umělosti a srdnatosti otroknyj wysoké porty a hřžekau Ruského dwora. Toť gsa následkň odtrženj! Uřžnutá gestit ratolest! Kdo nenj s Řjmem láskau a poslussenstwjm spogen, nenj spogen s Kristem. Řjm gest škála, a »kdož by na ni padl, rozrazjť se, a na kohož upadne, setkeť geg.« (Mt. 21, 44.) Cjrkew Řecká nám to škřž s štoletj patrně osvědčuje, ačkoli má do sebe weliký škřlad katolickňch učenj a obřadů. Šteral se ale udržj ty cjrkwičkň, genž právě to zamjtagj, což katolického gest? —

§. 5.

Wšřled do wnitřnjch záležitostj cjrkewnjch.

Pravda gest to neupjratelná, že w 10. štoletj mnohý nehodný papež na stolici Petrowě seděl; ale nad tjm se nepozastawugme, neboť takowého neusadila cjrkew, nňbrž mocnj násilnjci Řjmšřtj, kdez knžata spolu s lidem papeže wolili, a i cjsarowé a králowé do takowého wolenj se mjchali, a práwa nepatřičná sobě osobowali. Papežštwj gest owššem úštw božšřh, než od lidj břřwá spravován a proto bez lidšřhch štehtostj býti nemůže. Gest to winný keř, kterňž Pán sadům časem swým ořezuge; řdnž pak se řistj, hognost owoce wydává. Angličké, německé a francouzské cjrkwe byly papeži poddány. A to wšř se od nyněgšřjch ginowěrců bud šchřtra:

losti papežomě, nebo blbosti knížat a národů
připisuje. Bať dlouho si počíná tato schytralost?
A byli vsiickni knížata a národové blbj? Karel
Veliký proto přemnoho pro církev učinil, že
newohnutedlnau gegi potřebnost uznával. On
založil ten slawný křesťanský stát, »swatá Řim-
sko-Německá říše« nazwaný, tjm Německo zve-
lebil a zweličil a papeži malé pozemské vládař-
stwj darowal, gako giž otec geho Pipin Krátký
a cjsař Konstantin Velký započali. Karel po-
važowal swau korunu za dar Kristůw a pa-
peže za Kristowa náměštka, kterýž na cjsařstwj
geg pomazaw i panowánj geho zaimětil. Ehtěge
si proti rytjřstwu obranu opatřiti, i lid swůg
proti geho utiřkowánj zachowati, powůssil staw
duchownstwa. Pěstowal uměnj a církewnj zpěwn
w zemjch swých zawedl, an se mu w Itálii
welmi zaljibily. Zawedl i zwony a warhany.
Pipin Krátký ge darem obdržel od cjsaře Řeckého.
Z naučili se Frankové brzo warhany stawěti
a hráti. A kdýž Karel dostal z Blach zpěwánj,
odeslal warhanáře a warhanjky nazpět. Zatežil
také školy, kteréž na potom církev pečliwě pěst-
wala, a na sněmjch biskupj zawazowala, aby
we swých diécesjch také školy zakládali. Knížata
a národové gednali wděčně a maudře, že se
církwí synowsky swěřili, kteráž ge sobě wylitau
krwj misijnářů žiřkala, křesťanský wychowala,
wazeb hřjchů a powěry ge zbawila; a wždy ho-
towá gest, požehnánj swého gim udjleti. Přigde
požehnánj gegi na djtky ty, genž otce swého

a matku swau ctěgj; kdož ale cirkew za swau matku neuznáwá, gať prawj sw. Augustin, k Bohu gako k otcí se nemůžє hlásiti.

Těhdáž negen se učilo, ale tak se i gednalo, že papež gest neněrněgssj biskup cirkwe wšse obecné, biskupowé že gsau gehu plnomocnjci, a žebn gim nesluffelo, od koho giněho, nežli od něho saměho sanženu býti; důležitě záležitosti duchownj že se gemu k rozhodnutj podati magj a we wšsěch pochybných wěcedh že se naň odwoláwati sluffj; i že papež nowá biskupstwj žřizowati, biskupy přěsazowati, sněmy cirkewnj powoláwati a gich rozsudky potwřizowati může. Cjsařowé, chtjce býti cjsaři křěstanskými, nablíželi, že prámo gegich na cjsařskau korunu od korunowánj papežského záwisj; papež neskládal přjsahu wěrnosti cjsařům, ale cjsařowé podepisowali před swým korunowánjm wytknuté wěmjnkj. Mnozj knjžata si wyžádali od papeže korunu; aby ale i papežowa důstognost zwýssena byla, korunowati se dal, prwnj gmenowitě, papež Mikaláš I. l. p. 858.

Od 9. a 10. stoletj do obyčєge přisslo, cirkewnj a řjšské sněmy žárowěň držeti, čímž knjžata a obzwlássně cjsařowé weliký wplyw do záležitosti duchownjch dostati, wplyw papežům ale ušlábnuł. Tak si knjžata a cjsařowé dowolowali také, biskupům, než byli poswěceni, prsten a berlu podáwati, gako by tjm oznamowali, že by zwolenj gich od swětské wrchnosti záwiselo. Naproti tomu klatebnj moc se roz-

střila. Kdo byl do klatby dán, čili z církevní gednoty wylaučen, nesměl svědectwí wydávati, ani o swém gměnj poslednj pořizenj učiniti, ani přísahati, ani se zasnaubiti, ani církevní statky pronagmauti, ani do země posvěcené pochován býti. Neylépe účinkowala církev na práwnj řizenj; biskupowé naň dohlížegice, zamézili mnoho bezpráwnj a ukrutenstwj w těchto hrubých, blbých časech. Ustawičně se církev protiwila ordalijm, saudům božským *), a sauz bogům, w kterýchž ne tak prawda a newinnost, nýbrž srdnatost a síla swjtěžily. Taktéž, an zwelcj a malj pospolu w stálém bogi byli, církev to byla, kteráž m,r Boží hlásala a s wšim možným namáháním zawedla. Mnozi welikáni si církewnjch statků nalaupiti chtěli; tu si klášternj k swé ochraně poručnjky wzali, ale že poručenstwo to dědičné býwalo, stalo se obtížným cirkwi, až posléz docílila církev, že si swé poručnjky sama zwoliti a propustiti mohla; a biskupowé i kapitoly přigjmali desátky a sprasowwali církewnj statky swé.

Mimo klášternj nastalo w těchto časech také klášternj spolupřebýwánj knězi swětských, genž wzdle gakhčsi prawidel (kanonů) žili a kanownjci slauli. Má to swůg počátek od biskupa Metského

*) Ordalie — Urtheile Gottes, saudy Boží, záležely w tom, že těm, kterjž z něčeho winěni gsau byli, dávali žjawého železa se dotýkati, gať se sw. Kunegundau, cjsarownau stalo, aneb pod wodu se pohrauzili; domnawali se, komu Bůh pomůže a bez škody a úrazu kdo wygde, ten je newinný.

Geden takowj kottjř nachází se wezděný w kapli sw. Wáclawa na hradě Pražském.

Chrodeganga l. P. 760, a zprvu to bylo w biskupských, pak i w kollegiálních chrámech zavedeno.

W době té se některij klášterové odrodili proto, že byli velikým bohatstvím nadáni, aneb že nemynhnutelně se světem gednati museli. Vychytá se, že mnozi opatové buď své mnichy neb jiné moze do bogo wodjwali; ale nemá se zapomenauti, že toho žádala obnůegně obrana z nauze, poněwadž wláda zemská kláštery rozličným útokem sewřeně hágiti nemohla. Co na ně gen Normani naléhali, než se sami cizíci podrobili! Mužové nábožni poznawšse porušenost klášterů, napravowali je. W Aliněnskė kongregacij sw. Benedikta, r. 910 we Francouzjch založené, zavedena byla přisná řehole a zachowána swatá kázeň, a w krátkém čase se podlé ni wzdělalo a řjdilo dwa tisíce klášterů. Wšude se snažili, prwotni přisnost, čistotu a sprostnost w klášterjch obnowiti; protož nowi řadowé powstali, gako řád Kamaldulenský, kterýž se až na nasse časj udržel, nejstwowostněgšij okrasu swau měw na papežj Řehoři XVI. A zachowali se we wážnosti, kteráž se rozličnými odkazy a rozličným nadáním progerowala. Mnozi odkázali své statky klášterům, k wyžiwění swému častěčku malau ročně z nich berauce, nosili duchownj rauchy a pozděgi i do kláštera wstupowali. Že pak opatové, nežawisni býti chtěje, od biskupa se odtrhowali, tím welice uffkodili; ale poměr, we kterémž by mnissi k swému biskupu státi měli, brzo byl naprawen.

§. 6.

Swatý Havel a swatý Ansgar.

Z nespislných důkazů, že nám Spasitel slib svůj: »Gá s wámi gsem po wssednyh dni až do skonání swěta,« (Mt. 28, 20.) skutečně drží, důkaz nenyznamenitěgšj a nenpomzbuditel-něgšj gest ten, že od prwnjho křesťanského sto-letj až na stoletj naše neminul čas, w kterémž by se zde onde dussownj obraz Kristůw byl ne-obgewil. Ztratiw se tu, tam se ukázal. Žádná bauře ho wyhladiti nemohla, toliko dle wěrných usudků Božjch přesadila geho stanowistě. Bauř-livé stěhowání národů wyhubilo takměř křesťan-stwo w porýnských a podunagských kraginách. Bůh pak mu powolal wzdělawatelů nowých a sice můžeme říci gako z moře. Když pewná země welikým plenem a burácenjm těch nowých národů zkázau zacházela, panowal w Anglicku a w Irsku pokog, a z wděčnosti obracelo ob-zwoláštne zbožné Irsko hledy své na pople-něné Německo. Tak opustil nábožný Fridolin Irsko giž na počátku 6. stoletj, a započal swaté své djlo w gihozápadnjch Němcjch, nez-umdleně uče, až přissel do Sekingau, na Rynský ostrow, osazený od Alemanů, kdež i r. 550 skonál.

Bohabogná holubinka wzléla z Irska w druhé polowici 6. stoletj, aby olivowau ratolest pokoge Kristowa přinesla do Skotska sewernjho.

Holubinka tato byl Zřčan Kolumba. *) — Tu samau dráhu nastaupil důstogně na počátku 7. stoletj spolugmenowec geho Kolumbán, a giž r. 611 spasitelně účinkowal na březjch Bodanského jezera. Gsa učennjkem a towarýšem ctihodného Komogela w Bandhoru, w prawnjm klášterě Zřském, wychowal si na wyborném Hawlu záživné mléko **) pro dětinne Alemanny. Gat gsa tauhau po vzdálené mišji, opustil Kolumbán swůg klášter s dwanácti towarýssi a přirazil ku břehům Francům. Mezi těmito towarýssi byl Hawel, syn bohatých a wznessených rodičů, kterýž opustil wssecko, což člověku na swětě milého a wzácného gest, aby tjm spjisse byl hoden zaslíbenj Kristowých. Stalo se ale, že Kolumbán ustawičnými ausťoky nectné Brunhildy, báby slabého Theodoricha, z Burgundu utéci musel; i odebral se tedy do Austrásie. Přes Mohuč přissel s Hawlem do Lufonie, nepochybne do Lužunu u Curichského jezera. Tu dedchnul Kolumbán do pohanské obětnj nádoby: a hle! nagednau prassla, na kteréžto znamenj se mnozi pokřtjti dali, zrádně ale k starému moudlářstwj brzo odstaupili. Hawel, horliwostj hoře, nowého znamenj hodnými ge nesauidil, ale rychle žertwy (t. g. pohanské oběti) popadnum, hodil do jezera, a chrám pohanský spálil. Než smělým gednánjm tjmto na celau mišji uwalil mnoho welkých nátišťů, tať že ugjtí

*) Kolumba, slowo latinské, znamená na čeřko holubice.

**) Celtické slowo Gall — Hawel — znamená mléko.

museli. Račej se usadili opět w Urbonu (Dobrý
strom), na jižním břehu Breženského jezera.
Zde se sešli s pravým křesťanským knězem
Willimarem, kteréhož Hawel prvním svým ká-
zaním welice dogal. Odtud přeplauli nábožní
misíonáři Kolumbán, Hawel a jeden jáhen přes
jezero do Breženzu, kdež sami pohané bydleli.
Hawel w Německé řeči sběhlý, použil s poradau
a s vůlí sw. Kolumbána slawnosti pohanské
k tomu, aby jim o gednom Bohu a Synu
geho hlásal. Z hlásal diwicím se zástupům
s apóstolskau myslumností, a s horlivosťj
apóstolskau gednage, popadl modly gegich, zdrtil
a do jezera uwrhl. Když se toto stalo, po-
hybowala přítomným lidem i wjra i newěra;
wjra: aby s radostj přigali Ewangelium; ne-
věra: aby se pomstili. Tři léta se udržela tato
misíj w Breženzu, ač gi bezbožnost dosti zne-
pokowala, až zlostnjci zarntj dwa wyslance
úkladně zabili. A poněwadž r. 612 Austrásie
Theodorichu připadla a stará Brunhilda gessťe
na živě byla, odesel Kolumbán. Rozstonaw
se Hawel, prohlásil we wssj pokoře mistru swému,
že s ním cestowati nemůž; a bohužel! zkussený,
srdnatý, poslussný učenník tento shledává nyní,
že geg milení geho učitel w podežřenij běře, a s ne-
wjdanau přjsností s ním nakládá. »Widjm,
bratře« dj k němu Kolumbán, »že ti to těžko
přichází, práci tu na se wjsti, protož zůstaň
š zde; ale pravím tobě, gať dlouho žiti budu,
mssi swatau mi nesmjš slaužiti.« Co tu Ha-

wel pocítiti musel! Tělesný neduh ho swjral,
 mistrůwa nedůvěra ho bolela, nad geho od-
 chodem se rmautil, a k tomu při své nábožnosti
 tak těžkým zákazem byl pokutován! Pokorný
 gsa, snesl vše, a na místo oběti oltářnj přiná-
 šel Bohu obět poslussenstwj. Běru, trpěj
 Hawel za sluhuge nasseho milovánj. Z domlékl se
 k swému příteli w Arbonu, ten ho osvětřowal,
 Bůh pak žehnal toto osvětřowánj, že zimnice po-
 zbyl. Ledwa pomstával, hledal své útěchy
 w hlásánj Ewangelium. Prowázen gsa od
 jáhna Hiltibolda, pátrával na horách až do
 tmavé noci po mýstečku, gež by mu Hospodin
 za buďaucj geho osadu wykázal. Pokrmu a ná-
 poge nepožjwage, s bohabogným swým průwod-
 čjm přišel k řjce Steinbach nazwané. Stra-
 nau k modlenj odegda, uwážnul we kři a upadl.
 A to bera za pokynutj Božj, zde swůg stánek
 si udělati; wyhotowil z dwau dřew křiž, do
 země ho zarazil, a několik swatých ostatků, kte-
 réž při sobě nosil, zaměřil naň, a poklek s jáh-
 nem swým, Boha prosil, aby počjnánj geho po-
 žehnal. Kdež swět nehodu anebo náhodu widj,
 tu spatřil Hawel pokynutj Božj. Sprostý křiž
 mu slaužj za chrám: zagisté chudobný základek
 k zdařilemu, slawnému djlu! Neboť stoji tam
 nynj krásné katolické město S. Hawel, a Hawel
 odpočjwá w té zemi, do něj důvěrně sprostý
 swůg křiž zakotwil. A giž tomu gest přes 1200
 let, co Hawel k Steinbachu přišel, a město trwá
 dosawade! Co se stalo z toho křižetka?! A co

z gestyňny a z gegjho temna? Swětlo wzesslo odtud! Zu se dle příkladu Kristowa Hawel postil a modlil, i své nábožné towarýsse Marka a Theodora sem pomolal k sobě. Nadán gsa zážračnau mocj, w tichosti wssemožně gj užjwal a samého sebe zmařil. (Filip 2, 5. 7.). To osvědčuje chowánj geho k alemanskému wéwodowi, mocnému Guncowi. Frideburf, geho gediná a králi Sigmundowi zasnaubená dcera stonala těžce. Slysse to král, dwa biskupy k nj poslal, aby modlitbau gegich uzdrawena byla. Nemocná ale prawila, že genom Hawel gj může zpomoci. Hawel se ale swěřil příteli swému Willimarowi, že k tomu chuti nemá, a na geho přemlawánj tagně utekl. Ale byw nalezen a nemoha tolikerým prosbám oddolati, po srdečné modlitbě wložil pravici swau na hlavu děwy, a tak gj uzdrawil. Z obětowali mu biskupstwí Kostnické, on wssak zákazu Kolumbanowa gsa pamětliw, poděkowal se. Meymilegssj odměnau mu bylo, že ho při založenj kláštera podporowali, a nepochybné i to, že se uzdrawená Frideburf uwolila, až do smrti pannau zůstati, a s powolenjm ženichowým uwedla swüg umysl w skutek w kláštere u sw. Petra w Metě. Gaká to sprostá, skromná welikost, nezisstnost a poslussnost muže swatého!—Brzy pak na to obětowali mu opět gednohlasně w čase welikonočnjm r. 615 neboli 616, biskupstwí Kostnické giž 3 léta prázdné, a opět se poděkowal; schwálil gim ale pro toto důstogenstwí uředlnjka swého Jana,

zvlášť k tomu vycvičeného. A byl také Jan skutečně za biskupa Kostnického posvěcen. Na to r. 625 po smrti Eustasia, opata Licovského, učenlivka Kolumbánova a spoluučedlivka svého, byl Hawel na jeho místo vnmolen; a wšak ani to nepřigal, řka: »Abych gediné a neroztržitě Pánu mému slaužití mohl, opustil gsem i wlast, i rodiče, i přátely, wztáhl gsem ruce k pluhu: nechci se tedn giž zpět ohlížeti.« Den umrti swatého Hawla, 16. říjen, gest nám powědom, ne 'ale rok; wjme toliko, že brzo po smrti Eustasiowě skoncal. Na prosbu Willimanowu kázal gestě o slawnosti swatého Michaela, archangela; kázal rozníceně a důkladně, a tu kázal naposledy. Třetj den, na to' přewadla ho zimnice. Z umřel stařeček 92letý w obgetj svého wěrného přítele. — Pracowal neunaweně, dokud den byl, dlahé mučedlnictwj přetrpěl a forowován byl smrtj blaženau. Spasitelné umřítj, totě loš nenyštasněgšj — konec trápenj. Památka geho w chwalách trwá, neboť ta požehnánj, kteráž se praudila z gižbičny geho, nedagi se wypočjsti. Žádné listiny to newynássegj, ale žiwot sám, iškwoštná nadánj Swato-Hawelského opatstwj a množstwj z něho wysšlých a dle něho uprawných klášterů newywratitelně toho dokazugj.

Zato třetj cjrkwnej doba obsahuge w sobě také Swatého, kterhž rodičům a djetkám krásný příklad po sobě zůstawiw, na sobě ukázal, že si Bůh skrže swau cjrkw i z lehkomyslného

chlápce milého syna vychovati může. Gest to Unšgar, kterýž r. 802 w severním Francouzsku narozen a pět let stár, od svého nábožného a záhy owdowělého otce do kláštera k vychování byl dán. Tu se učil, čemu se musel učiti, ale k srdci si to nepřipauštěge, k napravení svému toho neobracel. Gedenkrát se we snách w bažnitě fragině zočil, a přes ni hledě spatřil na protějším konci překrásné květiny a ovocem stívaucj se stromoradj; mnohé panj se tu procházeln w světlém bjlém rausse, a ta nejwznesšenějšj z nich, w kteréž brzo poznal králownu nebeš, pannu a rodičku Božj, Marii, kráčela před nimi. Pro hluboké bahno, w němž stál, nemohl se do onoho stromoradj k těm welebným panjm dostat. Ale Maria přiblíživši se k chlapečkowi, genž uctiwostj pogat a bleškem ozářen, oči své dolů sklopil, promluwila takto: »Synu můg, chcešli pak k matce své přigiti?« — »D arcit, arcit,« zwolal Unšgar, po zesnulé matce své wřele tauže. Na to dj Maria: »Chcešli ke mně a k matce své přigiti, musíš se lepším mládenečkem státi, musíš wsse marné odložití a na poslušnost, pilnost a pobožnost si zvykati.« — Od té chwile byl Unšgar pořád tišším, stromnějším, a lehkomyslnost zanedhaw, hleděl si pracowitosti a mravnosti. Rdyž horliwost geho umidléwala, zotawil ho Bůh nowým widěním. Zdálo se mu, že umjrá a že gestě gen dwa apostoly, Petra a Jana, wzýwati může. Oba se mu zgewili a na místo očistování ho

přivedli. Po třech dnech nemyslné úzkosti přisedl opět k němu, wjdně mu weleli, aby ge následowal. Z pozdwišli se s ním do gasných prostor, gichžto swětlost čím dál, tím wje se rozmáhala. Tu spatřil Swaté a u wětšj vzdálenosti toho, genuž se klaněj angelé. Nebeské zwuky zněly w ussich geho a nemyslná rozkoš pronikala geho útrobu. Wškol Božjho trůnu byla gasnost rozlita, že do wnitřku swatyně nahlédnauti nemohl, ale odtud slyšel hlas řkaucej: »Gdi opět na zemi, a wrať se ke mně korunau mučedlničkau ozdoben.« Swatj geho wůdcowé promodili geg s srdečnou radostí a láskau na zemi. — Takowá widěnj posilnily Anšgára i w pozděgšjch geho útrapách, kdž pohanským Dánům a Šwédům Evangelium zwěstowal. Stokrát si tu řkawal: »Gsa-li trápenj očistowá tak těžká a dlouhá, což gsau teprwa wěčné muky pekelné!« — A gessťe následugcuj událost přispěla nemálo k zdokonalenij geho. W gistě, swatému Janu zaswěcené kapličce modljawal se Anšgar každodenně. Tu se gednau w duchu z weliké dálj do té milé kapličky přesazen ctil, kdež na stupnjch oltářowých rozprostřen se modlil. Gemný ssustot ho z modlenij wntřhl. Ohljdnuw se, widěl, že se dwěře otewřely a krásná mužská postawa w rauchu wýchodnjm že do swatyně kráčj. Takowá welebnost sslechtla celj zewněgšsek gegj, že i hned něco nadzemského tussil. A z plamenného oka wstupugcjh wnikl do dusse Anšgarowy papršsek lásky a oswěty,

že poznaw toho, který nás až do smrti milowal; w slastiplném welebeni padl k nohám Kristowým, aby ge uljbal. Ale Kristus mu welel, aby wstal a wyznal swé hřichy. »Pane,« prawil Anšgar, »oko twé proniká nentagněssj záhyby srdce mého. Ty znáš wssedny mé hřichy, mé slabosti a mau welikau newěrnost.« — »Wsssem,« odpowěděl Kristus, »nic mi skrytého není, a oko mé widj, což se saukromj děje. Proto ale předce dci, aby člověk sám hřichy swé wyznáwal a rozhřessenj dosáhnul.« Anšgar pochopil nynj důležitost zpovědi, kterauž přinássj člověk Bohu obět welikau, obět pokorn a zapřenj sebe samého; a tu se wrhnul před Pánem do prachu země, a wyznáwal se ze wssedh hřichů a slabosti swých, na kteréž si gen wzpomenauti mohl. Stačej Kristus dj: »Popatř na mne a wiz, že gá gsem ten, kterýž snjmám hřichy swěta. A tať snjmám i twé hřichy a slabosti.«

Celý proměněn procjtnul Anšgar z wntřenj swého. Kdo se zpowjda gako on, proměnj se gako on w člověka nowého a z lázně pokánj wngde osprawedlněn. — W třidcátém roku swém poswěcen gsa za biskupa, obdržel arcibiskupstwj Hamburkské. Ani w této hodnosti neodložil pokoru swau a w přjsném žiwobytj swém neulewil. Zpáwal na twrdém lůžku, na těle nošil žněné rauchy, až do půlnoci na modlitbách tđěl a požíwal gen málo chleba a wody. Chudj a potřebnj byli gehu miláčkowé, mezi ně rozdáwal wssedny přjgmy a statky swé, a kdykoli ge

sytil a napágel, obsluhował ge sám. Ke konci wěku swého byl sewřen tříměsjčnj nemocj; ale wjce nad tjm se trápil, že pro swé hřjchý hoden nebyl, mučednickau forunu sobě zašlaučiti. Dne 3. unora 865 rofu, 67 let počjtage, zbawen byl sladkau smrtj utrpenj swého. Ale celý geho žiwot byl nepřetržené mučedlnictwj, a to tjm gistěgšji a slawněgšji, an ho z pokorn za mučedlnictwj ani nepowažował. Zağısté s hlubokým studem měli bychom na Swatého takowého mysliti; — spasitelné ale ge i pomysšlenj to, že s njm sřz wšseobecnaú nassi matku, cjrkw katolickau, spogeni gsme a z geho přjmluwý radowati se můžeme.

§. 7.

Krátké ohledánj minulé doby cjrkwnej.

Milo gest, že w této době proniklo křesťanstwj k mnohým diwým národům, oswětu, mramnj wzdělánj a stálegšji naprawenj s sebau nesauc — lesy se meyntili a půdy se zoráwalý. Žalostno ale, že se Islam rozššřowal, wychodnj cjrkw že obrazoborstwjím se rozptyliwšji, od Řjma se odtrhla a pod moc swětškau padla. Na západu se síce cjrkw wjc a wjc upewňuge, práwa swého ale také dost těžce musj hágiti. Klášterowé se rozmáhagi, a odrodil-li se který z nich, nastřtuge se spasitelný prostředek, gjmž uwe-
den býwá nazpět k prwotnj přjnosti.

Pronásledowánj křesťanů pocházelo od Sa-

racenů (Turků), ale západ měl ještě od nich pokoj; a protož Svatí vycházeli odtud, zuřivosti divých národů se vysazugíce, aby je z temnosti hřichu a ze stínu smrti vytrhli.

Ale brzo po Karlu Velikém a obzvláště v 10. století vypukly velké války v královské Francské rodině, což umalilo těžkou strast na západní křesťanstvo. Ten jeden spravedlivý hlas se tenkrát ještě ozýval — hlas církve; ten jedno světlo tenkrát ještě svítilo — světlo církve. A ta uchránila poslední zbytky věd a umění pro lepší časy. — A již spěcháme k novému události.

Čtvrtá doba církevní.

**Od papeže Řehoře VIII. až do rozdělení ve
vých na západu.**

(Od r. 1073 — 1517.)

§. 1.

Rozšíření křesťanstva — křížové války.

V 7. století dobyli Saraceni těch nejkrásnějších krajů Španělských, a hubili v nich křesťanstvo. V 13. století, zmenovitě l. r. 1212, byli v mnohých krutých bitvách poraženi. Pak mile Ferdinand a Isabella nastoupili

trůn, hleděli na všecken domolený způsob Maurů a Židů pro wjru Kristowu zjstati. Že ale Saraceni mezi sebou neshornj byli, byli tjm spjše přemoženi, a až l. P. 1487 wznášlo se wjtězoslawně znamenj sw. kříže nad půlněsícem, praporem to muhamedánským, Ale l. P. 1492 bylo gegich panstw docela zničeno, trawssí, 8 stoletj, an totiž Ferdinand a Isabela poslednjho gegich králowstw we Špaňheljch, Granady, šťastně dobyli, na to se Arabové do Afriky z wětšjho djlu odstěhowali, a králowé špaňhelští obdrželi za toto wjtězstw čestný názew »magestát katolický,« kterýž až podnes magj. Z dovolili w prwnj swé radosti nad tjmto wjtězstwem, aby se Kolumbus k odgerwenj nowého swěta plawil. Když pak se Kolumbus po 14 měsících, r. 1492 Ameriku naleznuw, do Špaňhel nawrátil, hned poslal tam Ferdinand a Isabela misijnáře; a wšak nade všecky zbožný kněz Bartoloměj de las Casas celý swůj život na to nasadil, aby Američany pokřtil a tež z podlého otrostw wytrhl. — Neustálým se přičiněním Římských papežů a apostolských wyslanců, arcibiskupů a welkau obtjži a po mnohých marných pokusjch, se stalo, že se we východnj Asii mnozi na křesťanstwo obrátili. Křesťanstwj w těchto mjstech bytugjci bludaři usškodili apostolským wyslancům wjce nežli pohané, což nám gest důkazem, že oddělenj od cirkwe hřích nenstěžšj gest, a hrozněgšjch následků za sebou táhne, než to nenzaslepěněgšj pohanstwo. Jan

z Monte Korvino, mnich z řehole sw. Frantisska, r. 1288 od papeže Mikuláše odeslaný do Pekingu, hlavního města Čínského, vystavěl chrám a pokřtil 6000 Mongolů. — Mnisi z řehole sw. Frantisska také se neunamně snažili, aby v nejmýrných dědinách Zatarských wjru Kristowu rozhlásili. Baurliwé časn zmařily tyto začátky křesťanstwa z wětšijho djlu, než dlaubo to trwati nebude, a křesťanstwo se tu opět zmůže, an wjra a říše Muhamedánská kwapně do swého wyhynutí se řtí. — Poznenáhla se w zemích na Baltickém moři Kristowa wjra rozmáhala, tu šťastný, tam neschťastný osud ofaussedje. Přetěžké bylo obrácení Prusů. Často kráte pobili misijnáře, jako sw. Bogtěcha, biskupa Pražského, ani památku křesťanstwí u sebe netrpěwše. Nebylo jim také z ohledu mravného a na způsob patřící podáváno. Po mezní wéwodowé Polští po gegich zemi taužice, ale nigať se jí zmocniti nemohauce, Kristowo náboženstwí za nástrog si wyhlídli, aby se do ní wedrali a w ní se usadili. Od roku 1219 až do r. 1222 byla krjžowá wálka proti Prussanům wedena. Papež jí natjdl z nauze proti wzdorugjcím a nebezpečným nepřátelům Kristowým. Tu se Prussané do lesů a bažin swých skrýli, ale nápotom tím wíce zůřili. Proto byl založen řád Mečowých Bratrů, kterjž w zemi nepřátelské zůstati, wjru rozššírowati a křesťanstwí hágiti měli. Ale w bitwě u Strašburku w Prusích padli wšichni až na pět. Tedy posláni

gsau tam rytjři řádu Německého, ale ti si wje své moci nežli králowstwj Kristowa hleděli, předce wssak začátečky wjry pěstowali, až přissel s welkým wogskem král český Otakar r. 1254, kterýž pohann porazil, s podmaněnými wljdně zacházel, tak že se rádi ti diwj Prussané obrátili a křest swatý přigali.

Litwané přigali z Ewropegských národů swatý křest naposledn. Welknjze Jagelo se stal křestianem r. 1386 a kácel swatyně pohaniště, ničemnost gegich dokázati chtěge a každému ze swých poddaných, kterýž se pokřtiti dal, darowal bjlé wlněné rauchy. Tak bylo pagednau dosti zewnitřnjch křestianů, kterjž wssak mnoho pohanského na sobě a w sobě podrželi. Gak ale Němečtj rytjři Litewské části dobyli r. 1404, rozmáhalo se tu řádné křestanstwj.

A nynj musjme zřetel swůg na wýchod obrátiti, kdež cirkewnj swjtelnice, Muhamedáns swem zwrácené, takměř wyhasly. W době této, neboli w střednjm věku přisslo křestanstwo do let horlivého mládenectwj, plné gsauc zanjce: nosti, plné nábožnosti. Pagednau se wssech Ewropegských srdci gedna mysslénka zmocnila, Jeruzalém z rukau Tureckých wyswoboditi. Turci podmanili sobě ta nyswětěgssj křestanská mjsta, malau hrstečku křestianů tu utlačugjce. Gijž Řehoř VII. chtěł pomoci utiskowaným, ale boge s Gindřichem IV. mu w tom bránil. An, tu přissel r. 1095 neznámý pau'njš, chudý mnich, docela sprostičský paustewnjš, Petr Amien-

stý, že země svatě, a přežalostně značil strasti tamnějsích křesťanů. Biskupní byli pohnuti a předewzáli sobě, že jim na pomoc potáhnu. Papež takowěto tažení schwálil, a milliony lidí wolalo: »Bůh tomu chce! chce tomu!« Toť mělo bogownjm gegich heslem w každém nebezpečí býti, a kdož se k takowému tažení přidal, měl na rameně pravém kříž z červené látky nositi, aby nezapomněl, že chce bogowati pro kříž — odtud gméno wálky křížowé. Nauze a mor pozdwihsy tehdaž lidské srdce k nebeským žádostem. Francouzsko dalo prwnj zápal. Ule nerozváživě, bez maudrého wúdce a bez potřeby něho porádku, wywalila se weliká část lidu pod Petrem Amienským sřz Uhry přjmo na Cárhrad, wšak i hned byli wšickni mečem a hladem na cestě zahubeni. Dobře ozbrojené a zřízené woge wytáhli pozděgi, stráwili 9 měsíců při obležení Antiochie, a mnoho nesnazi přetrpěwše, přišli 16. čerwna 1099 před swatě město Jeruzalém, a 15. čerwnce 1099 ho dobyli. Bohumjr, wéwoda Bouillonský, pán nábožný a udatný, wedl tyto woge, a prwnj se do města dostal. Z byl učiněn králem Jeruzalémským, ale z pokorn se tu korunowati nedal, kdež Pán náš korunu trnowau nesl. Zbohužel, že tento maudrý kníže hned rok na to umřel. Nástupcowé geho opanowali gestě giná města. Z učiněno gest králowstwí Jeruzalémské, knížetstwí Antiochenské a knížetstwí Edešské. Poněwadž se ale křesťanská knížata wespolek nesrownáwala, zmoc

nili se Turci r. 1144 knížetstwj Edešského, přjmo na Jeruzalém táhnouce. Toť pozdwišlo druhau křjžowau wálku, kterauž Ludwik VII., král Francouzský, na slowo papeže Eugena III. na sebe wzal, a ku kteréz sw. Bernard, opat Klerwojenský, lid roznjtil. S králem Francouzským táhli též r. 1147 Konrád III., král Německý, Fridrich, geho synowec, wévoda Šwabský*), Welf, wévoda Baworský, a Wladislaw, král Český. Gjzdné pluky počitaly se na 140,000 mužů. Woge se walily přes Čáhrad. Něcký ejšar a Někowé bogjce se, aby tyto dawny gegich řjssi neosadili, neradi ge widěli, zrádně se k nim chowali a bludně ge semotam wodili, tať že stálým namáhánjm, hladem a ustawičnýmj wápádjm Turků mnoho křjžáků zahynulo. Roku 1149 došli Jeruzaléma; knjžata tu pobožnost swau wykonawšše, odebrali se s nepatrným zbhytečkem wogů swých domů. Knjžata pať a Šwropčany, genž zůstali na wýchodě, stihala nehoda za nehodau. Nejhlawněgšj gegich zhaubce byl Saladin, sultán Egyptský. Ten dobyl dne 2. řjgna 1187 Jeruzaléma. Z toho se zarmautili wšickni křesťané, a papež Řehoř VIII. wynaložil wšecko, aby se křesťanům na wýchodě, tři genom města: Antiochii, Tripolis a Tyrus gessťe zaugjmagjcjm, přispělo k pomoci. Tať nastalo křjžácké taženj r. 1188. Filip Auğust, král Francouzský a Richard Šrdcelwjho, král Anglický, přigali křjž, a kdož s sebau

*) Po Konrádowi nastoupil ejšarský trůn, mage přjgmenj Barbarossa, Rusobrodý.

táhnauti nechtěl, desátau část z příjmu svých na útraty křížácké musel připláceti, což Saladinův desátek slaulo. Z Fridrich I., císař, táhl se synem svým, Fridrichem Švábským, do země zaslíbené, a sice s 150 tisíci lidstva a šťastně se přes Konstantinopoli do Ušie dostal. Dne 10. června r. 1190 zahynul císař v řece Salsu; i dále se bral syn jeho Fridrich, ale toho zas horká nemoc zachvátila. Francouzský a Anglický král nedostihli však Palestiny ještě, nežž teprva dorazili r. 1190 do Palestiny a dobyli města Ptolemaidu. Filip August zavídel srdnatému Richardu wogenskau slávu, a brzo se vrátil do Francouz; tak se i Richard vrátil do Angličan, sá domácími záležitostmi přinucen, při čemž se Saladinem wygednal tříleté příměří. Německá wogská odesla již dříve, poněwadž Leopold, wévoda Rakauský a wůdce gegich od hrdeho Richarda uražen byl, an tento rakauský, na wěž Ptolomaidskou wystawený praporec strhl a anglický mistry něho zarazil. A proto kdž se wracel Richard Šrdcelwjo samotěn po zemi domů, sá gako templář ustrogen, zagat byl od Leopolda a uwězněn, a dvě léta we wězenj držen, až gest wyplacen od Angličanů.

R. 1196 táhlo opět Německé wogsko do Palestiny, ale hned zase zpátky bez slawných následků, o úmrtí Gindricha VI. spraveno bywši. — R. 1202 se obrátili křížáci Francouzští na proti Cárhradu a proti zákazu papežowu ho dobyli, poplenili, a Záká, císaře Řeckého, a jeho

syna zabíjše, Balduina Flanderského císařem Řeckým učinili. Toto císařství se nazývá v dějepisu císařství latinské, a trvalo genom dvě let, an Michael Palologus Balduina II. z Cárhradu vypudiv, císařství Řecké obnovil.

Roku 1217 táhl Ondřej, král Uherský, do Palestiny; an se ale s křesťanskými králi v Jeruzalémě a v Cypru rozdmogil, navrátil se r. 1218 s nepořizenau do Uher.

R. 1228 nastoupil císař Německý, Fridrich II., své dávno zaslíbené tažení, a se sultánem Meledinem přátelsky se umluviv, dostal od něj Jeruzalém a jiná svatá místa nazpět, načež korunowav se v chrámě u Božího Hrobu za krále Jeruzalémského, již r. 1229 do Blady se navrátil. Křesťané východní, mezi sebou nesworní, ztratili opět Jeruzalém; tlupy Chomarskemských jim ho vzaly (1247).

Ludwik IX., král Francouzský, zaslíbil se v těžké nemoci za své uzdravení k tažení křížáckému. Z táhl se svým vojskem do Egypta, odtud Palestinu opanovati daufage, a šťastně dobyl Damiaty, prvního města v Egyptě. Ale zagat byv v bitvě, mimo velkau výplatu za sebe a za své i Damiatu musel vydati. A poněwadž měl málo válečných potřeb, a Pisánský a Genuesský k němu zrádně se chovali, v těch 4 letech, co se na Eyrském pomoři zdržoval, ničeho více docíliti nemohl, nežli že před svým odejitím r. 1254 do měst, od křesťanů gestě zaujmaných, posádky položil. Ač Ludwik Svatý

při prvním svém tažení přemnoho přetrpěl, již stár gsa, odhodlal se s Edwardem, králowicem Anglickým, r. 1270 přede k druhému tažení. A i však toho samého již roku zemřel w Tunisu w Africe na morowau ránu, kteráž ne smjrným parnem wypuřla. Edward nemohl nic welkého dokázati. Rozjícený uřtydlo, neswornost křestann shladila a neshledetný život připravil ge o řdnatost a přede wšim o pomoc Boží.

Wesměš počítáme sedm hlawných křjžowých tažení, genž po dvě století trwaly, milliony lidských životů stáły a k žádaucjmu cíli přede newedly. Palestina a swaté město žůstaly w rukau pohanských. Protož přemnozí křjžowé wálky tupj, nepowážjce, že často něco začneme a nemůžeme toho dokonati — po bedlivěgšim žkaumánj ale shledáme, že gsme wznesšeněgšjho cíle dosáhli. A tak to dopádá s křjžowými taženjmi. Glaužilyť zagisté západo = fraganům k wypučenj a na žkussenau. Regen, že se tak we wjře posilnili a k nábožnosti rozhorlili, an dobřjtm obět Bohu milau podali, žlj pak přjlezitost dostali, za swé hřjchy žadost učiniti: alebrž přiučili se wálečnému cwiku, plawbě, obchodu, průmyslu, a šegjtm se s cizjmi národy rozličně se wzdělati. Mimo to tenkrát ge mnohé krás lowstwí Ewropegské nosilo w sobě látku k žbauřenj, ale že se lid walem do Palestiny hrnul, newypuřly domácj bauře; řdyby byly wypuřly ty, byly by žpůsobily strař, kteráž se k útrapám ž křjžowých tažení wyplýwagjcjm přicownati

nedá. — Z křižových tažení svůj počátek také berou rytířští řády, kteréž co bogomjci Kristovi k čistotě, poslušnosti a k potření nevěstic se zavázali, gacj řády byli: Johannité, genž wzali gméno od swatojánské nemocnice w Jeruzalémě, w kteréž bydleli. — Templáři, genž palác svůj nedaleko chrámu *) Salomaunowa měli, — rytíři řádu Německého, genž z Němců nazwjce byli, a Křižownjci s červenau hvězdau. Filip Krásný, král Francouzský, Templáře těžce obwinil — i bylil l. P. 1312 od papeže Klimenta V. wyzdwižení. Thto křižové wálky wzbudily také a zwelebily pravého, zbožného a počestného rytířského ducha.

§. 2.

Bog cirkwe se státem za cjsařů německých z domu Francouzského.

Papež Alexander II. wšsemožně se wynasnažil, aby napravil wady duchowenstwa, a neporádky při wolenj biskupů, kteréž cjsaři docela opanowati chtěli, aby docela zamezil. Bog byl těžký, obzwláštne an papež německému cjsaři, Gindřichu IV., oznámiti musel, že ho fornowati nebude, pakli zawrhne utryzněnou manželku svou, sledhetnau Bertu, gessťo mu přisluší, náboženstwj, wěrnost a čest hágiti, nikoliw ale ruffiti. K tomu gessťe obwinili Sasové těžce Gindřicha a úřednjky geho u papeže; načež úřednjci do flatby dání gsau, cjsaře ale papež opět a opět co neyláskawěgi napomjnal,

*) Chrám sluge latinský templum — odtud templáři.

— a když to nic nebylo platno, povolal ho do Říma, by se zodpovídal, gať to tehdejší soudní obyčej s sebou nesl. Ale šessto z toho, an dne 21. dubna r. 1072 papež zemřel. Nástupcem jeho byl arcijáhen Hildebrand — Řehoř VII.

Z pravé pokorný zprvu se zdráham, důstojnost papežskou přigmauti, brzo dořádal, že by i s to nejtěžší byl. Dobře znage obecnau bídu, w ničem spásh nehledal, nežli w poslušnosti k církvi, kteréž také požadoval od knížat i od národů. Církew přirovnával k slunci, stát k měsíci, kterýž své světlo od slunce bere a změnám podroben gest. Nade vše usiloval mravní čistotu u kněží zavedti, a aby si ge dokonale vychovati mohl, wyprostiti ge hleděl z wazeb marnosti a mocnosti světské. Při tom se měla knížata přesvědčiti, že církvi, kteréž od Boha vše svěčeno gest, se protiwíresse, přestávají býti pravými knížaty. Toliko na způsob takový mohl si Řehoř kněžstvo nábožné, nezávistlé a wrdnost církwe milownau wzdělati — a také od těchto dwau věcí záwisi blaho na světě. Než weliké překážky se mu nasťhtly, ale neboge se gich, odwážil se na wssedno. Meydřiw se pustil do Simonie *) a pak do kněžských manželstw; — neboť staw swatého manželstw kněžím níkdá nebyl dowolen, a wstaupikli který kněz do něho, nemohl za pravého býti považován. Kněz se neměl ani ženiti, ani si směl úrad

*) Simonie, prodávánj duchownjch úradů — názew bere od Simona čaroděge, gať wšs praweno.

kaupiti, nýbrž svěcení a potvrzení své od církve měl přigrauti. A gen tak může církev svobodně a dobře působiti, a gen tak státu posvětití a oblažiti ho. Císař Vindřich slíbil, že ustanovení papežova wyvede, totiž že prodá duchovních úřadů i snatky kněžské zamezj. Vidu se to líbilo, genom někteří zsvětsstíli knězi se tomu protivili. Ale Řehoř nedal se másti; r. 1085. držel w Říjmě sněm, knězi neposlussné šsadir a určil, že každý duchovní, kdož by od světského člověka úřad přigal, a každé kníže, genž by gačo lénem duchovního podělilo, ze společnosti křesťanů wyobcowáno býti má. Dokud císař Vindřich Sasů nestrotil, kteříž se proti němu strz geho utlačování zbavili, přivolil všemu, než nápotom se papeži a geho ustanovením smál. Býl tedy do Říma k nejbližšímu sněmu welikonočnjmu pohnán; ale on svolal všedny biskupy a opáty říše své, a tu před celým shromážděním gakhý pro svůj zlý život swržený kardinal z těch nejsměšnějšich věcí Řehoře neprávě obviňoval, a shromáždění samo, císaře se bogje a přísného papeže w nenávisti magje, tak zaslepené, tak podlé bylo, že s wygmutím Wogtěha, biskupa Wircburského, a Hermana, biskupa Metského, náměstka Kristova šsadir. Usnessenij biskupů a opatů svých zaslal Vindřich do Říma k sněmu welikonočnjmu, všedny biskupy tamnějši nabýzege, aby do Němec přišli a od něj nového papeže přigali. Zato císařova nestydatost popudila Římany tak, že by byli vyslance geho za-

bili, řekneme ho byl Řehoř neháčil. Ale biskupové
 Německí, kteříž se proti papeži přečinili, upros-
 ňovali ho w srausſených listech. Na císarě pak
 zločinného, kterýž chlipností swau veřejné pohor-
 ſſený dáwal, tagemstwjm nasseho sw. náboženstw
 se rauhál a chrám w noci swaté že swau
 dworný sběrý lehčil, uwalil papež před 116 pře-
 látn strassliwau klatbu. Wíndřich si dělal z pa-
 pežowy klatby smích; Bůh gj ale potwrdil.
 Mnozí staupenci císarowi zemřeli náhle a po-
 diwně, Sasowé utiřkowáni opět se zdwihli, a
 brzo to přišlo tak daleko, že knížata s trůnu
 ho swrhnutí chtěli. Ale temu nechtěw Řehoř,
 prostředek mu ukázal i času dopřál, gať by se
 klatby zbawiti mohl. Zpupný Wíndřich pogeďnau
 zmalomyslně a dle obyčeje tehdejšího to nez-
 tužší pokání wyřkonal. — Zaslaužil si ho, dobro-
 wolně ho wzal na sebe, a nebyl ho nehoden.
 Na hradě Kanosenském we wlněném řagjcím
 rauchu, s holau hlavau a s bosýma nohama
 pod širým nebem bez pokrmu a nápoje musel
 dliti tři dni, aby se pokoril, ne před člowěkem,
 nýbrž před Kristem a geho náměstkem. S sljbil,
 že w Němcích proti žalobám od knížat naň we-
 deným se osprawedlní; načež papež klatbu wy-
 zdwihl, a na znamení že s cirkwí sw. dořonale
 smjřen gest, podal mu při mřsí swaté tělo Páně.
 Na poděkowání za to chtěl bezectný a newěrný
 císar papeže uwězniti. Medbage toho, k čemu se
 w radě knížat a w osobnjm se segjtí s Řehořem
 zawázal, užjwal lsti a násilj. Byl nynj skutečně

od knížat z císařství šfazen a za císaře giný
 wmwolen. Za to ale papeže zlehčiti a šfaditi
 usilowal, až ho posléz po tři léta w Řimě oble-
 ženého držel. Řehoř neztratil zmužilosti níkdá;
 a w té nemětšší strasti přispěl mu k pomoci
 Robert Duiskard, wévoda Normanský, Řimany
 trestage, že se proti papeži zbauřiti nechali. Načež
 uwalil papež poznowu klatbu na newěrného
 Gindřicha, a ncysa w Řimě bezpečen, odebral
 se s Robertem do Salerny. Zde zemřel dne
 25. kwětna 1085, a při skonánj swém, a to še
 wššjm právem, pravil: »Milowal gsem spra-
 wedlnost, nenáwiděl gsem bezprávj, a protož we
 wnhnanstwj umjráám.« W nepofogi a w ne-
 snázjch žil Gindřich až do swé smrtj. Níkdá
 k slowu nestál, i druhau swau manželku trápil,
 a na swých synech buřičů se dočkal. Od nich
 posměwán, opuštěn, z císařství šfazen, klatbau
 stjžen umřel náhle, ani lidu swého neoblažiw,
 ani sebe neoslawiw. Bezbranný Řehoř přemohl
 a pokočil Gindřicha mocného: neboť nehledal
 sláwy swé, alebrž sláwy Božj. Gindřich V.,
 kterýž otce swého s trůnu swrhl, nepřestal proti
 papežům bogowati, až posléz ustaupiti musel
 a r. 1122 cjrkwí pohledáwaného práwa popu-
 stil; cjrkw ale také nechala státu toho, což genu
 náleželo; — cjrkw si wolila a swětíla swé bi-
 škupy, wmwoleným císař léna udělowal, ne wjce
 podánjm berly a prstenu, nýbrž žezlem.

Šsau, genž Řehoře winj, že by se byl
 s Gindřichem daleko byl pustil a mnoho si do-

wolil. Což Řehoř před se wzal, a čehož docíliti chtěl, k tomu byl dožáda očitě od Boha pomolán a ožbrogen, ano, od mnohých knížat a národů byl k tomu požádán a powzbuzen. Evropa by tím neytužšším byla otroctwím od swětské moci sewřena, kdyby byla cirkew hodnost swau nebyla zachowala a takowým způsobem poněkud swobody nám nechránila. Z to se Řehoři ustwěditi wyčítá, že by byl bezženstwj kněžské zawedl. Než z nowého zákona i z cirkewnjch děgepisů dokázána to wěc, že, byl-li ženatý na kněžstwo poswěcen, ženatým zůstal, podrobim se zwláštijnm wnmjnkám; bylsli ale neženatý na kněžstwj poswěcen, giž tehdáž neženatým zůstati musel. W tom smyslu mohli apóstolowé říci: »Wšedko gsine opusili.« Giž Origeneš, wytečný a nábožný spisowatel cirkewnj z III. stoletj, wyslowně potwizruge, čt' o wšedchni kněži od I. stoletj příkladem swým dokázali, že bezženstwj kněžské w nowém zákoně založeno gest. Mimo to máme wyroky cirkewnjch sněmů ze 4., 5. a 6. stoletj, genž o přikázaném bezženstwj kněžském gafo o wěci staré mluwj. *)

Mage takowá swědectwj, kdo bude tu lež opakovati, že byl Řehoř VII. bezženstwj kněžské (coelibat) zawedl? Gafo mnozi cirkewnj sněmowé, tať Řehoř na bezženstwj kněžské připomenul, a tenkrát, když swětský smyšlný duch kněžstwo opanowati chtěl, dodal mu síly a wážnošti.

*) Kdo náhljdne do Řrbcowo spisu: »O bezženstwj,« mnoho wjce, a wyjsoce důwodného se dočte. R.

§. 3.

Bog cirkve se státem za panowánj Hohensstaufů.

Při tehdegšjim wolenj papežowě nebylo wšse určité zřizeno, teprw pozděgi bylo ustanoweno, aby 10. den po úmrtj papežowě kardinálowé do konkláwe se sešli a dvěma třetinami hlasů gednoho ze středu swěho za papeže zvolili. *) Tudy se rozličné rozepře stávaly, a někdy byli i dwa papežowé nagednau zwoleni. Tu se brzo ta, brzo ona strana obracela na cisaře, a na ten způsob se dopaustělo, aby se míchala swětšká mocnost do cirkewnjch záležitostí, z čehož negednau vyplýwala weliká škoda. Častěgi připadli Řjmané na tu myšlénku, aby welikau řjssi Řjmskau, gako několik let před narozenjm Páně obnowili, a z papežowa i cisařowa poslussenstwj se wyswobodili. Ale to způsobilo gen wálky, — papežstwj pať perwně drželo na swých práwech. Tu pozbyl Řjms panstwj pozemského, načež wzalo swůg počátek duchownj a mnohem stálegšj panstwj. We Šwábjd stogi mezi Wirtenberšskými městy Gmünden a Göppingami kulatý, krásný wrch a u paty geho wesnička, kteráž od onoho wrchu Hohensstaufen sluge. Na tomto wrchu měli swůg hrad cisařowé Šwábštj, Hohensstaufowé zwáni. Z nizaunké šlechtj posílj, dostihli nejwvyššjho stupně důstogenstwj,

*) Konkláwe gest pokog uzavřený, w němž dle wůle Řehoře IV. r. 1274 kardinálowé nověho papeže woliti magj. Kardinálowé gsau rádcomé papežowi.

přišli pak opět rychle w zapomenutj. Nezůstavili po sobě žádného potomka a nezanechali žádné známky bývalé své moci. Holý vrch Hohenstauffský, kterýž ondy nesl hrad těchto vládnů, dokazuje, co velikost světská gest, a že se na škole Petrowě, na moci církevní roztřístj, tu-li zkaziti chce. Několik hodin od hradu Hohenstaufen leží bývalý klášter Lorch, gegich hrobistě; tak blízko sebe gest kolebka a hrob, blest a zmizení velikánů těchto! Fridrich *) Barbarossa t. g. Rusobradý, pán mocný, byl první ze Švábských císařů, kterýž nedbaje práv církevních, státní moc na všedhen způsob rozšiřoval. Papeži proto nepřál, poněmadž od něho ostře byl poťárán, že beze vši příčiny a beze všeho práva choť swau Udelu, hraběnkau Bohburkškau, propustiw, s Beatricí, bohatau dědičkau Burgundškau, se zasnaužil. Ehtěl také we Blassích neobmezeně panowati, newssjimage si starých swobod Blasských. Po smrti Hadriána IV., papeže, neuznal pořádně zvoleného Alexandra III., ale usadil wzdoropapeže, kterýž se geho strany držel. Že pak téměř celé křesťanstwo papeži pořádně zvolenému se přidalo, dobyl Fridrich w hněwu swém Říma; ale Bůh naň poslal mor, tak že w bjdném stawu s wogškem swým do Němec utéci musel. Pětfráte-táhl do Blach, ale wždy marně. Posléz prosil papeže o pokog; a ten mu byl pod tau wýminkau dopřán, aby ho Fridrich dopřál i swým spojencům. Načež šel Alexander III. s Fridricha klatbu, císař po:

*) Bedřich.

libil papeži dle křesťanského starodavného obyčeje
 noby: papež ale, wyléwage radostné slzy, dal
 cjsaři polibenj pokoge, mjrně i co wjtěz se
 chowage. Po Fridrichu nastaupil cjsařský trůn
 syn geho, Gindrich VI., hrubý a lafotivý pán,
 genž se w Neapoli a w Sicilii proti duchownjm
 a swětškm osobám takowých ukrutnostj dopu-
 stil, že tym negen gméno své zhanobil, anobrž
 i nowau byl přičinau, proč Hospodin Hohen-
 štaufy wyhladil, a proč ten poslednj z nich
 práwě w tom utišťowaném králowstwj rukau
 katomšťau byl odprawen. Roku 1197 zemřel ne-
 lidšý Gindrich, zanechaw tříletého syna Fridricha.
 Šlechetný Innocenc III., papež, gsa ugcem
 mladého cjsařowice, opatrowal še wšj mocj
 práwa geho, a co neupřjmněgi a neuwěrněgi
 nakládal š potomkem nepřátel stolice papežské.
 A wšak Fridrich II., gsa na cjsařstwj koruno-
 wán, nesplnil ani očekáwánj papežowa ani
 svého slibu, alebrž háge swrchowanost cjsařšťau
 proti Innocenci IV., dťel š neprávě we
 Wlassjch wšse podmaniti a papežstwj ponjžiti.
 Mimo to se nemohl na obecném sněmu cirkew-
 njm w Lyonu r. 1245 z newěry, křiwopři-
 sežnictwj a swatokrádeže nigak osprawedlniti.
 Š dočkati musel, že syn geho Gindrich proti
 němu powstal, a druhý syn Encio, král Sar-
 dinšý, otcu neymilegšj, že byl od Bolonešských
 zagat a až do smrti w tuhém wězenj držán.
 Wšickni úmyslowé Fridrichowi se zwrátili
 w okolnostech trapných; a tak ten neymocněšj

Němecth cjsař dořonal swůg žiwot dne 13. prosince 1250. Dlauho žil a mnoho bogowal, ale newnbogowal ničeho, usřkodił spisse, an sil swůch k zwelebenj cirkwe neužiwage, řjsi cjsařřkau osłabil, — při čemž duchownj i swěťřká moc, řážen a pořádek klesł. Syn a nástupce geho, Konrád IV., zemřel giž 21. řwětna 1254, za- nechaw třiletěho synáčka, Konradina Šwábřřěho, o něhož se papež otcowřř staral. Ugec Konradinůw, Manfred, opanowal Sicilii pro sebe, ale nemohl se proti Karlowi z Anjou, (čti: Anžů) principi Francouzřřěmu, udržeti. Zatjm dorosł Konradin, a chtěge se Sicilie zmocniti, byl poražen, řagat, a ač řaň a řa geho spoluzagatěho přj- tele, Fridricha Bádensřřěho papež orodowal, řázał ge oba nelidřřř Karel na Neapolřřěm ná- městj poprawiti dne 29. řjgna r. 1269. Takto řkončil rod Hohensřtaufů! Utrpěl, a byřby geho wina řrwj Konradinowau řhlazena byla! Kristus pak widitelně chránil papežřřw proti cjsařům Hohensřtaufřřěm. Papež Innocenc IV. musel před nimi utéci — a sláwa gegich ř njmi řa- hynula. Jan Müller, geden ř nenučeněgřřich a nenlepřřich děgepiřců Němecth, a k tomu protestant, řawjrage boge Hohensřtaufů ř papežem, řrásně a prawdiwě řj: »Stoletř trůn cjsařů Němecth ř rodu Hohensřtaufowa, ře řřřed ten newbrozněgřřj, podlehl ře řřřř swau mocj a dhyťřřj utřřřagjcmu Innocenciowi.«

Řrupně panowali Francouzowě w Sicilii, ale na pondělj welikonočnjm o neřřporáđ r. 1282

přisvědčila na ně pomsta; tohoto dne byli na dané znamení všickni pobiti, kterýžto hrozný čin »Cicilské nespory« sluge. — V tom čase působilo Francouzsko vždy více a více na stolici Římskou, a přivedlo to lsti a násilím tak daleko, že papežové šrže 70 roků sjdlo své z Říma do Aviñonu, města francouzského, přeložili, což se právě zaletím Babylonským nazývati může. Z byli od r. 1304 až do r. 1374 sami Francouzové papeži; nezpůsob, pať vzdor: papeže zvoliti, v Římě totiž gednoho a v Aviñonu druhého, přestal teprv s rokem 1439, povstal ale z toho, že světská vláda církev opazovala. Bira a mravnost tím klesly, a bylo welice třeba úplného napravení (reformací) přemnohých nepořádků. Z snažili se na sněmích církevních od r. 1414 až do r. 1443 papežové toho docíliti, ale pro zemnitřní překážky nemohli; než slauží k wyvrácení živého obwinování, žeby byli papežové níkdá upřímně nemyslili, nepořádky napraviti. Roku 1414 se začal sněm Kostnický a trval až do roku 1418. Tři papežové byli v něm šfazení a na místo nich Martin V. papežem učiněn; tutěž se gednalo o třibení wjry a wnhlazení kacířstwa.

Roku 1431 byl k wyzdvižení nepořádku v Basílii sněm držán; podnybil ale v tom, že se nad papeže stawěl, a proto ani djlo geho tak požehnáno nebýlo, gať se očekáwati dalo. Mikuláš Kusá, kardinál, a gedem z těch neynábožněgšich a neyučeněgšich mužů wěku svého,

držel sprvu s otci shromážděnými, napotom ale docela s papežem, Eugenem IV., gelikož bez papeže církevní sněm žádné auktoritaci a sněmovní nařízení žádné zavazující moci do sebe nemagj. Krásný cíl si vytýčili otcové v Basílii, s Někým se spogiti, mezi knížaty svornost učiniti, celé duchovenstvo obnoviti a přisluhu kážen zavedsti; ale že pravou nenašli cestu, cíle nedosáhli. Papež bez hlavy, bez těla Kristova, bez biskupů, žádný církevní sněm držeti nemůže, tak dobře, jako autové bez hlavy, bez papeže, žádný církevní sněm držeti nemohau. Na sněmu Ferrarském a Florentském wyznali Někové vycházení Ducha Svatého i od Syna, i primat papežův přigali a s Njmem se spogili. 6. července 1439 domů se vrátivše k slovu nedostáli, a vsíak Drmijni a Maronité již v století 12. s Njmem se spogivše, tu své spogení obnovili.

Nástupce Eugenův, Mikuláš V., zavedl mírnostj a maudrostj svou pokog mezi státem a církví a všemožně se přičinil, aby duchovenstvo vzdělal a umění rozšířil. Roku 1451 skončil, marně se rok před tím snaživ, aby dobytý Carohrad od Turků zamezil. Východní církev od Njma se oddělivši, zpuskla; a kdež zpuskne církev, zpuskne brzo i stát. Strassliovj saudové Boží dopustili na Carohrad a na odrodilé jeho křesťany skoro totéž, což potkalo newěrný Jeruzalém; a kteříž se Njmšskému papeži podati nechťeli, gsau až podnes v moci ne-

wěřicjch anebo w moci twrdých křesťanských
utisťowatelů.

§. 4.

Čresťiwé sekty, bludy a kacířstwa.

Z Něcké říše přišli pod rozličným názvem do krajin západních: Pauliciáni, Bohomilové, Bekardi, Lothardi aneb, gať si z pých říkávali, Katarí — čistí. — Později vystaupili pod jménem Albigenských, od Albi, města w Languedoku, tak řečených. Wěřili jen w duchownjho Krista, nikoli w Krista wtěleného, přijmali dwa bohy, dobrého a zlého, křest a swátost oltárnj obrazně si wykládali, a manželský, poslednj pomazánj, uctěnj Swatých, kagjcj skutky, modlitbu, posty a obřady při službách Božjch zawrhli. Měli také w obyčej, ruce wykládati na své přivržence, a tak požehnaný byl k dokonalým připočten, a říkali o takowémto wykládání rukau, že ode něseho hřessenj uchránj; ale wykládali také své ruce toliko na umjragjcj a těžce nemocné, a kdž se pozdrawili, přinutili je, aby si buď křew pustili, neb se umorili hladem. Ukrutnostj swau pozdwišli Albigenškau wálku; obzwláště pak je obrátil sw. Dominik s kazatelským swým řádem. Zdržowali se w hořejnjch Wlassjch a w gjžnjch Francauzjch. A nim patřili Waldensstj, genž wíce náboženských prawd podrželi, ale widitelně cirkwi a ustanowenj gegjmu se protiwili. Půwodce

gegich byl Petr Waldo, bohatý obchodník w Lyonu. Gako wssični kacíři, odwoláwali se také na swaté písmo; ale kdož by ge podle swé ljbošti wykládal, mohl by z něho wykrautiti, co by chtěl.

W porýnských fraginách byli sektáři, genž se nazýwali »bratři a sestry ducha swobodného.« Od cirkwe se odtrhli tím, že měli za to, že by celý swět byl Bůh, a každý z nich tedy kauset toho boha; měli také za to, že člověk wjce nehřešij a protož wssj nestydatosti se oddali. Wyšlytla se tu též sekta »Apostolských bratři a sestry,« kteráž žádné jiné cirkwe nechtěla, nežli gafau swatj apostolowé založili. Půwodce této štrany, Gerhard Segarelli, hlásal swé učenj nové, a při tom žebral. W 14. stoletj ale docela zmizeli.

W stoletj 13. panowal také podímný způsob, káti se. Když přestaly křjžácké wálky, wymyslili si lidé jiné zewnitřnj pokánj. Marážjm tu na tahy flagelantů neboli bičugjcich se ssilenců. Byli gsau giž dřjwe někteří kagjej lidé, kteříž se snažili, weřegným bičowánjm sebe Bohu za swé hřjchy zadosť učiniti, což ale swatá cirkew níkdý neschwalowala. W polowici 13. stoletj stjhalo swět rozličné neshťastné pády a pohromy, obzwláštně morowá rána, nazwána černá smrt, kteráž přissla z Asie do Ewropy a hrůzu plosdila. Tu chodili gsau lidé w neshťislných zástupech, zpjwali kagjej žalmy a bičowali se wez spolek až do krwe; jiné křepčili, až padli. Duchownj a swětšlá wrchnost musela proti nim za-

fróčiti. Ke konci 14. stoletj nastali znameniti protivnjci cirkwe, o nichž to nehlawněgšij wyprawiti chceme.

Angličtý král, Eduard IV., nedůvěřowal papeži od Francauz záwislému, a zdráhal se mu pod rozličnými záminkami ty platy dáwati, kterýchž Angličany přes 100 let již papežské stolici odváděli. Wjtaný nástrog nalezl na nespokojném Janu Wiflefowi, genž práwa papežská nessesetně wywracel, obzwláštne an r. 1372 na universitě Oxfortské mistrem se stal. Přeložil také bibli dle swého zdánj, a ty nehlawněgšij náboženské prawdy přewrátíl; upjral proměnu chleba w tělo Páně, zamrhl i mši swatau a swobodnau wůli, a učil, že by cirkew žádně nehyyššij hlawy neměla, a nemrawný kněz že by nemohl swátostmi posluhowati, tak gako by swátosti měly platnost od lidj a ne od Boha. Učenj geho pobaurilo i lid i šlechtu, gako nápotom učenj Lutrowo. Zpaura proti cirkwi táhne za sebou zpauru proti králi a státu. Protož byl Eduard přinucen, Wiflefa r. 1382 šsaditi a spisy geho zabawiti. Posléž wydal Wiflef wyznánj swé wjry, načež byl usazen na faru w Luterwortu, kdež r. 1384 zemřel. Nicméně i po učiněném wyznánj wjry bludy swé pjsmem rozšširowal, a proto byl ode dwau cirkewnjch sněmů i po smrti gakožto kacíř proklet; staupenci pať geho byli pro swé bauršiwé důmysly od Gindřicha V., krále Angličého, mocně utlačeni.

Zeronym Pražský byl na učenj w Oxfortu,

a odtud přinesl do Čech Wilefowny knihy a sdělil je svému příteli, Janu Husowi, genž byl kazatelem w Pražském kostele, gemuž bylo gméno Bethlém, a genž spolu byl mistrem na Pražské universitě. Ten si je obljbil, rád w nich čítal a s mistry druhými o ně se hádal. Arcibiskup Zbyněk dal je přehlídnauti a spáliti, poněwadž 45 bludů w nich bylo nalezeno; zároveň šsadir Husa z učitelského úřadu, a svému duchowenstwu dal také wýstrahu před knihami Wilefowými a před wýkladem Husowými l. P. 1408. Kdnyž gednal Hus napotom s arcibiskupem, uchytíl se té zásady, že u wěcech wjry sluffi se řjdiť wňpowědmí swatého písma, a že ne- třeba dbáti na wýroky cirkwe. Zatím umřel Alexander V., kterýž přiwé slyšew o učenj Husowu, do Řjma geg powolal, aby se z něho před stolicj apostolskau zodpowjdal. Hus mage na kráti Wáclawu mocného přimluwce sám tam nessel, ale odeslal tam své gednatele, kteříž ho nikoli ospravedlniti nemohli; i byl tu opět a opět odsauzen l. P. 1412. Kdnyž wa- za přjčinau odpustků, od Jana XXIII. rozepsaných, Hus ostře proti nim a wolně o cirkewnj hierarchii mluwil, kdnyž weřegně učenj Wilefowo kázal a také sám učenj katoličké w ginačj způsob obracel, k. p. cirkew že by byl sbor předžřizených k životu wěčnému, nehyňššj gediná hlawa cirkwe že by byl Kristus Zejžš, papežstwj že by bylo počátku pauze lidského, swátost oltářnj že se má pod oboj podáwati, toliko kněz bezwinný

že může platně slovo Boží hlásati i kdyby mu klatbau vyhroženo bylo a t. d., tu naň vapež jako na kacíře klatbu položil, a pokud by Hus w Praze přebýval, i na Prahu. Z wšsel Hus z města, a chodě po kraginách okolo Husince, dědiny své, lehčil w řečech svých církew a papeže. Když l. P. 1414 koncilium w Kostnici držáno bylo, uvolil se Hus tam jiti a se ospravedlniti, byw průwodnjm listem od císaře Sigmunda opatřen, aby totiž beze wšsij překážky a beze wšseho nebezpečenstwí do Kostnice se odebrati a taktěž domů se nawrátiti směl. Tři čestij pánowé, pan Wáclaw z Lesstena, pan Jan z Chlumu a pan Wíndřich z Lacenboka, měli geg na cestě chrániti. Zastával na sněmu Hus učení své a z bludů mu wstknutých ani se neospravedlnil, ani ge neodwolal, ačkoli k odwolání ho pohnauti dlahý čas se snažili církewnj otcowé. A protož co kacíře zatworzelého důstognosti kněžské ho zbawili a swětiskému ramenu wydali, a to dle 251. artikulu šiwábského zemského práwa geg odsau dili k smrti, za žiwa upálenu býti. Z byl 6. čerwence 1415 Hus upálen. Husůw přítel, Zeroným, se též dostawil k sněmu Kostnickému, utekl ale a lehčil ho. Byw zatknut a zpět přiweden, bludů svých se odřeknul i s přísahau. A wšsak brzo toho litowaw, odwolal své odřeknutj, a 16. kwětna 1416 byl též upálen. Z toho tedy widěti gest, že Hus i Zeroným Pražský byli odsauzeni na smrt ne od sněmu,

ne od cirkwe, nébrž od swětské prawomocnosti, a ťice podlé 251. artikulu šwábského zemského práwa. Swatá cirkew ge toliko wyhlásila za kacíře, a těmi skutečně byli. Zemské práwo ale trestalo tenkrát kacíře smrtí; a tento trest se zakládal na tomto usudku: »Hoden-li člověk trestu smrti, když powstal proti králi, t. g. proti welebnosti zemské: kacíř, kterýž powstal proti Bohu, t. g. proti swrchované welebnosti nebeské, také smrti gest hoden, a ťice mnohem strassliwějši smrti; hoden tedy gest, aby byl upálen.« Kozegleni pak Husité (staupenci Husowi) chopili se zbraně; král Wáclaw, mrtwicí raněn zemřel 1419, císař Sigmund, bratr geho a nástupce měl s Turky w Uhřích co dělati; i zuřili Husité, pálili kostely a kláštery, wraždili mnichy a knězy, posléz na dvě strany (Pražany a Táborny) se rozdělilisse, hubili se mečem a ohněm, a když koncilium Basileňské Pražanům požiwánj kalicha domolilo, spogili se Pražané s katolijky a wyhubili Husity čili Tabority.

Jan Walle, anglický kněz, táhl w Angličanech z města do města, lichotě lidu a duchownj i swětské wrchnosti lage, wzbuzowal ku zbauřenj a slibowal swobodu i zámožnost, a když počet diwých staupenců geho giž 200,000 wynássel, prodral se s nimi na slawnost Božjho těla r. 1382 do Londýna. Tu zawraždili arcibiskupa a kancljře, a král ussel smrti toliko tjm, že se jim poddal. Totě předcházelo potomnj sedlské wálky w Němcích, a spolu gest důkaz, že od-

padnutí od cirkwe za sebau táhne odpadnutí od vládn a ode wšeho pořádku, newěra že wždn a wšude to samé owoce nese, a že toliko wnitřnjm a zewnitřnjm spogenjm se s Řjmem a s cirkwj trúnové pevně stogj.

§. 5.

Wnitřnj směry cirkwe.

Cirkew a stát se magj k sobě, gačo tělo a dusse; gedno bez druhého býti nemůže, dusse ři tělo swé poznenábla utwořj a tělo napomáhá. Dusse ždrawjm swým a poddagnostj swau. W takowémto přiroženém směru trwaln stát a cirkew, pokud se cirkew cjsaři množstwjm lidu nezwyrownala; neboť čjm ždrawěgšj a řilněgšj gest lid, tjm wjc pečuge o to, což tělesného gest; na to ale, což dussewnjho gest, zapomjná, ano i wšedco duchownj zamjtá. Což tedy diwného, že se papežowé protivili, takowým cjsařům, kterjž w tom lidu pošilowali; museli tať podlé swé důstognosti gednati, a gednali tať pro čest Božj a blaho člowěčenstwa. Kam by to s člowěčenstwem přišlo, řdyby docela žústaweno bylo swětřké moci? Žawrženj hodonosti lidřké, hanebné otroctwj a mrawnj žpuštěnj bylo by náš bez papeže a bez cirkwe dáwno gž potkalo. Gistý učení muž takto se wngádřil o duchownj a swětřké moci: »Řněž wžywá Boha: řál poraučj; řněž odpaussťj hřjdn a winu: řál tresce přestaupenj; řněž oswobožuge a poswēcuge dusse: řál pekutuge a usmrcuge tělo; řždý ge wy-

konawatel zákona Božího, každý hági práwo. Ale králowstwj by mělo uznati, že gest kněžstwu připořádáno, ne pak předsaženo, a že mu w geho konánj přispěti, nikoli ale wyššj panstwj nad njm si přiosobowati nemá.« A ginj prawj: »Toliko tenkrát bývá swět dobře řizen a cirkew nese i kwět i owoce, když králowstwj a kněžstwj gedna ruka gsau. Negsau-li gedno: pak ani to, což malého gest, neroste, alebrž i to, což welkého gest, zmařiti se musj.« Stát a cirkew nemagj toliko to práwo do sebe, ba gest to i gegich powinnost, wespolek se hágiti a wonitřnj a žewnitřnj nebezpečensstwj od sebe odwraceti.

A tak máme i o saudu naproti kacířům, i o tak nazwané inkwišicj, smenyšleti, kteráž ke konci 12. stoletj nastala. Stát gi konal, nikoli cirkew, a počjnali si příliš twrdě, krutě: gest to nesprawedlivé; na cirkew proto žehrati, kteráž za to nemohla, gačo matka za to nemůže, když nemraw djetě otcj žalugjc, pozorowati musj, že přepřjsně tresce. Že ale stát na kacířstwj ostře dokračowal, dá rozum; neboť byl tehdáž tak úzce s cirkwj spogen, že co cirkwi škodilo, škodilo i gemu. Kdo kacířstwj dobře zpntuge, zpauru w něm seznati musj, kteráž i státu nebezpečjm hrozj. Cirkew nezapálila ani gednu hranici, nepostawila ani gedno stjnadlo. Wedenáctj obecnj sněm Lateranenskj dj wýslowně: »Ač cirkew křwawau mstu newyhledáwá, přede to na dušsi spasitelně účinfuge, pakli že se lidé obáwagj tělesnjch trestů.« Saudu proti kacíř-

řím žili inkvizicj dalo počátek nařizenj na sněmu Zuluském l. p. 1229, aby biskupové každoročně křesťany zawinilé wysšetřowali, aby rozeznávali mezi podezřelými a přelkonanými, mezi kagicjmi a nowopádlými, a dle toho určili duchownj tresty anebo dle okolichnosti aby wydali winnjký i swětskému ramenu. Když Albigenští wywraceli kacířstwjm swým cirkew a stát, mrawnost a náboženstwj: ustanowil papež, očitau nauzi přinucen a swatau powinnosti zawázán, wzhledem na ně gistá prawidla; i chtěl, aby poučowáni, k pokánj napomjnáni a cirkewnjmi tresty pokutowani byli; nikoli ale, aby se jim na hrdlo sáhalo. Prawda gest, že některj welcj u potrestánj kacířů Albinských meze lidškosti přefročili; protož, když kněz Konrád z Marburku, ač často a důtklivě od biskupů střezén, djlo to přepial a r. 1233 zabít byl, zločin ten nebyl přjsně saužen a inkvizicj byla w těch mjstech zamezena. Z ginde gi papež, gať se to dělati dalo, buď zcela wzdwihl anebo zmjrnil. Od r. 1440 byla zwláštňj a stálá inkvizicj w Španělských zawedena, a to se stalo s powolenjm národu, an giž 800 let s newěrau zápasili a přewahu Židů a Turků na dobro zničiti nemohli a ustawičňých odpadů od wjry se strachowati museli.

W 10. stoletj klesl duch prawé kagicnosti, neboť gi kladli do mnohých powrchňých wěcj, gaťé gsau: dáwánj almužen, posty, pautě, tělesná trýzněnj a. t. d. Tu bylo r. 1215 na 12

obecném sněmu Lateranenském ustanoweno; aby se měřicj, dosáhšše věku, w kterémž dobré od zlého rozeznati mohau, že swých hříchů alespoň gednau w roce w čase welikonočnjm wěrně a upřímně swým nařizeným kněžjm zpowj dali, uložené pokánj a zadostučiněnj dle možnosti wykonávali a nesywětěššj swátost oltárnj uctiwě přigjmali. Zároveň byli obmezeni i odpustkové, t. g. odpustěnj časných trestů, kterýchž cirkew za spáchané hřichy ukládá a po dokázaném polepššeni buď umjrnuge nebo promjgji. Wšecobecných odpustků zanechal si papež. Aby Bonifác VIII. křesťany tau myšlénkau naplnil, že gedno obcowánj Swatých rodinu gednu činj, udělil zástupům ku konci každého stoletj do Dřjma putugicjm dokonalých odpustků, a chtěl, aby se wždy po stu letech udjleli; — pozděgi se udjleli po 50 a posléz po 25 letech, *) a že přinášeli penjze, kteréž, ač byly k cíli dobrému a nábožnému wynaloženy, ztratily poznenáhla na wážnosti swé.

W těchto stoletjch pogala lid weliká láska k cirkewnjm pobožnostem a byly nové swátky snadno a spasně zawedeny, gako slawnost nesywětěššj a nerozdjlné Trojice Božj, slawnost Božjho Těla a swátky početj, narozenj, nawstjwenj, očistowánj Panny Marie. Slawnost Božjho Těla, znamenitau zagisté, poněwadž to neny patrněššj wygádřenj neny hlubššj úcty k swá-

*) Aby tím wjše wšickni měřicj té milosti aučastnj býti mohli; neb 50 let mnoho gich netočká.

tošti oltárňj gest a od nekatolichých křesťanů náš rozeznává,) započal Huĝo, biskup Lutišťh, l. p. 1246, a l. p. 1264 Urban IV. a l. p. 1311 na sněmu Bideňském Kliment V. gi potvrdili, a co wňkon wjtězoslawný měla býti držena ne w tůdnu passigowém, alebrž pozděgi w roce. A skutečně slawnost Božjho Těla w čase nepřesňm se obgewila, řdnž giž wjra utworžena byla a do obněge obecného přišla, že Kristus Zejžš w gedné způsobě swá tošti oltárňj s tělem swým i s krowj swau přj-tomen gest. — Při takowémto nábožném smyslu rozkwětlo uměňj tak, že z 13., 14., 15. a 16 stoletj ty nepřrásněgšj obrazy a řezby, ty nepř-wnesseněgšj chrámy a kláštery máme. Ač byli časowé surowj, pronikala mjrná, nábožná, statná mysl, kterauž cirkew swými spanilými podobiz-nami a swým učenjm, swým dobročiněnjm i swým pokutowánjm rozdělávala. Taktéž obchod s otroky a každé utlačowánj hleděla cirkew zamežiti; newolnjků byly sice milliony, ale řjžowé wálky mnohým k swobodě dopomohly, nicméně bylo tehdegšj newolnictwj snesitelněgšj, nežli nyněgšj záwislost mnohého nepřastného dělnjka w našich towárnách, kterž swůg žiwot fopotně wleče a swé ubohé děti do té same bjdy zaprodati a na to se djwati musj, kterať na těle i na duši hynau.

W této cirkewnj době žili i ti nábožnj a důwtipnj učitelowé, genž sšolastici slugj, gako sw. Tomáš Akwinský, sw. Bonaventura a ginj.

Gegich snaha byla, učenj cirkewnjho důkladně postihnauti, ze wšsedy stran ge rozebjrati a ukázati, že proti našsemu rozumu negsau, bytby i nad něj byly. Rozšíření pobožnosti, učenosti a umění máme z wětšjho dluu gednotliwým papežům a klášterům co děkowati.

§. 6.

Papežowé a cirkewnj řády.

Na Řehoři VII. gsme widěli, gať mužně a statně proti swětšké mocnosti se postavil. Chwalně geg následowali nástupci geho a Innocenc III. nenchwalněgi. Zeprw 37 let stár, zdrahal se těžkau tiaru*) přigmauti, přigaw gi ale, rozličné oprawy předewzał a maudře s wlastnjm swým dworem začal, a mnohá nenáležitá užjwánj tu wyzdwihnul. S neohebnau pewnostj a s newyslownau sprawedlnostj sprawowal ty nenytěžšj záležitosti. Welikostj a wysostj sw. swého úřadu roznjcen gsa, působil neobyčegné věci. R. 1216 zemřel; ten roť před tím obzwláštne k uzawřenj řjžowé wálky to nenywětšj západnj koncilium w Římě držew (wsseobecné XII. Lateranenské**), na kterémž bylo přjtomno 412 biskupů a 900 opatů.

Ke konci 15. a na začátku 16. stoletj žil Alexander VI. — ten se, pohřjchu, od Řehoře

*) T. g. papežkau forunu; t. g. papežité panowánj.

**) Lateranenské to koncilium slawlo, poněwadž držáno bylo w Lateranu, chrámě sw. Jana Ewangelisty.

VII. a Synocencia III. welice lissil. Cjrkew netagj hanebnostj gehó, ani gich neomlawá, ale zachowala ge k wěčné wýstraze. Než mnohý se táže: Můžé to býti cjrkew prawá a choi Kristowa, kteráž měla tak nehodnau widitelnau nevyššíj hlavu? Na to odpowjdam: Za nejstějši takowé zasluhugé politowánj, nikoli ale zodpowjdanj anebo dofonce opowrženj. Má-li králowstwj zlého mocnáře: powážuge se to za trest, za nepostihlé dopustěnj Boží z nejlepššich úmyslů k dosáženj nejlepššeho cíle; člowěk mau=drý ale nezawrhuge proto celý stát, gehó zákony, gehó ustanowenj, wěrné služebnjky a rozslafné poddané. Z proč by se nemělo spravedliwé uwáženj takowé potáhnauti na cjrkew? Prawda gest, že býwá papež wolen, ale býwá dost často wolen od lidj, genž při wolenj Duchu Swatého newyzhwagj. Dobře wěděl Kristus, gacj nehodnj kněžj a biskupowé w rozličných a gmenowitě w gehó časech na stolici Moggjssowě seděli, předc ale Židům welel, aby zachowali, co jim řekli, bytby i dle skutků gegich nečinili. (Mt. 23, 2.) Z ten nejhorššj papež, byl-li náležitý nejvyššíj pastýř, byl řizenjm Božjm od omylů proti prawé wjře ochráněn; a tato gistogistá událost přepodimnau péči dokazuje, kterauž Spasitel o papežstwj má. A kdyby mezi tak welkým množstwjm papežů geden nebo druhý byl poblaudil w mrawjch: měgme w paměti, že sám Kristus Židáše wýwolil a trpěl. Žádný trůn na swětě tak často swého pána nezměnil,

gako trůn papežský, a přede se trůn tento těch samých pravidel ustavičně držel, gakoby geden a tentýž papež porád byl na něm seděl. A což také na některých nehodných papežích záleží, an máme nepřirovaně wje takových, kteříž pro wjru a cirkw wsse obětowali a mučedlnictw, každý w zřůsobu swém, podstaupili? *) — Od r. 1378 až do r. 1449 trwalo žalostné rozdwogenj mezi papeži, posléz darowal Pán swé cirkwi gednoho náležitého pastýře.

Gak kláštern a swatj řádowné prwstali, gak od swé řeholj ustaupili a opět spasitelným působenjm řádu Benediktinského k nj se wrátili, o tom giž bylo mlumeno. — Z řádu Benediktinského wyssel příjnný řád Kartusiánský. Sw. Bruno ho založil w pustém Francouzském údolj, »Cartre« řečeném. Geden každý aud řádu tohoto musel we zwláštnj gizbičce přebýwati mlče a modle se, pracuge a duchownjmi wěcmi se zabýwage. Sporničce se nosili a s tau nensprostšj stráwau se spokojowali, s chlebem, s lufftinami a s wodau, toliko na slawnosti něco málo ryb a šýra dostáwali. Žiwili se také opisowánjm důležitých spisů. — Dpat Robert dociliti nemoha, aby mnissi geho řeholj sw. Benedikta wěrně se řjдили, s několika ge opustiw, založil w Cistercium we Francouzch nowý klášter, odkud Cisterciáci slugj. S 30ti saudruhyn swými do řádu Cisterciáckého staupil sw. Bernard, a poznenáhla nestačil ani pro wšecky řeholnjky klášter. Tu byl l. P.

*) Papežů, za Swatě wyhlášených, počítáme 79.

1115 klášter nový vystaven ve Klermo, což
 idolj gasné znamená, a 25tiletý sw. Bernard
 byl zde opatem učiněn. A Cisterciácké kláštery
 se rozmáhaly po celé Evropě, tak že gich sw.
 Bernard, r. 1153 zemřew, 160 zanechal. B
 časch těch nastali také: Prämonstráti sw. Nor-
 bertem, Karmelitáni, Antoniti, Serviti, Augusti-
 niáni, Trinitáři a t. d.; Karmelitáni pocházegj od
 krjáka Bertholda, genž na hoře Karmelu w Pale-
 stíně wedlé gestyně Eliášowy stany wystawěl. Tri-
 nitáři wzali na se tu krásnou powinnost, zagetě
 křesťany wykupowati, tak gich r. 1200 z otroctwj
 Marokánského 200 na gednau wykaučili. Dle
 nich zawedena byla r. 1218 »Společnost nassj milé
 Panj,« *) gegjžto údowé celé swé gměnj, ano
 sebe samé wydali, aby giné ze zageti wyswo-
 bodili. Sw. Frantissek, syn bohatého kupce
 narodil se w Ukšiji we Wlassjch, l. P. 1182.
 Rozdaw swé statky chudým, chudobu si wynwolil
 a na způsob apostolský swětem chodě, pokánj
 kázal. Brzo nabyrw mnoho učennjků, založil řád
 Frantisskanský, a chudobu, posluffnost a čistotu
 za sliby klášternj jim předepsal. Dle toho swatá
 Klára zřídila řád Klariššinek. Prawj se o sw.
 Frantissku, že hřjch zcela w sobě umrtwiw i nás
 sledek ragského pádu w sobě zničil tak, že přiroda
 přátelsky k němu se tulila, a zvjřata, mrawenci,
 wlasskowky i wlcí libau řeč gehu rádn naslauchaly
 a gehu posluffny byly. Sw. Frantissek patrj také
 k znamenitým básnjům křesťanským, složilw pjsně

*) E. g. Rodičky Bojj, francauzský Notré dame.

zbožné; gaľoť ućenníř geho Žakopona ten nen-
tkliwěgšij zpěw: »Stála matka litugije« složil.
Z to připomínám, že sw. Frantisseľ z Alšší
gizwn Kristown na swém těle nořil ě nemalé
swé útěsse, aby umućenj Páně alespoň poněkud
na sobě pocťil. L. P. 1226 zemřel. Fran-
tisskani se pozděgi rozdělili na černé, genž od
prvotnj přisně řeholj ulewili: a hnědé, genž w
chudobě a w sprostotě swé žustawosse, s duchownj
zprawau se zabýwali.

Sw. Dominik, ze wznesseného rodu Gusma-
nůw posslý, narodil se w Kastilii l. P. 1182.
Odesed do Francouz, wssemožně se snažil, aby
ľacjře Albigenšké obrátil. Řáľal gim, s pla-
menným slowem swým spoguge chudobu, poko-
ru, trpěliwost, přisnost, modlitbu. Založil řád
Dominikánský, řterýž se i ľazatelský gmenuge,
poněkadž za cjl ělawnj mu gest wntýčeno, proti
ľacjřům ľázati. Řád Dominikánský počťal brzo
60 mužských a ženských ľáľsterů. Gaľo sw.
Frantisseľ, spogil také sw. Dominik s řádem swým
Terciáry, třetáky, ľidi třetj třidj, zbožné ne-
zaswěcence, genž nemohauce po ľáľsterřku žiti,
alespoň w duchownjm gaľěmsi towarýšřtwu dle
gistých prawidel žili.

Stáli mezi swětřřkými a ľáľsternjky gaľo w
řředru Terciáři a Humiliáti (třetáci a ponizenj).
Měľit společnj posľadnici, z řterěz chudé podporo-
wali, sami paľ se ručnj pracj žiwili. Pozděgi se od-
rodili a proto byľi r. 1517 od sw. otce wřždwiženi.

Řáľowé rytjřřřťj ě obraně řřestanstwa proti

newěrcům trwali dosud, Zohannité totiž aneb Malthesové.

Kláštery byly hlavní sídla umění a učestnosti, sprostoty a nábožnosti. Gerhard Grood zavedl v 14. století dle řehole sv. Augustina bratrstvo společného života. Ti vzali na se vyučování mládeže, v Němcích, v Belgii, v Nizozemích oblibeni gsauce. V tu v 13. století ku vzdělání, zvláště ku vzdělání duchovenstva vzniklé, university považované byly za ústavy duchovní.

A nyní od zbožných řeholníků něco výše vystoupíme, v rozgimání života některých Swatých z doby té se kochati budeme.

§. 7.

Sw. Bernard a sw. Kateřina Sienská.

Sw. Bernard byl tak šťastný, že byl od matky nábožné, upřímné z mládí již k životu ctnostnému vychován; otec jeho, rytíř Teselin, byl též muž sšlechtný a bohabogý. Bernard se narodil r. 1091 v Burgundu, gsá od Boha powolán, aby weliké události západní říše spravoval, před králi, papeži a národy aby wedl rozhodné slovo a napravil mnižstwj. Powolal muže nadané a nábožné do swatého towarýšstwj, mezi nimiž i čtyři jeho bratři byli. Sám na sobě příklad kázně a mrtwení dávaje, powzbuzoval bratři svých k následování swému. Klášter Cisterciácký, v tmavých pustinách Burgundských, byl pro tuhau kázeň swau takměř prázdny,

a tam se odebral sw. Bernard s bratřimi a towarýšsi swými. Bolestně se rozlaučili s otcem a se sestrou (nábožná máti dřív již zemřela); patero synů měl on, patero bratří měla ona ztratiti, a tak měla celá ta rodina mocná v zapomenutí padnauti, gať to člověk posuzuje, toliko věci widitedlných šetře. Bernard nepozbyl srdce, a slovo Kristovo, že vše opustiti, swůg křjž na se wzjiti a geg následowati máme, dodávalo mu síly. (Mt. 16, 24 — 19. 29.) Obdržew otcovské požehnání, s bratřimi swými z hradu spěchal na dwůr, kdež ten nejmladší s gínými pacholaty si hrál. »Milý Riwarde,« dj geden z bratří k tomu nejmladšímu, »wiz, tento hrad se všemi statky tobě teď náležj.« — »Co?« odpowědělo dítě, wážně naň patřjc, gaťo nadpřirozenau maudrostj nadšseno; »wj si bérete nebe a mně necháwáte zemi? Bratří, to se mnau neděljte sprawedliwě.« A nigať se nenechaw udržeti, r. 1112 do chudého a tuhého kláštera Cisterciáckého se odebral. Bernard tak přjsně s sebau nakládal, že docela wyschl a onemocněl. Předce se pewně řehole držel. Snažně žádal Boha alespoň o tolik síly, aby w prácedy těžkých podjl bráti mohl, a hle, při wšj slabosti swé podnikl každau, do modlenj a rozgjmání gsa pohřjzen. A již gich tak mnoho do kláštera Cisterciáckého wstaupilo, že Bernard s 12 mnichy nařjzenj dostal, w bahnité fragině osadu nowau zřiditi. S welikau žalostí, nicméně poslussen, s uředlnjky swými Cisterci opustiw, založil Alermo

(údolí gasné). Zde ge ta nenřpřej nauze stihla, tať že buřowého w slané wodě uwařeného listj požjwati museli. A tomu se gim nedostáwalo sily a útěchy, tať že wnitř i zewnitř sewření býwali. An si tu gednau před elťárem Spasitele na swau bjdu hlasitě stěžowali, zaslechli slowa tato: »Bernarde, wstaň; modlitba twá gest wyslyšsena!« Dwa neznámj mužowé i hned s hognými dary k nim přišli, a brzo wozy přigeli s potravau. — Počet mnichů se rozmáhal, ale Bernard wje a wje scházal. Na radu Wiléma, biskupa Šamporského, pohnul opat Cisterciácký Bernarda, aby si lékaře wzał a strz celý rof zdrawj swého si hleděl. Už se w tomto čase nepozdrawil, a mnoho dussownjch těžkostj wstál, Bůh mu wsse odplatil tau radostj, že r. 1118 otce swého, do řádu wstaupiwšijho, do swého kláštera přigal. Bolestnau nemoc nemoha giž sněsti, dwa bratřj swé do chrámu odeslal, aby se zaň modlili, a w tom okamženi se mu Panna Maria a sw. Wawřinec zgewiwsse, geg uzdrawili. Wssestranně se nynj přičiňuje, kázanjm i spisy swými lidu pomozbuzowal k dobrému. L. P. 1123 wnpukl hrozný hlad, a lid se bauřil. Daufage w Boha, rozdáwal Bernard, což měl, 3000 chudých si wzał na wňžiwu, obzwláštnjm znamenjm ge opatřil, a okolnj kláštery měl k stegně dobročinnosti. Chudj obohacowali, nuznj rozdáwali! Což wsecko s Bohem dokázati nemůžeme?— Zpusťhý, ukrutný zločinec měl býti odprawen, Bernard mu wy-

prošil milost, a w klášteře swém proměnil dra-
vého vlka w tichého beránka; kterýž 30 let tuhé
pokánj konage, w Klerwo spasitelně umřel. —
Tak se kláštery mnohdykráte káznice staly,
w kterýchž byla dusse s tělem zachována, kdež-
to nasse káznice býwagj semenistém nepravosti
a učelístém ssibalů. Dstře káral sw. Bernard
nemrawy swětského i klášternjho duchowenstwa;
za to byw utrhan, wážně a trpělivě to snášel,
maudře a mjrně se hágil a mnohé wznessené
osoby mužského i ženského pohlawj, k. p. wéwod-
kyni Lotrinskau, z náručj hřjchu wytrhl a pro-
ctnost ziskal. Král Francouzský si dowolil
mnoho bezprávj proti cirkwi. Bernard byw
o tom sprawen, napsal mu přjmný list, genž
krále hluboce dogal; ale pozděgi si opět dowolil
takowá bezprávj, a Bernard mu opět psal
takto: »Nuže, připravte se na ty tresty, kteréž
gite si nepravostmi swými zaslaužili — nej-
staršij syn wám bude odňat — náhlau smrti
zemře.« A králowič brzo na to skutečně, s koně
spadna, umřel. Ale učedlnjci geho, ti byli teprw
krásným geho přjkladem na nenwenš k spasitel-
nému životu probuzení! Jednoho z nich stra-
šlivě trápil nezhogitelný nežit mnohá giž léta,
maso i kosti geho prožral, ale k nářku neote-
wřel úst swých, a mage zhasnauti, prozpěwowal
žalmy wjtězoslawné a s hlasem silným, zwučným
děkowal Bohu, až skoncal. — Bernard dosáhl
takowé powěsti, že musel rozepře králům a cirkwe
rownati. Papež w slawném průvodu s pre-

lätŕ swýmí wstaupíl do geho kláštera, aby z blizka widěl podivného muže. W Miláně ho na biskupstwí posaditi chtěli, on wšak zmizel. Nesčíslné tmoře zážrakŕ a swatě žiw gsa, neumdlený bogomnjš Páně zemřel r. 1153, sám gediný 72 klášterů, po celé Evropě rozptýlených, založiw. Při geho ustawičných němocech, nepřetrženém namáhání a tom nentužššim mrtwení sebe k podivení to geš, že 62 let došáhl. —

Sw. Kateřina se narodila l. P. 1347 w Sieně w arciwéwodstwí Toskánském. Dtec gegj byl barwjř sufen. Giž z mládí zahořela láškau k modlitbě. W 7. roku poctil gi Kristus swým zgewenj. Widělai geg na králowském trůnu š tiarau papežškau ozdobeného a od sw. apostolů Petra, Pawla a Jana obstaupeného. Widěnj toto dogalo nad mjru gegj srdce. Slibilai čistotu, a aby gi zachowati mohla, wzýwala gegj opatrownici, Pannu Marii. Byla pořáde bedlivěgššj na swé smyšl, skromněgššj we swém obcowání a střidměgššj w gidle. Ale brzy na ni Hospodin boge uwalil. Dle wůle matčiny měla se š mužem wznesšeným zasnaubiti. Tu se musela krásněgi nošiti a u Bonaventurn, sestry swé, strogilŕ, ginák dobré, se zdržowati. A wšak Kateřina brzo pocčila, že by giž na Kristu tak srdečně newisela, aniž že by modlitba gegj tak ohniwá byla, gako dřiwě. K tomu zemřela kwětaucj sestra gegj w sšestí nedělŕ, a Pán gi oznámil, že musela za maršniwoš swau w očistci bolestně se káti, na gegj

přijmluvu ale že do nebe přigatá gest byla. Proto zosflivila sobě wšechnu marnost z celého srdce. Tjm wíce na ni doléhali rodiče, aby se promdala, a chtěli, aby gi k tomu gistrý domini-
kán přemluwil. Ten gim to připowěděl, ale nemohl posléz gináf, než panně přiswědčowati a w úmyslu gegim gi potwřowati. »Ukaž,«
tať gi gedenkřáte řekl, »ukaž pemnau swau wůli i tjm, řdnyž wlasny swé ostrjháš.« Učinila tať a šátkem hlavu swau zahalila. Matka gi ho strhla, a š uleknutjm spatřila, co se stalo. Od té doby š nj twrdě nakládali a w celém domě tupili gi a smáli se gj. Ale ona do modlenj se zabrawšši, stálau zůstala. Pjše o sobě takto: »Pán mně poučil, abych si w dussi swé tichau kómůřku wystawila, do njž bych se zawřiti mohla; i sljbil mi, že budu pokoge a útěchy požjwati, gež žádná zewněgšši nesnáž zrušiti nemůže.« Otec gi gednau na kolenau ležjci při modlenj přistihnul, a widěl, an malá štkwělobjlá holubinka hlavu gegj oblétá. Za zmizela; otec ale se unjrnil, a řdnyž napotom dcera geho odhodlaně se pronesla, že čistotu sljbiwšši swobodnau zůstane, dal gi za prawdu, a domácjm poručil, aby gi na pokogi nechali; potom se na modlenj a mrtwenj těla wolně oddala. Wstaupiwšši do řádu Dominikánského, zachowávala třiletau mlčenliwost, toliko we zpowědi gi přetrhšši. Mlčenliwost chránj od mnohých hřjchů a wnitřnjho člowěka utwřuge. Mělať toho potřebj, neboť Pán na ni wnitřnj po-

kussenj dopustil, anať zewnitřnj šťastně přemohla. Satan dorážel na zbožnau tuto pannu smislňau žádostiwostj. Onať gj ale nedávala žádného místa. Tuť gj postawil na odinw samé špatnosti; hanebné věci widěla a slyšela, a giž se bála, že Pán z gegjho srdce ustaupil. Než setrwała na modlenj a mrtwenj těla swého, říkawagjc sobě, že by nebyla žádné útěchy hodna. Ale posléz gj Pán opět potěšil, zgewiw se gj, a ona prawila k němu: »Kdeš byl, můg Jezissi, když srdce mé tolíkerau ohawnostj mučeno bylo?« Pán: »W srdci twém.« Swatá: »Nechci na twé prawdomlumnosti pochybowati, aniž se proti té pokloně prohřešiti, kteráž twé welebnosti náleží — ale kterak mohu wěřiti, že gš w mém srdci byl, když nečistými myšslénkami přetýkalo?« Pán: »Naplnily ony myšslénky srdce twé radostj čili žalostj?« Swatá: »D můg Spasiteli, tau nenywěťšj žalostj!« Pán: »A tuto žalost gsem gá způsobil w tobě — tak gsem byl w srdci twém.« — Pokussenj přestalo a Pán nawšstjwil sw. Kateřinu častěgi. Na geho rozkaz gizbičku swau opustiwšsi, k swým se odebrala, tn nenyžšj služby konagjc a při tom často k Pánu gsauc wytržena. Tak gi gedenkrátě u wytrženj w ohni ležicj našli, ale ani tělo, ani rauchó gegj nebylo dost málo popáleno. Dbzwláště se ugjmala chudých a nemocných. Už postonávala sama, štědrých dárků gim dosti přinášela a bjdu gegich wšsemožně zabáněla; Kristus pak to považowal tak, jako by to byla

gemu učinila. S tau nenčistšij upřijmnoštij ob-
sluhowala gakaui malomocnau ženu w nemoc-
nici, ed nj se nakazila, a za to neměla ani
žádných djků, ale utržila si to nenwětšij hrubi-
anstwj. Žena umřela, Kateřina umyla gegi
mrtwolou, oblékla, pohřbila — a i hned malo-
mocenstwj ztratila. Ty nenšseredněgšij nedubny
lécila a snášela ty nenhanebněgšij ponilown.
Tělo Páně bylo nenšladšij gegi pochautkau.
Widěla u wytrženj nebeské radosti a očistowé
muky. Ejtje na sobě, že umjrá, napomjнала
a těšila wšedněch, a odprošowala každého, ko-
ho by byla urazila anebo pohoršila. Mjrně,
š twáři proměněnau Kristowa slowa promluwj:
»Otče, w ruce tvé poraučjm dušši swau!« že-
mřela 29. dubna 1380.

Tomáš Akwinský, Bonaventura, Robert
a ginj gsau gak swau swatostj, tak swau uče-
nostj w době této na nenwenš znamenitj.

§. 8.

Krátké ohledánj minulé doby cirkewnj.

Mnozi národowé se od r. 1073 až do r. 1517
obrátili na wjru Kristowu; bohužel, že něteré
wýchodnj krajiny z gednoty cirkewnj wyypadly, w
čem ge krage západnj brzo následowati měly. Mi-
lostné diwadlo poskutugi wálky křjžácké, genž wy-
nikše z nábožné myšlénky, š srdcem roznjceným we-
deny a mnohým požehnánjm Božjm sprowáženy
byly. Newždělaný, surowý lid wychowáwala cirkew

takowými prostředky, pro kteréž měl smysl. Aby
 pravdy křesťanské snáze pochopil, aby si je
 pamatoval a dle nich pokračoval, ugalala se
 církev krásných umění, a swaté podobizny wy-
 stawila a pozdwišla myslí wšeho lidu k věci
 nebeským, i wykládala mu je w řeči sprosté,
 w řeči srozumitelné. Zavedši církewní zpěw,
 na němž lid welice wišj, poznenáhla pobožnost
 geho rozmáhala. Totéž způsobila uvedením
 nowých postnjch a swátečnjch dnů, jako gsau:
 slawnost nejswětější a nerozdílné Trojice Boží,
 slawnost Božího Těla, swátých Mariánských, a. t. d.
 Pobožnost sw. růžence, kteráž tagemstwí wykaupení
 našeho krátce obsáhuge, nám je na mysl a na
 srdce klade, přišla w 16. století wúbec do
 obyčje. Mnozí učení mužové postavili pravé
 swětlo wědecké a zbožné oswěty na swjtilnu církwe.
 Protož byli-li lidé této doby hrubí gessťe a
 bauřliwí, byli také pokorní, nábožní, pro věci
 swaté rozníceni a ochotní, wše pro ně podnik-
 nauti a obětowati. Wše ze wšech stran se
 točilo a hýbalo k jednomu cíli; — křjž swé
 stanowíště nezměnil. Církev a stát nerozuměly
 sobě, bog se mezi nimi strhl, mocný stát pod-
 lehl, církev zwítěžila, — ale boge gegj s wnitř-
 njmi a zewnitřnjmi nepřáteli, s bludem a hřj-
 chem, s násilím a newděčností trwagj dosawáde.
 Tady musj bogowati, aby na wěčnosti foru-
 mána byla. S slzami na swé drsnaté cestě
 postupuge, ale geden šťastný následek druhý za
 sebau táhne.

Církev má světské království, vlastní říši, kteráž nikoli papeži, ale papežské stoličce náleží. Dvorem že Kristus Ježíš pravil: »Království mé není z tohoto světa,« neboť gest od věčnosti, ale pro tento svět se má všestranně rozšířiti. A tomu ge viditelných zevnitřních prostředků třeba. Papež, jakožto náместek Kristův, gest v království Božím na zemi nejsvyšší, ačkoli se tím nejménším nazývá ohledně království Božího na nebi. Papež musí býti strážce svobodných práv, a byl jim vždy i tenkrát, když násilí panovalo. Protož má říši viditelnou — co pastýř národů žádnému pozemskému panovníku nemůže býti podroben, třeba že jako člověk rád služebník služebníků Božích gest. Dědictví sv. Petra nebylo žádným mečem vybogováno, nestojí pod žádným mečem, a žádným mečem také vydobýto nebude. Křesťan vidí v papeži nejen člověka, bratra svého, alebrž i knížete pokoe a vypodobnění. Páně, a tudy v papežské říši předstíhá věčného, utěšeného, poklidného ráge. A tak se ti nejslavnější papežové považovali, a tutěž myšlénku v této naší době obzvláštně Řehoř VII. nezrušitedlně v srdci choval, nejmocněgi progovíl, nenudatněgi bogoval a nestálegi trpěl. Neměrněgi geg následoval Innocenc III.; a podle Božských hrdin těchto sledetně a statně si vedl r. 1846 v Pánu zesnulý otec křesťanstva, Řehoř XVI. Co člověk tak ponizený a pokorný, co náместek Kristův tak sla-

wný a neohebný; co člověk tak skromný, co
vrchní pastýř církve všechny říše říjci. Zhoř
arcit svět nechápe, ano řeč takowau pokládá
za řeč marnau, ať sřz 18 stoletj pozorowati
může, žeť se vyplnila; i za podwod to považ-
uge, ačby to první podwod byl, genž by se
tak dlouho udržel a zahanben nebyl. A gať
přeslawný nyněšsij Swatý Dtec, Papež Pius IX.

Mnozi papežowé, řádowné a swatj i w
době této dokazugj, že církew bñwá s hůrn sřlena
a wnitř ožiwowána, byť by i něterá gegj rato-
lest byla uschla. Máť přemnoho zřusšenostj a
wzpomjnek, že gj zmalomyslněti nemožno. — A
s důwěrau tau wstřpugeme do doby žalostné,
wyprawugjci nám o rozdwogenj u wjře w zemjch
západnjch.

Pátá doba církewnj.

Od tak nazwané Reformacij až na naše časy;

(čili od r. 1517. až do r. 1848.)

§. 1.

Wozřřřenj Křesťanstwa w této době.

• »Gduace do celého swěta řazte Ewange-
lium« — toť byl poslednj rozkaz Kristůw, a sw.
církew naň níkdý nezapoměla, níkdý ho nepro-
nedbala, po všechny časy nepřiučsij syny swé

do wšech fragin rozšjlagic. Klášternjci byli k takowému djlu neschopnějšj, nevhodnějšj a také nehorlivějšj. Papež Řehoř XV. r. 1622 zavedl k rozšjření wjry společnost, kteráž z 13 kardinálů, z 3 prelatů a z tagemnjka sestávajíc, »Propaganda« sluge; a papež Urban VIII. založil r. 1627 ústav, w kterémž muži zbožnj we wjře a w řečech wšech cwičení a na to k pohanům co mišionáři wysíláni býwajíc. Každoročně na slavnost sw. tří králů, an se Kristus pohanům zgewil, koná propaganda swau slavnost, a každý z přítomných musí na swatodušnj diw pomniti; neboť w 60, w 70 gazycch sljšj tu wyprawowati welké věci Páně. Ano my w našjch dnech máme na kardinálu Mezofanti ku podiwu welkého znatele gazyků a přednostu ústawu toho. Tento náš božnj slůba Božj bolestně to nesl, že se cizomluvcům we wogenšké nemocnici wygá riti nemohl, an se gednalo o spasení gegich dušj a o zwelebení Páně. S dal se do učení řeči cizjch, ale šlo mu to těžko; i tu prošil Hospodina za ošwjcení a za pšmoc, a Ten, upřjmně geho horlení o wjru wida, geg wyslššel, tať že se Mezofanti š nepochopitelnau rychlostj a obratnostj poznenáhla 50ti řečem cizjm wnučil, a dar Duchu Swatého, w gazycch mluwiti, a slib Kristůw: »Proste, a obdržjte,« naplnily se na něm. R. P. 1632 nastalo towaryšstwo kněžj Swato-Lazaršjch čili mišionářů z domu sw. Lazara w Paříži, založeno od sw Wincencia de

Paul; měliť zpočátku bludaře na wjru obraceti, ale tať se k pohanům odebjrali. K tomu též slaužilo semenistě sw. Ducha pro wenkowňj mišje w Pařži. O hlawněgšjch mišjch této doby promluwjme.

R. 1486 obgewili Portugalowé, západňj nábrežj Afrikánské, Azorské a Kanárské ostrowy, zelené předhořj, půdu nowau pro wjru Kristowu. Dominikáni tam rozšjwali sijně slowa Božjho, po nich Frantiskáni a Auřustiniáni. R. 1547 swlažili Jesuité wadnaučj osetj a od r. 1646 etawili ge Kapucini potem a křwj swau. Do mnohých křagin Afrikánských se dostalo slowo Božj, w mnohých o swé trwánj dost těžce zápasiti musj, a zdá se, w mnohých že docela wyhynulo. Ale Hospodin, genž srdce králů a národů gafo potokň wodj, odeslal do Afriky národ, kterýž pro rozššřenj sw. Ewangelium od gať žiwa welké věci učinil. Francouzowé si nendřjwe dobýwagj země diwých kmenů sewerofrikánských a na to budau z nich newěru a nezmrav pleniti, a z dobywatelů se stanau wyšlanci pokoje.

A ledwa že byla Amerika obgewena, giž tam poslal r. 1493 Alexander VI. miššionáře. Ať byl tento papež dosti nehodňj, předce nezapomněl na slowo Páně: »Paš beránky mé.« Z zde kázali Dominikáni, s obráčenjm diwofých Indjánů tu nentřpěj práci si dadauce, an Španhelowé w nowém swětě tomto si welmi rozpustile a lafotiwě počjnali. Ale nábožňj

mníši pracovali neomrzle a obzvláštně hřměli proti nelidskému utlačování Američanů. V gijny Americe obrátil sv. Ludvík Bertrand mnohé; ale největší obratnost, strvalost a štěstí v obrácení Američanů i při těch nejtěžších okolnostech prováděli Jesuité, o nichž později řeč širší bude, zřídli si srdce gegich mýrným svým gednáním a neauhonným svým životem. V založili tu r. 1616 stát přebížený, 120 let otcomšty v něm panující. Nábožnost, sprostnost, umění, průmysl a orba květy v Parakwai. Ale Evropané, gimž do pokogného sjídl toho přístup byl zakázán, že závisli ho nenáviděli, tupili, pomlouvali, pronásledovali. — V Brasilii měli Jesuité se zběři divochů, genž chlastem, chlipností a lidožráním se ohavili, přemnoho co dělali. Zpěvem zmýrnili mravy gegich, vychovávali gegich děti a zakládali křesťanské sbory. — V Mexiku mělo rečně množstwj lidj modlám obětováno býti; gať blahoděgně tedj působilo Ewangelium, ohaswnosti takové wnhlazuje.

V Asii zvlášť požehnaně účinkoval špaňhelský Jesuita Grantissek Aspillola z Xaviera (Grantissek Xaver). V bohatého, důstogného rodu posslý a 36 let stárý wstaupil r. 1522 do towarněstwa Ježíšowa. Dhnirau swau horlivostí tisíce dussj obrátil, i krále křtil. — Vyhwalot Ewangelium v Africe, v Americe, v Asii ufrutně utlačováno, ale nebylo zničeno; — z frage do frage i do Činy přišlo, kdež nedávno gestě

geho wyznawači křowáceli a trpěli š ctnau šrdnatostj prwnjch křestanů.

W minulém stoletj napadlo protestantům, též misšionáře wysylati, a Angličanm wynaložily na ně přemnoho peněz. A co porjdlili? Nic! Protestantštj cestowatelé prorokuj sami swému misšionářstwj špatný ždar a krátké stánj, a swých napomjnagj, aby se mu naučili od katoljků. Šterak také mohau protestantštj misšionáři kážati, an od Křista negsau odesláni, poswěceni a podporowáni? Což dokážj š penězi, a šdybnjmi zašnpáni byli? Pro koho pracuj, než pauze pro Angličé obchodnjch, gimž kolikž misšij tolík stanovíštat perwných, časný užitek tedj zafládagj? Čili rozdáwánjm tisícerných biblj diwochj poučj? — My, wzdělanj křestané, nerozumjme biblj bez wýkladu cirkewnjho: gať by gj tito pronárodowé mohli rozuměti?! »Kažte Ewangelium,« welel Křistuš, ne ale: Rozdáwente biblj. Rozdáwánjm biblj Ewangelium kážati, totě zagisté welmi pohodlné, ale nesmyslné djlo, — potomstwo nasse se bude takowému počjnánj diwiti; — diwiti? ba, špjsse tomu nebude chtjt ani wěriti! A gať utěšený ráž obgeruge se nám w duchownjch wšslánjch cirkwe katolické! Někeré gen uwecheme. W 17tém stoletj i Francouzské Uršulinky odwážily se do Kanady, še wššj šrdnatostj a také š welkým požehnánjm misšii obtjžné se zashwětiwše. Šdnž wypuklo w Japaně pronášledowánj křestanů, i djtky křáčeln wesele na poprawu. Dwa wznessenj měštané

we Fingū, pro wjru giž dāwno uwězněni gsauce, byli k smrti odsauzeni. Prwnj měl synáčka 12tilelého, Tomáše, druhý měl synáčka 6tilelého, Petra. Dba zbožně wychowání gsauce, mnoho o šťastném mučedlnictwju Kristowých wyznawačů slyšeli. •A tu, an ortel wyhlássen byl, Tomáš se nenlepšim rauchem přioděl, a wogjnu, proň přicházegjcmu, běžel wstříc, s plesánjm swého otce obegmul a byl s njm stat. Malý Petr, gsa u swého dědečka, právě usnul, — usnul na tomto swětě naposled; zbudili ho, řkaue, že má s otcem swým pro wjru umřiti. Popadna ruku wogjnowu, radostně s njm na poprawiště spěchal, kdež otec bez sebe w křwi giž ležel. Neohroženě si poklekna podlé otcowj mrtwolj, límec swůg odstrčil a ručinkj swé sepial, smrticj ránu čefage. Ale kdož by mohl newinného angilka zavražditi? Tři kati byli k tomu poslnáni, každý wšak meč swůg zahodil, negsa takowé ukrutnosti schopen, až dítě tu čefagicj geden nelidský otrok rozsekal. — Matkj necháwalj sebe s dítkami mučiti i zabiti, a zůstáwalj stálé. Těch a takowých wjtěžstwju počítá katolická cirkew až do roků nassich nesčjslné množstwju.

S. 2. .

Pobauřenj cirkwe Lutrem.

Mezi tjm, an si králowstwju Boží nowých zemj ziskalo, mělo se na západu, kdež trwalo tak dlaugo, dle nezpytatelných, wěčných saudů

žalostného rozdwogenj dočkati. Glyssme fratický životopiš muže, kterýž rozdwogenj toho hlavní byl příčinou. Gak wjme, Doktor (mistr) Martin Lutr to gest, kterýž pleněním cirkwe nešťastnau sobě wydobyl znamenitost. Narodil se w Möru, wesnici Saské u města Eisleben, 10. listopadu 1483. Dtec geho Jan a matka Markéta byli lidé hodnj a nábožnj a žiwili se orbau; pozděgi se přestěhowali do Mansfeldu a žiwili se hornictwjm. Giž gako pachole byl Martin Lutr twrdohlavý, nelaskavý, gednau i z otcowa domu utekl, a nauzj toliko gsa přinucen, do něho se wrátil. W 14. roku swém se odebral do Magdeburku (do Děwjna) na wyššj školy, ale nemage peněz a žádné podpory, šel do Eisenachu, kdež mladá bohatá wdowa, Kota, se ho ugala; napotom se w Erfurtu w liternjm uměnj cwičil, kdež zas neymilegšj přítel geho, mladý Aleš, po geho boku se procházege, hromem zabít byl. Dřjwe giž Lutr truchlil a tesklil, nynj docela zformaucen gsa, do kláštera Auğusti niánského se utekl, w kterémž r. 1507 slibn složiw, na kněžstwj posvěcen byl. Držel se za welkého hřjssnjka, kteréhož dábel pronásleduge, a šrz celý swůg žiwot podlé důmjnty své s dáblem co zápasiti měl. Protož gako mnich mnoho se modlil, bděl a se trýznil, tať že ho kolifráte na zemi bez sebe nalezli. Churawěl na těle i na dussi, do hrozné těžkomyslnosti padna. Ale i známky wysokomyslnosti správowé geho na něm pozorowali, a protož ho

ponižovali. Štaupic, generální vikář řádu Augustiniánského a jeho příznivec, dával mu dobré rady, ale Lutr se nimi neřídil. Roku 1510 byl w záležitostech klášterních do Říma odeslán. Zcela jinak si Lutr Řím a jeho správu představoval. Sám se doň hoditi neuměl, a proto dítě wylil i s kaupelí. Posuzoval Římské kněžstvo dle své trudomyslnosti a vlastního lid podle povahy lidu Německého; dříve si již dělal o Římu nepravé náhledy, a nepravé náhledy měl o něm i později. Ge-li oko naše mdlé nebo zakalené: přicházegj nám rozličny věci také tak, na kteréž patříme. Je by byl ale ohavnost zpusťtenj w Římě spatřil, a tudy že by w něm odpjrawost byla powstala, to není žádná prawda — byl by to předstíral sám. Brátiv se do Erfurtu, stal se Lutr brzo profesorem, kazatelem we Wittenberku a r. 1512 doktorem bohoslowj. Pilně pracowal we svém powolánj, a knězem katolickým, kterýž beze strachu wěrně až do smrti setrívá, ukázal se tenkrát, když w městě mor vypuřl. — Na to, rozličné mage pochybnosti, swlažněl we wjře; i psal w úzkostech svých příteli svému: »Modli se za mne; každým dnem gsem horřji a bjdněgřji — každým dnem život můg se nachyluge k peřlu.« — Z nastal r. 1517 a s ním hádka o odpustkch, a Lutrowo prwnj veřejné poblauzenj. Dělo se ale takto:

Julius II. a Leo X., papežowé, rozepsali odpustkch po cirkwi pro ty wěřicj, genž by ku

wystawěnj Sw.:Petrského chrámu peněžítaiu posmůčku podali. Wolenec, arcibiskup Mohučský a Magdeburkský, i biskup Halberstadtský, Albert, rozhlášenj odpustků w Němcjch na se wzam, Dominikána Tecla k tomu ustanowil. To giž mrzelo Lutra, an Augustiniáni a Dominikáni tenkrátě spolu řewnili; a slyše o Teclu mnoho zlého mluwiti, ač to byly smyšlené lži, wšse wěřil, gať se obnyčegně stáwá, že, rádi wěřjme to, co rádi slyšjme, a nestaumage lehčil a tuz pil Tecla. A kdž lid zpowědlnice Augustiniánůw opustiw, do Züterbofu za Teclem se hrnul, napsal Lutr 95 sad proti odpustkům w spisech swých, ale také se přiznal, že učenj o odpustcjch nerozuměl. A skutečně gim dobře nerozuměl, působenj gegich na časné a wěčné tresty potahuge. A tak učenj o odpustcjch až podneš nerozuměgi ti, kterjž ge za odpusttěnj hřjchů a pekla powožugj, gessťo nic giného negsau, nežli ulehčěnj nebo odpusttěnj těch časných, hřjchami zaslažených trestů, kterýchž cirkew na hřjssnjka skládá, aby ho na hřjchj geho pamatowala a od nich udržela; takowj časnj trestowé býwali též na pokuty peněžité uwezeni. Gako lékař nemocnému ofřjwagjcjm w ledačem ulewj a mu domolj, což dřjw zapowjdal: tak chce cirkew katolická léčiti, a pozorugjc polepsšenj, ulewuge, aby třtinu ztlučenau přjssnostj docela nezlomila, aneb swětélko dautnagjcj neudusila.* — Lutrowi přátelé se ulekli, sadj geho čtauce, a domlauz

*) Gať prawj pjsmo Bojj.

wali mu; — než nadarmo. Tecl, muž přisný a hubený wywracel Lutra; a co nám z geho spisů pozůstalo, dokazuje, že tak odpustky nepřednášel, gať se mu utrhalo a dosud utrhá, ani že by byl neumělec, hrubián a tělopásek, alebrž kněz mrazivý, horlivý a učený, genž s welkau ohnivostí a mocj mluwil a věci své lépe rozuměl, nežli Lutr. Wážně a beze wšj krutosti wywrátil Tecl swého prudkého a baurliwého protivníka, ale Lutr odpowěděl gemu, žeť mu geho křik gaťo gikánj o slowo přicházi, a že mu na místo wodny wjno a na místo ohně páru z pečené husy radj. Glusj tak mluwiti na kněze? — Lid se dosawád nedowěděl o 95 sadách Lutrowých; tu geg Skultetus, biskup Brandeburský, škrze opata Lenina zapřisahal, aby ge nezweřegnil; i sljbil tak, awššak několik dnj na to swau řeč proti odpustkům a swých 95 sad wydal tiškem, a posléz na dweřich chrámownjch we Wittenberku weřegně ge zawěšil, a to práwě na slawnost wšech Swatých, an z blizka z daleka sja pautnjků tam přicházela. Tak Lutr dané slowo zrusšiw, zgewně hlásal neposlussenstwj. Toť zdwišlo hrozný powyk, a newěrců se nasšytlo dosti, genž mu pochlebugjce wysofomyslnosti geho pozrudili, že ginať smeysslegjci zpupně haněl a odbíwal. Hádati se působilo mu nynj newětšj radost, a giž tenkrát zwolal hněwivě geden mladý doktor, kterýž ho w Heidelberku hádati se slyšel: »Kdyby to sedláci slyšeli, ukamenowali by nás.« Napotomnj sedlská wálka uká-

zala, že mluvil pravdu. Nynj hágil doktor Ek, profesor bohoslowj w Ingolstatu, katolické učenj proti Lutrowi. Chwálil-li dřiw Lutr neobhyčgnau geho důwtipnost a učenost, napotom geg nazýwal pacholkem dáblowým, na kterémž zhola nic není; přede ale se prohlásil, že se chce papeži podrobiti; mezi giným Leonowi X. píse: »Darug mi život, nebo mi ho wezmi, přiswědč mi, nebo mi odpjrej, schwal mne, nebo mne odsud: hlas twúg považugi za hlas Kristůw, který w twé osobě řidj a sřz ústa twá mluwj. Zaslaužil-li gsem smrt, s radostj umřiti chci.« Při tom kázal a psal, co se mu líbilo. Papež Leo X. nechťel mocně, nébrž pokogně wěc porownati. Ale Lutr na swém odporu trwal, od mnohých knjzat a sledyticů gsa podporowán a potwřowán. Cisar Maximilián, pán slawný a nábožný, zagistě geden z nenlepšich mužů toho wěku, želel těch náboženských nepokogů a skončenj gich sobě nade wšse přál. Papež psal: »Bude-li Lutr litowati, odpusťte mu; zůstane-li ale zatwřelým, klatbu naň uwalte.« Byltě do Říma k odpowjdanj pohnán, ale nechťel se tam dostawiti; tu papež popustiw, nařjdl, aby se dostawil w Augšburku kardinálu Rajetanowi. Muž to byl welice mjrný a učený. Lutr přisfel 7. řjna 1518 do Augšburku a na kolenau prawil Rajetanowi: »Odpusťte, pane, pakli gsem rauhawě mluwil nebo gednal; gá se dām mile: rád wěsti a se poučiti, w čem bych měl mjněnj swé naprawiti.« Ale to byla řeč galowá, an

žádné domluvy a žádného poučení nesnášel. Velmi trpělivě s ním nakládal Rajetán, sám ho poučoval, na rozmýšlenau mu dával, i Štaupice a Linka nabádal, aby ho k odvolání pohnuli. Lutr brzo šel, brzo kypěl, zůstal však zatvřeným a na papeže a na některé university, obzvláště na universitu Pařížskou se odvolal, kterauž nazýval matkou a kněžnou krásných umění; brzo na to i gi zahrhl a ztupil, poněvadž mu za pravdu nedala, »kěgdau všeho neřádu a zadnjími dveřmi dáblowými gi nazwau.« Rajetán se pořáde tau nadějí korigil, že se wěc porowná, an Lutr nočního času nagednau z Augšburka zmizel. Gistý Augšburkšty rada odlehlými uličkami k malé brance ho doprovodil, kteráž skrz hradby městské wede a až posud »Dahinab« (tudý dolů) sluge. Že pak celé geho učení s ním bylo neuteklo — to ubohé město bylo by ušlo mnohé strasti! — Mjrumilowný papež poslal nynj r. 1519 k Lutrowi tagného komorníka svého Miltice, člověka nerozvážlivého, kterýž dobré wojno a chutné krmě nade vše miluge, se domníwal, že dvěma prostředky spomůže. První prostředek Milticůw byl, že Dominikánu Teclowi, kterýž všecky lživé útržky trpělivě snášsege, pro wěc dobrau bogowal, tak ostře psal, že tento se rozstowal, záhy umřel; — toto twrdé, nezaslawžené nakládání dorazilo pomluweného. A až posud mnohý tu dědičnau lež protestantskau za pravdu považuge, že by Tecl nebyjce byl winen rozdwor-

genjm. A druhý prostředek: Miltic s Lutrem udatně dobrodružil, gedl a pil, nechal ho zuřiti a pochleboval mu. Lutr naproti tomu Milticovi lichotě, twářil se poslušným, dělal si blázna z něho a podvedl ho. Potom ale se oba sobě posmívali a wespolek se lehčili. A papež pozdě se přewědčil, gať se w Milticovi sklamal.

Lutr počal kárati nadužívání při odpustcích: swatá cirkw ale horlivě zbraňuje každému zlému užívání, a co možná i zde tak činila. Byl ale Lutr spokojen? Nebyl. Wyzwaw Eka, kněze učeního, k hádce, přednášel docela nové bludy, na př. spravedlivý že hřeší, i když dobře činí; očištec že se z písma dořázati nedá; primát že nepochází z Božského, ale lidského práwa a t. d. Tato náboženská hádka trwala w Lipsku od 27. čerwna až do 13. čerwnce 1519, nendřiw mezi Karlstadem, Lutrowým učitelem, a Ekem, načež, když Karlstad přemožen byl, Lutr wystaupil. Ti nenučenígšší mužowé wdávali Ekowi co wjtězi pochwalu, i sám Melancton, gsa přítomen; awšak i Lutrow wztek po hádce skončené, i geho lánj, kterýmž lehčil Eka, patrně osvědčilo, že byl přemožen. W tomto čase připadl Lutr na tu bezbožnau myšlénku, že by byl papež antikrist; a k tomuto rauhání přízwukugj wšickni protivnjci cirkwe katolické, bytby byli celé učení Lutrowo zawrhli.

An pať Lutr kolikráte giž slowo své zrušil a wšse zhaněl a zawrhl, wydal papež po mnohém rokowání s rádci swými bullu proti

tomuto bludaři, dosti dluho mu showjwage. Wydal gi, neustupnostj Lutrowau gsa přinucen; awssak gi napsal přede s tau newětšj mau: drostj. Když gi Lutr ale dostal a přečetl, spálil gi u přítomnosti swedených swých učenců dne 10. prosince 1520 před branau Wittenberskau. Po spáchaném zločinu člověk se buďto obrátj anebo se stává horšjím; Lutr staw se horšjím, od té chvíle nekázane urážel papežstwj, rád wida, an si i geho učenci podle šprýmy z něj tropili. Newěra, čili odpadnutí od cirkwe a nemrawnost gdau wždy za sebou. R. 1521 měly býti náboženské roztržky na říšském sněmu we Wormsu, před cjsařem Karlem V. porownány, a Lutr se tam s lčenau zmužilostj dostawil, nemage se čeho báti, anť geho ochrane se přípravj staly, a Karel pán mírný byl. Cjsař Lutra wida a slyšše geho prwnj neurčítaw odpowěd, prawil: »Tento člověk by ze mne kacíře neudělal.« Dluho mluwil Lutr, odwo: lati ale dokonce nedytěl. Posléz mu we gměnu cjsaře a říšše přečtěno bylo: »Nassi předkové, králowé Španělsstj, arciměrowové Rakausstj, měrowowe Burgundstj, ochranci a zástupcowé katolické wjry, hágili neporussitelnost gegj mečem swým a křwj swau, a bečliwi byli také o to, aby se nařizenj cirkewnj poslussně zachowávala, gať to powinnost káže. Nchceme tento krásný příklad předků swých z očí pustiti, alebrž nás sledowati a s celau swau silau wjru zdědenau hágiti. An tedj mnich Augustiniánský se opo:

wázil, učenj cirkewnj wywraceti, neywyššj hlavu
 katolického křesťanstwa urážeti, a bludny, do kte-
 rýchž upadl, zatworzele zastáwati, odwołati ne-
 chtěge, za pravé uznáwáme: toto roztržení
 a zbauření zameziti, aby se nerozmohlo a bytby
 to také nassi křew, nasse statky, nasse hodnosti,
 ano blaho říšse nasse stálo, aby Němci křivos-
 přisežnictwjm zprzněny nebyly. Nechceme tudy
 Martina Lutra, gehož zatworzelost knížata za
 neohebnau uznali, wjce slyšeti, ale weljme, aby
 odstaupil a se odstranil s bezpečným mu zaslj-
 beným průwodem pod tau wýminkau, by na
 zpátečnj swé cestě nekázal a nikde nepokoge ne-
 dělal. — Klatba říšská byla na Lutra dne 6.
 kwětna položena, an některak bludny swé odwo-
 lati nechťel; cisař pak a geho duchownj i swětšj
 rádcowé dobře nahlíželi, gakhých následků bludny
 geho za sebau potáhnu. Gaudcowé se pro-
 blásili w ten rozum: »Lutr zmenššuge a zničuge
 pobožnost, russj poslussenstwj a kazi spráwnj
 porádek; popichuge lidu, aby duchownj a swětšké
 wrchnosti swé wzdorowal, a xleněnj, laupeže,
 wraždy zagisté k hroznému nebezpečenstwj celého
 křesťanstwa si domolil; a což nade wšsecko gest«
 Lutr se opowážuge, nowý, newázaný život
 zawáděti. Zento bezswědomitý a bohaprázdny
 člowěk wšsedny zákony nohama sšlape, neostý-
 chaw se ustanowenj swatých otců a cirkewnj
 práwa wčegně spáliti. Hůř by byl s právem
 swětškým naložil, kdyby se byl swětškého meče
 wjce nebál, nežli klatby papežské a wylaučenj

z cirkwe. — A nemýlili se, gať to následěť dokázal.

A cjsaři byl Lutr samá podrobenost a poskora, a za bezpečný průwod a mjrné nakláš dánj s ním mu děkował. Arom očj zpupně a hrubě mu utrhal; i lhal, žeby ho byl cjsař rád zabil, kdežto se to snadnínko státi mohlo, kdyby byl Karel V. nechťel Lutrowi na příklad slovo své a slib swůg nezrussitelně držeti. Lutr měl ustawičně slova Gamalielowa w ústech (S. A. 5, 38, 39). »Gesťlitiť z lidj djlo toto, rozprchneť se, pakli gest z Boha, nebudete moci ho zrussiti.« A djlo geho se rozprchlo w baurjch a frweprolitjch a učenj geho nynj téměř wssichni protestanti zawrhugj. **Alle oni gediné učenj cirkwe katolické se nezoměnilo.** Kdo gest tedj z Boha, luteránstwo čili papežstwo?

Lutr odssed z Wormsu, i hned zrussil své slova, gestto na cestě kázal. Na cestě této byl s wědomjm a s wůlj Jana, wolence Gassého, od třech zafuklených rytjřů přepadnut — průwodčj geho se dali na autěť, on pať byl na Wartburk, starý hrad u Eisenachu, zameden. Přepadnutj, útěť a zagetj to wsse bylo dřjwe giť umluweno. Na Wartburku, gať sám wyprawuge, nawssťjwil ho Satan, s njmž se o mssi swatau hádal. Wěřil-li Lutr na toto wiďenj skutečně: měl práwě proto mssi swatau podržeti, že gi zawrhował ďábel; newěřil-li na to wiďenj sám: neměl tjm swěta klamati. Nejblawněgssj Lutrowa práce na Wartburku byla

překlad písma svatého do němčiny, aby ho každý čísti mohl. Ale právě tím vydal slovo Boží v mnohé nebezpečství, aby poškozeno a bludně vykládáno bylo. Urciř přeložil písmo svaté v mnohých částích dobře a překlad jeho mnohého čtenáře dosud dogmá pro tu mocnou řeč, v nějž duch básnický, starobylý wane. Než uměle a upřímně odkryl Emser chyby a nebezpečí v překladu Lutrově, dokazuje, že původní text na každé stránce téměř poškozen gest, a wje než tisíc nepravých změn že se v něm nachází. Největší škriwenj písma máme (Řím. 3, 28). Přidav do textu slovíčko »samotna« celý smysl změnil, a gestě lál, kdž ginj na ten podvod ukázali a nestyděl se říci, žeby si přál, kdby takových přidaveků do písma wje byl natrausil. A v 2 list. (Petr. 1, 10) slova: »škrze dobré skutky« opět vypustil a vypuštěno to gest i v pozdějších vydáních protestantských. To gest ta vychválená šetrnost k biblij. To uznali i staupenci Lutrowi, ano i protestantské konsistory prohlásili Lutrov překlad za nepostačitelný a za nepravý, a zavedly buď nové překlady, nebo starý tento změnilý na místech nesčíslných. Byl š to Lutr udánj Emserowa wyvrátiti? Dokonce ne. Anebo snad poopravil swůg překlad? Také ne. Co tedy učinil? Haněl muže učeného, nadával gemu, že gest osel, školař, učenec dáblůw a t. d. Mimo to měla církev katolická biblické překlady powždy a v řečech rozdílných a mnohem dříve, nežli bylo Lutra, i v gazyku

německém. Toliko žádala a žádá překladny prar-
wé, w nichž by mjsta těžká wýkladem otců cjr-
kewnych wyswětlena byla. Ěi snad swěřme
ledakomu do rukau důležitý list? Připustjme,
aby si nemocný sám lžky wynwolil a užjwal, co,
řdy a gať se mu lžby? Tak též člověk hřjssný
nemůže pjsma bez Duchu Swatého potřebowati.
Pjsmo gest od Duchu Swatého wdechnuto a
Duch Swatý gest toliko swaté cjrkwí dán k
zachowánj a k wýkládánj pjsma. Každé kacjr-
stwo giž w počátčjch swých chce gen pjsmo
nechat platiti: vlastně ale chce platiti samo;
neboť kacjři wýkládaj pjsmo podle své lžbosti
a protož usiluj dořázati z něg wšeho, smyslu
i nesmyslu. Pakli že která kniha pjsma Swa-
tého proti Lutrowi očitě čelila, zawrhl gi. Tak
zawrhl list Jakubůw, listem ho nazwaw slámě-
ným. Takowé pohodlné wýkládánj sī dobře
pamatovali rolnjci, a zbawenj a wražděnj své
wymlauwali také z biblj. Lutr znal nepochybně
také wšedchny tehdegšj německé překlady: a
předceť se drže wychlaubal, žeby byl biblj z
kauta wytáhl a nendřjw přeložil.

Na sněmjch řjšských w Norimberku a we
Špýru se nepozdržjme, toliko oznámjme, že na
sněmu Špýrském r. 1529 Luteránská knjžata
při wšj podagnosti katoljků proti wšemu odpj-
rala, což se s gegich náhledy o wjře, o ospra-
wedlněnj, o službách Božjch a t. d. nesnásselo,
odtud wýznamný sice, ale nechwalný názew
»protestantie« (odpůrci) wedau. Řádi se Evan-

geljky gmenowati slyssj, ale gméno to gim do-
fonce nepatřj, an Evangelium celé a úplné
nemagj, magjť gen psané slovo Božj; po-
staupné učenj, wyloženj, nařizenj Duchy Swa-
těho sřze cjrlew, slovo Božj ústnj nemagj, a
toto ústnj bylo prwněgssj. Tehdegssj protestantská
strana záležela z následugjcjch pánů a měst:
1. ze šesti knjžat řjšeťkų; a ti byli Jan, wo-
lenec Saskų; Gěrj, markrabě Franko-Brande-
burťkų; Arnost a Frantissek, wéwodowé Brun-
swjko-Lüneburťsstj; Filip, landkrabě Hesťkų;
Wolfgang, knjže Anhaltťkų a 2. ze čtrnácti swo-
dnų řjšeťkų měst a ta byla: Štrasburk,
Norimberk, Ulm, Kostnice, Lindawa, Memminky,
Rempten, Nordlinkų, Heilbron, Růtlinkų, Isny,
sw. Hawel, Waisenburk a Windsheim. Po-
zděgi uhljdáme, proč nepatrná mocnost tato
cjsaři a řjssi wzdorowati mohla.

Wratme se k Lutrowi na Wartburk. Dossla-
ho tu powěst o třesťivosti geho staupenců,
odeřtěnců a obzwláště o Karlštadowi, kterųž
gako dimų cjsař Leo Zsaurikuš, obrazy kácel. Z
spěchal do Wittenberku a wida zpustěnj w
chrámjch přjsně proti tomu kázal. Štübner a
Cellarius, mistrři odeřtěnců, s Lutrem w roz-
brogi gsauce žádali na něm, aby prawdu učenj
swěho zázrakem potwrdil; gimž Lutr odpowědel:
»Wasse powinnost to gest, wěc swau zázrakem
potwrditi, poněwadž se gednotě protiwjte.« Toť
bylo arci po katolicu mluweno, ale tjm porazil
sebe; neboť hned mu geden z mistrů nadmjtnul:

»A ty seš od papeže odtrhl a cirkew gš opustil, ž kterěž pocházejš a kteráž od wteregsska nenj: proč bychom my twau cirkew opustiti nesměli, kteráž teprw několiš dnj počítá?« — Tak neswornj byli protestanti hned na počátku!

Po smrti Leona X. stal se nábožný a učený Hadrián VI. papežem, upřímný to křesťan, otec chudých, pravý knjze pokoe. A gemu podala německá knjzata 100 stěžností proti Řimu, hrubé to předhážky, kterěž wywraceti š papežskau důstogností se nesnášelo. Luft, Wittenberkský kněhtlačitel, še zlomyslným poznamenáním rozšírowal ge tiskem. Gistý protestantský spisowatel sám prawj: že nebyl swět Hadriána hoden. Umřel a wšichni chudj Řimané sprowázeli rakew geho kwojlce—otce mrtwého. Na pomníkú geho stoji wšak psáno: »Zde odpocíwá Hadrián VI., kterýž wěťšjho neštěstj nezna, nežli že panowati musel.«

R. 1529 přitáhl turecký sultán Soliman š 200,000 mužů skrz Uhry k Bjdní. Zdaž se neměli proti tomuto nepříteli křesťanstwa wšechni křesťané sgednotiti? Ale protestanti bratři swé opustiwšše nad bjdaú katoljků podtagi plésali. Kadeži dťeli mjtí pokog š Turky, nežli š katolíckými bratřimi. Ale Bůh, maudrost wůdců a udatenstwj Bjdeňanů uchránili město. Lutr negen frážel od boge š Turky, ale i zakázal swým, tak nazwanau Tureckau daň dáwati. »Turkové prý gsau nástroge sprawedlnosti Božj, a těm kdo se protivj, samému Bohu se pro-

tiw,« tak weřegně prohlásil. Prawdiwau tedn a sprawedliwau wýčjtku učinil welikomyslný Karel V. wyslancům protestantským: »Bůh wáš sauditi bude, — wy gste knížatům obleženým ani wogstem ani penězi nepřispěli, a tak gste porussili základnj řjōstý zákon.

Eutr se také šnepřátelil s Gindřichem VIII. králem Angličým, s hagitelem katolické wjrn. Haněl tak nectně Gindřicha, že to ani nesuslji opakowati. Když se pozděgi Gindřich s papežem rozdmogil, byl by ho rád Eutr pro sebe zjstkal; i nestyděl se genu pochlebowati: ale Gindřich Eutrowu podlost celému swětu odkryl a k mlčenj ho přinutil.

Brzo znamenal Eutr, že mnohý křesťan a kněz, z prwnjho omámenj procitnuwšse, řagicně se do cirkwe katolické wraceli. Tu připadl na prostředek, kterýž by alespoň kněžjin nawrácenj se do cirkwe katolické zamezil. Chtěl bezženstwj kněžské zničiti. Ženatý kněz byl paután a pro kněžstwo katolické ztracen. S haněl celibát, co nenhůř mohl, a psal a řázał o manželstwj, žeby to žádný necudněgi nedowedl. A aby potwrdil řeči swé, zasnaubil se dne 14. čerwna 1525 s Kateřinau Borau, ššestadwadcitiletau geptisskau, znage se s ni dlauhý čas dřjwe.*) Eutrowi ale bylo giž tenkrát 42 let. Tak zrusil reformátnjř negen swůg slib čistoty gako mnich a kněz, ale swedl k tomu též geptissku. Cjsarřský zákon znj: »Kdo geptissku, neboli mnicha si

*) Kterau, gať se wisse, na welký pátěk z kláštera unesi.

vezme, za sluhuge čefan. « Pakli se u pohanů bohům zasvěcená panna dopustila: za živa byla pohřbena. A Lutr si domolil takový zločin; tagil sice úmysl svůg, a pagednau saukromj ho uskutečnil: ale právě tím dal světu příčinu k podezření a k pomluvám. Nejedným svědectvím můžeme dořázi, že geptisska poběhlice přišla stydliwá nebyla, gať sám Melanchton prawj, a giný domáci Lutruw přítel nazývá gi hrdau, pánowitau a lafomau; gegj manžel zase na hodech rád gidal a pjwal, neysa nídá we selegssj a rozpustilegssj, nežli při stole. Stolnj gehu rozprávky gsau sebrány a nacházi se w nich mnoho zábawných nápadů, ale také mnoho hrubých a hnusných sprýmů. Ani tím nemůžeme Lutra wmluwiti, žeby duch tehdegssjho času takowěto nemraw s sebau přinášel: an z toho samého času mnoho giných kněh máme, gidžto spisowatelé mravněgi a slussněgi mluwj.

Působenjm Filipa, landkraběte Heslého, wedl Lutr a gehu staupenci se Zwinglim a s gehu družinau r. 1528 w Marburku rozprávku o swátosti oltárnj. Lutr učil, že we swátosti oltárnj tělo a krew Krista Jezisse přítomny gsau w chlebě a we wjně, s chlebem a s wjnem, mezi chlebem a mezi wjnem. A Zwingli učil, že chléb chlebem zůstává a wjno wjnem; ale že toliko tělo a krew Páně znamenagi a nám připomjnagi. Náboženská rozpráwka tato mělať následek takowý, že se Lutr a Zwingli nezřízeně zhaněli. Zhnusit se, při tom se poz-

držeti. — Když pak zakladatelové protestantstva tak řádili, což se dá od prostého lidu domýšleti? A opět byl nový sněm říšský držán. Dne 15. června 1530 přigel slavně Karel V. do Augšburku, Lutr se v Koburku skrýl, ale hejna Luteránů, odevřtenců, Zwingliánů a jiných sektářů proháněla se městem. Dne 23. června začalo se sněmování. Kochleus, znamenitý katolický bohomluvec, wyzval veřejně a snažně Lutra k disputaci, Lutr ale neodpověděl, aniž směl vystoupiti, byw dán do flatby říšské. Jan Fáber, jiný muž učený, generální vikář Kostnický a napotom biskup Bždenský, odkryl ve zvláštní knize všedny bludy a odporu Lutrowy: a tento nemoha gich wyvrátiti, ať se obyčejně stává, notně pljsnil odpůrce svého. Dne 25. června 1530 dali protestanti wyznání wjry své skrze kancljře Kristiána Baiera cjsaři a říšsi čisti a předložiti.*) Melancthon ho složil dle smyslu Lutrowa. Cjsař na sobě ničeho znáti nedal, ale katolický doctoři welmi se divili tomu, co od protestantů ted čteno a co dříve od nich psáno a učeno bylo; neboť tisse, opatrně si wedli v tomto wyznání wjry, v člancích hlawních se katolického učenj drželi, a uchylenj swá gmenovali wedlegšjmi věcmi, i zdržowali se ode vši prudkosti. Za konfešj byla doktorům katolickým

*) Poněwadž wyznání wjry své Luteráni v Augšburku předložili, sluge ono wyznání Augšburké, a Luteráni slugi Augšburáci.

na sněmu přítomným k sfaumání podána, ale odmítka gegich se zdála císaři ostrá, a protož gi přepracovali. Předělané wyvrácení bylo protestantům sděleno, a ti nyní složili apologii (obranu svých své), v kteréž gestě více, nežli v konfessi upaustili. Ale zdánlivau podagnost i obmysly gegich pronikli katoljci: protož císař i říjše stáli na zawrženj bludů gegich. Císař gen tolik sljbil, že se k urownání roztržení náboženského u papeže za konciliu přimluwj.

Nežli mohl powolán býti sněm, pokusil se gestě papež Pawel III. o wssemožné mjrným způsobem. Prudkému Lutrowi wliďně gda w austrety strž Bergeria, wyslance svého w Němcich, dal wyhlásiti, že w Mantue bude sněm držán. Wyslanec papežský se odebral i do Wittenberku, aby s Lutrem mluwil. Přissed Lutr k wyslanci s Pomeránem, přitelem svým, chowal se hrdě a úsměšně; wyslanec ale mjrně a wážně s ním gednage, tázal se, zdalibý chtěl ke konciliu přigjti do Mantuy, do Paduy, do Florence, a nebo kamkoli by se mu ljíbilo. Z odpowěděl Lutr, že se dostawj wssude, kdekoli shromážděn bude sněm. Za řečj se ho ptal wyslanec, zdalibý kněžj swětíl? Lutr dj: »Wssem že, neboť nám papež žádných poswětiti nechce. A hleďte, tu sedj biskup, gehož gšme poswětíli« a ukázal na Pomerána. Odgjděge prawil mu wyslanec: »Muže, připrav se na sněm.« »Pane,« odwece Lutr, »ga přigdu s tjmto svým frkem!« Kterak mohl Lutr muže

takového lehčiti a již druhý den na to Melanchtonowi psáti: »Poslali na mne kardinála, všem ostatním rovného: zrádce, zloděje, ďábla. Gábnyh si přál, aby Angličany wjc takových králů měly, jako gest Šindřich VIII., genžby ge všechny pobil.«

Od r. 1537 churawěl Lutr, welké bolesti trpěl a předzwjdal blížný swůg konec. Želíme toho, že s mnohými srdečně se lauče, ani na smrtelném lůžku swém trpěké swé zástij proti papeži nesložil. Aniž se wjce probral z neduhy a doměnj swého. W lednu 1546 odebral se do Eislebenu, porownati mage rozepře hraničné mezi hrabaty Mansfeldskými. Z počátku a obzvláště u stolu skrovného byl wesel a napsal křjdu:

»Živo gsem byl, papeži, twůg mor; smrt twá budu, zemřew.«

Dne 17. unora se mu přitjžilo, celý se slábl; dne 18. unora již o sobě newěděl; i dali mu silných kapek, aby k sobě přissel, a tu se ho tázal doktor Jonáš: »Etihodný otče, chcete na Krista a na geho učenj, gať gste wy ho blásal, umřjti?« — »Ano,« odpowěděl Lutr a obrátiv se na lewau stranu skonál. Chtěli ho ožiwiti, ale již gen temný chrapot z prsau wydal, a rty pootewřew ducha wypustil. Stál před swým saudcem!

Modina geho padla do welké nauze; manželka geho zemřela dne 20. prosince 1552 w Turgawě. Amen geho přissel docela k zapo-

menutj. A což řekneme o povaze Lutrowě, abychom se ani proti pravdě, ani proti křesťanské lásce neprohřešili? Neobyčejnýh mlob měl do sebe dost. Měl mnoho schopností, byl mnohau utěšenau vlastností nadán, milowný byl dobročinnosti, básnictwj, hudby: — ale pýcha, trpkost wždy rostaucj, poblauzenj we wjře zkažiln ge wsecký. Widjme na něm srdnatost a báglivost, pokoru a hrdost, modlenj a lánj, náboženské roznjcenj a hrubau smyslnost, upřímnost a přetwárenj. Sauwěkn, wýtečný Erasmus dj o něm takto: »K podiwenj swému pozorugi na Lutrowi dvě rozličné osoby; brzo wjše tak wážně, gako by měl apostolského ducha: a zas tak lehkomyslně, že ho žádný ssašel w lehčenj, w tupenj a w nesluffném mluwenj nepřekoná.« Gsa rozený řečník národnj, přčasto zaběhl do podlých wěcj. Roznjcen gsa pro Swaté písmo, řádně ho přeložil, obzwláštne geho básnická a prorocká mjsta; ale text a smysl geho dle své ljbosti wyládal, neboť mu nápadn vlastnj milegšj byln, nežli wýrokowé Božj. Swobodu chtě zawěšti, zbauřenj pozdwihl. Domnjwage se, že lid nesnesitelného ukrutenstwj zbawj, odwrátil ho od papeže a od cirkwe: ale sám gako ewangelista drže wystaupil, a žádný odpor sněsti nemoha, samowolně si počjal. Wadn sauwěkého duchowenstwa tepage slowem, písmem i gednánjm swým, sám upadl do velké nemrawnosti. Gak byl nadán, mohl býti anelem: ale dořonal gako

vadlý pozemský duch. - Ljtosně za ním hle-
díme, znamenajce, že byl samoláskou a vzdor-
ovitostí zachvácen, a myslíme, že se mu většij
cti a lepšij útěchy státi nemůže, nežli řduby
gméno geho za přjgmj sektářů wjce neslaužilo
a djlo geho nawrácením-se do gedné swaté
cirkwe zrušeno bylo. A tam až to přigde,
bude neskontená radost w nebesjch, a přegeme
spolu, aby té radosti i očistěný Lutr byl au-
časten.

Až podnes welebí mnozí Lutra proto, že
tať weliké hnuty w swětě způsobil. A wšak
nic giného neučinil, než že nahromaděné pa-
liwo, dřjwo nežli ho dobromyslnj lidé odestraniti
mohli, rukau swau vlastní zapálil a plamen
uhasiti nemoha, že ho rozššřowal, o čemž se
pozděgi wjce přeswědčjme. Ti pak protestanti,
kteřjž Martina Lutra za swatého wyhlassugj,
nedyť powážj, že se za swatého nehodj. Uchýlil
se od pravé wjry, k tomu pak že wšsemu
neustále se wiklal w učenj swém, tať že w
poslednjch geho spisech wššedj katolické prawdy
nacházjme; mimo to byl geho život posřworněn
mnohau neschetnostj; a on wyznal o sobě
sám, že se geho život každým dnem k peklu
nachyluge. Nebyl ani mjrný, ani laškawý,
gať to náležj na swatého. Ano byl wždny
hrubšj, zlostněgšj, nesmjřenliwěgšj, tať že žádný
člowěk s ním wygiti nemohl, gať vlastní geho
přátele řjkawali; Melandhton, ten wěrný, tichý
geho přjtel, stěžuge si w listu swém, žeť ho polič-

lowal. Byl tedy řád utěšeným, nebeským viděním omilostněn? — Gedineho Satana mýval před sebou ustavičně, gať bezpočtufráte o sobě osvědčuje. Ani gedinké známky swatosti tedy do sebe nemá, alebrž čím byl starší, tím více známek neswatosti na něm vidíme.

§. 3.

Lutrowi pomocníci.

Gen frátce a toliko některé pomocníky Lutrowy naznačíme; w tak zkaženém století mezi swětáky nassel gích přemnoho. První pomocník Lutrow a též učitel na vysokých školách Wittenberských byl Karlstadt z Karlstadu, města Bamorského rodilý a vlastně Ondřej Bodensstein nazvaný. Horlivě a odváživě zastával učenj Lutrowo, na to do třeslosti padnuw, obrazy kácel, osobnj přítomnost Kristowu w swátosti oltární upjal, s Lutrem se nepřátelil a dlouhý čas w bídě semotam se plahočiw poslez gať kazatel w Basilei umřel. Gednau se sessel Karlstadt u černého medwěda w Ženě s Lutrem, a Lutr mu dával zlatý penjz, aby se s ním hádal o swátosti oltární, ačkoli to w hospodě bylo. Nesluffně a dlouho si wedauce, gessťe nesluffněgi se rozessli — na rozlaucenau prawil Lutr Karlstadtowi: »Přál bych si, tebe na kole widěti.« Karlstadt odpowěděl: »Kdyžbys krk zlámal, dřiw nežli z

měšta wygdeš.» Wsau to učedlnjci Kristowi? Wsau to lidé, genž ginýdy naprawiti chtěli?

A pomocnjům Lutrowým počtagj se i někteří rytjři a z těch obzwláště Oldřich z Hutten. Toho a podobné gemu nejwjce mrzelo, že nemohli bez trestu wsecko mečem wytlauci a dle ljbošti každého laupiti. Heslo gegich bylo: »Gezdit, laupit hanba nenj, panstwa tať činj w zemi.« Staw obchodnický, řjkawali, wauze gest k tomu, aby ho sledhta plenila. Lutrowu cirkewnj swobodu, totiž neposlušnost k papeži a k cjsaři, welmi wjtalí; nebo gednokaždě zbauřenj zakaluge čistotu a w řalu se dá dobře lowiti. Cjsař ginať gsa zaměštnán, nemohl ani gegich laupeznické wygjždky zadržeti, ani ge dle práwa a sprawedlnosti trestati. Lidé takowj nedali nic na prawdy náboženské. — Rytjř Frantissek Sifingen byl tež toho rázu. Ten gedemfráte na lodi s židem se plawě, přesilným ramenem swým se ho chopil, do wody ho pohřjžil, a smrtj mu hrozil, pakli w Krista wěriti nebude. W úzkostech smrtelných řdyž to žid sljbil, Sifingen hned ho pokřtil; aby ale, gať žertowně doložil, wjckrát od křestanstwa neodpadl, železnau rukawicj swau ho uderiw, na tom mjestě ho utopil. Kdo bude twrditi, že takowjto lupiči a wrahové Lutrowi čest dělali?

Alle Luteráni se za to welice wychlaubagj Filipem Melanchtonem (Schwarzerde). Tento dne 16. unora 1494 w Bádenských Bretnách se

narodiv, schopnosti a pilnosti svou v řečech a maudrosti světské daleko to přivedl. Bohosloví vlastně se od Lutra naučil, gsa s ním spoluučitelem na vysokých školách Wittenberských. Učený sice byl, ale povahy velmi slabauně. Lutr celau geho mjrnuu mřsl pogal tař, že se mu Melanchton brzo divil, brzo se ho bál, a tjm se tař spletl, že mnohé ukrutné od protestantů a reformátorů spáchané popravny schwalowal, že se až přetwarowal a lhal; to obzwlášťe dokázal, augšburkskau konfesji skládage; Lutr ho ale upokogil řka: »Zeď musjme lháti: ale až pokoge nabudeme, zase wsse naprawjme.« Po smrti Lutrowě se od prwnjho učenj swěho znamenitě odchýlil. Celau reformaci za hrozně nessťestj považuge, řjkáwal, že wjce slz nad nj wylil, než Labe wodny má: a přede gj napomáhal. Bohomluwce strann swé nazýwal lidem hassťeriwým: a přede si nedůwěřowal, zgewně a mocně gim odpjratí. Na swém smrtelném lůžku tázala se ho matka geho, w gaťe wjře by bylo neybezpečněgi zemřjti. A tento weliký pomocnjř Lutruw prawil: »W katolicťe:« a přede se do staré cjrkwie newrátil. W augšburkské konfesji hágil sadny, na kterěz niřdā opravdu newěřil, leda žeby byl nařřz newědomý; mēnil na nj, a tař i Katoljřům i Luteránům se zaljbiri hleděl. Gā držjm Melanchtona za neyžalostněgřřj obět cjrkwijnjho rozdwogenj. Wlastnj wůle swé pozbyl: a w praudu nařřkal, od něgž gsa zachwácen, sobě pomoci nemohl, a bolestně a ljtořtně

w něm zahynul. Předzvěděl, že člowěčenstwí za toto rozdwogení welice trpěti bude; chtěl prostředkowati, ale marně, neboť šrže wtrkawau powahu swau u mnohých ztratil důwěru. Zemřel dne 19. dubna 1560 we Wittenberku, žádage si, aby w cirkwi gednota uwezena byla.

Dstatnj pomocnjci Lutrowi welké ceny do se nemagj a buď ossáleni byli, neboť nehodně w cirkwi katolické se zachowawšse, z nj wystawili, a nebo nowotami chtěli zjiskati. Národnjm přjslowjm stalo se a platj podneš: »Dobře gest po luteránsku žiti, dobře gest po katolicku umřjti.« A w tom se zawjrá mnoho.

§. 4.

Wyznawacj knihy protestantů.

Wyznawacj knihy protestantů gsau, spisn weřegné, we kterýchž wjra gegich wyložena gest, a obsahuj w sobě náukn, we kterýchž se mezi sebau srownawagj i různěgj. Katoljci gsau spogeni wň, rokn sněmu Tridentského, co swazkem obecným: ne tak protestanti. — Protestanti Sasšstj, Helwetstj, Francauzstj, Nizozemstj, Šwédstj, Angličstj, Cesstj nemagj stegné wyznawacj knihy, ale každá země má své vlastnj a negednu nýbrž wjce; a ty si w mnohých prawdách tak odpjragj, že gedni protestanti tu, druzj ginau přigjmagj. Protož se u nich zmatek strhl a došel nynj stupně nenwyššjho, gať se přeswědčjme. — Nenymenitěgšj wyznawacj knihy Luteránů gsau:

Augšburšká konfešsij, Lutruw malý i welký katechiſmus a formule ſwornosti, kterauž ale protestanti sami formuľj ſwárů nazýwali; neboť byla mocně wynucena, a pastoři a učitelové, kterjž gi podepsati nechťeli, byli týráni. A tito hlawnj spisowé se společně nesrownáwagj. Na štěstj o tom Lutráni newědj, ba newědj o tom ani mnozj gegich duchownj, poněwadž ge málo kdy čtaji, a tať ge wykládagj, gať se komu libj. S augšburškau konfešsij si gešťe newjce wedau, a nedáwno gi Wirtemberšká konsistor konfešsij weſlawnowu gmenowala. Kwapně gi wyhotowil Melandhton wedenjm a působenjm Lutrowým. Můželi wſſať spis ten weliké ceny býti, kterjž w sobě obsahowati má gádro písma ſwatého a pravidla, dle nichž by se žilo a učilo: kterjž ale ode dwau toliko mužů byl promyšlen a w ofamženj wyhotowen? Toť katoličká cirkew o ſwá učenj s newzbožněgšsijmi a newučněgšsijmi hlawnami a otcí ſwými radu brala, a po mnohá léta ge ſtaumala, i na uznánj a obnčege wſſedh minuľých křesťanſkých ſtoletj se ohľžela. A můželi pať se bez oſwjcenj Ducha Swatého gaťe wyznánj ſepsati? Widjme-li pať w oné konfešsij gedinau gen giſťričku Ducha Swatého? a ne wſſude, w čem se od katoličského učenj odchyluge, překrucowánj bible a děgeſpíſu, přetwárenj a lež? Přigdeme-li kde na prawdu: geť to prawda katoličká. Mnozj protestanti to uznáwagj, a buď wſſedhny ſwé wyznáwacj knihy zawrhugj a nebo

si gich newssjmagj; — pastoři aspoň na ně přisahati nechťeli, a w nassjch dnech w sewernjch německých zemjch ge docela zawrhli a od nich se odřekli.

Pokog byl s protestanty uzavřen, budauli se auğšburkšské konfesšj držeti. Gest ale třeba wěděti, proč a nač se pokog uzavjrá: aby totiž potom giná učenj nepowstala, genžby wisse zwrátila. Ale kde gest ta prawá, ta půwodnj auğšburkšská konfesšj? Na to žádný odpowěditi nemůže. W prwnjm roku nastánj gegjho mēnil na nj Melandhton; snad se gedinký toliko prawý gegj opis we Wjdni neboli w Římě chowá, a přeswědčilby nás, gať s hlawnj tauto wyznáwacj knihau naloženo bylo. Konfesšj ne trwala ani gestě 30 roků, a giž dwanáctero rozličných wydánj se dočkala, a giž tenkrát žádný wyškaumati nemohl, co kde prawého a neprawého. A tak si w prawdách wjrnj protestanti odpjragj podneš, že Harmš, poctiwý protestantský duchownj, na nehet ta učenj napsati chce, w kterýchž se srownáwagj. *)

Auğšburkšská konfesšj gedná w prwnjch 21 artikuljch o tom, čemu protestanti wěřj: O Božj Trogici, o dědičném hřjchu, o Kristu, o osprawedlněnj, o kazatelském úřadu, o doobrých skutcjh, o křesťanské cjrkwj, o pokrtytcjh a špatných služebnjcjh cjrkwenjch, o křtu, o wečeři Páně, o zpowědi, o pokánj, o užjwánj Swátostj, o cjrkwenj správě, o poslednjm sau-

*) W tom se hlawně srownáwagj: »odpjratí katólické cjrkwj.«

du, o swobodné vůli, o příčině hříchů, o mýře a dobrých skutcích, o službě svatých. Na to v 7 artikulích taková učení udává, o kterýchž spor panuje, (učení, v kterýchž se katolici a protestanti rozeznávají) i nadužívání církve katolické se zde vyčítají. Večeře Páně má prý se pod obojí způsobu slawiti, kněžím má prý se manželství domoliti, mše prý se nemá co obět za hříchů konati, ve zpovědi se prý nemají gednotlivé hříchů uwáděti, rozdielnost mezi gjdlem a nápodobná ustanoweni gsau prý gen k tomu, aby wjru zatemnily a swědomi znepokojily, po klášterních slibech prý nic není, a moc biskupůw že prý záleží gen w kázání, w swazowání a w rozswazowání, ostatní moc wssedna že prý se má jim odepřiti. Totě ale prawda, že se w této augšburšské konfešsi wssemožně po katolicku učí a w prvních 21 artikulích o odporu zmjnký se nečiní. Posledních ale 7 artikulů gešt pomjcháno a gednalo se tu nepoctiwě. Čtauce, čemu Lutr a geho pomocníci dáwno již gsau učili, a čemu učili potom: nemůžeme augšburšské konfešsi za nic giného pohládati, nežli za báglivé, pokrýtké přetwářowání. Přes tu chwili wywolává: »We věcech hlawních s wámi se srownáwáme — wedlegši toliko věci to gsau, o kteréž se přeme.« Nač tedy tolik hluku? nač rozdmogení? a proč papeže a církwe tak hanebně lehčili? Na Lutrowu listiwau radu nedotekli se ani některých hlawních článků, aby mohli wzjti na sebe twář:

nost katolickau, nápotom aby ale mohli psáti a učití, coby chtěli; takť k. p. učenj o očistci, o primátu papežském, o počtu swátosti a t. d. zcela mlčeli. Až což si o tom mysliti můžeme, že se protestanti neopovážili, wjru swau zgeroně předložiti? Lutr se zdržowal bljže Augšburku a ze swé škryšse řjdił Melanctona.

Alle giž toho nechme, že augšburšská konfesšj offmetně wyhotowena a kolikráte zkřiwena byla; považugme giž za to, co býti má a co býti chce, totiž za obsah wjrn gisté náboženské společnosti křesťanů, na kterěz swědomjm a snesse-njm pautána gest: a an padagj tuť protestanti do nowých rozpaků. Máli augšburšská konfesšj dle prwotnjho wýznamu platnost mjti: přestáwagj protestanti býti protestanty, an dle vlastnjho wygádřenj swěho na žádně lidské slowo držeti se nesměgj (a wěru, augšburšská konfesšj nic giněho nenj než slowo a djlo lidské), poněwadž dle Lutra toliko pjsmo swaté gest neywyššj sudj we věcech wjrn. Toto wšak každý wykládati může, gať chce, ginaťby se musel řjdiťi podlé druhěho, cožby zase neprotestantské bylo, gestto se geden každý swým biblickým wýkladem spokoguge a spravuge. Platj-li mimo to wýroř augšburšské konfesšj: marně zawrhli protestanti slowutnost papeže, cirkwe a dědičné učenj; neboť magj nynj papežstwj mrtwé, papjrowé. — To nahljžegj přemnozj protestanti a na augšburšskou konfesšj nedáwagj docela nic. Alle podlé čeho se nynj řjdi? Ten neylepšj zákon

neprospěge, negsauli saudcomé ustanoweni, genžby ho patričně wykládali. Tak ani bibli bez cirkwe neprospěge, neboť ta gen gj rozumj, a ta gj wykládá. Někteřj protestanti chtěj tomu, aby se nowé wyznáwacj knihy wyhotowily, an staré tak nedokonalé, sesslé a zamržené gsau. Kdo ge má wyhotowiti? Sprostý lid zagisté neni k tomu; a učenj a duchownj si gsau w každém článku wjry na odpor. W takowé rozpacitosti si newědj protestanti pomoci; geden se rmutj, druhý horlj o wymřelau wjru, třetj se rauhá a z cirkewnj společnosti wystupuge. Sekty se množj, a tak nazwaná protestantská cirkew wůčihledě slábne. Z tuť dáwagi někteřj tuto radu: aby se wšse státu zůstawilo; ten aby wšsečo prostředkem škol a moci swé w pořádku udržel. Školy gsau ale dcery cirkwe: — matka-li ale zabita, co se stane z dcer? A může stát udržeti prawý pořádek bez wyššjho pořádku náboženského, o kterýž cirkew pečuge. A deyme tomu, žeby stát škuťečně pořádek zewnitřnj udržel: což nemá člowěk gessťe wyššjch potřeb, což mu neni slawněgšjch wýhljdek třeba, aby se lidškému pořádku podobil a šťastným se stal? Mimo to se odchýlili protestanté negen od augšburkské konfessj a od prwotnj swé wjry, alebrž učj buď práwě na opať a nebo takowým wěcem, že řdyby Lutr dneš mezi ně wstaupil: nepoznalby gich, a nehlášil by se k nim; welice by se ale divil, že katoljci w uměnjch a wědomostech se ne-

opozdivšse, w náboženských prawdách swých se nezměnili.

Pten se wznessených a sprostých protestantů, učených a duchowních, co drží o křtu; i odpowědj tobě: marný obyčej to gest a pauze gen proto, abychom wěděli, gať staří gsme a do gaťého sboru patřjme. Pten se gich na Swátost oltářnj, a uslyšjš: připomjnat nám na Krista Zejjsse, ale můžeme si i bez nj naň wzpomenauti. Pten se gich, co o nawšstěwowánj chrámu saudj, a řeknau ti: to že gest zbytečné, chrám nawšstěwowati, an se wssude modliti můžeme. Pten se gich na swatau Trogici a zhola tě odbudau: to že gest učenj possetilé. Pten se gich na biblj a přeswědčjš se, že gj powažugj za knihu, o kterěz žádný newj, odkud přicházj, a w kterěz rozličné hlaupě a odporne wěci obsaženy gsau. Pten se gich na Krista, a shledáš, že ho drží za pauhého člowěka, ba gest gim pauhým gménem, na kterěz poznenáhla wsselico smysšleno a naháno bylo. Pten se gich na smrt a na wěčnost: a hle, smrt pokládaj za strassliwého coš, a wěčnost za pauhý wrtod. — Gať člowěk wěřj, tať žjge a drže se wjry, kteráž horšj gest, nežli pohanská, musj tať i pohanský žiwot wěsti; protož tať mnozj protestanti za to magj, že ctnost a odplata gsau marná toliko slowa. Nenywěšj ctnost a maudrost gest prý, o nic se nestarati a co možná rozkošně žiti. Kdyby zobecnělo učenj takowé: newyhnutelně by následowalo zbaukenj

a pozdvižení. Protož prosí, napomíná a k Bohu se modlí církev katolická, aby se odpadlíci k ní navrátili, an tomu nechce, aby která duše zahynula. Kdo může takowauto pečlivau lásku křivě posuzowati a lehčiti? Odkrývá rány newěrných dětí svých, aby jim bídu gegich očitě představila a pohnula gich, by se ohlžely po pomoci, nežli žalostně zahynau. Wida Lutr w století swém mnoho zewnitřnj pobožnosti, chtěl pauze a gediné wnitřnj pobožnosti dociliti. Ale což nemůže snad gedna wedlé druhé obšíati? a nemůže snad to, což zewnitřnjho gest, pocházeti z pobožného srdce? Dřiw tu musely býti ústawy k rozmáhánj wjry, pak teprw se rozmohla wjra; taktéž zewnitřnj křestanstw mé má býti účinek a důkaz wnitřnjho křestanstw mého. Kdyby wjra s hůry přjmo do nassjch srdcí spustěna býti mohla, nahljdnauti nám nelze, pročby se byl Kristus wtělil a pročby byl církev s zewnitřnjmi a wnitřnjmi omilostňugjcjmi prostředky ustanowil? »Genom wjra spasi,« wolal Lutr. Ale gafá wjra? »Která se sřze lásku gewj,« to dokázal Kristus, to apostolowé učili. Z dábel wěří, ale proto spasen nebude, třesa se. Lutr dále prawil: »Wšichni křestané magj sřz wjru stegnau hodnost, kněžj potřeba nenj,« a obět oltářnj odstranil. Proč tedy Kristus sám své apostoly a učednjky si wywolil a poswětil, a teprw napotom rozeslal, a proč tito opět poswěcugj? — Tobý Lutr se swátostmi učinití měl, newědel sám, protož gich

zawrhl pět, a o nenswětěgšsji swátosti oltárnj počal učiti ginať, než se od počátku měřilo. Běril sice, že Pán Ježíš křmawau obětj na křížj náš wylauptil; popjral ale, že Pán Ježíš nekřmawau obět nowého Zákona ustanowil, a protož, gať wyprawuge sám, na radu satanowu zrušsil mšsji swatau. Zawrhl také živé slowo Božj, dědičné učenj cirkwe, aby na slowu mrtwém a na lidském wýkladu založil to, což nensdůležitěgšsjiho a nenswětěgšsjiho gest. Z cela spo-
léchal na swaté písno; ale prwé sám na mnohých mjstech dle swého wlastnjho smyslu ho překrautil; a příklad mistrůw následowali i následugj po dnes učedlnjci. Z ukázali Lutrowi tisjce omylů w geho překladu; on ge zapřiti nemohl, ale mužům učeným nadal oslů. Ukázali mu, že text zkrivil a mnoho slow do něho přidal; a nebo z něho wymazal; a an se smjchem toho doswědčowal a chlubil se tím. Celé spisy ze starého a nowého zákona wyrustil ku př. zgewenj sw. Jana, list sw. Jakuba, kterých sláměným nazwal a rovněž tak každý luteránský učenec geden nebo wjc spisů biblických zamjta, a giž gest dost učených a neučených protestantů, genž celau biblj zamjtagj. Manželstwo chtěge počtiti Lutr: odňal mu důstognost, kteréz mu Bůh od počátku, zwlášť ale kteréz mu wtělený Syn Božj, Kristus Ježíš uděliti ráčil. Hřjch chtěge potřjti: hrdostj a neposlušnostj swau semeno geho rozsel, posléze na Boha ho wstrčil. Smrti z wjry osprawedlnugjcj utěchy dodatí chtěge,

hrůzný gi přidal, na očistec a na milosrdenství za hrobem newěře. Uplnau gístotu wěčného spasení sobě a swým staupencům dowoditi chtěge: zmítán byl nepokogem a pochybností we dne w noci, tať že psal ty neykríslawěgšši odporný a taťe gim učil. Swobodnau cirkew založiti chtěge: moc, důstognost a statky gegi každému panowníku, kdož gich byl žádostiw, rozdal. Eli wšse zkusšenost a historie potwruzugi; a negsau:li zkusšenost a historie bezpečné učitelkyně člowěčenstwa: marné gest dogísta wšseliké nasse wyučowánj.

§. 5.

Přičiny Reformacj.

Z rychlého rozšíření reformacj saudi Luteráni, žeby byla slawné a potřebné djlo. Wšse: obecná zkusšenost ale učj, že, coť gest božského a trwanliwého, že se zwolna daťj, a mimo to ukazuje taťe zkusšenost, že se Muhamedánstwo gestě rychlegi rozšířilo, nežli Luteránstwo. Wny wšsať prawjme, že Bůh reformacj za trest na mnohé národy dopustil a co lázeň ohníwau na swau cirkew, aby z nj čistšši a stkwělegšši wysla. Že se obeň tať záhn žňal a rozmáhal, to pocházelo od hogného strz mnohá stoletj giž nahrnutého palíwa. Přičiny pať reformacj neyhlawněgšši gsau následné.

1. Křjžowé wálky, wynalezenj tiskářského umění (w polowici 15. stoletj) obgwenj Ameriky, učenj, kterjž po dobytj Čarigradu do zemj

západních přišli; Němci, kteříž ve Blaskách studovali, přinesli a rozšířili mnoho nových věd, myšlenek a potřeb, tak že na blédni bylo, která střední věk přel, a věk nový že nastává. A tu to dopadá tak, jako se každého gitra děje. Někoho to nové světlo zabolí, i zlobí se naň; jiníby si ještě rád pospal a mrzí se, že již vše se hýbá; a sáut, když noc pro ten užitek milují, kterýž jim tma dává, že přikrývá jejich nepravosti. Málo kteří se hned proberou a k Bohu své srdce pozdvihnou, aniž vědí, co a jak by dělali. Tak se dělo v 16. století. Albigenští, Waldensští, Wiclef, Hus, Taborité zbaučením svým proti církvi a státu proklestili dráhu celé reformace. Lidé tehdejší vídauce, žeby ledačos lépe býti mohlo, myslili, žeby pogeďnau vše napraveno býti muselo, a kwapem negen nečistau kaupel, ale i nemluvně s nj wylili. Menšíjwe chtěli toliko nadužívání odstraniti, a však brzo gdauce dále, všecko drželi za nadužívání a tak lidské i božské věci pospolu pomíchali, obzvláště an přemnozí kněží pro pohoršení živi gsauce, o žádném napravení slyšeti nechtěli. Z toho powstała hořkost, zlost, a ta se obrátila ne na nehodné služebníky církewnj, nýbrž na církew samu. A poněwadž církew zewnitř mnoho na sobě měla, což k nj nepatřilo a gi neschýtilo, řkalo se o nj: že již není k ničemu. Nepovážili, že nehršínná církew světem hršínným kráčí, a že všichni její zewnitřnj údomé lidé

Slabý gsau, duch ale gegi že wždy božský zůstává. Co tedy lidé nemotorně wywedli, připsowalo se duchu cirkewnímu. Cirkew gest zbožná matka, genž wychází we gménu Kristowu hledat, což ztraceno gest. Cestuge prachem a blátem, w bauri a ligawci, w zimě a w parnu. Což diwného tedy, že se rauchy gegi poznenáhla pokálj a zetlj? Proto předce wjme, že král nebes a země gest gegim ženichem, kterýž gi gednau do gasné řísse své uweđe a sluncem přioděge. Budmež tedy upokogeni, že bytby se na nj zewnitř ledacoš změnilo: gedno se nezměnj, totiž duch prawdy a mateřské srdce gegi. A protož

2. nadužívání w cirkwi staré neupjráme, cirkew a nenlepšj djtky gegi to znalý a želely toho. A w čem pozůstávalo to zlé užívání mnohých dobrých věcj? Až 70 let sjdleli papeži w Awiñonu; to ge spautalo, že nemohli swobodně, wolně gednati, že we Francouzjch gafo w zagetj držáni gsauce, Francouzům před každau ginau země přednost dawat, ano gim i we swětských věcedch k službě státi museli a tak pozbyli z welké části lásky a wážnosti Blachů a giných národů. Mnozi z papežů tehdegšjch byli welmi lehkomyslnj, nemrawnj lidé; ti moc a slowůtnost swau sami zahodili, o stará nadužívání nedbali, a mnoho nových zamedli. — Někdj powstali dwa ano i tři papežowé nagednau a zemská wláda mezi njmi rozejnawala; tak na začátku 15. stoletj tři

papežové proti sobě bogovali, ale všichni tři museli svůj úřad složit a to vše způsobilo zhrzení papežství, lhostegnost ve věře a zřázu lázně a mravů. — An Kristus svým pozemským náměstkům moc dal, odpustků udjleti, nemůže se ta moc papežům odeprjti; ale žel, že mnozí laťotivj gsauce, považovali odpustků za prostředek k získání peněz, ačkoli že peněz odpustkami nabýthých dobře užívali k. p. ku stavění chrámů, nemocnic, mostů a silnic, k vyřussowání bahen, k rozšíření věd, k zvelebení služeb Božích, k věživě církevních služebníků. Církev ale velmi tím zesvětsstila, biskupové hleděli welkého panství nabýti, s věcmi světskými se zabýwali, války vedli, a sami často do boge táhli. Běřicj arcib mýwali z toho gen škodu. Z nahlíželi to mnozí papežové a církevní sněmové, želeli toho a chtěli pomoci, ale buď neměli času, nebo pravých se nechopili prostředků, a nebo bez podpory zanecháni byli. Brzo chtěla pomoci hlava nenovýšší, ale tělo, obzvláštně neznamenitější jeho údové, gednosworně nepřispýwali; a zaš chtělo tělo pomoci, ale nerozalo ohledu na swau nenovýšší hlavu, gafo k p. sněm církevní w 15. století w Basilei držený. Teprw w 16. století srozuměli se dobře i hlava i údové, a na sněmu Tridentském wywedli zagisté dořonalau reformaci.

Mnozí pokládaj za nenovýšší nadužívání inkwisičj w církwi Španělské, ale ti neznaaj ani gegjho počátku, ani uspořádání, ani cíle;

a protož se nám zdá třeba, o tomto saudu naproti kacířům něco zde položit. Španělská inkvizicj powstała r. 1478, aby se křesťané v pravé víře Kristově proti neuvěřitelným gegim protimňkům, Maurům (tať byli gmenováni Turci ve Španělsch) a židům bezpečně uchránili. Inkvizicj byla saud královský, nikoli cirkewnj, a papežowé, co gen mohli, krotili gegi přisnost mezi giným wsechny duchownj, gež král sauda kacířůw učinil, k utrpnosti a k milosrdenskéj zawazugje. Maudře-li se spravuge, slaužj za wýborný saud we věcech wjry; mrawnj saud má i stát i cirkew; — kdož ale chce mjtí mrawnj saud, musj též hágiti wjru, gessťo mrawnost spočjwá na wjře. Ale namjtá se, že španělská inkvizicj mnoho krwe wylila. Zdali pať neobdržela wrchnost meč ku potrestánj bezbožných? Pakli že inkvizicj mnoho krwe, ano i mnoho newinné krwe wylila, lituge toho srdečně cirkew; ale kdož newj, že každý i ten neylepsšj saud tať pochybiti může? A proč se žádný o tom nezmnj, co krowoprolitj inkvizicj zamežila? Když w náboženských, sřz protestantsťwo pozdwižených wálkách potoký křesťanské krwe po Ewropě tekly, usťetřeny byly Španěly takomýchťo ohawností, a málem obětj wylauřily žiwot, pokog a utěšenau wjru mnoha millionů. Že protestanti žádného práwa nemagj, katoljkům inkvizicj předstjratí, to gme poznali z běhu cirkewnj historie; pozděgi se gessťe lépe přesvědčjme, žeby protestanti, s ka-

círj ukrutně nařládawšse, o inkwišicj docela mlčeti měli.

Z tu welkau wadu tehdegšši církw do se měla, že bylo duchowenstwo gegj we wědách a we mrawech zhusta prunedbáno, pontwadž bylo od církw přjliš odlaučeno. Každý zonáf i držel swěho kněze, nákladage s njm gačo še swým loweckým nebo konjřským pacholkem. To se niřdý nestane, swobodněli zprawuge qřkw swé služebnjř. Possetilé a nesprawedliwé gest, církw to žlé wyčjtati, což ona š krwácegcjm srdcem widěla, ale, pohřichu, hned nemohla naprawiti. Že to alespoň naprawiti dhtěla, dořkázala mnohým nařjzenjm a ustanowenjm. U zdali neměla powženy i w reformacj církw dost nábožných a učených mužů? Proč se nebére ohled na tyto prawé djřř swaté církw, řdežto byli newědomci a nemrawci pauzi nástrogowé státu a swěta.

Musjme též na žerowitěnj okeličnosti je ohlédnauti, řterěž ř zawedenj a ř rozšřřenj reformacj welice napomáhaly a řice:

3. obgewil nowý duch se mezi řnjžaty, pány a městy. Karel Welký, řterž od r. 768 až do r. 814 nad národy Německými panowal, byl w cjsařské důstognosti swé od papeže powtwzen. Řabhlžege, že náramný tento spoleř státnj, gehož zprawcem byl, w poměru řwětsřém to gest, což církw w duchownjm, a řebn byl bez církw ani nepowstal, ani ře bez nj trwati nemůže, powažowal swé řjřse tař, gařobn

od cirkwe založena, zachowána a gemu dána
 byla, a nazwal gj říšij Římsko-německau a sebe
 Římsko-německým císařem. Němci se stali moc-
 nými a slavnými, všude měli vážnost, a
 strach z nich byl a wjru a křesťanské mravy
 všestranně rozmáhaly se. Knížata záviseli od
 císaře, wasaly se zwauce, od nich záviseli ry-
 tjiři a od těch gegich poddanj. A tak swau
 službu a statek swůg sprostj člověk od rytjře,
 rytjř od knjžete, knjže od císaře, císař od cir-
 kwe, cirkew od Boha brali za léno. Uspořá-
 dánj takowé slaul lennj pořádek. Poznenáhla
 se odtrhli někteřj lennjci od swých pánů a spo-
 givšše se pospolu k obhágenj swému wystawili
 města. Na ta města rytjři zanevěřeli, poně-
 vadž w nich swobodnjci žili a mnohý uprch'ý
 man se w nich skrýl. Města wšak wýborně
 poslaužila k tomu, aby se na nich moc weliká-
 nů frážela, a aby se rozmáhaly w nich wědn
 a zámožnost, an měšťtané wedli obchod, na
 kterémž rytjři, toliko wálkami a lowem se zabý-
 wagjce, welkého zaljbenj neměli. Řdnž zbohatla
 města, kaupila si od císařůw mnoho práv a
 wýsad, a gho rytjřůw še sebe swrhšše, po-
 stawila se pod samého císaře, kterňž k gegich
 obhágenj ustanowil poručnjky (fogtn), a tak
 nastala swobodná města říšská. S bohatstwjm
 se wlaudilo do nich i dobré žiwobytj, a zhen-
 ralost porušila starého mravu, a storau wjru
 utlačila; k tomu též učenci měšťstj rozsíwali ne-
 prawau oswětu w řečech a w spisech swých.

Co gen na swobodu gataufo!i směrowalo, bylo wjtáno we městách, a protož i reformaci byla gim wjtána, anaž wšsecko a zwlášt! dokonaleu swobodu sľibowala. Diviti se tedy nemusíme, že w řjěstńch městách tak brzo uwezena byla. Mužowé maudřj, nábožnj, před nj odprawdomě střejili, ale darmo. Žalostné následky brzo se okázaly. Reformaci pobrala řjěstńm městům i swobodu, i mocnost, zámožnost, a uwalila na ně strašti, z kterýchž se nezotawila dosud. Gako wšsude i zde wywedla wšsecko naopak, než gak dřjwe přisľibowala.

Bylali reformaci městům wjtána, mohli bychom se domnjwati, že rytjřstwu nebyla wjtána. Ale to bychom se mýlili. Z rytjři měli swé cbzwlástnj obmršly, a život wedli podle swého způsobu, a protož milerádi widěli, neporádek a rozdmogenj. Žeby snad měšťané w učenj nowém spasenj dušj swých wyhledávali, proto se reformaci do měst nedostala, a pro tuto gediné přjčinu nedostala se ani do hradů rytjřstńch: alebrž proto genom nenwjce, že si z nj každý okamžitě weliký zisť sľibowal. Což si dělali tebdegšj rytjři z prawd nábožensńch! Aby ge sľaumali, to se od nich očekáwati nedalo, an newědomj, hrdj, nezbednj byli. Ale gako se lennj od swého rytjře odtrhl, tak se chtěl oswoboditi rytjř od swého knjžete a císare; k čemuž se to nowotné hulákánj o swobodě, o wšseobecném kněžstwu, o rownosti wšsed před Bohem a t. d. wńborně hodilo Život rytjř-

křm se tehďáz auplně zvrhl. Z počátku slau-
žili cirkwi, hágili wju a newinnost, nezřřstně
bogowali pro práwo utlačené, práce měli dosti;
byli ale také od cirkwe ctěni a žehnáni. A
wřřak byltě nowý wálečný pořádek zaweden,
pokogněgi se wedlo na zemi, a cjsarowé a pa-
peřowé se snažili, wřřude pokog upewniti. Rytjř
byl rozený wogin. Gınať ři newěďel ukrátiti
čas, nežli gjďlem a pitjm, lowem a bitjm. Staž-
ďý z nich ři bral práwo sám: a pŭtek, koleb
a saubogŭ nebylo konce, — zahálka gest počátek
wřřech neprawosti. Takowý žiwot řtál rytjře
mnoho peněz, a těď ři opatřili obnčegně lau-
penjm a pleněnjm. Tak se z nich řtali zákeř-
njci, laupežnjci a wrahowé. A giž na ně
žehrali wřřidni a města obzłářřtě, neboť obchod
gegich žřráceli, obchodnjřň drancuajce a cjsař
řám hłeděl sauboge zamežiti, w řřřři wřřeobecný
pokog zawěřřti, a řwým poddaným bezpečnost
gměnj a žiwota opatřiti. A protož byla refor-
macj rytjřřm welice wjtána, poněwadž žďržela
cjsaře w geho snahách, a gim posřřntla přileži-
tosti we wřřeobecném zmatku obmynřň a žiwot
byť řwé podlé ľjbosti prowáďeti.

A ten samý duch neposłuffnosti a žpaurň
posedl i řřřřřřř řnjžata, genž neyměťřř pěči o to
měli, aby panřřw řwé rožřřřřřřř a nežámwřřlost
ři wynutili, což ře gim toľřko řesłabenjm cjsaře,
domu a řřřře geho podarřiti mohlo. A toho
ďokázala reformacj, an cjsař dle přřřřahň a po-
řřawenň řwěho proti nj co ŭřřlawňj nepřřřtel

wystaupiti musel; musel se ale také proti wpa-
dům tureckým hágití a rozlehlé země geho dě-
lalý mu welikau starost a práci. Tak se ro-
zdrobila geho síla, že nemohl reformacj uilačiti.
Tak tedý i knjžatům říšským byla wjtána.
Mimo to, cjsařský Rakaušský dům byl prý příliš
mocný, nebezpečný, tak že se báli, aby gim
gegich země a koruny nemzal: a hle, právě
tento cjsařský Rakaušský dům byl proti reformacj.
Než toto obáwání se weliké moci domu Rakau-
šského byla gen marná wýmluwa; od Rakaušského
domu se ničeho obáwati nemuseli, an dům ten
od gáf žiwa sprawedlivě si počínal, ba právě
an w reformátních pletkách snadně swau moc
zweličiti mohl, neučinil toho, za powinnost si
klada, swornost a bohabognost w Němcích ob-
nowiti. Ale říšská knjžata podporowala refor-
macj vlastně proto a nastrogila bogů cjsaři,
aby oslabila geho moc a swau aby zweličila.
Seli wjtr a žali bauři; reformacj přivedla
zagisté za sebau rozdrobenj, wnsilenj a pohaněnj
Německa. Dokonalegi se o tom pozděgi pře-
swědčime. Z to gest prawda, že w těch bauř-
líných pletkách reformátních papež a cjsař,
wždy si nerozumějice, pospolitě proti njm ne-
gednali, ale spjisse neswornosti swau gim napo-
máhali.

4. Posléz musjme uwážiti, gakhých pro-
středků reformáti k rychlému rozšíření bludů
swých použili. W katolické cirkwi se nacházelo
mnoho nepořádků; a reformátoři zprvu gen

mluvjce o gegich odstraněnj, naklonili si mnohé, genž si to samé přáli; měli tedy snadný začátek. Když gdauce dále na cirkewnj učenj a práwa naráželi: dostali na swau stranu weliké i malé, genž byli posedlj duchem neposlušnosti. Že se příliš daleko pustili, znamenal brzo Melancthon a jinj, ale již se jim zpět nechtělo, a mnozi ani nemohli, tať se zapletšše, žeby byli přisšli buď o chléb, nebo žeby byli padli do trestu, gaťo k. p. oženilj duchownj. Reformátoři se též sníželi k mluvě obecného lidu, sprostiče se wygádrugjce, byby to sebe podlezi a hruběgi znělo, a tjm se zaljbili. Lutr sám se nestyděl, s těmi neyhrubšjmi, neypedlegšjmi wyřitišy cbecnými semotam házeti a gaťo ta neyniššj chátra láti, nadáwati, zuřiti; a při tom ledacoš krásného a prawdivého řekl a psal. Ale obzwlášťe tjm Lutr srdce přemnohých si získal, že tlačil na pochopitelné, lepšj wyčowánj we školách, že německau řeč zdokonalil a zwelebil, že učenj swá do národných zpěwů uwedl, že národ za dospělý, swobodný a samostatný we věcech wjrn prohlánil, že ho za kněžský rod Boží powyššil a požíwánj kalicha mu přirěknul. Naproti tomu mnozi rádi slyšeli, že člověk swobodné wůle nemá, tať tedy mysliti si museli, že za hřichy ani trestán býti nemůže, k čemu tedy úzkost, lítost, poánj, polepšsenj, půst, modlitba a t. d. — Učenj, že wjra bez skutků spasi, lahodilo jim též welmi, a ať gest posetilé, práwě proto přigato, že tehďáž wjře

malau, zewnitřnjm skutkům ale welkau cenu přiřkládali. — Kdož wrchnosti lage, má brzo staupenců dosti: a to uměl dobře Lutr, to horšiwě činil, a tjm se newědomým surowcům zachowal. A tak reformátoři lichotili lidu a zjeřkali si ho nazwjce glými, a wšak i některými dobrými prostředky.

Duchownj, mnichy, getissky dobrým žiwotem, pohodlnj a newědomostj nazwjce přewrhle, nic tak netjžilo, gafo slib čistoty a tjm wjce, čjm wjce zeswětačili a neswatými se stali. Z tu hnedle se wšj zbranj ho wywraceli, hanau a posměchem, texty biblickými (neboť w biblj wšse nalezneme, pakli gi dle ljbosti wykládati smjme; a dle ljbosti biblj wykládati gest, do nj klásti, co rádi wěřjme) a swým vlastnjm příkladem. Lutr pagednau se oženil, k tomu též swé spomocnjky přemluwil a ostatnj chasa následowala. Kdo pýsse a smyslnošti pochlebowati umj, dočláže mnoho a kdby byl před Bohem sebe zawrženějšj. — A gať si naklonili knjžata? Nasycowali gegich žisstnost, podporowali gegich obmysl, přehljželi gegich neprawosti. Neposlušnost gegich k cisři a k papeži chwáljce, tupili gen co možná tyto newyššj hlawn, ano i k tomu powzbuzowali řjššjch knjžat, aby se zbawčili proti pánu swému, nepřátelům geho pomáhali, a aby odpadli, od něg w potřebách geho. Reformacj welice poslawjžilo i to učenj, že by zeměpán byl také pánem, newyššjm řjditelém we wěcedy cirkewnjch a náboženskyh, násle-

downě tedy papežem. To bylo knížatům milé, ale milejší jim gešše byli chrámovnj a klášternj statky, kterýchž si kwapně nalaupili, tak že jim za to Lutr sám ďábla na krk přál, poněwadž prý kazatelé Ewangelium s ženau i s dětmi nauzi třjti nechárali; a w gednom kázanj se w ten rozum wygádril: « Mnozi gsau až posud dobrj Ewangeljci, protože až posud zachowánn gsau katolické monštrancj a klášternj statky. » A protestanti sami uznáwagi, že reformatcj wšsude, we Šwecarjch, w Slezsku, w Dánsku, w Šwédsku, w Angličanech, w Škotsku, w Sasku, w Bádách, w Wirtemberku, w Hesjích a t. d. od neynwšší zemské wlády uwezena a k zámyslům nešlechetným užjwána byla. Přirowneyme gen knížata, genž w 16. stoletj wyznánj protestantské přigali s těmi, kterjž katoljky zůstali, a předšwědcjme se: že tito mnohem šlechetněgi gednali. Nemornějšj a nehorlivějšj ochrance reformatcj byl Filip, landkrabě Hesšký. Ten giž 16 let gsa žiw s Kristinau, princeznau Saskau, w pořádném manželstwj, mimo tuto nábožnau choť swau, kteráž mu s djetk porodila, požadowal Markétu Salowu za druhau ženu, wybrožuge, že se zase katoljkem stane, toli se mu nepowolj. A hle, hřišsné dwaumanželstwj a zgewné cizoložstwj reformatoři mu dowolili, a osm dwornjch bohomluwců Hesškých, a Lutr, Melanchton a Bucer podepsali hanebnau tu listinu, »aby tak, gať se wygádrili, blaho geho těla a geho dusse

obstarali a čest Boží tím rozmnožili.« Náležitá choť jeho mu na to tři dítka gešně porodila a sauložnice Markéta šest synů, hrabata Diez zvaných. Lutr se později prohlásil: »budto že celau tu wěc zapře, což že může, an landkrabě saukromj s Markétau oddán byl: a neb že pochybenj své wyzná. Melanchtona to ale tak hnětlo, že onemocněl. Příklad Filipůw nassel dost milowujků a následownjků u protestantů k p. na Janu Gířim IV. wolenci Saském, a na Eberhardu Ludwíku, Wirtemberském, genž oba w 17. stoletj w dwaumanželstwjch žiwi byli, a tím weliké pohorssenj a nehodu způsobili. O Gíndřichu VIII. králi Anglickém později řeč se uďá.

To gsau ty nenhlawněgšj přjčiny, genž k rychlému rozššřenj reformacj přispěly. Kdo gi giž z přjčin těchto za neshastnau událost neuznává, toho na gegj následky poukazujeme, o kterýchž budeme zvláště mluwiti. Dobře řekl Fridrich Belk, král Pruský: »Přemýšleje, kterať reformacj powstala, nalezám, že w Němcjch posšla z lakoty, we Francouzjch ze žádosti po nowotě, a w Angličanech z nečistot.« Proč nezůstawi cirkwi, aby nepořádky ona wyzdwihla? Znala ge, želela gich a dělávala k gegich wyzdwiženj přjprawy. Gínať by proti slíbu Kristowu zagjti musela. Chybila snad w učenjch hlawnjch? Nikoli. Katolická wjra, ač poněkud poprášena, stála celá a pevná, ani gediného slowjčka neztratiwši. Pán řjdy cirkew swau

a w prawdě zachowáwá, ačkoli gi někdy k porušenj na paussť a na zkusenau pod kříž posle. Giž na počátku prawili protestanti a prawj: »a my gsme nic nowého nezawedli.« Proč gste se tedy od cirkwe katolické oddělili? Byla-li to prawá cirkew Kristowa, těžce gste se proměnili; neboť kdož gi neposlaucha, má dle slow Spasitelowých za pohana a publikána, to gest, za člověka wjry a ctnosti prázdného držán býti. Naproti tomu prawili a prawj ginj protestanti: »Wsse bylo w cirkwi poruseno. Ale my gsme gi opravili, gať prwotně byla w časch apóstolských.« Ale tenkrát byla cirkew we swém dětinském wěku, a wssak ona se musí w mužný wěk Kristum sběhnauti. (Efes. 4, 13.) A kterať gste cirkew opravili? Opravili gste gi, zawrhše dědičné učenj, to slowo živé, zawrhše swátosti, přikázanj Božj, pořádek a řázenj cirkewnj. A ginj zas protestanti dofonce prawili a prawj: »Cirkwe tu nebylo wjce — my gsme gi obnovili — znoma založili.« Ale cirkew přestati nemůže, ginať by Kristus lhal. Byla-li cirkew w 16. stoletj docela w niwec uwezena, táži se wás: Zdali mohau lidé cirkew založiti, kteraž gest ústaw wykaupenj nasseho, widitelnými a newiditelnými prostředky a zaslíbenjmi nadána. Nemusel právě proto syn Božj se wtělit? A an by djlo geho w niwec uwezeno bylo, lidé by to samé založiti mohli? Tak to mohli bez Krista dřjwe giž učiniti! »My gsme,« odpowj-
dajj protestanti, »s duchem Kristowým cirkew

obnowili.« A čím to dokážete, že váš a reformátory vaše duch Kristův řídil? Ani zá-
rakem, ani swatým životem, ani zbožnými pro-
středky, ani bratrskou jednotou, ani požehna-
nými následky toho nedokážete, že duch Kristův
při vašem počínání dost málo nápomocen byl.
»My jsme,« namítají nyní, »s tím duchem stáli,
jež v písmě swatém jest.« A proč jste se
mezi sebou ještě neporoznali? Zdali slíbil
Kristus ducha svého písmu? Nikoli, alebrž učes-
dníkům svým a náležitým gegich náměstkům;
církev zajiště byla dříve, než bylo gedínké slovo
písmo napsáno, a slovo nemůže ducha v sobě
obsahovati, nýbrž duch obsahuje v sobě slovo
i výklad i použití jeho. Gako duse v slovu
neleží, ale slovo v dussi a z duse vychází:
rowněž tak duch nepochází z písmo, nýbrž písmo
z ducha. Všichni bludaři tupili církev, upjrali
dedičné učení, a zaslili v hanbě a v zapome-
nutí. Kdyby katolíci nemilovali rozsed, kdyby
nemilovali i bludaře, mohli by pokojně očeká-
vati, že to i s protestantstvem tak dopadne,
gako to dopadlo s gínými kacíři; vždyť pať
bezpočtufráte již widěla katoličá Církev kacíř-
stva gako noční swětélka vycházeti, kteráž ale
opět zmizela. Gíž v 16tém století poznali
mnozí welcí a malí, učení a neučení bludní
Lutroví a nawrátili se do církve katoličské;
znameníť důkaz toho máme na Janu, wo-
lenci Gaském, nehlawněgším zastupiteli a přej-
zníwcí Lutrovu. Ten na smrtelném lůžku svým

bludy Lutromy poznaw, zawrhl ge a žele odpadnutj swého, š srdečnau wraucnostj učinil wyznánj katolické wjry. Toto swé wyznánj přiwtělil š poslednj swé wůli, syn pak a nástupce geho Jan Fridrich to wšse Maximiliánu, wéwodowi Baworskému, w listu oznámil, kterýžto list psán: »we Wittenberku 2. srpna l. P. 1532« mezi giným toto obsahuje: »Milený pán a otec náš památky požehnané w důrawosti swé od Duchu Swatého ošwycen a důtkliwě byl nabádán, aby se š staré wjře Kristowě obrátil a š cirkwj katolickéau, š matkau opět šgednotil. Podlé způsobu katolického také wšsedny swátosti, tělo Páně, swatau zpowěd a poslednj pomazánj š ohniwau láskau a hlubokau pokorau přigal a to nařizenj wydal, aby wšseden nowý pořádek cirkewnj w geho zemi zrušen a Lutr a ginj kazatelowé a staupenci geho trpeni nebyli.« On sám, syn geho, že panowánj po otci nastaupiti nemá, dokudby wůli neboštitkowu dokonale newyplnil a protež že oprawdowě odhodlán gest, wšsedny swodné sekty a bludy (do nichž on a otec geho š poddanými úskočně zapleteni byli a pohorssenj dali) š kořene wyhladiti, katolické cirkwi zkrausseně se podrobíti, a š pomocj Božj w knížetstwj swém wjru prawau, křesťanskau, Kristowu zachowati. Baworský wéwoda aby mu w tom radau a skutkem přispěl a t. d. A tať šjla protestantů na smrtelném lůžku se obrátila; kde gest ale geden katolijš, kterýby umjrage protestantem se štal?

Že mnozí k pravému poznání reformaci nepřistáli, snadno si vyložití můžeme, an Lutr a jeho spomocníci si z počátku po katolicku vedli, udávajíce, že se ve věcech hlavních od prvotní mýri neuchylují, že toliko nepořádky odstraňují, ano oni že vlastně tu pravou katolickou církev dělají. Mimo to církev starou všemožně ležčili, učenj a obyčeje její zohavovali a lid nestydatě přelhávali. An spisové Lutrowi pro novotu a lichotný obsah svůj rychle se rozšiřovali, nechťeli katoljci na takový způsob svou věc hágití a psali který učenj katoljř, jako Erasmuš, pro mýru a církev proti reformátorům: potlačovali se spisové jeho. A konečně nebyla celá reformaci jiného nic, nežli všeobecné pobauření mysli, kteréž mnohotvárné zbauření za sebou táhne. Pobauření ale gest kaukol, genž spjše wszegde, nežli užitečná bylina poslušnosti a pokoe. D pobauření šlo také vlastně reformátorům, gať to Adolf Menzel, protestantský děgopisec, osvědčuje řka: »Všedny náboženský rozprávky, ve kterýchž katoljci o mýr gednali, nedosáhly cíle; poněwadž Lutr protestantům, bohoslowcům a knížatům namluvil, že se katoljci přetvařují, o mýr gednati chtějí. An se později úplně přesvědčili, že katoljci opravdově chtějí mýr, welice ge to mrzelo. Knížata protestantská se protivila každému spogenj, domnívajíce se, žeby tím že stavu pomděčného, v kterémž právě byli, do stavu newhodného padli. »W tom

smyslu nakládala ta knížata i s poddanými svými. Dle pravidla: »pán země také ge pán vojny,« volně vládl i s gegich svědomím. Tak byl hrubý Oldřich, vévoda Wirtemberský, za své plenění a vraždění od císaře Karla do flatby dán, ale s pomocí Filipa Hešského dobnl opět země své, načež uvedl w nj protestantstau vojru císaři na příkoř. W 60. letech změnila se vojra w Šalci pětfráte, an Šalcá knížata brzo Luteráni a brzo Helweti byli. Mimo to se zdržoval císař Karel V. od r. 1522 až do r. 1529 we Španělsch, a této geho nepřítomnosti použili všichni novotníci k obmyslům svým.

A toť gsau zgemné příčiny rozšíření reformací; i kdo se geště nad tím pozastavj, že se tak rychle rozšířila? Kdo gi ale může za djlo Boží považowati, přesvědčiw se, proč se tak rychle rozšířila?

§. 6.

Reformací we Švýcařsch. Zwingli a geho učení. Kalwijn se svým učením.

I. Reformací we Švýcařsch zavedl Zwingli Oldřich, syn rolníkůw z Wildhausu u Toggenburku, narozen 1. ledna l. P. 1484. Študowal napotom w Bernu, we Wjdní a w Basilei. Byl sice důvtipnostíj, wýmluwnostíj a uměním nadán, ale chytěge wšse rozumem pochopiti, zamrhowal, což nad geho rozum bylo. W 22. roku svém obdržel faru Glárskau a na to faru w Einsiedlu, kdež proti příslušnému putování a

proti počtě Mariánské ostře kázal, aniž mu to zapovězeno bylo. Poněwadž ale rozpustile žil, byl z Einsiedlu wzat a do Curichu za kazatele přefazen (1517). Ani cirkew, ani pa-
pežstwí dokonale neznage, a sám špatnými mra-
wy swými pohorssenj dáváge, hlásal tu hned
o reformaci cirkwe a mravů. A toť wždy
nacházíme, že lidé, genž do sobe přemnoho
nepravostj magj, newidauce břewna w-
ofu vlastnjm, mrwu z oka bratrowa wyndati chtěj.
Sebe samých nenaprawugj, usilugj ale o na-
prawenj giných.

Gako w Saské, tak i Šwýcarské (Hel-
wetské) reformaci podpálila palivo zewnitřnj
případnost. Bernard Samson, Frantisskán z
Mediolánu, hlásal w Šwensarjch odpustky, ne-
opatrně si počjnage. Ale Kostnický biskup zapo-
wědel hlasatelum odpustků i hned kazatelnici,
s čimž se Zwingli dozagista spokogiti mohl.
Awšak on nepřestal proti odpustkům bauriti,
toliko na pjímo se odwoláwage a wážnost cir-
kwe zawrhuge. Papež Leo X. pohnal ho k
odpowjdánj, mjrnhý Hadrián VI. napomjnal
ho otcowsky, než pyssný a smilný Zwingli
obmenšlel od cirkwe se odtrhnauti. R. P. 1522
žádal na biskupu Kostnickém powolenj k ženěnj,
udáwage zrowna, že až dosud wedl nepočestný,
hanebný žiwot se ženami, a tjm že dal weliké
pohorssenj. Napotom si wzal gakausi wdowu,
Annu Reinhardowau, s kterauž giž mnohá léta
smilnil, za manželsku. Od zednjků a tesarů a od

několika daremných rádňích pánů gsa prowážen táhl Zwingli z chrámu do chrámu: a tu oltáře, sochy, obrazy, warhany potřískaw, na místo toho wssého postavil wssude sprostý stůl, na němž koš s chlebem a několik koslíků s wjnem stálo. Tož mělo čisté Ewangeliium předstawowati. Zpew docela odstranil a kapitoly, kteréž před kázaním z biblí čtány býwaly, dal w hebrejském, řeckém a latinském gazyku čtati. Nepochybně měla w porozumění hebrejské, řecké a latinské biblí nowá ta oswěta záležiti!

Spomocník Zwinglůw Dikolampadius wzal si též mladau wdowu, kteráž se napotom za Kapitulu a posléz za Bucera prowadala, manželkau tří reformátníků po sobě bywši! Proto říkával: »Rozdmogenj cirkewnj negsau prý truchlohrnj, ale weselohrny, an se každé swatbau končj.« Ginj spomocnjci Zwinglowi mjsta tu nezaslubugi, gako Leo Juda a Hebr, kterýž za nestaudné cizoložněnj své w Kostnici stat byl.

W Basilei odporowal magistrát zprwu nowotinám, odkazuje na cirkewnj sněm, na němž že porownány budau. Ale nowotnjci se zrotiwse, aby katolíky wyplenili a wyhubili, zmocnili se zbrognici a osadili nenhlam-něgšj mjsta. Wedrawse se do chrámu zbořili wse a žijceniny zapálili na 12ti hromadách. A to se nazývá naprawenj cirkwe a wjry! Nyť tento se rozmáhal po kantonách Šafhausen, Apenzel, Bern, Glarus, Soloturn a Freiburg, ale stačj, nábožněgšj, mrawněgšj, pocti-

městj kantonové, Lucern totiž, Šwyc, Uri, Unterwalden, Zug setrvali w katolické wjře, a brzo se k nim Freiburg a Soloturn přidali. Novoměřicj, reformowanj kantonové znepekogowali kantony katolické, až tito r. 1529 s Ferdinandem Rakauským a bratrem cjsařowým se spogiwšse zle zlym, pohřjchu, odpláceli. A tdyž pokog opět uведен byl, zapoměli se reformátoři Curichstj we své ukrutnosti tak, že katolickým bratřjm svým průchodn osadili a ti hladu wystaweni gsauce, zbraně se poznomu chopiti museli. Zwingli nabádal genom k wálkám a k wyhubenj katoljků, rychle a stkwostné wjtězstwj předpowj: dage a sám ozbrogen do boje táhl. Zde ho ale proroctwj sklamalo. Curichstj byli dne 11. října r. 1531 w bitwě u Kappel poraženi a sám Zwingli zabit. A giž tenkrát se Luteráni w Sasjch a reformowanj we Šwýcarjch, ač pobratřeni we wjře, tak nenáwiděli, že se Luteráni ze smrti Zwinglowi welice radowali, řkauce: »Dábel že ho wzal.« Po 6ti neděljch umřel geho přítel Dikolampadius, o němž prawil Lutr, že ho dábel uffrtil.

Zwingli zawrhl tak gačo Lutr učenj dědičné*) a wážnost cirkwe we věcech wjry, wydáwage písmo za gediné prawidlo wjry. Lutr přenesl cirkewnj spráwu na knjžata, Zwingli na lid, poněwadž we Šwýcarjch knjžat nenj: sbor sausedů, newzdělaných to lidj a řemeslnjků,

*) Tradici, čili nustrné odemzdánj učenj wjry od apoštolů na měřicj lid.

wedl nehwyššj cirkewnj spráwu, a rozhodoval w náboženských rozprávkách, kdoby měl prawdu, nowá naučenj wjry potwrdili a stará wzdmíhli. Múželi pak co zpozdelegššjho býti? A Zwingli gako Karlstad we Wittenberku chtěw nehwyššj sprostnost w službách Božjch zawěsti, wylaučil obrazj, sochy, oltáře a warhany z chrámů. W něčem se tedy s Luterány snášel, ale nesnášel se s nimi w mnohém učenj giném. Tať učil Zwingli o prwotnjm hřjchu, že by wlastně žádný hřjch nebyl, toliko přirozená slabost k Dobrému, kterauž ani křest, ani wjra neshladj, alebrž krew Spasitelowa. Swátost křtu a swátost oltářnj, — a gen tyto dvě přigal — a wnhlášil ge za pauhá znamenj, s njmž wzpomjnká toliko spogena gest, ale žádný giný wýznam, aniž gaká duchownj mocnost. Boha držel za půwodce hřjchu, přigaw to pohanské učenj, žeby byl Bůh dusse swěta, a dusse nasse že se po smrti z gednoho těla do druhého stěhugé. Luteráni a Zwingliáni přeli se náramně o wečeři Páně. Luteráni hážili podstatnj přítomnost Kristowu, proměnu způsob upjragjce, Zwingliáni w dlébě a we wjně nic giného newiděli, nežli wzpomjnkú na Krista. Rozepři wedli tať prudce, že se wespolek gessťe wjc nenáwiděli a haněli, nežli katolijky samé, a stali se těmto pořekadlem. To nowé frázlowstwj bylo hned z počátku nesworné. Lutr se wngádržil beže wšseho obalu: »Bud že on sám, nebo Zwingli ďáblem posedlý gest, gináf že to

ani býti nemůže.« Krásná to útěcha a milé povzbuzení pro Luterány a Zwingliány, neboli Helvety! Ale ta neyhlavnějšj příčina swárů gegich byla marnost. Zwingli twrdil, že dřive nežli Lutr na swá učenj přissel, a Lutr mu odsekl: »Gá tě zawrhugi, poněwadž čest mau zatemniti chceš.« Pýcha gest ten ďábel, genž z bjdné reformacj wssude profukuge. U Zwingliho nenalezáme žádnau hlubokost, pewnost a nábožnost; wěřil, co se mu libilo a co se mu hodilo; zawrhl wssať, čehož pochopiti nemohl. Než práwě neywětšj statky nasse gsau zgewené, newysřkaumatelné, rozum náš přesahugicj, aby wjra tu začla, kdez rozum na hranicjch gest. A proto se Zwinglowo učenj niřde dlaugo a přjsně nezachowávalo, alebrž staupenci geho přidali se buď k sektám gednotliwým a nebo se ztratili mezi Kalwjnisty a Luterány; tak k. p. we Wirtenberku spogili se docela s Luterány. A tuť Lutra a Zwingliho předstawisse sobě, na rozpacjch gsme, čemu bychom se divili wjce, ždali tomu, že Luteráni u wjře we swátost oltárnj tak wlažné křesřaun, gacj gsau Zwingliáni, přigjmajj: neboli že Zwingliáni od swého zakladatele zlehčené a žtupené učenj o Swátosti oltárnj, s Luterány wzgnawagj a slawj. Ale to gegich spogenj dá se neyľepe wyložiti oba: polnau lhostegnostj gegich we wjře a takowěho spogenj pouřazuje na wnitřnj rozpustřenj, kdez neyrožličněgšj sřřáwny do sebe wtěragj.

II. Kalwjn. Druhý Swýcarsřký čili Helwet:

itý reformátor, Zwingliho povernejší a určitější byl Jan Kalwijn, kterýmž se dne 10. června 1509 v Nojonu u Paříže ve Fraucauzích narodil. Otec jeho, tagemník biskupa Nojonského a syndkus Nojonské kapitoly, přisně ho vychovával a opat kláštera tamního z příznivosti ho cwičil. V 12. roku svém dostal vrébendu, totiž příjmu z úřadu, gez gíný zastával; takéž v 18. roku svém příjmu farní. Étuduge v Paříži wyznamenal se síce pilností a uměním, ale také hanlivostí a pomlaumáčností. Na to se opět zdržoval v Nojonu, v otčině své, a tu prý mu pro spáchané těžké nepřirozené zločinstwoj wypálená byla známka hanby, ač z rauhého milosrdenstwoj, na zádech toliko. V pamětních knihách Nojonských *) gest tak zaznamenáno. Známkau hanby gsa zhyzděn knězem gíž býti nemohl; i wzali mu dosawádnj geho příjmu a on do gíných měst se odebraw, dal se na práwnj uměnj. A brzo si učenj Lutrowo obljbiv na swých cestách ho hlásal; na to Zwinglimu přednost dač, hlásal v Paříži učenj

*) Stapleton, učený Angličan, gení při úmrtí Kalwijnově 30 let star (1564) a tehdaž v Nojonu, rodilsti geho byl, následně wypravuge: »Až do nyněgšjho času se v městě Nojonu pamětnj knihy ukazuj, v kterýchž se až na tento den čte, kterač Jan Kalwijn hřichem sodomickým překážan byl, zácež z rauhého milosrdenstwoj tehdegšjho biskupa a magistrátu na zádech toliko známka hanby mu wypálena byla, nacež vřchl. Ani ty nevhodněgšj údowé rodiny geho dosawad na žiwě gsaucj, nemohli toho uprositi, aby památka oné ohawnosti, zagistě celau rodinu hyzdjč, z pamětnjch městských kněh wymazána byla.« Boofs Refor. und Revol. 1. Band S. 19.

geho. Ale nelíbilo se tu a hlasatel musel odtud saukromj utéci. W Basilei sepsal uwezení swé k náboženstwj křesťanskému, a přišel do Francauz, připsal ge králi, pro kterauž nestydatost opět musel utéci. Tak též utéci musel z Ferrary, až w Genévě utočiště nalezl. Nezáwno wyhnali odtud reformátajci knjžete biskupa, swěřili celau vládu obecnému lidu, a katoljky buď utlačili, nebo wypudili. Reformátistj kazatelowé, Farel a Biret, přigali s radostí utečence, a ten rychle hodnosti tu nabrw nepředloženě nowotn zawádhel, začez z města byl wylaučen. Ale brzo se strana gehu w Genévě zmohla, i byl slawně nazpět uwezen a pánowitost gehu neznala konce. Z newinná wyraženi zabráňowal přjsně, neboť stále postonáwage a trudné gsa myšli nemohl nic weselého wedlé sebe trpěti. Pilnost a nezjistnost gehu zasluhugi chwálu, an ale tyto wlastnosti lidem ctižádstiwým přirozeny gsa, nemagj před Bohem ceny žádné, an se s gehu službau nesnášegj a z pramene čistého nepocházegj. Alwssak pronásledowal swé odpůrce a ginowěrce s nelidskau ukrutností. Tak nepopustil dříwe, až Gruet, Genéwský měšťtan, štat byl, poněwadž proti němu popauzel, a urážliwé listy psal. Onen měšťtan se ale tak chowal ke Kalwijnowi teprwa tenkrát, když mu Kalwijn z kazatelnj weřegně psů wynadal, neboť Kalwijn znal se w řeči hrubé, hanliwé tak dobře, gako Lutr. Nejwětšj neprawosti se Kalwijn na Michaelu Servetowi dopustil, an

geg Istiwě zagmauti a ufrutně odprawiti dal. Tento Servet, Španiel, sepsal knihu, a bez udání jména svého dal ji vytisknauti, sw. Trogici w nj upjrage, w čem se, pohřichu přemnozi z nekatolijků nynějšich s njm srownáwagj. Kalwijn se dowěděl, žeby byl Servet skladatel knihy té, ač přátelsky sobě dopisowali, odeslal geho listy do Francauz, kdež se zdržowal, a wyzradil geg.

Servet byl uwězněn, utekl ale, a chtěw se do Blach dostati, nastaupil cestu přes Geněwu. Kalwijn byw od geho přichodu sprawen, i hned ho dal zatknauti a wystaupil proti příteli swému gakožto žalobník. Do strassliwého geg wsadil žaláře, w němž neřád a hmyz na něm žrali; i prosil Servet o wyčištění a o kofšili čistau, ale neobdržel toho: bez útěchy a bez pomoci byl ubohý tento bludař zanechán a posléz k smrti odsauzen. Tu upěnlivě prosil, aby ho odprawili mečem, ale nikoli — ku dřerwu zelenému ho přiwázawsse s wlastnj geho knihau geg upálili; ustawičně jméno Kristowo wzýwage a přes půl hodiny mukám dlauhým gsa wysta- wen, skonol. Žádný se nad njm slitowati nesměl an Kalwijn byl člověk nelitostiwý. Dne 27. kwětna r. 1564. zbawil Bůh nešťastné město Geněwu Kalwijna a wsse pošťálo. Těžce ho nebeský soudce zde giž nawštwil. W poslednjch dnech swých byl wředn osypán, w nichž se čerwowe hemžili a pro náramný puch žádný u geho smrtelného lůžka wydržeti nemohl.

Umřel w 55. roku swém, lage a Bohu se rauhage. *)

Kalwijn sice daleko přemysšlowal Lutra wti: pem a učenostj; ale ani lásky ani citu nemage, neohobně krácel tmawau cestau záhuby, a tať si postawil dost špatných pomjnků. A zname: nanj, křowožizniwý wrah tento měl by napraz: witelem katolické wjry a cirkwe býti?!

Nahljdněm do Kalwijnowa učenj. Nej: hlawněgšj geho sadn gsau následugicj: Každý člowěk bývá tjm osprawedlněn, že mu Bůh zásluhy Kristowi připočítá. Kdož gednau ospra: wedlněn gest, zahynauti nemůže. Dětj rodičů osprawedlněných gsau giž osprawedlněny. Křest wyobrazuge pauze wstaupenj do cirkwe Kristownj a nenj ho třeba, an giž rodičowé pokřtění gsau. An Bůh wšsecko stwořil, může dělati s twory swými co chce. Tedn gednu část lidj giž od wěčnosti k spasenj, druhau k zatracenj před: řjdl. Kohož Bůh k spasenj předřjdl, w tom působj wšsecko dobré sám, tať že ten člowěk spasen býti musj; kohož ale k zatracenj před: řjdl, w tom zase působj wšsecko zlé, tať že ten

*) Tak osvědčugi Luteráni: »Bůh saudil Kalwjna giž na tomto swětě; nawšstjwim ho před geho nestatnau smrtj w hněnu swém strašlimau metlau, přjine ho pokutowal. Mocná ruka Boží se tohoto kacíře dotkla, že na swém spa: senj zaufrage, a ďabla wšywage w ustawicném zariřkání, proklnání a rauhání, bezbožnau dussi swau přebjdně wy: pustil. Do geho tělejně nádoby, za žjwa hnigicj, dali se čerpy, tať že pud z něho wycházegicj, žádný wydržeti ne: mohl.« Audens Kalvin. II. 321. conf. Booss Reformation und Revolution. 1. B. S. 18--19.

člověk ztracen býti musí, a pro takového Krista ani neumřel. — Kristus umřel toliko pro vyzvolené. To jest to brožné Kalvinovo učení o předřizení. Dobrý se ho děsí — zlý se jím stává horším; neboť může takto zámýřovati: Gšemli předřizen ku spasení: nijádným hříchem toho nepozbudu; gšemli k ztracení předřizen: nijádným způsobem ho neugdu — a tak na tom docela nic nezáleží, gať žij gsem. Vedle toho učení nemá člověk do sebe ani svobodné vůle, ani mravní ceny; a co učinil dobrého: lidem se zdá býti dobré, u Boha mu to není nic platné. Dle učení toho jest Bůh původcem hříchu, a Kristus není spasitelem. Dědičný hřích upjral a však náchylnost, duš k hřešení za hřích pokládal, i kdyby člověk k hříchu nesvolil. Spravedlivý, pravil, Krista v oltářní svátosti na způsob duchovní pojívá a Kristus naň ze vzdálí účinkuje, gať slunce paprsky svými. Tu vidíme, že Kalvin ani luteránský, ani zwingliánský, ani katolický učiti nechťel. Učení geho o Svátosti oltářní naskrz ge popletené a giná geho obzvláštní učení velmi gsau hnusná. A protož málo kterj staupenci geho se geho učení přisně drží. Z v tom se Kalvin od Lutra a Zwingliho dělí, že správu církevní ani kněžatům ani lidu neodewzdal, alebž zvláště: njmu spolku kazatelů, utvořiv tak radu církevní, gegjžto přednostau sám se učinil. Gať měl Lutr po svém boku mjrného Melanctona, genž v dle geho pokračoval, tak nalezl Kalvin

na mjrném Teodoru Bezovi spomocnjka swého, genž 50 let wěc geho weda strz swé učedlnjky w Angličanech, w Škotsku a w Nizozemsku mnoho staupeneů si zjstal. Z we Falcu, w Anhaltsku, w Bádách, w Hesřich a w giných řjěšřých městách mnozi stranu Lutrowu, čili augšburkské wyznánj opuřtrowse přidali se ke straně Kalwijnowě, čili k wyznánj reformowanému, helwerskému.

§. 7.

Dálřj přjběhy protestanstwa, gať se zewnitř roz= šřřewalo, wnitř se rozpaustělo.

Pozorugme nynj, kterak se protestanstwo po rozličných zemjch rozmáhalo, ale samo sebe hubilo. Snadno ho můžeme tělu připodobniti, kteréž nepřirozeně nabjhagje se šřřřj, ale wnitř se užjrá a pocházi. Tak se protestanstwo zewnitř rozřřřuge, ale swár a sektářstwj wnitř na něm hlodagj.

Za času reformacij žil w Prusjch Albrecht, markrabě Brandenburřh, a ten započal w zemi swé odtrženj od cirkwe a wřřřemožně ge podporowal. Z proč? Gsa welmistrem rytjřů Nřřřmeckých, byl k čistotě a k poslussnosti slibem zawázán. Prusy tentrát patřily djlem k Polsku, a djlem se za léno dáwalj. Sigmund, král Polsky, byl lenný pán Albrechtůw. Albrecht pak nezámislým býti chtěge, zruřřil swau lennj powinnost a swůg slib. Z wypowěděl

králi poslušensťwj, ale byl rád, že s ním učil čtyrleté přjměří. A že na říšském sněmu w Norimberku l. P. 1522 ani císař ani říše obmysly jeho nepodporowali, přestaupil k luteránskému wyznání, a l. P. 1528 pogal za manželku dceru Dánského krále; hanebný pak tento swůg troš hágil hrubým, urážlivým, hanlivým listem. Darmo byl proti tomu papež, darmo uwalil císař na markrabjho klatbu, darmo si stěžowali Němčtj rytjři, žeby wšedna gegich práwa zasslapána byla: nebylo možno proti Albrechtowi přisně zakročiti, obzwláště an Sigmund, král Polský w té věci ničeho negednal. Wšedna mravnj swoboda byla nynj w Prusjch utlačena a kdož se nechtěl podrobiti, musel ze země wygiti. Totě ta wychwálená swoboda Luteránstwa! Belmístrowstwj proměnil Albrecht w dědičné wémodstwj. Do roku pak 1568, w kterémž zemřel, zawedl po celé zemi své Luteránstwo. Totěž nezbednost, od mnichů poběhlých a od wrchnostj nowodtirných podporována, uwešla Luteránstwo we Slezsku. W Polsku žili Husité, z Čech tam přesslj, a gať se samo sebau rozumij, reformacj nakloněni. Král hleděl wšemožně rozmahání gegi zameziti, ale nowotnjci počjnali sobě gessťe wzteklesti, a an králům nášťupce, Sigmund August II. od r. 1548 až do r. 1572 w horlivosti ulewil, nahrnulo se do Polska množstwj sektářů. W zemi této mjwala sľechťa wždy welikau nezámisľost a moc nad lidem poddaným — bylať i swobodowěrečťa,

newěřci tedy a pro učení nové pogatá. Kdo může za to státi, jakých pokroků by protestantstvo v Polsku učinilo, kdyby sektářskými rozepřemi samo sobě nebylo uškodilo? Widaucé pád celé říše na blízku uchopili se pohřchu, prostředku negapného. Sepřeli totiž tak neurčité pravidlo wjry, že ho každý podepsal, moha si při něm mysliti, coby chtěl. Na to uzavřeli ve Waršawě r. 1573 náboženský mjr, aby totiž wšechny strany věčný pokog mezi sebou zachovávaly. A tím byla stáza Polska založena. Dmylné a swobodné pravidlo wjry nemůže žádný pokog způsobiti, a mnohonásobné sekty roztrhají zemi, poněwadž jim gednota schází a wšechny z pýchých podázegj, kteráž gest předchůdce pádu. W Litwě a w Kurlandu přidali se k protestantstvu Walter z Plettenberku a Gotthard Kettler, welmistři rytířů Mečowých a ctížádostiwj buřiči. Zbaurení politické usnadnili církewnjm odtrženjm, ale odtržení církewnj pozděgi právě to wywrátilo, což zprvu podporowalo. Diwadlo takové se již přes 300 let nepřetrženě opětuje.

Že se protestantstvo v Uhřích rozmáhalo, tomu dali příčinu někteří ve Wittenberku studující uhersští ginochové, odrodilé duchowenstvo, Zurecké a občanské wálky, rozepře mezi Rakauskými knížaty a obzwláště hltawá žádost po statcích církewních. Nábožný Mikuláš Dlabi, arcibiskup Ostrchomský, porážel sám statně a šťastně učení bludná a Jesuité mu wěrně pomáhali.

Do Sedmihradska přinesli reformaci obchodníci, v Lipsku se s ní seznámivše a poněvadž i zde šlechta po statcích církevních sáhala, a žádný jí nebránil, rozplemenila se reformaci, ač nesvorností sekt povstalých utrpěla. Švédové byli dlouhý čas od Dánů utlačováni a z otroctví gegich se vytrhnouti chtíce, svedli r. 1530 bitvu, ale prohráli, načež král Dánský mnoho gich v Štokholmu odpraviti dal. Tu utekl Gustav Erichsen z domu Bäsowa, gebož otec též odpraven byl, do Lübecku, kdež wjru nowau seznal. Brátiv se, jako ondy Juda Machabenský, kragany své kolem sebe shromáždil a vyhnal Dány. Aby se Švédsko nešalo wolitelnau říšši a fortuna gemu zůstala: musel starau šlechtu a církev svrhnutí, k čemuž se Lutrowo učení dobře hodilo. Z nařídil tedy, aby se v geho zemi toto učení hlásalo a rozšířowalo, a wssecky trestal, welké i malé, genž se katolictwa ugjmali. Švédové ale gaktě živi s celau náklonností wíseli na papeži. Podskočil tedy Gustaw papeže, wisse mu, w gaké oskličowosti že má Lutrowo učení, a že ge wssemožně utlačuge. Zatím ale katolický pronásledowal, hrdinské geptišky Wadštonské dal ukrutně tryzniti a biskupy lehčil a utrácel. Děti se nemrawnost rozmáhala. Když pak geho syn a nástupce Erich, utlačením Luteránstwa Kalwinstwo zawésti chtěl: byl s trůnu swržen a w žaláři otráwen. Jan III., bratr a nástupce geho, podnikl mnoho s behabognau katolickau

choť swau pro obnowenj cirkwe staré: ale práw
mě proto powstal proti němu Karel, bratr geho,
s mnohými nespokojenci, prohlásil se po smrti
králowě za zemského správce, zbawil Šigmunda,
bratrowce swého, trůnu, zbawil a zmocnil se lstj
a krwoprolitjm r. 1604 koruny sám, gesslo swé
zrádné djlo Luteránstwem uskutečnil. Ustanowil
také, že panownjci a wysoci úřednjci Šwédstj
Luteráni býti magj. Kristián II. král Dánský
a geho nástupce Fridrich I. wévoda Šleswicko-
Holštýnský nerádi nesauce, že w rukau duchow-
wenstwa a sšlechty weliká moc byla, obljbili
sobě Luteránstwo, cirkewnj i swětškau moc wšsedu
do rukau knjžecjch kladaucj. Zamowawše kazatele
luteránské, katoljky pronásledowali, kněžjm gegich
smrtj hrozili a každého, kdož odpadnauti nechtěl,
ze země wnhnali. Dokázali aumysl swůg, an
tehdegšj biskupowé Dánsstj slabj, nemzdělanj,
swětamilownj byli. Že se arcibiskup Trondj-
hemský strann Kristianowny držel, zawedl Lute-
ránstwo w Norwegsku. Šlandčané se dlawho
bránili, posléz ušlábli w horlivosti a z bázně,
že biskup gegich štat byl, také přigali Lute-
ránstwo.

Angličan se zapřij až po dneš při té
wzpomjnce, proč, gať a od toho reformacj w
Angličanech uwedena byla. Šanebnému Win-
dřichu VIII., genž 38 let w Angličanech kra-
lowal, napadlo pagednau, aby od Kateřiny,
choť swé, byl rozweden, s kterau 17 let w
šřastném manželstwj žiw byl, tři syny a dvě

dcery zplodil. Za příčinu udával, žeby byl snatek gegich nepravý, an byli sesswagřeni *), ale příčina opravdová byla, že nechtěl láskou zahořel k Anně Bulnowě, spanilé dwořance **). Nepovolil papež; král pak cizoložil, nápotom se dal s Annou tagně oddati a posléz Kateřinu zapudil s novou chotí svou veřejně vystoupil. Dbože zagiště musel zawrhnutí papež, král pak pohrdla papežem a od Říma se odtrhna s pomocí daremného Tomáše Kranzera, kteréhož na vysoké duchovní hodnosti usadil, prohlásil se za neobmezenou nenynější hlavu církve; církevní statky vobral, ale mnoho katolického podržel. Ty nenysledetnější muže (gako byl biskup Fisser a kancljř Tomáš Morus) odsuzowal na smrt, pakli ho za neobmezenou nenynější hlavu církve uznati nechťeli. Měl pak Gindrich VIII. šest manželek po sobě, a z těchto jen 3 přirozenou smrtí zemřely, dvě odstrčil, dvě odpravil, gak mile ho omrzely, poslednj toliko listi usfla usmrcený swému. A takový

*) Byla sice Kateřina wdowa po Arturowi, bratru Gindrichowu, ale Artur s ní nebyl pro svou neduživost a brzkou smrt ani oddán, gja toliko gegim ženichem, a protož tím méně jí poznal gak svou manželku, — mimo to dal papež i státu jada k snátku Gindrichowu s Kateřinou své powolení.

**) Když se Gindrich s Annou Bulnowou zasnaučiti chtěl, pravila genu matka gegi: Králi! pro Boha váš prosím, ráce pomážit, co děláte, s dcerou mau se zasnaučiti chťete; neboť, nahledneteli do swého swědomí a wzpomeneteli sobě, uznati musíte, že gest Anna tak dobře dcera má, gak wasse.« Rácej Gindrich: Necht gest, či chce; gá jí rogamu za ženu. Později pak tuto nestastnou Annu dal odprawiti. Boos Ref. und Rev. 2 B. S. 89.

byl Gindřich! to gest ten angličtj reformátor, genž 2 králowny, 2 kardinály, 2 arcibiskupy, 18 biskupů, 13 opatů, 500 přemorů a mnichů, 38 doktorů práv a bohoslovj, 12 wévodů a hrabat, 164 šlechticů, 124 mešťtanů a 110 žen odprawiti dal *). Po geho smrti bylo w reformacj pokračowáno. Syn a nástupce geho byl Eduard VI., kterjž r. 1553 zemřel. Z ostatnjch geho dítě byla gen Marie, dcera po geho prwnj manželce, práwná, a ta se snažila katolickau wjru w Angličanech opět obnowiti a ač někdj přjsně zakročila, nezasluhugé přjgmj »krwawá,« kterěž gi protestanti dáwagi, powážjmelj, co katoljci dřjw a napotom wytrpěti museli; mimo to wěděla ze žkussenosti, že wšlechna nesnáž gaf w gegj rodině tak w lidu ž utlačenj cirkwe katolické pocházzj. R. 1558 zemřela a Alžběta, newlastnj sestra gegj, panowala po nj. Za se mohla zagisté gen co protestantka na trůnu udržiti, neboť gi powažowala katolická cirkew gažožto dceru Anny Bulnowy, za dceru nemanželskau a tudj k panowánj za neschopnau. Angličani si to nechali ljbiti, an by se ginał pod wládu Marie Štuartowny, králowny Škotské a tetj Alžbětiny dostali, kdezto swau wlastnj panownici mjtj chtěli. Licoměrná Alžběta počjнала sobě opatrně; ne-

*) Zprwu hágil katolickau wjru proti Lutrowi, gestto napsal pogednánj o sedmeru swátostj, začej ho papež titulem: »hagitel wjry« poctil. Etnj titul podržel, pozděgi ale zakázal pod žtrátou hrdla měřiti to, což w oně swé knize byl napsal. Rottekš allg. Gesch. 7 B. C. 113.

chala se po katolicku forunowati a poněwadž by gi žádný biskup ginál neforunowal, přisahal také, že katolickau wjru w zemi zachowá. Zbawěnj we Skotsku přinutílo tamněgšj králownu Marii k útěku a bywši od své tetyn Alžběty s welkau upřímností a láskou do Angličan zwaná, poutekla se k nj, a ta gi — do wězení wsadila, 19 let w něm gi držela, a posléz stiti kázala, cjtje dobře, žeby Marie wětšj práwo na trůn Anglický měla, nežli ona sama. -- Jakub, král Skotský, syn po státě Marii, následowal Alžbětu. Ten gsa katolíkem w katolicjch tu naděgi wzbudil, že jim alespoň poněkud ulehčeno bude; ale nepřátelé gegich dokázali samými ústky, že proti katolíkům co proti zemským zrádcům zákony zostřeny byly. Bohužel, w zaufalstwj swém zapřisáhlo se 13 katolíků, že krále i parlament (sněmownu) prachem do powětří wnhodj. Bylo to ale wyzraženo, poněwadž geden z těch spiklých swého přítele stráhl, aby do nenblížšjho sněmowání nechodil, an se stane něco strassliwého. Wyšetřowání dokázalo a král sám dosvědčil, že mimo 13 katolíků žádný ani dost málo o tom newěděl. An ale protestanti zapřisáhnuti několik sšlených hlav ustawičně katolíkům wyčtagj, tjm dokazugi, že by rádi millionům přičtli, oč před půltřetjm stoletjm 13 toliko se pokusilo, a že přjliš hladowj býti musěj, poněwadž na sbnilé kosti tak dlawho hlodagj. Mimo to dali protestanti dřjwe špatný příklad, an giž r.

1567 w Antorfu prince z Parmy a w Háfucelau Holandskau radu prachem do powětrj wyhoditi chtěli.

W Angličanech podržela gedna strana biskupyn, gakožto nástupce apóstolůw, odtud cirkew biskupská; giná strana biskupyn zawrhšši, swěřila zpráwu cirkewnj starššim a chtěla čistěšši křesťanstwj zawěšti, odtud presbiteriáni a puritáni, an řečé slowo presbiter: starššj a latinské slowo: purus, čistý znamená. Tito puritáni se w pozděššich časech zdwihli, a zawedli poznenáhla lůzowládu. Katoljci byli obzwláště we Skotsku čim dále tjm wjce swjráni. Syn a nástupce Jakubůw, Karel I. upadl w nenáwist welikau, že se s katolickau princeznau, Francauskau Gindrichownau zasnauhil. A mohl cokoli činiti, nezachowal se diwým presbiteriánům, i když přjsně s katoljky na kládal a kněžj odprawiti nechával, býwal winěn z papežnictwj. K tomu se gessťe gedna sekta wyšštyla, sekta Independentů (nezáwislých), kterjž magjce za to, žeby wšsechni k rodu kněžskému patrili, odstranili wšsecky zwláštňj kazatele. Gať mile se k do domyššlel, žeby duch naň přišel, kázal. Bláznowstwj swá kladli do biblj a mysleli, že z biblj kážau. Walter Skot w románů swém »Třesťenci« wyznačil dobře počjnánj gegich. W čelo gegich se postavil Oliver Kromwel, wogenský důstognj a pokřtytý pobožnůstkář. Král Karel byl zagat, uwězněn, že zrádnj země obwiněn a dne 30. ledna 1649 štat. Syn geho Karel

II., král Škotský, utekl do Francouz a navrátil se teprve po smrti Kromwelově r. 1659, když se Richard, jeho syn dobromolně z vlády poděkoval, a byl r. 1660 za krále Anglického vyhlášen. Než katolíci byli ustavičně utlačováni, ano jako císař Nero zapálený Říma na první křesťany švedl, tak i velký, r. 1666 v Londýnu vzniklý oheň, byl beze vší příčiny katolíkům přičten. Už posud stoji v Londýně pamětní sloup, na němž tato hanebná lež napísána jest*). Pronásledování katolíků trvalo až do konce 18. století, úplně ale nepřestalo dosud. — Ve Škotsku nejdříve učený nově rozšiřoval Patrik Hamilton. Byl sice l. P. 1528 upálen, ale právě to roztrpčilo mysl a duchovenstvo nemohlo semena zlého udušiti. Po Hamiltonu vystoupil Jan Knox, zaslepený a surový šílenec; genž říkával, že raději 10 tisíc nepřátel v dj, než aby mši čisti nechal. Umřel 1572, místo jeho však nastoupil Melvil, též tak divoký šílenec. Ale proto předce nezmizela katolická vjra ve Škotsku. — Irsko, ostrov swatých, žezlem Anglickým již sedmístoletí sevřeno, trpělo nemnohdy s počátkem století 16. Irčani byli od starodávna svým panovníkům oddáni, že každému hostinný a věrný církvi katolické, byťby sebe větší bídau a nauzi zápasiti museli. Statky a úřady církevní gsau v Irsku

*) Pope, Anglický básník, přirovnává tento pamětní sloup vyšokému živému kolohnátu řva: »Tam, kde Londýnský k nebi sahající sloup jako dlouhý kolohnát hlavu svou zdvihá a lže.« Boosova reformací a revolucí II. 433.

Dáni duchownjm biskupnickým, genž pronagawšse ge, přjgem swůg w Angličanech rozmrháwaj. Kněžj katoličtj gsau zůstaveni w té neywěššj nauzi, proto ale w powolánj swém předce neumdléwaj. Aby Jřčann hladem wymořila wláda Angličká, rozděšila gegich zemi mezi Angličann, tisjce gich pobila, wyobcowala, a wydala zahynuti. Cjrkew katolická a nábožné gegich kněžstwo zůstává gim útěhau, kteréž gim naposledy s pomocj Božj oswobozenj a swobodu wymůže.

We Francauzjch bylo učenj Lutrowo proklete a Kalwijn odtamtud wohnán, proto se ale předce za panowánj slabého Gindřicha II. ledažde nowoty ukazowaly, a za dnů neplnoletého Frantisska II. a mladého Karla IX. pozdwišli zde Kalwijnisti, úšflebně Hugenoti*) zwáni, hlav swých. S učinili spiknutj, kteréž bohoslowci gegich, obzwláště Teodor Beza, welmi schwálili, ale kdž se proneslo, swůdcowé ge museli zaplatiti křem. Než princ Kondé w čelo gegich se postavim, učinil spiknutj nové, a Hugenoti se dopausšteli welikých bezprávj proti katoljkům, mnichy a kněži wraždjce, chránny stkwostné páljce a násiljm na swau stranu giné nutjce. A tak se strhly welké občanské wálky, a při swadbě Gindřicha krále Nawarského s Marketau sestrau Karla IX. neočekáwaně a dárno tagené rozhořčenj w swato-Bartolomějské noci, dne 24.

*) Hugenoti slauli Kalwijnisti proto, poněwadž se w noci tagně schwázjwali a o králi Hugowi se powjvalo, že by okolo města Tours duch geho w noci obházel. Rottek's Weltgesch. 7. 197.

srpna 1572 nagednau vypuklo. W seči, kterauž zlomyšlnj církwí připočjsti chtěli, kterauž ale vláda sama naosnowala, padlo 786 protestantů. Protestantští dějepisowé wěc zveličuji, udávajjce, žeby 100,000 protestantů zabito bylo, než o tom mlěj, že w Ortegu zavraždili protestanti 3000 katoljků, a 2—3000 mnichů a giné do studnic že uvrhli, ba i za živa zahrabali. Francauzský dwůr rozhlásil, že se Bartolomějská seč stala proto, poněwadž wypráváno bylo, že se protestanti proti králi spikli; papež Řehoř XIII. tedy s radostí, že král při životu byl zachován, držel Te Deum, což protestanti w ten rozum wykládajj, gako by byl tjm progewil swau radost, že tolik Huženotů zabito bylo. Gindřich IV., král Nawarský, zdědil Francauzský trůn, a aby Francauzy upokojil, stal se katoljkem. Přege Katoljkům i Huženotům wydal l. P. 1598 list Nantes-ský, we kterémž Huženotům swobodné wyznánj wjrn i wstaupenj do sněmowny domolil, aby tu národ zastupowali. Kalwjnisti ale pořád se wztekali a zgewně učili, žeby papež Antikrist byl; i tu gakhjší ztřestilý člověk, Frantissek Ravaljak, wzal krále w podezřenj, žeby s njmi byl srozuměn, zavraždil geg dne 16. Kwětna 1610. R. 1628 byli Huženoti přemoženi; mnozj ge ale chtěli mermomocně pokatoliciti, a proto se gich 6700 wystěhowalo. R. 1685 wyzdwihl Ludwig XIV. Nantes-ský list.

Holand a Belgie byröße tehďáž gednjm

královstvím patřily císaři Karlovi V., kterýž novoty náboženské všemožně zamezoval. Předč se tu usadily, a třesťivá sekta novořtěnců se tu vyskytla. Nástupce Karlův, Filip II. založ živ nová biskupská sídla v Holandu a Belgii, ostřeji zakročil proti bludařům; že se ale mýšad Nizozemských dotekl, spikli se proti němu ne-
spokojenci pod pláštěm vojny, a způsobili skutečné povstání, a tak to dopadlo, že krage severnj odpadly a republiku Holandskou založili, a Kalvinstvo dostalo v nich přewahu, ale celá Belgie zůstala katolická. Příčinu, že reformaci v Holandu uvedena byla, dala ichudlá a způsílá sledhta, vedenjm Wiléma, wévodny Dránského, takowj lidé v bauřich ziskagi a k tomu potřebujj reformaci. Synoda Dortredtská utwor-
dila 1618 wyznání Helwetské v Holandu. Ale Belgowé, v bauřich francauzských Holandu pod vládaui Dránskou přiměleni bywše, nechťeli s Holandem gednjm královstvím býti, poně-
wadž 2 milliony protestantů Holandských welmi škracowalo 4 milliony katolijků Belgických, i we wjře i v práwech. R. 1830 odtrhla se Belgie od Holandu, a stala se královstvím samostatným; a pakli že katolici Holandsstj až podnes utlačowáni býwagi, v katolické Belgii prostomile kwetau i cirkew i stát. *) Toť gest kratičké popsanj zewnitřnjho se rozššřenj protestantstwa. Ale gať to s njm wypadalo wnitř?
D učenj se přeli. Helweti zamrhli zakljinání

*) I v Holandě samém cirkew katolická očihledě roste.

zlého ducha při křtu (Exorcismus), a proto se ho Luteráni pevně drželi. Krel, kancljř Saského volence Kristiána I., žádage si Luterány a Helwety spolu sgednotiti, chtěl Exorcismus wyzdwihnauti; ai, tu se Luteránské Duchowenstwo spiklo a dokázalo, že byl Krel do tmawého hnusného žaláře uwržen, až k smrti tu trýzněn a posléz štat, a to skrz Exorcismus, krerýž nynj. ode wssedch protestantů wúbec wyhossťen, za powěru držán a lidu neznámý gest. — To ssilené učenj o křesťanské swobodě nadělalo množstwj nekázaných lidj; tu chtělo duchowenstwo prostředkem přjsným pomoci, lidé byli na peněžjch pokutowáni — nebyli k wečeři Páně připauštěni, cjrkwnej pohřeb byl jim odepřen, na lessenj byli wystawěni a t. d., ba tak přepiatě si Luteránstj duchownj počjnali, že byli za ty nenwětšj trapiče powažowáni k. p. w Brunšwiku. Tu gakhš Hennink Brabant popudil lidu, že si takowé ukrutenstwj libiti nedal. Proto na člowěka tohoto uwalilo duchowenstwo luteránské flatbu a nahalo, že ho ďábel sám w podobě frkawcowě po ulicjch honil. Z hned ten tak lživě nazwaný oswojcený lid opustil Henninka, a duchownj luteránstj správnmj náhonci se ho zmocniwšse, wsadili geg do wězenj. Tu ho neličskj mučili, nohu mu zlomili a na zlomeninu mu přiložili sšraub, nestydatě ho zohawili, srdce z těla mu wytrhli, přes ústa ho njm tlaukli a tak ho zabili. Hennink Brabant šidnatě trpěl a umirage zwolal: »Totě pro wlast bogo-

mati!« A to byla ta nová svoboda! to nové Evangelium! — O prvotnjm hřjdu měli mnoho rozepřj mezi sebou. Podle Lutra vyhladil prvotnj hřjch w nassj přirozenosti rozum a swobodnau vůli, tedy celau duchownj část člověka. Patrně, že na takový způsob přestává člověk býti člověkem, vykauptenj hodným a schopným. Glaciůs se gestě zřetelněgi, nežli Lutr wygádl, řka: že prvotnj hřjch k podstatě přirozenosti lidské náleží. To lidem oči otevřelo, a ač měl Glaciůs gakožto Luterán pravdu, byl zamržen. Nepravého učenj měli dost, ale zgeroně se s njm nesměli pronést, kdežto předce učenj pravé tjm účinněgšj a lybezněgšj gest, tjm gasněgi se přednášj. — O tom, cobn s biblj činiti měli, také se Luteráni pohádali. Dle Lutra se owšem zákon mravů nehodil pro lidi, rozumu a swobodné vůle zbawené. Práwem tedy chtěli někteřj tomu, aby se o zákonu docela mlčelo a toliko o wjře kázalo. Lutr ale proti swému vlastnjmu učenj rozhodl, řka: »že se má o zákonu mravů kázati, nebo třeba by možná nebylo, zákon plniti, že předce nahánj bázeň a k pokánj že dohánj.« Tak tedy záležj nejwíce na bázni, na strachu. Kristůs i apcštolové geho naproti tomu učj: »Kdo mnoho miluge, tomu bude mnoho odpustěno.« — Že nenáwist a odpor od prawdn swádj, oswědčuje Lutr patrně. Aby gen cirkwi staré odvjal, učil též, že dobřj skutkové nic neprospjwagj. Co má tedy člověk na swětě činiti, neli skutky dobré!

Wzdnyť pať sw. Jakub prawj: Kdo zná dobře činiti a nečinj tať, hřešj. Wida Melandhton, že ono učenj Lutrowo musj za sebau táhnauti lhostegnň, bezbožnň žiwot, obrátit; ale i hned ho winili z papežnictwj, ano řdnž Major mau-
dře prawil, žeby dobřj skutkowé ř spasenj po-
třebnj byli: wystaupiw proti němu Umsdorf,
naopak possetile twrdil, že dobřj skutkowé ř
spasenj škodliwi gsau. An, což tedn glij skut-
kowé ř spasenj napomáhagj?! — Rowau přj-
činu wádn dalo to strassliwé učenj Lutrowo,
že Bůh sám w člověku wisse působj; nebo tjm
se stává člověk toliko nástrogem, Bůh pať
působcem zlého, neboli hřjssnjkem. Z toto učenj
Melandhton zmjrniti chtěge, prawil: že při obrá-
cenj hřjssnjka nendřjwe působj milost Božj, člo-
věk ale že musj spoluaučinkowati, aby milosti
Božj alespon přimolil. A nazwali to Syner-
gismus (spoluaučinkowánj), a Synergisté byli
welmi pronásledowáni, a Wiktorin Strigel 30
let wnseděl w žaláři, že ho hágil. Toť gest ta
protestantská swoboda swědomj! — Ginnň učennň
protestantskň učitel gjistil, žeby Kristus nasse
osprawedlněnj ne podle lidské, ale podle swé
Božské přirozenosti byl působil. Ale proti Dn-
dřegi Dšiandrowi powstaw Stanřarus twrdil,
že by náš Kristus toliko podle swé lidské, ale
ne podle swé Božské přirozenosti byl wykaupil.
Z tu se z toho strhln na universitě Králowecké
gedowaté hádky, a rozmáhaly se po celých Pru-
sijch, až byla strana Dšiandrowa utlačena. —

Melanchton ani nepřipaušštel, žeby tělo Kristowo wssude přitomno bylo; než co sám o Swátosti oltářnj wěřil, to ani Katoljkům, ani Luteránům, ani Helwetům určitě nepřednáššel, ale semotam se wíklage, i s Luteráni i s Helwetyn se rozbratřil. Přiwrženci geho byli za skrýté Helwetyn držáni a dostawšše přewahu, opatrnostj a lšj wěregně lehčili Lutrowo učenj o Swátosti oltářnj. A wssak i Lutr měl mnoho staupenců a ti se zbauriwšše přiwržence Melanchtonowyn umrhli do wězenj, kdez mnohý učenec až do smrti schřadl. — Bartoloměg Nihuš, luteránský bohoslowec, zosklliwio sobě luteránský nesmysl, stal se katoljkem — giný wýtečný luteránský učitel na Helmsstadtšké universitě, Gírj Kalint, negen že učenj Lutrowo o wssudepřitomnosti těla Páně a o společenstwj obogj přirozenosti geho w pochybnost bral, ale doznal také Nihowi, že se nábožným katoljkům naděge spasenj upřiti nemůže. To dalo weliké pohoršsenj, řjkali tomu Synkretismuš t. g. matenj wjrn, a nowé a hrozné hluky w táborách protestantských se zdwijhly.

A Kalwijnů se lépe newedlo; wssude byhly rozbroke a hádky. Arminius, profesoř Leydenský w Holandu zawedl r. 1603 Arminiánn, genž Kalwijnowo učenj o wěčném předřjzenj Božjm co učenj s dobrotau a maudrostj Božj se nessnášsegjci docela zawrhli. Gmenowali se také Remonstranti.

W Angličanech měli přewahu na chwjli Presbyteriáni — na to Independanti a tak

nazváni Levellers. U těch prvnjch mohl kázati, kdo chtěl co chtěl, a ti druzj přivlastňovali wšfecku moc lidu a králem shrdali. Nejhlavnějšj protestantské sekty byly w těch dobách: Nowo-
křtenci (anabaptisti), genž křest djtek, swátosti a obyčejce cirkewnj, zewnitřnj křesťanstwo, wědy a uměnj zawrhovali. — Menoniti z nich wysli, chtice na způsob starých křesťanů žiti, žaloby práwné, přjsahu, wálku, rozlaučenj manželstwa (leč skrz cizoložstwo) zamjtalí a odroslé křtili. — Šwenkfeldiáni, kterjž swůg počátek měli od Elezana Kasspara Šwenkfelda. Ten w učenj o Swátosti oltárnj a o osprawedlněnj s Lutrem se nesrownáwal, a měl za to, že na zewnějšj cirkewnosti nic, ale na wnitřnjm zbožném životu wšfecko záleží, což welký omyl gest; neboť, pakli cirkew nesázj, Bůh životu wnitřnjmu zduhu nedá. — Antitrinitáři, Unitáři, obzwláštně Sociniáni Trogici Božskau, totiž Božstwj Kristowo a Ducha Swatého upjrali, Božstwj otcowo hájce; gméno wedau od Socina a byli předchůdci nassjch s rozumem wějcjch protestantů, genž za pravé magj, co pochopiti mohau, ostatnj wšfe tupj. — We Francouzjch a w Holandu powstaly sekty, kterěž rauhánj neyhroznějšj rozhlašowali, Boha, Krista, wěčnosť, ctnost, manželstwo, nebe, peklo zamjtalj, w těch neyhanebnějšjch nepravostech se wálely a wšseho z biblj dokazowaly; z čehož wyswjtá, že každý w biblj nalezá, což wlastně w něm samém gest. Jiné sekty byly Herrnhuti,

Quakeri, Methodisti a t. d. Ale ani s hádkami ani se sektami se již zabýwati nebudeme, an patrný nesmysl a z toho vypuklý vztek osflizmost působí. Menj divu, že Melancton mezi příčiny, proč rád umírá, i to postavil, že geg smrt od hassťerivých, sobě odporugicjch protestantských bohoslowců wyswobodí.

Takli to mezi učenými nekatolický wyhlíželo, sprostý, nekatolický lid musel arcit na mnoho- násobné sekty rozpadnauti. Počet gegich gest nescíslný, ale to si protestanti za čest kladau, důkaz w tom hledajce, že swobodnj gsau. Toť by se také stát wychlaubati mohl, že rozličné strany odporne w sobě chowage ten nyswobodněgšj gest, kdežto s prawau swobodau wždy gednota gest spogena, a ta přinášj čest.

Zbauřiněsse se proti církwi a wrchnosti duchownj zbauřili se protestanti i proti wládě a wrchnosti swětšké. Lutrowo učenj popudilo gich k tomu. Lidetě lidu, nabádal ho k oswobozenj se. Sauwěký Erasmuš napsal takto: »Widěl gsem lid z kázanj přicházegj s diwočým obličege, s wybrožugjcm pohledem, tak gakoby práwě křwožjznivých řečj byl wyslyšel. A widěl gsem tento Ewangelický lid wždy pohotowě, zbranj se chopiti a tak snadno k porážkám gak k hádkám se strogiti. — Rolnjci se zrotili, a od Lutra proti mnichům a kněžjm sstwáni gsauce, porušili brzo občanský pořádek a upjrali powinné daně. Tomáš Münker, protestantský farář, postavim se w gegich čelo, slibowal gim,

že říšši nowau, říšši rownosti a štegnosti založj. A i hned se rozmáhalo strassliwé pozdwiženj w fraginách porýnských, we Šwábjch, we Francii, w Durinkách, w Sasjch. Buřici se nazýwali »gasným zástupem,« ale ta gediná gasnost, kterauž wúkol sebe rozšširowali, záležela w tom, že klášstern a hradn zapalowali. Pálenj a pleněnj, vražděnj a bořenj a giná nesčjislná ukrutenstwj děla se na bjlem dni. Luteránské kazatele u sebe magjce, odwoláwali se na učenj Lutrowo, zrowna požadugjce, aby gegich počjnánj hágil, an se sám proti wšsemu pořádku pozdwihl. Lutr do welikých rozpačů gsa wehnán, swedl zbauřenj na twrdost katolických knjžat a biskupů: buřiců ale nepokáral, gsa sobě powědom, že gest sám gegich počjnánjm winen, wljdně toliko ge napomjnal, š přepjatau zdworilostj w listu swém »swými milými pánm a bratřjmi« ge nazýwage. Tjm lil gen olege do ohně, a rolnjci žůřili gestě hůř. Tu tedn wyzwal Lutr knjžata, aby rolnjky pobili gačo wzteklé psy, a Melanchton saudil, žeby se tomu diwému, neswatému Německému lidu gestě méně swobodn dopřjti mělo, než má. Rolnjci ale ž úřt Lutrowých dokázali, že gim za prawdu dáwá. Erasmuš pak, muž maudrý a učený, předhodil Lutrowi š celým právem: »Teď žnienie, co gš nasel. Ty se arcit wnmlawáš řka, takowá že gest powaha slowa Božjho; gá wšak ti odpowjdam, mnoho že na tom záležj, kterak se slowo Božj přednášj. Ty se šice k buřicům

hlásiti nechceš, oni ale se hlásí k tobě, a dobře víme, že mnozí s Evangelium se vychlaubajíce, návodníci tohoto ohavného zbaření jsou.« Dne 15. Května 1525 bylo četné vojsko sedlské vyhlazeno, *) a Müncer byl zabit, mučen a odpraven. Před svou smrtí uznal svou blud, přiznal se ho odřekl, a stal se katolíkem.

Přesto nekatolíci žebři, žeby byla reformatce pokornější, krásnější a výbornější vypadla, kdyby jim nebyli katolíci všude překládali. Ale právě to samé slovo označuje, protestantství chová v sobě odpor, neboli zpyt a celé dílo protestantů trvá jenom proto až do našich dnů, že na světě jsou ještě katolíci, proti nimž se zrozuje, chtějí je potlačit. Kdyby protestanti docela samotní a sami sobě zůstávali, byby, vystoupil by křesťanství v jejich učení a sektách se nasledující odpor tak na světlo, že by sami proti sobě bojující zřejmě se zničili. Důrazně důkaz nám dali hned z počátku v městě Münsteru, kde se třeslivá sekta novokřtěnců (anabaptistů) držovala. Z stalo se, že protestanti vsedli moc duchovní v Saiských knížatům, v Genévě některým zpytným zvoleným, v Münsteru ale, v městě Westfálském lidu obecnému dali. V Münsteru vystoupil r. 1532 velký šílený Bernard Rottman, kaplan svato-Morického, delage čest, jménu svému, znamenat tolik co rytíř. Na ulicích hlásal učení Lutrovo popudil lidu k obrazoborství. Úřad byl

*) Píše se, že na 100,000.

s protestantským knížetem, Filipem Hesťkým, srozuměn. Jan Bokhold, kregč z Luďduna a Mathiesen, pekař Harlemšť, pomáhali Kottmanowi. A lidu obecnému wšsednu moc dawsse, gmenowali to prawau ewangelickau swobodau. Bokhold jako prorok si počjnage, wyhlásil se posléz za krále Jana z Luďduna, — gatýš Knipperdolink, ukrutnjš, stál gemu co kat po boku a 12tero mužů činili tagnau radu geho; ačkoli že žádné rady nepotřebowal, an dle udání geho duch mu wšsedko wnufl, a lid buď z powěrn, nebo ze strachu, ničemu se neprotiwil — každé podhybowání, každé odporování bylo potowáno smrti. Museli wšsednn knihy spáliti, a zlato a stříbro gemu odvésti. Münstr slaul Hora Sion. Každým dnem se množily obawnosti a hanebnosti. Král Jan z Luďduna si wzał tolik žen, co se mu libilo, a smilstwo a nemravnost patřily k způsobilosti, ba i k wjře. Z dal se slyšeti, že wyťáhne, aby wšsedna králowstwj swěta pokáral, na to že trůn Dawidůw založí, a panowati bude, až Kristus k saudu přigde. Wypowězený biskup Münsterský dal si na obhágenj nešťastného města wšsemožně záležeti, a posléz se mu podařilo, že ho dne 25. čerwna 1535 s knížaty spogenými dobyl, a té nesmírné mrzkosti a bjde konec učinil. Král Jan z Luďduna, geho kancijř a kat byli odpraweni a těla gegich w klecich železných wywěšsena. — A tak to dopadá wšsude, kdež se pořádě cirkewnj russj. S wěregnau počtau

Boží padá také náboženství, mravnost a uctí-
 most k vrchnosti. A čemu také vrchnost, mrav-
 nost, náboženství: postačuge-li wjra k spasení?
 — Magjli mnozí za to, že svět wšše již
 pokročil, a žeby to nyní k takowým ohawno-
 stem přigiti nemohlo: nechť powážj, že ta ney-
 wětšj surowost, newědomost a bezbožnost není
 tak nebezpečná: gafo hrdá, soběcká newěra a
 pokrytšké daufání we swau sprawedlnost; gináf
 by Kristus řici nemohl, žeby ti neyhanebněgšj,
 neyzawrženěgšj lidé swšše spasení býti mohli,
 nežli farizeowé, a zákonnjci. Každodennj žkusse-
 nost a pozorowání na smrtelném lůžku toho
 dokazuuj a wnstawuj nám wjry práždnu
 oswětu dnů nassich w hrůzuplné nahotě.

Leptšj a maudřegšj protestanti bjdu protes-
 tantstwa a strassliwé z nj newyhnutelně ply-
 naucj následky oplakáwagj a wyhledáwagj roz-
 ličné prostředky k spomožení; ale ničehož ne-
 mohau dokázati. Gest genom gedna prawda
 ode wššj bjdy zbawugjci. A prawda ta gest
 Bůh a prawda ta s Kristem Pánem na svět
 přišla, a skrz apostolskaw, od něg založenau,
 gjm řizenau a s njm spogenau cirkew wššem se
 oznamuge.

Řjmská, katolická cirkew se zewnitrě doko-
 nale gestě nerozwinula, a cile swěho nedošla;
 wšsady, kam pohledneme, gest sfklčena a sewřena,
 a wšak wědauc, co chce, zmužile na bezpečné
 dráze k předu postupuge a zkaussj, že Kristus
 w nj a s nj gest. A kdyby wšše na gegj

žkáže pracowało, nepohne se, pewně gsauc zasložena. Protestantškau cirkew by mohl kdo chtěl podpjrati: předceť padne, poněwadž wnitř se rozpauští a při tom se domníwá, že gj to neschodj, ba že právě proto spanilegi wzegde; což vlastně buď possetilau, nebo zausanilíwau myšlénkau gest.

Něž dosti gjž o nemilých věcech těchto; raděgi gcsťtē w krátkosti zewnitřnj děge protestantstwa od Lutrowy smrti až do náboženského Augšburškého mjru, od r. 1546 až do r. 1555 popjssme. Gjž l. P. 1530 učinila protestantská knjžata proti cjsaři spoleť, gednotu Ewangelickau, we Šmalkaldu: načež katolická knjžata uzavřela l. P. 1536 k obraně swé ližu swatau. Darmo ge zwali k koncilium, kterěz zprwu sami snažně žádali, cjsař musel, gakožto nepřeměššij hlawa řísse, proti swým odbogným knjžatům branně wystaupiti, obzwláštně an s nepřeměššijm geho nepřjtelem a nepřjtelem Německa s Francauzy proti němu rokowali. Pogednau stáhli protestanei 85,000 wogška, a wypowěděli cjsaři poslušenshwj a bog. Karel tu dobu nemohl proti nim ani desatý djl wogška pastawiti, ale na dobrau wěc swau se zpoléhage, zmužile táhl proti buřičům. Bázliwost a neswornost panowala mezi nimi, a ten prwnj z protestantských knjžat, genž se doměděl, že zemi geho esazugj, utekl a ostatnj za njm. To byla gegich wndwálená náboženská horliwost r. 1546! Karel gednoho po druhém patřjcně po-

řáral, ale w náboženských věcech nic nezměnil. Když mu ukazovali ve Wittenberku w kostele zámeckém Lutrův hrob, prohlásil se křesťanem, žeby mrtvola kačjřova vyhrabána a spálena býti měla; odpověděl na to šlechtický císař, řka: »Nechte ho w pokoji, již nassel svého saudece; gá pať proti mrtvým nebogugi, alebrž proti živým.« Uč těžce byl uražen a dokonale swjtzil, předece nakládal s protestanty mjrně, do brotau ge chťe zjškati. L. P. 1548 držel w Augšburku sněm a tamněgšj popleněný hlawnj chrám nawrátíl k službám Božim katolickým. Dal tu též formulí gednoty sepsati, kterážto prozajtj až do rozhodnutí konciliu zachována býti měla; slaula také: interim, t. g. prozajtj. Katolický a protestantský bohomluwec na nj společně pracowali, přede všemi stawn hlasitě byla přečtina a ode všech přigata, toliko Jan Fridrich, wolenec Caský, wzdorowal. Čemu napotom Tridentský sněm w prwnjch 7. seděnjch učil, to vše bylo w nj dle smyslu obsaženo. Nad tjm se ale mnozi katoljci uráželi, že se, ač se to z nauze gen stalo, protestantům přigimánj pod obogj a protestantskému duchowenstwu manželstwj dowolilo. Mjrněgšj protestanti, Melanchtonowi staupenci; byli s nj spokogeni, ale přjsnj Luteráni gi zawrhli, řkauce: »Newěř interim, šselma gest za tjm.« Všechny snahy dobrého Karla, održence do gedné cirkwe uvesti, rozbily se na gegich urputné myšli; a protož mrzut gsa z mnohých nepowedených

věci zůstavil bratru svému Ferdinandu, náboženský mjr ugednati. Tento povolal pětkrát říšské stavy k sněmu do Augšburka. Posléz se narownánj stalo a na to byl učiněn, r. 1555 náboženský mjr, Augšburkský řečený, gehož nejhlavnějšj články byly tyto:

1. Žádná strana nemá sfrze wjru urážeti druhau, ale má přátelské porownánj očekawati.

2. Žádné říšské stawowstwj nemá druhé nebo poddané geho k náboženské proměně swa: děti, tjm méně nutiti.

3. W státech augšburkské konfešsji neplatí až do přátelského porownánj we věcech wjry ani papežská ani biskupská moc.

4. Protestanti si mohau ty cirkewnj statky, kterýchž se až do r. 1555 zmocnili, nechati, ale žádné jiné katolíkům bráti nemagj.

5. Každý poddaný může své náboženstwj změnití a na cizj panstwj se přestěhowati, i wjru swau swobodně wyznáwati, aniž má sfrz to na cti a na statcích pokutowán býti.

6. Wšechny ostatnj sekty gsau z tohoto mjr uhlaučeny.

7. Pašliby biskup, nebo kněz k augšburkskému wyznánj přestaupil, má wšech swých duchowních hodností a s nimi spogených přjgmů zbawen býti.

8. Wšichni, knížata i poddanj, genžby proti tomuto mjr ugednali, magj do říšské klatby dáni býti.

Z směle se ptáti můžeme; nemohli-li pro

testanti, poražení giž, s tímto náboženským mýrem úplná spokojení býti? A předce se proti 7. článku pozdvihli, nazývajíce ho církevním pozanedáním, ač tak přirozený a slusný gest, že protestanti též tak jednají, každému z duchovních svých, kterýž se katolíkem stane, hodnost a příjmem jeho odejmou, nad to, dá-li se to dělati, i statky jeho zkrátí a tak nevyčernějši pomluvou čest jeho zlehčují: kdežto katolíci své odpadce v pokoji odgiti nechávají, šetrně s nimi nakládají a gich litují.

§. 8.

Sněm Tridentstý.

Giž gest čas, abychom zřetel svůj na vnějštní záležitosti církve katolické obrátili. Težký úkol musela vykonati. Jednak se zamlčeti nedá, že rozličné nepořádky i povrchní stranu církve i kázeň gegj poskvrnily, kterýchž církev ani nezapjrala, ani nemymlauwala; kteréz ale protivníci gegj s příslušným zveličováním světu denně vyhláškowali. Mimo to ale chtěla také starau wjru swau naproti bludům s wšsemožnou přisností a swětlostí opodstatniti a upewniti, aby dokázala věčné prawdy své. Neměla-li to ale několiť desjtiletí dřívě učiniti? Nikoli; blud se musel úplná provaliti, aby od prawdy dofonale poražen býti mohl. W protestantismu a w jeho rozličných stranách obnovili se a vypukli s plnou silou a w těch nevyznanitějšich

proměnách wšechny bludy a kacířstwj, co gich od počátku křesťanstwa bylo. Bylať to tedy od samého Boha určitá doba, w kteréž cirkew starý swůg náboženský poklad do nových nádob wprawiti měla. Ale nebyloby lépe bývalo, kdyby se koncilium giž r. 1530 bylo shromáždělo? Nikoli; giž ne z té příčiny, poněwadž tenkrát lidé příliš rozhoršeni byli, a protož pokogně ničeho sfaumati a důstogně ničeho rozsaudití nemohli. Že ale cirkew w tehdejšíjm pobauřeném čase s takowau určitostí wystaupila, a we wšeobecném rozgítěnj národů a myslí tak maudře rozhodnula a takowé mistrwské djlo wykonala, gež wšedna stoletj obdiwowati budau: totě ten neypatrnegší důkaz nezrůstelnosti gegj. Poslěz wyhotowenj Tridentského wyznánj padá do těch let, w kterýchž gať swým uměnjm, tak swau nábožnosti neywůtečnegší mužowé k oslawenj cirkwe katolické se sgednotili, činjce k rozšířenj a k zachowánj prawého náboženstwj duchownj wogsko; we službě otřeseného papežstwj wyňakládali wšednu učenost, rozumnost, srdnatost, horliwost a pobožnost swau bez wýmjnků, a w neytěžšíjch osudech dokázali neyhrdinnegší síly a setrwalosti. Byliť to knězi z řádu Jesuitského, o němž pozděgi mluwiti budeme.

Poznáváme giž, gať dalece lidé poznati mohau; z gaťých wnitřnjch a zewnitřnjch příčin w tom čase a w těch okolnostech právě koncilium Tridentské k spáse swěta se sešlo. Lutr

geho spomocnjci s celau swau družinau odmo-
lávali se pořád na wsseobecny sněm cirkewnj,
papež a cjsař gim ho přičkli, při každé smławě,
při každém uzawjranj pokoge gim ho slibowali
a oni sami netrpělivě geg očekávali. Ale když
wsse bylo připraweno a protestanti widěli, že
papež a cjsař konciliu opravdowě chtj: zdaž
se radovali, že se gegich tak často a tak mra-
wně pronešené přánj wuplnj? zdali se snažili
ze swé strann, aby držánj geho přirychlili a
usnadili? Právě naopak si počínali nynj, ney-
wětšj swau spronewěřilost a úskočnost dokazu-
gje, že konciliu tenkrát chtěli, když držáno
býti nemohlo, a když držáno býti mohlo, že ho
nechtěli, ty neysspahněšj přjčiny proti němu
wyhledáwagje. Kdo muže takowé lstiwé ge-
dnánj wnymlawati? Ale slyssme ty přjčiny,
z kterýchž konciliu přjmauti nechtěli.

1. »Konciliu přj, nenj swobodno: po-
něwadž pod správau papežskan stogj, že ge u
magj řjdiť knjžata aneb od nich ustanowenj
lidé. Wssak zdali nezawisj od papeže, gať a
o čem w každém konciliu se gednati má?
zdalibj bez neywněšj hlawnj cirkwe bylo gať
konciliu? To wsse wěděli protestanti ze staro-
dawnjho obyčege, z dějopisu, z nowého zákona,
(G. A. 15) a z rozumu.

2. »Katoljci, přj, opravdowě nechtěgj kons-
ciliu.« Nesprawedliwý wždy rád swádj winu
swau na giného. An gíž ke konciliu wsse při-
praweno bylo, gať to nemyslili katoljci upřjmně?

3. »Protestanti, prý, mají v té mýce Ducha svatého, že koncilium nepotřebují.« Aposťtolé zagisté nemiěně měli Ducha svatého, a přede drželi koncilium.

4. »Koncilium, prý, mělo v Němcích držáno býti.« Měli se tedy papež a císař podle buřičů spravovati, kterjž gednau giž Karla V. málem zagali, a pozdwiženjm lidu otce shromážděné týrali a rozehnali. Dvřsem, bylo do Wlach povoláno, ale v Tyrolu, v zemi německé tedy, bylo drženo. A když byla tak mýmmluva protestantů zničena, zdali se podali? Wymyslili si ginau wýmmluvu.

5. »Nemohau, prý, k tomu sněmu přistoupiti a zavázati se, aby wýroky koncilium za pravé pokládali a neporuffeně zachovávali.« Co tedy! Zagisté nic giného, nežli státi na zdánj swém. Proč se ale odvolávali na koncilium, když nemjnili přestati na wýpowědech geho? S ten neysprossijj člowěf nahljžj, že každá rozepře od saudu neowněssijho posléz rozhodnuta býwá, s gehožto rozsudkem se wssedhný strany musějg spokojiti. Zákon nerozsuzuge sebau sám, nébrž soudce rozsuzuge podle zákona. Rowněž tak nerozsuzuge biblj: nébrž církev, gakožto neowněssij duchownj rozsuzuge podle biblj. Wýmmluva tedy protestantů gest nasřz possetilá.

6. »Proto, prý, že koncilium nepřigdau, poněwadž bude v chrámě držáno.« Wěru starodawný, krásný obyčeg to gest, koncilium v chrámě držeti, a protož ani sluchu swému ne-

wěřjme an co takowého lidé mluwj, genž podle učenj a mrawu swého očistěnou, naprawenau, reformowanau cirkwj se nazýwagj! *) A kde se měl tedy slawiti obecný cirkewnj sněm, když ne w kostele: snad pod šjrhým nebem? A kdyby se byli cirkewnj otcowé chtěli shromážditi pod šjrhým nebem, anebo na giném místě: byli by protestanté opět namýjali, že to není prawý cirkewnj sněm, kterýž se podle starobylého obyčeje w chrámu Božim neshromáždil.

R. 1545 se koncilium začalo, bylo ale častěji přetrženo, obzwláště tau tak nazwanau Šmal, kaldškau wálkau, o něj gsme nedávno mluwili. Poznenáhla ale w celé swé sjle wystaupilo, z četného shromážděnj požůstáwagjc a cirkwi po wšsedny čas obranu, oslawu a hognau náhradu za wšsedny útrapy posťhtugjc, kteréž přetrpěla od zaslepených zrůdců, a trpěti musj až podneš. Geho nehylawněgsj s horliwau modlitbau a swědomistau prácj učiněné usudky gsau následnj:

I. O Wečeři Páně. Žádné Boží přikázanj nezaswěcence a kněžj nezawazuje, aby pod obogj způsobaou přigjmali a bytby také w prwnjch časch wečeře Páně pod obogj způsobaou slawena byla, cirkew proto předce z přjčin prawých má práwo, swátost oltárnj pod gednau způsobaou podáwati, obzwláště an se Kristus pod gednau způsobaou celý podává. Nezletili přigjmati nemusěgi. K tomu bylo přidáno čtvero prawidel proti bludařům, genž o wečeři Páně gináf učj.

*) Šdýř trwal 25 let! —

II. D Mssi Swaté. Učkolí se Kristus Jezjš na křži gednau gen obětowal, předce nám chtěl obět nekřwawau po sobě zanechatí, genž by nám křwawau obět geho připomínala a zásluh geho k wyhlazení hříchů našich potřebných náš účastné činila. Nekřwawau tuto obět s těmito slovy ustanowil: »To činite na mau památku.« W této oběti gsau wsechny starozákonnj, obrazné toliko oběti dokonány. Misse swatá gest opravdowá obět smjření, pakli že gi s prawau kagicností slyšíme. Misse swatá nečiní ugmú oběti křže, ale rozvádí na náš požehnání, tešaucí z oběti křže. Proto se při ní za živé i mrtvé modlíwáme. Čte se sice misse swatá k cti a chwále swatých: obět ale, při ní konána, podává se Bohu toliko, a ne Swatým. Při mssi swaté gest wsecko swaté, a pozdwihuje náš k Bohu. Učkoliby k přání bylo, aby wěřící při každé mši swaté skutečně přijímali, a negen si toho žádali: proto ale předce k zawržení negsau misse swaté, při kterýchž s knězem žádný giný nepřijímá: poněwadž od služebnjka cirkewnjho za wsechny spoluaudy duchownjho těla Kristowa Bohu přinášený býwají. Cirkew má práwo při mssi swaté starodáwnj latinskau řeč podržeti, ale kněží gi mají pilně wykládati. K tomu gest wydáno dewět prawidel proti bludům.

III. D Swátosti swěcení kněžstwa. W nowém zákoně ustanowil Bůh nowau obět, tjm tedy i nové kněžstwo. Swěcení kněžstwa zdělí wedlé swých rozličných stupňů, obzwláštnej

milosti, a protož gest swátost. Wytisťuge na dussi znamenj nezrussitelné: a protož neni kažďý křestan knězem a kněz se nemůžє neknězem státi. Biskupowé gsau představenj kněžů, swětj ge a biřmowanj udělugj. Swěcenj nezáměšj ani od lidj ani od moci swětšlé, alebrž cirkew takowých kněžj, genž pauze od lidj a od moci swětšlé zřizeni gsau, považuge za lupiči. K tomu gest wyďáno osmero prawidel proti bludům.

IV. D Swátosti stawu manželšlého. Staw manželšľý gest dle rozkazu Kristowa nerozlučitelný swazek, kterýmž se dvě swobodné křestanské osoby s sebau oddávagj, a Bůh gim od Spasitele dobyté milosti udělugє, aby šj wěrnými zůstali a sebe posvěcowali. Toť wyznamenává manželstwj nowozákonnj před manželstwjm starozákonnjm welice. K tomu gest wyďáno dwanáctero prawidel proti bludům.

V. D očistci. Z písma a z tradice učj cirkew katoličá, že na wěčnosti kromě nebe a pekla také očistec gest, abychom se w něm dokáli z hříchů swých, kdybychom se z nich na swětě nedokáli. Dusse pak w očistci dosahugj ulehčenj a pomocj modlitbau, almužnau a giřnými dobrými skutky wěřcěch, nehyřce ale mššj swatau, za ně obětowanau.

VI. D uctěnj Swatých, obrazů a ostatků. Swatj s Kristem w nebesich panugj a přednášsegj Bohu potřebn a modlitby nasse. Abychom od Boha sřrže Krista, gediného Spasitele nasseho, potřebných milostj obdrželi, pro

spěge, řknž Swatě wžíwáme. Z ostatky gegich máme w uctiwosti mjtí, poněwadž bnli živými audy Kristowými a chrámem Ducha Swatého, budau též od Boha k životu věčnému wzkrjsseny, gako býwagj od něho zázraky oslaweny. Obrazové Kristowy, Rodičky Boží a Swatých, magj obzwláštne w chrámech chowáni býti; žádný pak se nedomnjwen, žeby w nich Božstwí přebýwalo. Pocta, kteráž se obrazům stává, na ty osoby se má wzťahowati, kteréž předstawugj a to tak, že sřz ně Swatě předstawené ctíme, Kristu Jezjssi ale se klanjme. Biskupové ai o to pečugj, aby lid sřze obrazy na články wjry pamatován byl, na milosti s hůry obdržené se rozpomjnal, že Swatých dobrý příklad si bral, a na tom se ustanowowal, Boha upřjmně milowati a nábožně žiti. Biskupové nechť hledj wssednu powěru a nadužjwánj při ctěnj swatých ostatku a obrazů odstraniti.

VII. O odpustcích. Cjrkew dosáhla od Krista Jezjsse moci, odpustků udělowati, a gíž w těch nepřwkněgšjch časech užjwala té moci. Odpustkové gsau welmi užitečnj křestanskému lidu, a gsau od mnohých cjrkewnjch sněmů powtworzeni.

VIII. Nejhlawněgšj ustanowenj se stalo w seděnj 6. o osprawedlněnj, že totiž záleži negen w odpusttěnj hřjchů, alebrž w poswěcenj a w obnowenj člověka wnitrnjho dobrowolným přigetjím milosti Boží. Po těch a takowých hlawnjch článcích následugj nařjzenj o postu, o ždr-

ženlivosti, o svěcení svátků, o knihách zapovězených, o katechiзму, o breviáři, o mšíšálu, a všechna gsau tak hluboká a důtklivá, že již z nich seznati můžeme, která církev napravovatí chtěla, a samogediná napravovatí uměla, což napravení požadovalo. Až do celého díla sněmu Tridentského bedlivě považuge, nemůže se mu dost vynadiviti. Slavně a výborně vyšlo učení církve katolické z tohoto sněmu, každý pozná vřez a nápis jeho. Nadužívání tu gsau přísně zakázána, bludy zevrubně vyvráceny, a kněžim život svatý určen. Svět a schytralost jeho zápasily proti němu dosti, ale ani tu nejménší částíku z něho sraziti nemohly. Běží to 19tý poslední všeobecný sněm církevní, dne 4. prosince 1563 dokonán, od 255ti biskupů podepsán, a od papeže dne 6. ledna 1564 potvrzen. Před jeho závěrkou pronesl císař Ferdinand to přání, by protestantům k vůli lidu přigimánj před obogj, a kněžim manželstvo dovoleno bylo, domnívage se, že by si již tak získali. Ale ačkoli oboge toliko do kázně církevní sahá, nepovolili otcové, nahlížejíce, že by tím nic neporýdili, an kořen protestantstva v sobectví a nevázanosti věžj. Se srdečnou radostí dokonavše dílo své zbožnj biskupové, uvrhli se na svá kolena v chrámě, a vrauci díky Bohu vzdávajíce, a před obrazem Pána Krista ležíce, Spasitele svého za svědka si brali, že vyhledávali toliko jeho čest. Tázali se ho též s synovskou důvěrou, zdali se mu dílo

gegich ljbj, načez dle powěsti obraz kamenný welebným pokynutím hlavy odrowědel. Nchť se tomu newěřej usměje, prawé a wýznamněgšj to gest, že Hospodin swého djla až dosud slawně potwrditi ráčil. Pewně stogje na swém učení katolická cirkew, přege swým wěřejm swobodné sfaumánj; ale, poněwadž pokora a poslušnost newhlawněgšj gegj základy gsau, a poněwadž sekty a roztržky z nj nepocházēj: tjm wjce gich powzbuzuge, aby se konečně podrobili gegjmu rozsudku. Dwssem že se někdy některj bohoslowci mezi sebau přeli, an katolická cirkew mnohé sady k swobodnému sfaumánj, arcit že pode swým dozorem a wedenjm zůstawuge; tak se ku př. přeli Dominikáni a Frantisskani o neposstwrněné počety panny Marie; cirkew se při tom chowala mjrně, zdrženlivě, a bog přessel bez nezbezpečenstwj. Dominikánský a Frantisskánský řád zůstali milými syny matky swé. — Hlaub sáhla rozepře Zansenistů. Powstala z gakhčsi sad pozůstaweného spisu Zansenowa, biskupa Zornského. Staupenci geho se zabrali w náhledech swých o swobodné wůli a o milosti Boží přjliš daleko, a byli na tom, swobodnau wůli takměř upřjti, gakhoby milost Boží člověka neodolatelně nutila. We Francouzjch se rozššřowal ten blud tiskem, ale cirkew pewně se držjc učení Tridentského, w bulle Unigenitus (tjmto slowem bulla se začjná), porazila ten blud. W Nizozemsku způsobil Zansenůw blud nowé rozdmowenj. Že byla tamnj wláda wjrnj nekatolické, staly se

to usazovánj biskupů nepořádky a přetržení, a do těchto slabě ohledaných míst utekli se Janse-
nisti, a ač počínánj použila vláda, proti Němu
gich podporujíc. Primát papežův se sice i zde
uznává, a každý nově zvolený biskup proka-
žuge papeži svou poctu, a slibuje mu poslu-
šnost; papež ale neuzná biskupa žádného, leč by
se dříve odřekl bludu, a výroky bully Unigeni-
tas přijal. A čas přigde, že protestantův pleš
nad marným vzdorovánj Janenistův pogednau
na rtech umře. A poblauzenj synowu nejněji se
otec, ale otevřené náručj genu rozprostírá, an
se, opustiv blud, k němu wracj.

§. 9.

Čtridcetiletá válka (od 1618 až do 1648.)

Hugenoti Francouzští přišli poznenáhla k
poznánj, že sami proti katoljkům válečně nic
nesmědau, ale spoléhali se na spolek Německých
knížat protestantských, řečený gednota ewangelická.
Geli nevěřitel k bogi holow, ta nemmenšj příčina
pozdvihne válku, a protestantská knížata měla
za to, že by již byl ten nevhodněšj čas, an
tehdešj cjsař Matias byl pán dobrý a mjrů
milowný. Dni wždy showjwal protestantům, a
z wděčnosti se spogili tito potagi s geho ne-
přátely, s Francouz, s Holandem a Sarmog-
skem. Cjsař neměl žádných djetek a bratrj geho
korunu přigmauti nechťeli, a tak tedj určili k
tomu mladého strýčka swého, Ferdinanda, wé-

vodu Štýrského. Ferdinand zprawoval otcovský své poddané, a šťastně i rychle vypudil protestantstvo ze svých zemí. Země Česká ale obdržela od císaře Rudolfa list, řečený magestát a každý Český král musel přísahati, že svobodu v něm učiněnou zachová. Na to přísahali i císař i Ferdinand dědic koruny České. Tu ale začali protestanti bez práva a bez poptání kostelní stavěti, což dle magestátu toliko Českým stavům, nikoli Českým poddaným domoleno bylo. K rozkazu císařovu byli tyto kostely gednal zavřenj, gednal zbořeny a mimo to ti neybauřlivější protestanti uvězněni. Z hned křičeli protestanti, žeby byl císař magestát zrušil, kdežto ho zrušili sami. Hrabě Vindřich Matiaš z Thurnu, kterýž nedávno purkrabstvoj ztratil proti císaři zehral, postavil se v čelo buřičů. Dne 23. Května 1618 vtrhli s ním na hrad Pražský, kdež dva místodržitele císařské, Martinice a Slavatu s gegich sekretářem, Fabriciem s oken gsau svrhli. Padšjm do příkopu osmímecitma loket zhlaubj nestala se žádná pohrozma, an šťastně na hromadu smeti tu ležejcho padli. A tak byl začátek strážlivé 30tileté války položen. Čechové vyhnawše císařské místodržitele zvolili 30 direktorů ku spravování královstvoj, a hrabě Thurn sbíral wogsko. Tak se tedy pozdvihli. Rok na to uničil Matiaš císař, a Ferdinand II. nastoupil po něm. Protestantští stavové Čeští nechťeli ho mjeti králem, a s welským wogskem do Rakaus

přitáhše, oblehli Bideň. Odbognjci Kaukaustj s nimi se spogili, a až do paláce cjsařského wrazili. Tu 500 gezdů Buquaiských na hrad wtrhšich rozpláslilo buřiče. Ma to powolali odbognj Čechowé Fridricha, wolence Šalckého na trůn, poněwadž nekatolické wjrn byl, a spolu náčelnj ewangelické gednoty. Šrdá geho manželka, dcera Jakuba, krále Anglického, chtěj též králownou býti, nabádala ho, by Českau korunu přigal, stawowé Němeitj wšak z toho geg frázeli, wědauce, že ljný, rozmarilý a tupohlavý gest. Dne 16. Řjgna 1619 do Prahy přišed, wjru katolickau i hned wyzdwihl, mnichy a gepřistšy wnhnal, a dal se korunowati. Ale nynj se swatá liğa proti Čechům hnula a dne 8. Listopadu 1620 ztratil Fridrich w bitwě na Bjlé hoře před Prahau korunu Českau; i musel utéci a semotam blaude pomoci hledal. Šrabě Mansfeld, wůdce Český, gestě se chwjli bránil, na wětšim djle hrozná ukrutenstwj páchage, a tjm, pohřichu! rozhovčenj katoljci zlé zlym odpláceli. Zilly, Baworský wůdce, porazil Mansfelda, a giž utečence Fridricha nebránil žádný, než Kristián, wévoda Brunšwický, přjgmjm »wzteklný.« A kdýž i ten poražen byl, darowal Ferdinand Maximiliánu, wévodowi Baworskému, Šalci. Kasauy a cirkew katolická swjtěžily. Ale hned na to w Nizosasich utwořiwše protestanti nowau gednotu powolali Kristiána Dánského na pomoc. Francouzowé a Angličané záwidjce Kasaušum Nizozemj, Benátky a Savogjsko, wy-

staučili proti nim a proti jejich spolecnostem, proti Španělským a Bavorským.

Celá takměř Evropa slála ve zbrani. Wůdcové protestantských plenili, pálili, vraždili, kamž wtrhli. Wůdcové katolických Tilly, Waldstein, Papenheim opět wjtěžili, a proto wydal císar r. 1629 rozkaz, nazwaný edikt restituční, kterýmž ustanoweno bylo, co gest před Bohem a před lidmi spravedliwé, aby protestanti wšedny kostely a statky duchowní nawrátili, kteréž po Aušspurském náboženském míru r. 1555. katolíkům wzali. Na tento rozkaz a na mocného Waldsteina bylo hlasitě a wěregně žehráno, a císar newčasné popustiw šsadil Waldsteina, wůdce chrabrého, z welitelskéj práwě tenkrát, když ho newjce potřebowal. Švédský protestantský král, Gustaw Adolf, nic lepššího činiti newěda, nežli aby svým Švédům reydisště opatřil, na němž by, chud gsa, něco zjískati mohl, žetel smůg na Němce obrátil, genž magjce práce mnoho, každého wedrance na swém širokém hřbetě nositi museli. Gustaw Adolf, weliké obmysly mage, 540.000 otužených mužů do Němec zawedl, a š ewangelickau gednotau se smluwil. Mezi tím dobyl Tilly dne 20. kwětna 1631 na přefot Dėmjna (Magdeburku.) Lež ale gest, co se tu o Tillyowě ukrutnosti powjda. Drancowaní trwalo hodinu toliko, neboť prudký oheň zahnal plenitele na násy, a pakli bogowný lid ohawnostj š dowolil, takowé se w náboženských wálkách po těžkém dobytí, po twrdém od-

poru, a w prwnjm wzteku obnčegně přihazugi. Ale gať mile Tilly, kterýž se dosud w ně města zdržowal, k rozgřčenému wogsku swému přissel, obnowil porádek, a rozdáwal chléb mezi wyhlazdowěné, w hlawnjm chrámu skryté zášupy. Osa wjtězem mohl Nordlinfn wzjti, ale usšetřil gich. Wssedchnu spravedliwé spráwy oswědčugi mysl geho sšlechtnau. *) Někteřj toliko protestantsstj špřisowatelé učinili z něho palice, a gedem lhal za druhým. Na to se Tilly obrátil do Saš, ale byl dne 17. zářj 1631 u Lipska poražen.

Po té porážce zůstalo mu 600 mužů a wjce nebyl wesel. Neprodleně se hnál Gustaw Adolf dále, bral se sřz Bawory a podruhé porazil Tillyho za řekau Lechem. Tu padl slawný brdina faulj z děla raněn, a skonat. Zagistě to byl muž čistých, neauhonných mrawů, přjsný na sebe, a maudrý a udatný w bogi. Nynj se zmocnil Gustaw Adolf celých Bawor, a cestu oterowenau mage, nic neobmýšlel giněho, nežli cjsařem Němectým se státi. Tu wynmohl Ferdinand w newětšj nesnázi swé na uraženém Waldssteinu, že opět nad wogskem welitelstwj přigal. Táhl do Saš, a frál proti němu, a swedli dne 16. listopadu 1632., u Lücenu se setkawšse, frwawau bitwu, w kteréz Gustaw Adolf a cjsařský wůdce Wappenheim zůstali. Šwědowé ale bogisstě obdržewšse hubili, plenili,

*) Pláče nad Magdeburkem, uzřel Tilly chlapečka sejcjho na prsau mrtwé swé matky. Zřdměl ho řka: »To bude moge křišť!« Boosš Ref. und Rem. 3. Band S. 307.

štenj wjry, mrawů a pořádku udělaly z nj pu-
stinu. Na 8 a 10 hodin cesty nebylo k spatření
člowjčka, nebylo widěti giného nic, nežli pole
trnjm a bodláčjm zarostlá, spáleništata, rotn
lupiště, a zde onde po lesích lidi wnhladowěné
a polonahé, genž w daupatech se skrýwali,
kořnjm a bylinkami se žiwili, a bylo wssude
wjc kostliwců semotam ležjících, nežli bytostj ži-
wých. Lidumilé srdce křwácj, tuto strast sobě
připomenauc, a wlastimil zahořj hněwem, wida,
že Němci negen sami sebe hubili, ale i cizince
na sebe přimolali, aby bjdu a hanbu gegich do-
wřsili. A až na tuto chwjli negsau zacelené
rány třidcetileté wálky, a až na tuto chwjli ne-
přissli wřichni Němci k rozumu. Konečně se
o pokog gednalo, ale pohřichu, wngednawánj
trwalo 8 let, a teprw, kdž Německá řjsse takměř
dokřwácela, učiněn byl dne 24. řjgna 1648
w Münstru a w Snabruku pokog, řečenn
Westfalský. Maximilián Baworský podporowal
wřsilené Kaufsy tak mocně, že gemu obzwláštne
Němci za swau nezáwislost a katolická wjra za swé
zachowánj co děkowati magj. A sám Maximilián
roznjceně wyznal, že zachowánj wjry katolické to
neykrásnějšj owoce třidcetileté wálky gest. Ney-
blawnějšj články Westfalského pokoge gsau tyto :

1. Augšpurcký, náboženský mjr stogj we
swé platnosti, ale negen Luteráni, nýbrž i Hel-
wetj magj w něm podjl mjtí, a žádné giné
wyznánj w Němcjch trpeno býti nemá, nežli
Katolické, Luteránské, a Helwetské.

2. Stavové trogjo wyznání tohoto gsau si w práwjch swých docela rowni.

3. Stavové říšstj, od císaře toliko závislj, dosahují tím práwa, gedno z trogjd křesťanských wyznání w zemi své zavěsti, trpěti a nebo wyzdwihnauti.

4. W protestantských zemích nemají biskupové nijádnau právomocnost provozowati. Práwa ale biskupů nad protestantskými poddanými a protestantských knížat nad katolickými poddanými ponechávají se w tom stavu, w jakémž stála l. P. 1624.

5. Každé wyznání má podržeti církewní statky, biskupstwj, opatstwj, kláštery, kostely, školy, odkazy, nadání, jakýchž od 1. ledna 1624 užjwalo, ale ostatní wšechny má wydati.

6. Změnil-li katolický neb protestantský duchowní wjru swau, tím také ztratí úřad a přjgny z něho plynaucj.

7. Rozepře we věcech náboženských mají mjrným porownáním, nikoli wětšínau hlasů rozhodnutj býti — we věcech církewních a státních rozhodne říšský komorní šaud, ze stegného počtu katolických a protestantských sad záležejicj. Komu bylo ublíženo, o toho se zastati powinni gsau druzj. —

A to gsau ty nehlawněgšj článkové posledního mjrú náboženského, dle něhož se knížata a poddanj řjdití mají. Welikau wůbec způsobil radost; než Innocenc X. ho neužnal, což protestanti w ten rozum wykládají, žeby

měl papež we wálce zaljbenj, ano žeby tu strassliwau wálku opět obnowiti chtěl. A tak w hrdlo lhau. Dtec křesťanstwa a knjze pokoge proti mjrú nenamjta ničeho, alebrž proti užjwánj duchownjch statků a práw k obmyslům swětšým od swětšých wrchnostj, což sekularisacj sluge. Duchownj statky a práwa negsau k tomu zagistě založena a ustanowena; a fdyby ofamžita potřeba čemu takowému radila, papež by toho schwáliti nemohl. Němci měli před očima následky swého bláznowstwj: Njm ale práwo wěčné; Westfalský mjr učinila sjla spolčená s nauzi: papež ale chce mjr, kterýž se nebi ljbj; Westfalský mjr zaswětil zbauřenj a rozdwogenj: prawý mjr ale může toliko na wnitřnj gednotě býti založen.

§. 10.

Katolická cirkew we swém wnitřnjm rozwinutj.

Č welkau osfliwostj a žalostj patřila na to katolická cirkew, gať protestanti gadawali, ba wtjrali swá neyswětěgšj práwa, statky, ustanowenj a moc cirkewnj wrchnosti swětšé. Cirkew protestantská přestala sama w sobě uzavřenau gednotau býti, a protož šlesla za ústaw státnj, a hlauběgi padšj, stala se opowrženau služkau a otrokynj zpupného státu. Mnohé katolické knjze hledě še zaljbenjm a še gawisťj na knjžata protestantská, genž duchownj a swětškau práwomocnost w sobě spogowala, chtěl cirkwi katolické

na právnych a na statcích, co mohl, utrhnouti a sobě přivlastniti. Proti takovému daremnému počínání ohradili se otcové Tridentští ustanoveními těmito: Kdož z vlastního gmění přebendu založí a důstatečně nadá: stává se církevním patronem. — Kdož si gakékolí právo a příjmem chrámovný a t. d. přisvojí, budiž kněz a nebo nekněz, císař nebo sprosták, církevní klatbu na se uvalí, až geg papež po úplně uctinění náhradě rozváže; pozbude také patronátních, čili duchovních práv. — Kdož od patrona k církevní službě ponavržen gest: musí se, jako duchovním družím zkauffce podrobiti. — Přesentační právo smí podržeti toliko ten, kdož se vykáhati může, že mu dle zákonných ustanovení náleží, jinak připadá biskupovi, kterýž i od patrona ponavržené kněží, gsau-li neschopní, zavrací může. — O příjmy duchovenstva nemají se patroni dělití, alebrž mají ge celé poživateli zanechati. — Prodá-li kdo právo patronátní, neboli ho proti pravidlům církevním ginému přepustí, do klatby padne. — Ten hřessí těžce, kterýž gsá od stolice papežské splnomocněn, aby k zvolení a usazení biskupovu napomáhal, podle nevyššího vědomí a svědomí svého nehodnějšího newolí. — Ku knížatům, baronům, ministrům se mají biskupové bez žádání hodnosti své šetrně a uctivě chovati. — Ne se na autoritě papežově každé nařízení zakládá, přisně se má hleděti na to, aby svrchovanost stolice Římské netrpěla žádné auhony. — Tak

církve pozemský svůg základ z důln nahoru až na fljn, celek zavjragjicj, opatrně a věrně vzdělala. Jednotlivá knjžata a daremnj gegich rádcové učinili mnohé těžké autočy proti této církewj stambě: ale gedni se na škole Kristowě rozrazili, druzj protestantstwu a dceři geho revolucj do rukau pracowawšse, w tom swé odsauzenj našli, a ginj právě gsau na tom, aby ze špatného semene žne záhubné klidili. Všichni oswojceni biskupowé úsilně se snažili, aby co nejdřjw wýroky poslednjho newslawněgsšjho koncilium do života uwešli a w platnosti udrželi, ač to mnozj práwnjci a sluhové knjžeci neradi widěli.

Newhlawněgsšj prawdy sněmu Tridentského gsau stručně we wyznánj wjry obsaženy, a to má každý, úřad swůg nastupugicj kněz, a každý do církwe katolické přestupugicj nekatoljř složití a spřisahati. A protestanti starau lež opět obnowugj, že prý do církwe katolické přestupugicj nekatoljci saukromj hanebné wyznánj skládati mujej, w němž wšse, i otce, i matku prokljnagj; potom prý weřegně giné wyznánj wjry skládagj. Zdaž by mohla bezbožnost takowá dlaugo sřntau žůstati? A předce nemohl geště nižádný člowěk onoho lživého udánj dokázati! Čas tedy powstalo? Powstalo z bezbožnosti, a ginj z newědomosti a omylu mysl k tomu přiložili. Stane se totiž, že se obrácenec před swým obrácenjm zpowjdá; poněwadž ale zpowěd částka swátosti pokánj gest: učinj dřjwe wyznánj wjry saukromj,

nežli ge wefeaně w chrámě učinj. Což by se z cirkwe katolické stalo, kdyby tropila zlaui tagem- nau hru? A wywrácenj wšech lži o tomto wyznánj wjry učiněných zde ho wyslowně klademe :

»Gá M. peroně wěřim a wyznáwám wšechno, spolu a gedno každé zwlášt, co se w snessenj wjry obsahuje, gehož swatá cirkew Římská užj- wá, gmenowitě : Wěřim w gednoho Boha, Otce wšsemohaućiho, Stwořitele nebe i země, wšech widomých a newidomých věcj; a w gediného Pána nasseho Ježíše Krista, Syna Božího, gednorozeného a z Otce narozeného přede wšsemi věky, Boha z Boha, Swětlo ze Swětla, Boha prawého z prawého Boha, splozeného, neucinė- ného, spolu podstatného Otci, sřze něhož wšechny věci učiněny gsau. Dní pro nás lidi a pro nasse spasenj sřtaupil s nebes a wtělil se sřz Ducha Swatého w Marii Panně, a člowěkem se stal. Ukřžowán také pod Pontským Pilátem, trpěl a pohřben gest, a třetjho dne wstal z mrtwých podle pjsm. A wstaupil na nebesa, sedj na prawici Otce, a zase přigde s sláwau saudit živých a mrtwých, gehož králowstwj ne- bude konce. Wěřim w Ducha swatého, Pána obživuagćiho, kterýž z Otce a ze Syna pocházi, kterýž s Ocem a se Synem spolu ctěn a spolu slawen býwá, kterýž mluwil sřze prorokŷ. Wě- řim w gednu swatau, wšseobecnu, apostolskau cirkew, wyznáwám gedn křest na odpusttění hřichů, a očeláwám wzkrjssenj mrtwých a život

budaucjho wěku. Amen. Apóstolská a cirkewnj odemždánj a wšseligaké giné cirkewnj pořádky a ustanowenij přigjmám a připaušstjm pewně. Přigjmám swaté písmo podle toho smyslu, kterhž držela a drží cirkew matka swatá, gegjž gest o prawém smyslu a wýkladu geho sanditi, a to písmo negináf, nežli podle gednomyslného snesšenj swatých otců wyládati budu. Wyznávám, že prawě, a wlastně sedm swátostj nowého zákona gest, kteréž Kristus Jezjś, Pán náš, k spasenj lidstěho pokolenj ustanowil, ač negsau wšsedny gednomu každěmu potřebné; i gsaut: křest, biřmowánj, swátost oltárnj, pokánj, poslednj poma ánj, swěcenj kněžstwa, staro manželskě; milost Boží nám přinášegj, a tři z nich: křest, biřmowánj a swěcenj kněžstwa, bez swatofrádežstwj opakowati se nemohau. Taktéž cirkewnj, při slawném posluhowánj swrchu gmenowaných swátostj zachowalé a utwrzené obrady připaušstjm a přigjmám. Co na swatoswatém Tridentstém sněmu o prvotnjm hřichu a o osprawedlněnj wpměreno a wyswětleno gest, gať wšsedko, tak každé zwláštť připaušstjm a přigjmám. Wyznávám rowněž, že se při mšši swaté Bohu podává prawá, wlastnj a smjrná obět za žiwé i za mrtwé, a že w předústogné swátosti oltárnj gest prawě, skutečně a podstatně tělo a krew Pána našeho Jezjśse Krista s geho duffj i s geho Božstwjm, a že se tu stává proměna celé podstaty chleba w tělo, a celé podstaty wjna w krew, kteraužto proměnu cirkew katolická

přepodstatněnj nazýwá. Wyznáwám také, že pod gednau toliko způsobau wšseden a celý Pán Kristus a prawá swátost se přigjmá. Pewně na tom stojim, že gest očistec a dussem w něm zadrželým že se službami wěřicjch pomoc dēge. Rowněž mám za to, že Swaté, genž s Kristem kralugj a Bohu za nás modlitby přednášsegj, ctjti a wzýwati máme, že ctjti máme i gegich ostatkŷ. Gistogistě twrdjim, že obrazŷ Krista a Rodičkŷ Božj, wždŷ panny, a giných Swatých mjtj, slussně ge chowati a patřicj ssetrnost a poctu gim prokazowati máme. Prawjm, že cirkew od Krista moc dostala, odpustků udjleti, gichžto užjwánj křesťanskému lidu welice prospēge. Swatau, katolicŷkau, apostolsŷkau, Řjmsŷkau cirkew za matku a mistrjny cirkwj wšsedŷ uznáwám, a Řjmskému biskupu, nástupci sw. Petra, apostolského knjzete a náměstka Krista Ježisse, prawě poslussenstwj slibugi a přísahám. A wšsedyno giné, což duchownjmi práwy, wšseobecnými sněmy a obzwláštne swatoswatými Tridentským sněmem wydáno, wyměřeno a wyhlásseno gest, nepochybne přigjmám a wyznáwám, a zároveň wěc každau tomu odpornau a kacířstwa wsseligaká od cirkwe swaté odsauzená, zawržená, wylaučená gá také odsuzugi, zawrhugi, wylučugi. Zuto prawau katolicŷkau wjru, bez které žádný spasen býti nemůže, a kterauž gá nynj dobrowolně wyznáwám a opravdowě přigjmám, hci cele, neporusseně a s pomocj Božj až do mé nendelssj smrti stále zachowáwati a wyznáwati, hci gi mým

- poddaným aneb těm, gičžto zpráva fe mně náležeti bude, předkládati, w nj ge udržowati a podlé swé možnosti ge w nj wyučowati. To připowjdam, slibuj a přísahám. K tomu mi dopomáhaj Pán Bůh a swatá geho Ewangelia. Amen.

Kdo může toto wyznání wjry z něčeho nekřesťanského přefázati? Neobsahujeť w sobě nic, leč co sřz 18tero stoletj předkové nassi a nejstaršj křesťané wěřili a wyznávali; neobsahuje žádné jiné učenj, než pro kterěz by nescjlné statky swé a žiwot swůg radostně nebyli obětowali! Hlavněgšj namjtká protestantů záležj w tom, »že při se wjropřjsaha ukládati nemá, an to čelj proti swobodě.« Wať dlaho ale přjsaha bude za něco křesťanského považowána a od státu užjwána: nelze ginať, než že musj na to nejswětěgšj sřládána býti. Swoboda swědomj mého přjsahau na gáček wyznání wjry tenkrát by byla urážena, řdnby mne někdo nutil, katoljkem se státi, neboli cjrkwnej úřad přjgeti. Dokud ale w úřadu gsem, musjm stát a cjrkw přjsahau ubezpečiti, že w geho smyslu gednati a účinkowati si woljm. Přesvědčjml se o jiném a nemohul úřad swůg a wjru swau se swým swědomjm srownati: smjm zagisté z úřadu wystaupiti, starau mau wjru opustiti a na ginau se dáti (načez w mnohých protestantských zemjch těžká pokuta wysazena gest). Wať wjce přjsaha neplatj; a protož ani stát, ani cjrkw přestaupence z řiwopřjsahy trestati

nemůže. Ale mnohé protestantské sekty při vši svobodě svědomí svého věropřísahu připauštějí, a nač? Na spisy svých reformátorů, genž sobě a písmu svatému odpírají, a nebo na učení bible; a učení opravdově protestantské gen to bývá, kteréž každý dle zdání svého si vyváží a přigímá; a tak každý takový protestantský duchovní přísahá, že chce věřiti, co se mu líbí. Totě zagisté přísaha snadná, neboli lehkomyslná!

Ž o katechiismu, kterýž by celé křesťanské učení v sobě obsahoval, o tak nazvaný Římský katechiismus bylo staráno; byltě s welkavilností od neynábožněgšich a neyučeněgšich mužů wypracován, l. P. 1566 na světlo wydán; 1568 byl na světlo wydán i poopravený breviár, nábožní kniha kněžská, na každý den v roce prosby a rozgímání poskntuajcí, a nový misál byl r. 1570 na světlo wydán, v kterémž pořádek mši svaté a modlitby při ní zaznamenány gsau. Počet kardinálů byl obmezen, budaucně mělo genom 6 kardinálů biskupů býti, a všickni pospolu mají papeže woliti, a aby se při tomto wolení swobodně a nestranně vše dělo, ne wíce na hlas, ale cedulemi. Na wychowání kněžstwa si dali též mnoho záležeti, k čemu již před reformací 66 v Evropě pozůstavajcích universit welice přispjwalo, newíce od papežů a od církwe založených. A kdž špatný mraw, hynaucí kázeň, segiti wěd, nekřesťanský duch do wysokých škol se wedral,

Ľdož to napravil? Cirkew sŕz Jesuity, gaľ protestant Menzel kŕáce a dobre oswědčuje. »Zepŕwa Jesuité uweďli opěť. kázeň a pořádek do škol.« Malé wychowatelny nastágcjho duchowenstwa wydáwaly tak welký užitek, že protestanti sami takowé úřtawy w zemjch swých zawedli, ale nechali gich brzo zagiti a staly se z nich školy k wyučowánj gazyněnému. Práwě za nassjch dnů přestatně boguge cirkew we Francouzjch o tyto wychowatelny, an universita a stát wychowánj kněžj na se uchwátiti a ge tak zesiwěťstiti chtěgj. Katolická cirkew se zwláště proto krásně wywinula, poněwadž řádowné stařj rozkwěťli a nowj nastali; řád Teatýnský r. 1520 a Kapucinský r. 1526. Ale řád wssj nábožnostj, pokorau, opatrnostj a učenostj nadaný a k potřenj wssch bludařů nenshopněgssj gest bezpochybň řád Jesuitský, od sw. Zgnáce z Lejoly založený. Swatý Zgnác se narodil brzo po obgewenj Ameriky r. 1490. Lejola se amienomal rodinný geho hrad, otec geho byl Španělský šlechtic, a Zgnác šwárnň a udatný rytjř. Když r. 1521 Francouzowé Pampelonu oblehli, chowal se sřdnatě, ale lewé stěhno mu bylo rozďrceno. Kolik měsíců snášel Zgnác tyto nentěžssj bolesti, snášel ge trpělivě, a s neslýchánau stálostj se podrobil tomu neyboleťněgssjmu lečenj. Postonáwage, maně do ruky dostal život Krista Pána a život Swatých, a čjtage w nich, pozorowal na sobě podiwňau změnu. Z roznjtil se pro swaté wěci tak, že

si předemzal, celý svůj život Bohu zasvětit
a co nejdříve do Jerusalema putovati. Darmo
mu domácí vymlouvali ten úmysl. Učinil
tak, rozdal ale peníze na cestu mezi své služeb-
níky, a mezi chudé, a bjdně se tam dožebrał w
září r. 1523. Přišel tam hodlal Muhamedány
na wjru obrátiti; ale že mu to přednostá Fran-
tiskánského řádu zapověděl, wrátil se domů
těž tak bjdně. Osa již letitý, aby se latinský
naučil, namoštěmował školy a r. 1526 univer-
sity w Alkáli. Z tu nechtěli uznati zbožný
geho život, a kdýž byl tedy pronásledován,
odebral se do Paříže, kdež w obracování blu-
dařů pokračuge, chtěl chudické bratři pospolu
sgednotiti a nový řád zawésti. Kromě trojího
slibu: čistoty, chudoby a poslušnosti zawázali se
těž, že svých představených zcela bez výmjinky
poslechše, do každé traginy se odeberau, kam-
koli papež ge odešle, a obzwláště že s cwi-
čenjm dítě zabýwati se budau. Toť počátek
řádu Jesuitského, proto tak řečeného, poněwadž
se audové geho společnost Ježíšowa nazýwali.
Svatý otec uznáwage geho wýbornost, proto
ho potwrdil. Heslo řádomo bylo O. A. M.
D. G., Omnia ad maiorem Dei Gloriam, t. g.
Wšecko k wětší sláwě Boží. Znácomi první
a neyznamenitější spomocníci byli, Laine a Le-
fevre, on sám r. 1541 se stal otcem, generálem,
řádu svého. A rychle se řád Jesuitský roz-
šířil, zalíbenj papežowa a wážnosti wšech roz-
umných svým neunawným, obětowawým ge-

dnáním si zjstano. Petr Kanisius, též geden z geho neznamenitějšich učedníků, rozmáhal ho w Rakausích, w Baworích a we Švýcarsku. Od Zgñáce máme též wýbornau knihu, duchownj cwičenj nazwanau, w njž ukazuje, že cesta k dofonalosti záleží w očistěnj, oswjcenj a w spogenj s Bohem. Dne 31. čerwence 1556 zemřel sw. Zgñác, a giž tenkrát počítal Jesuitský řád 1000 audů. R. 1768 stál we swém zlatém wěku, nejméně 22,000, audů počtaje, we wšech dílech swěta rozdělených. Po swatém Zgñácowi byl generálem řádu Lainé až do r. 1569, zanechaw nám po sobě spis, neobyčejně maudrosti a opatrnosti plný pod názwem: Řehole řádu Jesuitského. Po Lainowi byl Jesuitským otcem generálem, sw. Frantisek Borgiáš. Ten gsa mistokrálém w Katalonii, a w 36. wěku swém owdowěw složil swé důstogenstwí, do řádu staupil a wšestranně w něm se wyznamenal. Nechtě, za otce generála zvolen byl, ale s tau newětšj wěrnosti úradnj swé powinnosti konage, dobrowolně i tēm nejnjjšjim pracem se podrobil, tak ku pr. neduživé w nemocnicích obsluhowal, klášter čistil a t. d. Gest to k wjře nepodobno, co wšechno tento řád dokázal, kolik dussj obrátil, co mužů wzdělal a kolik Swatých počtá! Lid a mládež, sprosté a učené, celé země a národy zlepšil. Kde wyučowal, tam se nestal žádný odstup k protestantstwu, ale nescjslnj přestupowě do cirkwe katolické. Protož mu nepřáli ni druzj

katoličtj řádomé, an ge wssedhny předčil; neny-
 wjc ho ale pronásledowali protestanti, maudrosti
 a sile geho oddolati nemohauce, lhali o něm
 a tupili ho. Zgewně to doznává geden z ge-
 gich učenných spisowatelů, takto o řádu Jesuit-
 ském saudě: »Založenj řádu Jesuitského byla
 w cirkwi katolické ta nenywyznamněgšj událost.
 Hlawnj úmysl řádu tohoto byl« katolické cjr-
 kwi wsseobecne panstwj opatřiti »a toho se stá-
 lau důslednostj držel, a ten uskutečniti snažil
 se prostředky nenywyznamněgšjmi. Na papeže,
 genž katolickau cirkew představuge a gegjm stře-
 dem gest, zawěsil se řád ten beze wšj wýminky,
 poněwadž we gměnu geho gednage, autoritu
 celé katolické cirkwe pro sebe měl. Z to spo-
 řádánj w řádu, že swé audy do prostředku
 mezi swětské a klášternj duchowenstwo stawili,
 dávalo vlastnosti obogjho gim, což aučinnost
 gegich welmi rozmáhalo. Řád také byl ne-
 unawně pilen, wssého sobě dobíti, což na člo-
 wěčenstwj mocně působj. Přitáhl na sebe wtip-
 né muže, ziskal si důwěru knjzat, nashromážděl
 si welkých statků, a zewnitřnjm leskem a rozlič-
 nými obřady při službách Božjch, tak též skrz
 zřjzená bratřstwa účinkowal na lid. Na takowj
 způsob museli Jesuité gednat té nenywyzšj moci
 w katolické cirkwi dosáhnauti a ginať těmi nen-
 nebezpečněgšjmi protiwnjky protestantských cirkwj
 se státi.« — A takowému swědectwj prawda při-
 nutila protestanta; neměli by se katoljci styděti,
 hanebné proti tomu nenyssledetněgšjmu řádu

nachrlené lži wěřiti a opětowati? Surowý Kalwin owšsem se nestydj, následně o Jesuitech psáti: »Jesuité, nepřítelští protivníci naši, musíme je buď zabít, nebo, to-li negde, vyháněti, neb alespoň lhaním a pomlouváním utlačeni býti.« Ale tímto svým usudkem zhyzdil se Kalvin sám, a řádu zlehčenému to musíme cti sloužiti, nemůžeme-li ho nic překonati, nežli vraždou, násilím, lež a pomluvou. Mužové, kteří řád Jesuitský dlouho a bedlivě pozorovali, a kteří by nepravost upozorujíce, veřejně a ostře se kárati mohli, posléze napsali o nich takto: »Jesuité mají ve světě velikou vážnost proto, poněwadž své žijí, a mládež v krásných vědách prospěšně vzdělávají. Moudře rozkazují a věrně poslušají. Církev snad žádného řádu nemá, jehož údové by v zachování své řehole a ve svých mravech přísnější byli nad ně. Co jsem viděl, že 7 let v koleji Jesuitské? Ten neuhodinnější, nestřídmější, nepořádnější život. Hodiny své buď o starostech trávil, kteréž o nás vedli, nebo v pobožných cvičeních, kterýchž přísná řehole od nich žádala. Natisíce mužů se odvolával, kteříž byli se innu v tom kolegium vychováni. Protož nad tím žasnu a žasnouti nepřestávám, že ge kdo winití může, žeby byli zhabné mravnictwo přednášeli; že žagisté se osmělují twrditi, že není nic bezsmyslnějšího, nespravedlivějšího a habnějšího pro člověčenství, nežli z mravnictwa zhabného ty muže winití, kteří v Evropě

život nentuzšši wedau a w těch nemozďále-
 něgššich kautečkách Ušie a Ameriky smrti wštrje
 kráčekj. — Ale mnozi se budau ptáti: Proč
 byli tedn z některých zemj wyhnáni? Proto,
 poněwadž nepravost často nad ctnostj wjězj,
 gať gšme se z krmawých pronásledowánj přiw-
 njch křesťanů přesvědčili. A kdo kdy těch obwi-
 něnj dokázal, kteráž se proti Jesuitům udávala.
 Nenywěššj práci, ge očerniti, dal si dwůr Fran-
 cauzššj, a r 1777 docílil skutečně gegich wy-
 laučenj z Francouz. Museli ustaupiti, aby bli-
 žicj se revolucj wolněgi se sam rozwinauti mo-
 hla. A proč byli z Francouz wylaučeni? Proto,
 že se, gaťo ondy sw. Jan Křtitel ženě nectně,
 druhé Herodiadě, Pompadure neuprositelně proti-
 wili, kteráž s králem Ludwjkem XV. cizoložila, a
 žádný se neopowázil, z hanebného života ge-
 gjho gi trestati, nežli Jesuité. Nynj obmýšlela
 mstu, a daremných náhončj nalezla k tomu
 dost. Mimo to neschťastné pádn zničily statky
 řádowj, a nynj wššični sočili proti njm, gaffoli
 staw gegich bezwinný byl. Parlament wyzdwihl
 řád a audům geho předložil k podepsánj přj-
 sahu, žeby byl bezbožný a zločinný, a žeby
 zrowna čelil proti práwům samowládn. Gediný
 toliko zpustlý Jesuita podepsal tu přjsahu, ostatnj
 se nechali w bjě a w nauzi do swěta wy-
 hnati. Ano i na papeži, na slabém Klimentu
 XIV., wymohli, že gich k wyšserřowánj potáhнул;
 a ať žádná wina proti nim dokázána nebyla,
 předce ge papež wyzdwihl, ale ne s přiwolenjm

kardinálů, nýbrž sám o své vůli, ne bullou, nýbrž brevem. Kliment gich nezatratil, ale dwadcet papežů ge schwálilo, tať též koncilium Tridentské. Řád tento gediný se nezvrhl a trwati musj, dokud bude práce mjtí, t. g. dokud bude nekatoljků. Dslawu Božj si wntýčil za cjl, a prostředek geho gest poslussnost. Fridrich Weliký, král Prusksý, dobře nahljžege, gať welice papež Kliment dnybil, zachowal ten řád w zemjch swých, iřkámage, že lewsjich kněžj a učeněssjich katoljků nad Jesuity niřde nenagde*); Rusťá cárowna, Katerina II., si z Řjma breve wygednala, kterýmž byl řád Jesuitský w gegjm mocnárstwj powolen. A po mnohých nesnázjch byl š r. 1804 řád tento poznenáhla opět zaweden, a r. 1814 zwlášťnj bullau docela tať, gať dřjwe spořádan byl, obnowen.

Š Jesuity spřjbužněni gsau Redemptoristé (společnost nenswětěssjho Spasitele) čili Liguariáni, od swěho zakladatele Alfonse Maria Liguori, kterný se r. 1696 w Neapoli narodil, tať nazwáni. Ljtosť mage nad opusttěnými wesničany, založil š powolenjm papeže Klimenta XII. společnost nenswětěssjho Spasitele. Spo-

*) Pjsen »Welkého Frice« dokazuje, gať w poslednjch dnech swých o Jesuitech smýšlel.

Lied des Großen Frix.

Weil ich nun bald werde sterben,
Und habe weiters keine Erben,
So mache ich mein Testament:
Meines Bruders Wilhelm Sohn
Erbt von mir die Königskron',
Als bald hat der Streit ein End'.

lečnost ta záležj ze swětských kněží, aby Krista horlivě následugje, lid a mládež učili. Kde tito swau pobožnost, své modlitby, své kázně konaj, každý se srdečně pohne, nepřátelé se smjřegj, manželé se wěrněgi sebe přidržj, zastaralj hříšníci se obměčj a život mrawněgssj, pobožněgssj se obnowj; a wšak i tito otcowé nenáwiděni a pronásledowáni gsau.

Laßt mir keine Glocken läuten,
Stille mit der Leiche schreiten,
Wenn die Glocke Achte schlägt;
Doch, ach, das ist mein Begehren,
Welches ihr mir thut gewähren,
Daß mich meine Garde trägt.

Laßt mir keine Musik machen,
Laßt auch keine Stücker krachen,
Machet auch kein Trauermal;
Doch kann sich ein Tambour rühren
Und die Garde paradiren
In dem großen Trauersaal.

Ihr sollt mich nicht balsamiren,
Nur so hin ins Gewölb einführen,
Zu was dienet diese Pracht?
Gott befehl' ich meine Seele,
Meinen Leib der dunklen Höhle,
Die so lang für mich gemacht.

Schmeichelt mir nicht nach dem Tode,
Lobet mich nicht in dem Rothe,
Nach dem Tod ist niemand schön;
Redet nicht von meinem Namen,
Schließt mein Bild in keinen Rahmen,
Eitler Ruhm muß doch vergeh'n.

Laßt in Ruh die Jesuiten, *)
Die gar schon sehr viel erlitten,
Laßt in Ruh die Geistlichkeit;
Drohet nicht dem Pabst mit Waffen,
Laßt ihn in Ruh und Frieden schlafen,
Sonsten droht euch harte Zeit.

*) Latinskau básně o Jesuitech, pro duchownj pány spalnauy, na konci knihy této připogugeme.

Gesťtē řádu Trappistů podotknauti musjm. Gakýř sľedčtic we Francauzjch ho žřjdl, mlčen-
 livost, modlenj, vůst, dušewnj a tělesnau práci,
 nentěžšj chudobu a nedostatek za podjl mu w
 kázaw. S rozličným boguge osudem, rozšřřil
 se w mnohých zemjch. — Do kteréhokoli kláštera
 nahljdnem, toľik ctihodného a pohnutlivého a tak
 křiklawý odpor proti měkkému, smyslnému, wěro-
 chudému stoletj nassemu w nich nalezneme, že
 nám dobře býwá, w nich dliti, a že, řdnž se
 za námi při odchodu klášternj dwěre zawjraj,
 š nechutj se do toho wšednjho swěta wracjme.
 Modlj w něm, strasslivě žuřicj, gsau pýcha,
 lakota, smyslnost. Darmo se k hradbám klá-
 šternjm kradau, řdež pokora, chudoba a mrt-
 wenj bydlj. A řdybn pro nic giného, proto
 mi gsau klášterowé dražj, že mi protiobraz
 swěta představugj. Ale gakau to dobrau službu
 posřytuge gegich pilnost, gegich wňborné wycho-
 chowánj mládeže, gegich osřetřowánj nemocných
 lidštwu! Gakau službu gegich modlitba! — dle
 wýroky gistého swatého gest tato, zachowánj
 swěta. A řředce gsau mnohonásobným nesná-
 žjm wystaweni a šřrowničce nadáni, an se ohled
 neběre, že nemagj nic swěho a že si gen toho
 nepotřebněgšjho žádagj. Gesťtē nenspjsse a
 nensnáže newděčný swět službu milosřdných se-
 řter (těhož způsobu gsau i Alžbětinky a Milosř-
 dnj Bratři) uznává, gegichžto řád Vincenz
 de Paul založil. Voltaire (čti: Woltér), ne-
 řřitel náboženštwj a rauhač Božštwj, žgemně

o nich prawj: »Snad na swětě nic wznesse-
 něgšjho neni nad tu obět, kterauž útlé pohlawj,
 pohlawj krásné a zbožné, často z rodu sslechtic-
 kého posslé, přinášj, w nemocnicjch posluhugje,
 kdez paubé wzezřeni gíž pých nassj porážj a
 měkkości nassj nemile se dogimá.« — Kdžž n-
 něgšj protestantský Prusšský král w zemi swé
 dobré ossetřowánj nemocných zawěsti chtěl, ga-
 kých znamenitý lékař Němecský swobodně mu
 prawil: »Gen tam, kdez se růženec modlegj,
 wědj také, kterať by měli nemocnj opravodowě
 ossetřeni býti.« A giný protestantský lékař dlaubý
 čas milosrdné sestry pozoruge, zwolal u wytr-
 ženj. »Zagisté, můžeme-li řjci, žeby si někdo
 králowstwj Boží na zemi dobýwal, o nich to
 řjci můžeme. Ustaw milosrdných sester gest kwět
 křesťanského náboženstwj.« Na to gegich tklivé
 se:obětowánj a násilné se:namáhánj popisuge,
 i gegich starostliwé ossetřowánj, gegich nábožnau
 útěchu, kterauž pozdwiuhugi strápených, a gegich
 swatau modlitbu, kterauž umjragjicjch občer-
 stwugj. A gať dobrau službu milosrdné sestry
 ohledně tělesného, tak dobrau službu konagi
 ohledně dussownjho žiwota sestry wyučugjci (Ur-
 ssulinkj). S gakaui to trpěliwosti a lastawosti
 mládež cwičj, na Boha toliko žrenj berauce a
 wjru, naděgi, lásku za základ si kladauce! gať
 boge wedau s dussownjmi neduhy člowěka, dě-
 dičným hřjchem porusseného, a gakhý wjtěžstwj
 nad mnohonásobnau nesnázi a těžkosti dobýwagi!
 Pogd, slyš, wiz a nepohneš-li se, člowěkem negšj,

tím méně byš byl křesťanem. — To samé platí o otcích pobožných škol, o Piaristech, a o všech modlitbě, službám Božím, duchovní správě, práci a zapírání sebe samého zasvěcených mužských klášterů. Kdož sem dáreček přinese, dal almužnu celému člověčenstvu. A kdož předce užitek z klášterů vyplývající uznáme? Svobodoměrci jen proti klášterům brodili. Takový byl svobodoměrec Francouzský, nadgmenovaný Voltaire; ten myšlenkami schopností nadán, ale pyšnou a vysokomyslností posedlý, do té drзости se zaryl, kteráž nad sebou žádného vnějšku, ani Boha vystáti nemůže. Skrz celých dluhý život svůj rauhál se všemu, což swatého gest, a mnozí se rauhali s ním, když se napotom hrozných následků rauhání svého dočkali a zaň trpěti museli. Kolikrát k smrti se blížil, pokání činil, a pjsmně oswědčil, že w katolické víře umříti chce, a že od Boha odpustění svých provinění doufá. Ale zotaviv se, padl zaš do své strastlivé newěry. A vošléž předce skonati mace, kněze žádal, a však bídny geho společníci k němu geg nepřipustili. Tu w zaufalství gméno Kristowo wolage a zubami ruce a ramena swá hryzage, přátelů své proklínal. Wida tak Voltaira se smrti zapasujícího gakhší francouzský maršálek, s podeššením od geho lůžka ustaupil, řka: »Toť není k wydržení!« Vidě, kteříž bezbožně žijí a zaufale umírají, gsau nepřátelé cirkwe a řádů církewních, a předce následowníků nacházegj dosti!

§. 11.

Osudy cirkwe w 18. a w 19. stoletj.

Po 30tileté wálce měl každý žetel na zho-
genj pozemských ran, na obnovenj weřegného
pořádku a počoge, obchodu, rolnictwj a řemesel,
a cirkew ukazowala méně žiwosti než kdý gindá.
We Francauzich se wssě k záhubné revolucj
chystalo. Jesuité byli wyhnáni, newěra přissla
do počty, a lid byl gednať daněmi sewřen,
ginať dworským příkladem zkažen. Katolické
wjry se sice držel gessně, ale bludná reformátnj
prawidla ljbila se mnohým. A tato zwrátila
důstognost cirkwe, a to kdez se stane, po státu
weta. Cirkew prosila, napomjнала, než slyssena
nebyla, nébrž toliko swobodowěrci. Dobrý Lüd-
wjš XVI. byl by milerád pomohl, ale nebyl
s to. Zlé dosáhlo welikého stupně. Chtěge
Bůh lid lidem samotným trestati, zanechal ho
zaslepenosti, že se proti swému králi zbauřil,
poněwadž se dávno giž před tjm zbauřil proti
cirkwi, a že se tato neplecha nezamezila, mu-
selo weřegné pozdwiženj následowati. Člowěk
se obrátil w potworu, a mužowé a ženny hleděli
se wespoleť w hanebnostech přewyssowati. Ci-
telná dusse se hrozj, podléwati u těch zločinů
a ohawnostj, kterěž w revolucj 1793 spáchány
byly, a to zwláště od Jakobinů, genž dostali
swé gméno od wyzdwiženého chrámu Páně swa-
tého Jakuba w Paříži, w němž se scházjwali
k rokowánj swému. Wždyť pak křesťanstwo a

wssedno náboženstwj odstranili, bez něhož gest
 člowěk to nendiwěgšj zwjře. Učinili takowé
 zřizenj, aby byl wssedčen cirkewnj pořádek zru-
 šsen, a duchownj, farári, biskupowé od lidu
 zwoleni a od Řjma docela nezáwislj, aby při-
 sahali, že národu a zákonu wěrně slaužiti, wol-
 nost a rownost wssemožně hágiti a pro nj i
 žiwot swůg nasaditi dhtěgj. Papež Pius VI.
 dal kněžjm wýstrahu a zřegně jim zakázal,
 tuto zhola měšťanskau skládati přjsahu. Ná-
 rodnj sbor ale ge nutil; awšak z 300 Parjž-
 ských knězi dalo se gen 80 ustrassiti a složilo
 přjsahu měšťanskau, ostatnj ale a mnohem čet-
 něgšj částka žůstali kněžské swé přjsaze wěrnj,
 a raděgi wsse trpěli a opustili, než by se stali
 křiwopřjsěžnj. Byli tedj knězi přjsěžnj a ne-
 přjsěžnj. Onino byli wssady wywysšowáni: tito
 wssady utlačowáni; onino byli bázliwci opo-
 wrženi: tito zmužili trpitelowé, a tagně od mno-
 hých ctěni. Geden takowý nepřjsěžný kněz,
 Edgeworth, doprowázal nessťastného Ludwika
 XVI. ku poprawě, a tak ho těšil, že srdnatě
 a bohabogně skonol. Nynj nastal we Fran-
 cauzjch hrozně doby. Krále zabiwše, podrobili
 se těm neyhanebněgšjm křwožjznicům. S uža-
 snutjm hleděla Ewropa na to, zprwu zahálčiwě,
 pak bez náležitého sauciněnj, až revolucj wzrost-
 la a strassně se zmohla. Chrámj, oltáře se
 zbořily, nebo se obrátily w žaláře a w kasárny.
 Wjra w Bohu byla úředně wyzdwížena, a na-
 potom byl i sw. Dtec z Řjma wywežen a we

Balenci umězněn, kdež sladká smrt ze všeho
 trápení geg vytrhla. Estj a násilím zmocnil
 se Napoleon francauzské vlády r. 1799; a
 vše se kořilo tomuto velíkánu, toliko geden ne,
 a sice papež Pius VII. Když r. 1802 Na-
 poleon konfordát s Římem podepsal, kterýmž
 církev katolická ve Francauzích opět obnovená
 byla, odebral se Pius VII. r. 1804 pro gegi
 zdar do Paříže, aby Napoleona na císařství
 korunoval; a však když Napoleon církev a
 viditelnau hlavu a práva gegi docela utlačiti a
 zničiti chtěl, neohroženě se mu protivil Pius VII.,
 klatbu na něj uvalil, a trpělivě se nechal s
 Říma co vězen odvléci do Francauz. Stihodný
 kmet tu přestál rozličné nátlaky, pozbyl zdraví
 a síly, nikoli ale stálosti a důvěry v Boha.
 Od bezbranného, umězněného starečka byl Na-
 poleon, přemožitel všech knížat Evropských,
 přemožen. V Rusku ho štěstí opustilo, hlad
 a zima potřeli geho wogsko r. 1812 a tu musel
 s papežem rokowati. Posléz r. 1815 spadl Napo-
 leon z výše své, a Pius VII. se wznesl s hluboké
 biedy své k staré neporuffené (i vlastnj rukau),
 papežské slávě. Ve Fonténbló týral Napoleon
 papeže wysoce: a ve Fonténbló se musel poděko-
 wati. S téhož Fonténbló odebral se Pius VII.
 co wítež do Říma: Napoleon ale co vězen na
 ostrow Elbu. A kdo napomáhal k wywedenj toho?
 Řegen katolické Rakausko, nýbrž i řecké Rusko,
 biskupské Anglicko a protestanské Prussko. Zdalit
 není podivné řízení Boží! A všecky tyto

žlausský slaužil cirkwi k posile a k oslawě a přemnoži a nymocněgšj, ba i protestantský panownjci w Němcjch žřetel swůg na Něm obrátirose za potřebu uznávali, w dobrém perwném srozuměnj s papežstwem státi. Z učinili s papežskou stolicj smlauwu, konfordáty řečené, ačkoli nepřátelé cirkwe o přijtrž křičeli: »Žádný konfordát s Němem!« Nejwice bylo takowých konfordatů učiněno za panowánj papeže Leona XII. slawné paměti. Tichým, perwným krokem postupuge Něm u wedenj wěřjících a neylepšj a nymaudřegšj z nekatoljků stydij se za ty urážky, kterýchž se zprwu tak nemjrně a tak ustawně papežstwj a papeži naćinili, w slepém hněwu swém i Antikrista w něm hledagjce. Baworn, Prusj, Wirtemberk, Bádny, Hesj, Nasow učinily konfordáty s otcem křesťanstwa. W takowýchto okoličnostech dosedl na trůn papežský Mauro Kapellari pod gménem Řehoře XVI. dne 2. února 1831. Byw z řádu Kamaldulenského i we swé wznesené hodnosti byl podle přjsné swé řehole žiw. Těžký swůg úřad nastaupiw krásně se wygádril: »My se těšjme pomyslenjm tjm, že Nebeský otec nedopustj, by sílu nassj nejsnáze přesahaly, kterýchž dopustj na nás.« Ale gestě krásněgi bylo to, že se s pomocj Boží slowa ta patrně wyplňowala. Weliké starosti swjraly Řehoře XVI., musel se násilně namáhati, musel i horliwě a statně zápasiti. Činnost geho wstahowala se na wšedco, na cirkewnj stát, na celé králowstwj

Boží na zemi, na dítěch věřících i nevěřících, národně ve vzdálí i na blízku; a také se vojra a církev, vědy a umění pod jeho moudrým panováním mile rozmáhaly. Dne 1. Června 1846 usnul v Pánu; trvá ale jeho památka s chvalami! A nástupce jeho Pius IX. z hraběcího rodu Mastai Ferretti panuje též tak moudře a zbožně. Bože, tu pomoci jeho rozžehři; Pane k spomožení jeho pospěš!

Ve Francouzích se gestě některých nevěřících opovážugí, mistrovati církev, ale denně se menší počet gegich; věrně se tu drží hodné duchovenstvo řádných svých biskupů a tito magi neodvratně na očích Řím. — V Anglii čanech vstaupili katolíci do těch práv, kterýchž ge vláda dřív byla zbarvila, ale biskupská tamnější, protestantská církev upadla bohatstvím svým v bugnost a ve světáctví. Sektami rozličného druhu gest přeplněna, z nichž nejznamenitější gest sekta Puseitská, podle kněze Pusey pogmenovaná, kterýž mnoho katolických pravd uznává učením svým klade most, po kterémž odtržení bratři k vojře otců svých přestaupj. — V Irsku gest církev katolická až příliš utlačována a chudobě největší vysazena; proto ale pro všedko přece nehynne: neboť není zbarvena nebeské útěch; a právě v Irsku dávají katolíci na sobě příklad toho největšího poslušentství a nepřemožitelné stálosti u vojře. O'Connell byl nástrojem v rukau Božích, aby

lidu břemen zemnégssich ulehčil *), a zbožný kněz Matero, aby z něj národ střidmý a mravný učinil. — Z w pokalmjnčeném Skotsku roste očihledě cirkew katolická. Španheln se měly káti a trpěti za mnohé nepravosti; giž od r. 1820 takměř bez přetržení trwagi a s mnohým krowoprolitjm a ukrutenstwjm se wedau dozmácej gegich rozbroge. Z začjnagi zrakj své k Řimu ztupenému zdwihati, kterýž nemoha nic giného, nařjdl nábožná modlenj za zemi neskástonau. Řjžby giž mjr a pokog do nj se wrátili! — Portugaly také poblaudily: ale wrátily se opět k widitelné neymyššji hlavě a želeti toho nebudau. — Belgie s Holandem spogena musela dlahý čas na to hleděti, kterať tento protestantský stát w práwech zemských a w záležitostech náboženských gi zkracowal. Tu zmohšse se Belgowé wyhnaly Holandčany, a dokázali, že se Belgie stala samostatným králowstwjm a čistau katolickau zemj zůstala. Zde se může cirkew swobodně rozwinauti a dokázati, že se stát při tom blaze má: Holandčané ale dostali za wyučenau. — Rakausy nepřestáwagi býti wěrnými cirkwi katolické; staloli se we minulém stoletj co žalostného, toť dočista přegde. — S Rakausy běžj o záwod Bawory, ačkoliw i zde se gestě mnohý úřednj pro strach protestantský do času nowého dobře hoditi neumj. A předce gen tenkrát Bawory důstogně obstogi, a w giž-

*) O'Konel byl šlechtic a prawnj Zršť, a první řečník na sněmu Londýnském, zemřel 15. kwětna 1847 w Janowě, na cestě do Řjma.

ných Němcích úkol svůg dofonale vyplni, pakli se cirkwe katolické wěrně přidržj, ginák by těžkau metlu na se upletly. — We Bádensku se roztahuge sekta tak nazwaných »oswětitelů,« po Francauzjch konagje, co tu se přežilo a nikde zkaussku newydrželo. — We Wirtemberku dělá úřednictwo skryté a tagné obtjže cirkwi, a střežj každný krof katolického duchowenstwa. Kněžj bágliwj, neswědomitj, ctižádnostwj podporugi počínánj toto, cirkewnj rada ge mussj schwalowati, a ordinariát to buď přehljžj, neb slabě proti tomu boguge. Ale wějsj část mladého duchowenstwa, horliwostj a roznicenostj pro cirkew naplněného neohybá kolen swých před pozemskými modlamí; bog má tuhý, ale wjítěžstwj gisté. — Ruš pautá katoljkn přjsně, Polsko nutj k odpadnutí od cirkwe Řjmské, a stane se snad někdy meilau Německa, genž za swau reformacj gessťe dost newytrpělo. — Kněz bezbranný neleká se mocného cára. Když dne 13. prosince 1845. Mikuláš Řehoře 16. w Řjmě nawstjwil, neohroženě mu mnohau přjsnost předstawil a žádal, aby katoljkům we swých zemjch nadlechčil a wjce swobody pozpřál. A cisar slowem wážným a hodností papežskau dogat, sljbil tak učiniti. — Stařj ctihodnj kantonowé Šwencarsstj se ledwa šewssj snahau proti wjry zhaubnému duchu nekatolických rozgjtřených kantonů ubrániti mohau. Žalostné rozdwogenj stalo se, powstalo staré a mladé Šwencarsko. Za útokem na cjr-

stanau, t. g. stanau se newěřjcmi, neposlušnými, ale prawými katolijky býti přestanau. Takových máme dosti; po protestantstvu očima házegj, katolictwo ale do očí ge pjchá; studenj, lhostegnj, brdj sobjci bj cirkew rádi kanceláři zaprodali a světu zradili. Nezdárný syn nemá na tom dosti, že zapomenutw na láskawau matku dokonce nic o nj nedbá, ale nemoha gi wystáti, lehčj, tupj tu, kteráž w Bohu geho newětšj dobroditelkyně a newěrněgšj přítelkyně byla. Takowé katolijky těžkě saud očekáwá, a w Prusku a w Sasjch ge giž z části stjhá; neboť zde někteřj zpupnj a nemrawnj kněži též takowé katolijky k odpadu přemluwiošse, založili cirkew tak nazwanau německo-katolickau, vlastně nowau sektu protestantskau, za kterauž se i levšj protestanti stjdj, a w kterěž giž neswornost a ohawnost, zpustěnj panuge. Než i to bludné Hermesowo učenj mnohým bylo wýstrahau, a tjm wěrněgi staré wjry se přidrželi. — Zewnitrnj urážky utrpěla katolická cirkew w Prusjch za příčinau smjssených manželstew. W časch newowěgšjch tu bylo nařjzeno zákonem, že wšedchnj z manželstew smjssených poslé dítky w otcowě wjře wychowány býti magj. Ale newětšj část otců, obzwláštne w západnjch pruských kraginách gsau nekatoljci; patrně tedj, žeby tjm zákonem cirkew katolická zkracowána byla. A protož biskupowé Kolinský, Zrewirský, Münsterský a Paderbornský poradili se se swatým Otcem, kterýž manželstwo smjssené wesměš za nedowolené pro-

blásl, a katolickým kněžím zapověděl, manželství takové svátostně požehnati, lečby vstupující doň katolické vychování všech dětí byli pogi-
stili; pauze co svědek že kněz katolický přítomen býti má, když se manželstvo smíšené snubuje: a
však svátostného požehnání že ge takové zba-
veno. Pruská vláda ale velela, že katolický kněz beže všeho rozdílu všechna smíšená man-
želstva požehnati musí, anž se smj zasnaubenců
ptáti, w jaké mjře by budaucj děti své vy-
chováwati chtěli. Kliment August, svobodný pán
z Droste-Bisserrinků, l. P. 1835 arcibiskupstwj
Kolinské nastoupiv nyní teprw se dowěděl, co
papež ohledně smíšených manželstew ustanovil,
a kterať se Prusy s předchůdci geho tagně
o nich umluwili; i widěl, že umluwa tato
ustanowenj papežskému zrowna na odpor čelj
a že, pohřchu! někteřj Prusstj biskupové pře-
mluweni gi podepsali. Tak učinil Josef Homer,
biskup Trewirský; ale na smrtedlném lůžku trpce
toho želel, odwolal a papeži pjsemn j odprossenj
zaslal. Zgewně a pewně se wygádržil Droste-
Bisserrink, že se papežským ustanowenjm přjsně
řjdiť bude; načež si ministr Pruský toho nepo-
chopitelného násilj dowolil, že dne 20. listopadu
1837 arcibiskupa i Micheliše, tagemnjka a do-
mácjho kaplana geho, na pewnost Minden od-
wléci dal. Weřegně se prohlásilo, že by byl ar-
cibiskup státnj přečinitel, s odbognými stranami
we spolku stoge. Žádal o wyšetřowánj, nadarmo
ale, neboť obwiněn j geho marná byla smyslněka,

řterauž bezprawj gemu učiněné zastřiti chtěli. Osa na pewnosti uwězněn, těžce se ten zbožný trpítel rezstonal; tuť ho dne 20. dubna 1839 na zámek Darfeldský w Münstru zamezli — pozděgi mu bylo dowoleno, w Münstru swobodně žiti, ale do swého arcibiskubstwj wrátiti se nesměl. Želeli toho a trnuli lepšij katoljci, obzvláště kdýž se neostýchala poblaudila Kolinská kapitola s wygmutjim Dr. Zvena, tehdegsšjho diocefanstého ředitela, u samého papeže arcibiskupa uwězněného žalowati. Dne 10. prosince 1837. zawrhl papež hlasitě a slawně jednání Pruské w smjssených manželsstwjch. Arcibiskup Sněždno-Požňanský, Martin Dunin, jednal podle swědomj swého docela tak, gačo bratr geho Drost-Bisserink; i on byl zagat a na pewnost Kolberk odwežen. Ač tu Prusko nášilj užjwalo, katoljci se předce tisse chowali, moudljbny za swé utrýzněné pastýře konagjce. Ale 12tero Sewero-Amerikánských biskupů progádrilo těmto dwěma mučedlnjkům katolické cjrkwě swau ictu, a potěšsilo gich; lid pak pro wjru tjm wjce zahořel, nebo trpjci matka nám tjm dražšij býwá, a nemůželi poraučeti, tuť na očjch wůli gegj seznati a radostně gi wyplniti hledjme. Nesmyslný ministr radil králi zemřelému patrně zlé. W takowýchto pletkách umřel Fridrich Wiljm III., nyněgsšj Fridrich Wiljm IV. ale ge porownal. Arcibiskup Sněždno-Požňanský byl i hned do swé dioceese propusttěn; Alim.ent August žůřtal arcibiskupem Kolinským, ale pro wy-

sofě geho stárj k ruce mu byl dán swětjci biskup, a král sám weřegným listem čest geho ospravedlnil, řka: »že by se byl Kliment August z Droste-Bisserinku, arcibiskup Kolinský, proti státu nikdy zrádně nespokčil.« Fridrich Wiljm IV. dowolil také biskupům, aby si s papežem dopisowali, ani že by třeba bylo, by úřadowé listy gegich napřed čtli; což welikau důwěru prozrazuge, kteráž se pohřjchu, wssude nenachází. Proto ale předce hrage na mnohých mjstech w Prusjich lest a krutá přetwářenost o práwa katolická. — O Saské osobiwosti nebudem řeč ani sšřiti; tu gest cirkew zawrženým přjhradkem státu. Sasy wytrpěly za swau zpozdiľau státnj politiku: a za swau žalostnau cirkewnj politiku wytrpj gestě. Pruský král založil řád nowý, řád labutj; a wssak tento zagisté wsseobecnému křestanstwu, při němž každý, co chce, si mysliti může, málo spomůže: tak gafo Gustawo = Adolfský spolek protestanstwo neoživj; očitě umjrá a důmyslnj nekatoljci widj to, a nezapjragj toho. Proto se také přestupy do cirkwe katolické neobnčegně rozmáhajj. Gméno Gustawa Adolfa ale připomjná Němcům daremné chowánj gegich, kterjž dowolili, aby cizinec morek z nich wyšřal a základ k porobě gegich položil. Kdyby nebylo mocné katolické cirkwe, coby se z Němců giž dáwno nebylo stalo? Kdyby protestanstwo takowé moci do se mělo, gestě dnes by udeřilo na cirkew! To dokazuje Filadelfia a Swencarn, katoljky hanebně pronásledugjce. Neykrásněgšj a neybo-

batšíj země, nenlepšší a nenšlechetněgšší národové
 k ním patřj, a řdyby se wšichni nekatoljci
 Ewropeyštj proti katoljkům zrotili: gsmeť předce
 alespoň o 40,128.000 hlav šilněgšší, a gsme
 tiššj, ač náš newěřjci učenci a surowj úřednjci
 a diwoká sběr dráždj, lehčj, utlačuge. Co máme
 o gegich žpozdilosti, co o gegich žpupnosti řjci?
 Až nemohlo by 136,000.000 katoljků w po-
 foci žiti a urážek odiržených bratrj se žhostiti,
 kteřjž 10 milionů we wjře gednosworných kře-
 stanů, wypočjšti nemohau! *) — Odpadnutj od
 cirkwe protestantské není nic wzácného; tisjce
 žblaudilých nebo žawedených dussj w rozličných
 zemjch do své mateřské Řjmsko-katolicé cirkwe
 se wracugj. Gako w štoletj 16. Saský wolenec,
 tak mnozj, hrabata a knjžata, učenj a maudřj
 w 17. 18. a 19. štoletj do nj přestaupili.
 Slysme gen gedn příklad. Antonjn Oldřich,
 panugjcj wévoda Brunšwický a Lüneburkšský,
 byl tak maudřý a nábožný, že dokud byl pro-
 testantem: nemohli katoljci, a řdyž se stal kato-
 ljkem: nemohli protestanti nic zlého o něm řjci.
 Swědomitý a učený pán tento, pilně čjtáwal
 spisy swatých otců a spisy reformátů. Ž předlo-
 žil těm nenďwotipněgššjm protestantům a pro-
 testantským universitám, Helmsstadské a Halské,
 otázku tu: »ždali možná, w cirkwi katolicé sku-
 tečně spásenu býti?« naček mu k welikému geho-
 podivenj tyto odpowěděli: »že w cirkwi katolicé
 beže wšseho pochybowánj spásen býti může.«

*) Wšech katoljků po swětě počity se již na 200 Millionů.

Nenašel ale ani jediného kněze katolického, kterýžby tvrdil, »že v církvi protestantské spásení býti můžeme, máme příležitost a prostředky, katolicky se státi.« Dále dobře rozgímal u sebe věrova: »nemůže jen jedna pravá víra býti, dvě ne, tím méně více gích. Mluví-li tak protestanti, negsau si věc svau gíti, tím gístějšj gsau si katoljci.« A horlivě se snaže na pravdu přigíti, sfaumal, pozoroval, modlil se a dobročinil. Bůh pak ho osvojtil, že dne 10. ledna 1710. s radostí do církve katolické se navrátil. Jeho příklad pohnul mnoho velikých i malých k následování. A Antonjn Oldřich oslawil církev katolickau životem velmi nábožným a posléz smrtí povzbuditelnau. Svátostmi Kristovýmí zaopatřen skončil dne 27. března 1714 utěšeně, volage: »Pane, v ruce tvé' poručím dušši mau.« Zanechal věrova Antonjn Oldřich po sobě spisek, v kterémž uvádí 50 příčin, proč se katolickem stal, a z těchto příčin nebyla ani jediná až dosud od protestantů dokonale wyrácena. Někteří z nich udáme. »Nekatoljci negsau mezi sebou swornj, podobně jako Lutr, Zwingli, Kalwijn; nemohau tedy pravdu mjíti; nemohau ani ewangeljky slauti, an ve věcech mnohých a potřebných od ewangelium se uchylugj, s textem zlé nafládaj a mezi spisy biblickými rozdíly činj. Chtějí nowau cestu do nebes mjíti: a předce připauštěj, že se na té staré mnozí swatými a blaženými stali, ano že na nj dosud spasitelně umřjti můžeme. Zawr-

hugi papeže: a předce učení prvních církevních otců až do pátého století přijímají, kterých důstojnost papežskou od samého Krista odvozují a ze sv. písma dokazují. Katolická církev odchowala po všedny čas Sváté: protestantská nikdy. Žádný gesťe nedokázal, že by byla katolická církev chybila, ač mnozí gegj audové pochybili. Toľko w této církvi bývá zákon Boží ctěn a přisně ostrýhán, w giných se učj, to že není možná, nebo že toho není třeba; a gsau protestanti, genž církvi katolické za pravdu w tom dávají. Nekatoljci zůstávají pořád gen při písme, a právě proti němu učj, a do hlauposti upadají k. p., že přj všichni hřichové stegnj gsau a žádný rozdjíl mezi njmi, což slowům Kristovým na odpor čelj. (Mt. 5, 22; — 12, 36; — 1. Jan 5, 16; — Přislowj 24, 16*). Katoljci udávají ďábla a lidskou vůli za půwodce hřichu: nekatoljci gedni winu na Boha swáděj; ginj po katolicku smenyšlegj. Učení protestantské se nenachází w prvních stoletích, leč u některých kačjřů, nemůžte tedy od Krista a

*) Mt. 5, 22. Ale gá pravím wám, že každy, kdo se hněwá na bratra swého: powinen bude, k saudu státi. Kdožby pak řekl bratru swému, »rácha:« powinen bude před newyšší radau státi; a kdožby řekl, blázne; powinen bude pekelný oheň trpěti.« Mt. 12, 36. »Ale pravím wám, že z každého slowa prázdneho, kterčj mluwiti budau lidé, wyjdají počet w den saudný.« 1. Jan 5, 16. Kdo wj, an bratr geho hřešj hřichem ne k smrti, modljj se za něj a budeť gemu dán žiwot hřešjicjmu ne k smrti. Gesťit hřich k smrti, ne za ten, pravím, aby se kdo mohl. Přjil. 24, 16. »Nebo ač na sedmkrát radne spravedlwý, a wšak wždy zase powstane, ale bezbožnj radnau ne žje.

od geho apóstolů pocházeti. Známku svatosti a všeobecnosti má do se jediná katolická církev, ne jiná. Pohany můžeme toliko s pomocí Boží obrátiti. To působí církev katolická ve většij mje, nežli protestantská: a proto gest Bůh s nj. Celj pohanštj národové se nasťnugj, genž se katoljky stali, ale žádny, genž by se byl stal Luteránským. U nekatoljků divy se neděj, ale wždy u katoljků (Mt. 10, 7, 8, *). Prirowněme spisy a život sektárů se spisy a se životem dobrých katoljků, a užasneme. Všimněme si, gať se kněžstvo katolické svým spoluzblížnjm w nebezpečnstwch a na smrtelném lůžku obětuge: a kazatclé protestantsstj gať se od tud odtahugj. Katoljci magj kněžj ze všech starou: u protestantů se urozenec stndj, duchownjsem býti. Čistota gest ctnost wznešená, ale katoljci si jí wíce wážj nežli protestanti. Čhtěgjlí protestanti katoljky přefonati, nadáwagj jim, přefrucugj pjsmo aneb wywracugj učenj takowá, kterýmž katoljci ani newerj, k. př. žeby se klaněli Smatým, kdezto Bohu samému se klaněj a Smaté gen ctěj, a o přjmluwu žádagj; což opě gen k sláwě Boží směřuge. Nenšpatněgšj a nenwlažněgšj katoljci naklonugj se k protestantstwu: nenžbožněgšj protestanti ku katolictwu. Geden každý prawý katolický kněz potwřuge prawdu wjrn katolické spasenjm svým: protestantský ka-

*) Mt. 10, 7. 8. »Gduce pať kaťte, že se přiblížilo kráľowstwj nebeské. Nemocné uzdrámgte, mrtwé křestě, malomocné čistě, necistě duchy wpmjctěte.

zatel se to neopovážj, negsa wěci swau gist. Mnozi nekatoljci umjragjce magj tauhu po wjře katolické: naproti tomu ale žádný katoljř umjrage po wjře luteránské netaužil. — Takowěto řadn prawdn a žkussenosti plné, skaumámeli ge pokogně, wedau ř prawdě.

Wesměř gsau wnhljdky do budaucnosti smutné. W přemnohých státech ř cirkwj tak nařládagi, že na wážnosti trpj, ž čeho násle, duge, že i bleřř moci swětské bledne; pozdmj: ženj a odbog neminau. Akeoli stát a wrchnost tjrány byln, byla cjrkw dřjw utjrána a gegj práwa wyždwižena, teprw pak se wřředyna giná práwa wyždwihnauti dagj. Se řřracowánjm cjrkw se začjná; ř wywrácenjm wřřeho pořádku se končj. Máli opět staweno čili uper: nowáno býti, tjm se začjti musj, aby cjrkw čest a práwo gegj nawráceno bylo. Dna se do každe spráwy hodj: a wřřař žádná bez nj stánj nemá. Ake to nepoznáwá, wěci hlawnj w dęgopřsu nepostihl, nebo zapoměl. Pohřřjchu ale řlđj gest dosti, genž se ničemu nenaučugi a neodučugi. D cjrkw se nebogme: ale o kázeř a pořádek, o gřřtotu trúnů a o pokogně se rozwinutj národnjho žiwota. Hęgno tak řeče: ných wyždělanců a ořřwcenců odstřřfuge cjrkw, mrawy řlđu poruřřuge, a ř ohawnostem revolucj řřancauzské ho odchowává. — W řřlechetněg: řřjm obraze, nežli řdnj gindá, spatřugem wesměř katolické kněžřřwo; čistota, swědomitost, řřdnatost, horřiwost, wyždělanořř ho řřářřlj. Ale řřřřcerým

způsobem podává se lidu ged, a wšstěpuge se do něho lhostegnost k tomu, což neyswětějšjho gest. A gak přemnozy katolici vyhazugi swé peníze bez rozmýšlenj, by si dost kněh a listu opatřili, w kterýchž se při každé příležitosti wjra katolická lehčj neb tepe! To neyhorsšj zlé za naššich dnů gest náboženšká lhostegnost, kteráž nedbagje dokonce, kam zawede, každého na pokugi nechává, ať si wěřj něčemu, nebo ničemu. Zafuklila sebe krásným gménem, gménem snášsenliwosti; *) snáššj a strpuge zagisté, nechťby cokoli na zkázu přišlo. Do swěta lhau, že prý chťegj swobodu swědomj: a magj to neshwědomj, swědomj zahubiti; že prý chťegj pokog: a wedau proti věci Božské brzo zgewný, brzo tagný bog. Starým heslem takowýchto lidj gest: Když genom w Boha wěřjme, nechť Hotentoti, po- hané neb židé gsme! W Boha i dáblowé wěřj, a třesau se. **) Na tom záležj, kterak w Boha wěřjme, neboť podle toho geg ctjme a podle toho šťastni gsme. Patrnó gest, že geden toliko způsob w Boha wěřiti prawý býti může; a tomuto gednomu způsobu učj cirkew. A protož gen syn cirkwe wěřj w Boha náležitě a opravdowě: ostatnj wěřj w Boha k odšauzenj swému? Učj Lutr w Boha wěřiti, tak gako Papež? Nikoli; Lutr wymazal z wjry wěčnj mrawný Božj zákon: Papež ale wjru a mrawy co nenaužegj spolu spoguge. Wěřj protestant

*) Toleranz, Duldung.

**) Prairi vjimo.

w Boha tak gaſo katolijſ, an před ſwátostným geho obgewem na kolena padá? Nikoli, každy z nich ſi ho gináſ předſtawuge a předce může toliko geden a ten ſamý býti. Sektáři ſi předſtawugi Boha w tiſjcerých podobách, každy poſdlé poblauzenj ſwého: w katolické cirkwi ale geſt wždy co Nezměnitelný wyznáwan a ctěn. W duchownj manželſtwj wſtaupil wtělený Bůh genom & gedinau newěſtau, & cirkwi: a protož toliko dítſy této cirkwe mohau býti prawými dítſami, a Bůh prawým gegich otcem. Ějm pewněgi katolijſ ſtogi na tom, tjm horliwěgi bude blaudjcjho bratra ſwého hledati, láſkau a ſſetrnoſti ſi ho zjſká a blud geho wynrátj: niſdn ale člowěka nebude nenáwiděti; lituge ho a nad geho obrácenjm nezaufá. Ale namjtagj mnozi: Bůh proteſtantſtvo doſud trpj, a proč to činj, nenjli kromě cirkwe katolické ſpaſenj? Bůh trpj proteſtantſtvo až do určitého času, a to proto, aby njm wjra katolická zkuſſena a čiſtě na byla, aby ſe doſonalegſſi a záſlužněgſſi ſtala; gaſo ſtjn ſwětlo, tak wynyſſuge proteſtantſtvo wjru katolickau a katoljſy pohánj, aby gi tjm wěrněgi zachowáwali. Pán zagisté poblaučil proteſtanty miluge, mage náſ & tomu, bychom ge též milowali a obzwláſtě ty, kterých bez wlaſtnj winn blaudj. Protož neuſtává katolická cirkwe láſkynplným poučowanjm a modlenjm gich hledati, a blud zatracugje, & blaudjcjm otewřené náručj rozproſtjrá. — Než muſjm geſtě radoſtnau ſpráwu pedati o Ějně, o řjſſi náramné, kteráž 300

millionů obywatelů počítá. V 16 století hlásal tã wjru Kristowu Matiaš Ricci Jesuita, po něm ginj Jesuité zde pracugjce mladistwau by, linku křesťanskau mučednickau křwj swau zaljwali; neboť býwali tu křesťané přetěžce pronásledowáni, a ani audů rodiny cjsařské nebylo štetěno. Už l. P. 1845 Ějnský cjsař wjru Kristowu negen za wjru nesskrodnau, alebrž za wjru wšseho poručenj hodnau wyhlásil a žákaž gi wyznáwati wyzdwihl. Načež w tomtěž roce 4 nových biskupstwj we východnj Ějně založeno bylo.

§. 12.

Následky reformacj.

Pakli o čem na zemi, platj zagisté o této tak nazwané cirkewnj opravě, kteráž by se vlastně »cirkewnj a mravnj zhoršsenj« gmenowati měla, slovo Kristowo: »Po owocjch gegich poznáte ge.« Gaké owoce přinesla reformacj, posud gsme giž ofázali, teď wšse krátce sebereme. A neydrjwe následky zemnitřnj zkušme, kterěž reformacj na nassi zemi uwalila. Slibila swobodu: a na opak učinila, zemi Německau rozdwogiwšši, oslabšši a cizincům wydawšši. Němci měli gednu neywněššj hlauu, dělali gedn státnj spolek, gegž cirkew utwořila a zasvětila; z té přjčiny také slaul swatá Řjmsko-Německá říšse. A proč zprwu padla w opowrženj a proč byla r. 1806 docela zrušena? Proto, poněwadž reformacj wšbec zawedla nepravé předstawenj o swobodě a samostatnosti, gať se w sedlské

wálce ukázalo; a tautěž zlaui cestau fráčela pře-
 mnohá říšská knížata, ani císaře, ani papeže
 neposlauchajce a statky církewnj laupjce a ne-
 záwislost i násiljm si wymáhajce. Dokázali
 toho swau hrubau řečj, kterauž wedli s císařem,
 tau lakotau, kterauž se po poslednjm haljři cir-
 kewnjm hnali, a dokázali toho posléze wálkau
 Smalkaldskau. A wssak přičinili se wjce. Ne-
 dagjce ani na lásku k vlasti swé, ani na čest
 národu swého, spikli se proti císaři, a s kým?
 S Francauzi, protivnjky geho a s hlawnjmi
 nepřátely říše; Dáni, Šwendi, wsse se pletlo do
 Německých záležitostí, z tuhu Německého tráwilo
 a po krwi Německé žijžnilo; Turka, odpůrnjka
 křesťanů, sstwali proti císaři. Nábožný, mau-
 drý Karel byl hanebně opuštěn práwě tenkrát,
 an pro spásu země a pro dobro církwe pewně
 a powážliwě gednal; i musel trpěti, řdnž Lutr,
 mnich hrubý a učitel zpupný, gemu a ctihodné
 hlauwě křesťanstwa hanebně nadáwal; musel trpěti,
 řdnž zlotřilý rytjři a zákeřnjci poslušnost mu
 wypowěděli a ničemnj kobyľkáři bohe wedli,
 plenili, pálili, wražďili. A to slaulo reformo-
 wati! Řdnhy se audowé nasseho těla od hlauwy
 oddělití chtěli a gedn druhému slaužití nechťel,
 tělo by se rozpadlo a w takowémto zmatku by
 zasslo. A rowněž tak z poslušných křesťanských
 knížat a stawů říšských nabralo se tu 360 sa-
 mostatných pánů, kteřjž se za neobmezené wládce
 pokládali, třeba žeby hlemenžd w několikta letnjch
 dnech celé gegich mocnařstwj od gednoho konce

k druhému prolezi mohl. Protož Napoleon
 gen pokynul a Německá říše zmizela. Dříve
 bylo již viděti její slabost: a však následky
 se ukázaly teprve v 30leté válce, k níž refor-
 mací základ položila a protestanti učiněnými
 umlouvami proti církvi a císaři, a hanebným
 tyránym místodržitelům císařským příčinu k ní dali.
 Kdo netýral od dnů těchto Němce? Nebylo
 mezi nimi gednoty a sromnalosti. Což prospěla
 sja? Knížata, zbauriwšše se, poskynowali pod-
 daným svým špatného příkladu. Mnozí z nich
 widauce tu hanu, gať se jim obzwlášťe od
 Francouzů stala, chtěli k wmržení knížat a k
 obnowení staré Římsko-Německé říše spolky uči-
 niti a způsobili gen útrapy. Neboť zlé leží
 hlauběgi, leží w rozdwogeni srdci a w roztržení
 církwe. W Němcich se wyobrazila powaha res-
 formátů tisceronásobně; máme tu wyznačenau
 Lutrowu hrubost, Kalwijnowu ukrutnost, Zwin-
 glowu nesmyslnost. O zpuslých klášterích, o
 hrozném pozdwížení sedlském, o roztržkách w
 Polsku, o násilích welkého a malého panstwa
 a říšských starů a říšských měst mluwiti ne-
 budeme, toliko na následky odkazujeme. Po
 třesřtimém sbánění se po swobodě následowalo
 brzo těžké gho a padlá mohowitost a tu onde
 wyputagici zpaury, a bauře dokazugi welikost
 tehdegšjho poblauzení až podnes. Roztržení
 přichází z přichy, a přichy předchází wád. Každý
 dobrý křesťan, ba každý maudrý člověk musí
 uznati, že ze stanaucich wogšť genom nesnáze

wynplýwagj. Gindá se wrátil po wálce občan do swé dĕdinny, a hledĕl si opĕt swé obžiwy: nynj an zwlášttnj wogenský staw gest, ě ně muž swé syny stawĕti musj, býwá na trwalatu wálku pamatowán. Drbĕ a řemeslu, umĕnj a wĕdám odtahugj se takto nesčjslné ruce a milliony lidu, genžby mĕli o chlebĕ pracowati a wyžiwu wynmáhati, tráwĕgi darmo. Stanaucj wogska oswĕdčugj, že prawĕho pokoge wjce nemáme, a pohřjchu! a tato stanaucnost býwá pramenem mnohých nezcestnostj. A gať dlaugo máme stanaucj wogska? Co trwá reformacj. Zať rozšela sjmĕ nedůwĕry mezi kněžata a národy a bude ge rozšiwati, dokuď trwati bude. Řdnybnychom se we wĕcech náboženských srdečně srownáwali, nebyloby třeba, abybnychom zbroge proti sobĕ stawĕli a bylibnychom tak silnj, že by náš zewnĕgšsij nepřátelĕ na pokogi nechali. — A řdny kleslo umĕnj a řdny se wĕdny zbaurily proti Bohu? Gať meze pokory přefročiwšse, wyštaupili ze služeb Božjch. Reformacj ge umrhla do služby swĕtské a tym zwsšednily, zmrzačely. Powážme gen, gať krásné, slawné, učené spisy, stawy a obrazy máme z prwnjch 15 křesťanských stoletj: a srownáwĕjme š nimi ta daremná, po rozššřenj reformacj až do dnů nassich zhotowená dila. Stoletj nasse powstává ě šlechetněgšsimu kónánj a to proto, ponĕwadž ho cirkew probuzdila a lepšsij mysl do něho wdechнула, ctné twary minulosti na oči mu stawjc. Ale kato:

lidčá wjra nemá gen s pauhým uměnjm co činiti; i chceť wědy, wládu a lid nasfrz proniknauti. Užť promrzeni gsme se naposlauchali, že by protestantstwo o wědy a oswjcenj wjce bedlilo. Zdali w tom záležj spása swěta? Wědy a oswjcenj bez cjrkwnej pobožnosti gsau marná blbštinka, aneb ostrý núž w ruce člowěka, genž s sebau wládnauti neumj. Wyborných spisů starých cjrkwnejch otců newážj si protestanté ani došt málo, hrdě gich pomjgegi, nebo ge mistrugi. Řdnyž Řehoř XIII. tať přiměreně kalendář oprawil, přes sto let to trwalo, než protestanté uznawosse swůg blud, přigali oprawený kalendář. — Poněwadž se protestanti za oswjcené wyhlasyugi a katoljky za powěrčiwé hlupáky a zatmělce rozkřifugi, widj se nám, něco gim připomenauti, což nemohauce upřjti,ť tomu by použiti měli, aby si z toho za ponaučenau wzali. Domněnku o tagných sjlách přjrodn, o čertowině, o strassidlách kdo zawedl u lidu? Lutr genž ustawičně dábla burácejcjhо kolem sebe wida, s njm buď rozmlauwal, aneb po něm, gako na Wartburku, kalamářem házel. Cjrkwí upřeli práwo, glé duchy zakljnati: naproti tomu tropj sprostý nefatoljř kauzly a čáry potagj, a užjwáťť činům kradmým křjžů a gmien swatých, kdeztoťť spasenj dusse swé gich užjwati nechce. Kde přestáwá prawé užjwánj, tu nastáwá i hned nadužjwánj. U protestantů bylo za přjčinau kauzelnictwj nejwjce přj, katorwánj a upalowánj; neboť gaf sám hodnowěrný spi-

šowatel gegich wyprawuge, rozmahala se brzo po Lutrowě smrti pohanská powěra mezi Luterány; (owsslem kde není wjry prawé, tam se powěra uhnjzdy, an žádný člowěk wjry docela prázdnen nebýwá) tak že mnohý rof na sta mužů a žen upáleno bylo, a že i katoljci k takowéto ukrutnosti někdy se svěsti nedali. Bljže Wolsfenbüttlu odprawili protestanti tolik čaroděgnic a čaroděgů, že bys myslel pro samé kůly, k nimž neschastnjci přiwázáni byli, leš na poprawistti widěti. W nepatrném okresu swobodného říšského města Norimberku bylo od r. 1577 až do r. 1617 356 osob pro kauzelnictwí mečem, prowazem a kolem odpraweno, a 345 metlami mršáno a na audech zohaweno. To gest ta protestantská oswojcenost a swoboda svědomj! Dábel-li ty neschastnjšy skutečně posedl, otewřela mu newěra a odpadnutj od cirkwe, reformacj tedny, k hroznému tomuto djlu dwěře. Nenjli tomu tak: museli protestanti w práwnictwí, w swobodě svědomj a w prawé oswojcenosti weliký pokrok učiniti, an právě to mnyj upjragi, z čeho dřjw trestali. Ale proč mlčeli duchownj a učenj gegich k oné krwawé neplesse? Kdo pozdwihl proti nesmyslným a ukrutným přem čaroděgským hlasu swého prwnj? Katoličtj kněžj n. p. Kornelius Boos, kterýž 1593 zemřel, a dwa Jesuité, Adam Commer, kterýž 1632 a Fridrich Spee, kterýž 1635 zemřel. Kdo wyzdwihl prwnj ten neporádek? Katoličká knjzata n. p. Mohučský wolenec, Jan Filip ze Šenbornů, genž saudy,

mučidla a popravy čarodějské zničil, kdežto geſſtē w minulém stoletj tak nazwanj kauzelnjci a čaroděgnice w protestantských zemjch utraco-
wání byli; ba i naše stoletj nám dává dosti
příkladů, že chudé, staré ženy w nekatolických
osadách až do gegich smrti zawrhowány a po
smrti zosťuzeny byly, poněwadž ge za čaroděg-
nice drželi, a že toho neb onoho muže prote-
stanti, buď se báli, neb ho hledali, poněwadž
w powěsti kauzelnické u nich stál. Geſſtē bychom
o tak wychwálené oswojcenosti protestantů mnoho
řici mohli, ale geſt giž na tom dosti, co se
řeklo, an proto nemluwjme, abychom tupili:
alebrž proto, abychom sebe obhágili a giným
dali wýstrahu a poučení. Beze wšeho popjránj
geſt wšak to nenžalostněgšj« že gaſo stjn tělo,
tak žláza mravů reformacj následowala. Wždyť
pať gistň protestant, na něgž se sawěrci geho
pyssnj, sám prawj: »Odpadnutj od cirkwe ka-
toličké stává se na cestě neprawosti: přestup do
cirkwe katoličké na cestě ctnosti.« Co se tu do-
brého můžē djti, kdež se mrawnj zákon za ne-
wjžitelný powažuge, cwičenj duchownj opowr-
hugē, mrtwenj těla tupj a gednořáždē smyslné
požjwánj dowoluge. Lutr se o wěci této tak
hanebnē a rozpustile wygádril, že se stydjm,
flowa geho před mrawným lidem opakowati. —
Takťēž lehkomyslnē bylo s manželským zákonem
naloženo, a protož dwogitá manželstwj, cizo-
lořstwa a rozwodnj zobecnēly u nich náramně.
Prusy tu bjdu cjtj, kteráž z porusseného stawu

manželského vychází, přemysllugi a nemědi, gašby pomohly a nemohau; neboť gediná pozmoc gest w gediné cirkwi, a tu lehčegj a nebo gj neznagj. Z stupně pokrewnictwj odstranili reformáti a dle gegich pravidel mohl do stawu manželského kdo chtěl wstaupiti a gaš dlaho chtěl w něm trwati. Protož se příkladn toho neyhnutněgšjho zprzněnj krwe u nich nahazugj a w gistém welmi důrazném pádu rozhodli protestantští bohomlucwi takto: »Bratr a sestra nechť gen manželé zůstanau, an to wěc tagná a mimo to i dobrý obchod gest.« Tu tedn musela swětská wrchnost zbožněgšj a swědomitěgšj býti a z plnomocenstwj swého zákonnj o zakázaných stupnjch pokrewenstwj gednagij obnowiti, gaš dalece to šlo. Ale negen wzhledem na manželstwj, nýbrž wesměš náramná hrubost rozmáhala se u protestantů. Nirkheimer, rada Norimberský, učený, maudrý muž, podporowal dlahý čas reformacj, brzo wšak nemrawnost rostaucj wida, Melanchtonowi pjsenně se přiznal, gaš dobrý Luterán zprwu byl, nynj ale gaš zpusťlý žiwot mezi tak nazwanými Ewangeljky pozoruge; Bůh gen že ge může naprawiti; hůt že se děge, než šdn gindá; že šlutků gegich prý se dá seznati, že mezi nimi žádné wjry, žádné bohobognosti, žádné lásky, žádného poznánj, žádného uměnj neni, a že wšedcen dobrý mraw a wšedcu poctimost zahodili. Wrchnost toliko a strach trest že prý pozdwiženj zadržuge, kterěž bez toho na mno-

hých místech vyniká. Lutr prý nehodu tu wsseligaf wytáčetí a wyfrucowati chce, a wssaf tak daleko prý to giž přisslo, že se nic zastřiti nedá. Poprawa prý toliko zamezi, že w manželských věcech hanebnost neywněšsijho stupně nedosáhne. Papeženci (katoljci) gsau prý mezi sebou gedno, Ewangeljci ale že negsau gedno ani se sebou, ani s Bohem. A Pirkheimer zawjrá: »Uchowen Bůh wssedchny nábožné lidi, země a národy, od takowého učenj, kterěž, kamkoli přigde, wjru, pokog a gednotu zrusši.« To čtauce někteří řeknau: A proč ten rozumný a tak zkusený Pirkheimer zůstal Luteránem? Proč se nestal katoljkem? Proto, poněwadž se gen milostj Boží katoljky stáváme. Bytby rozum a srdce prawdu wjry katolické nahlížely, bytby celý děgepis o spasitelných počitcích církwe katolické a o zhaubných následcích sborů nekatolických swědectwí wydáwal, mnozi předce trwagj w bludu swém; budto se domnjwagj, že se to na lepšj stranu brzo obrátj, nebo ge swětšstj ohledowé zdržugj, nebo s prawau pokorau nehledagj, netlučau, neprosj, a nebo že se tjjž po katolicku žjge. Na počátku 18tého stoletj žil Arnold, weliký přítel protestantstwa a tentěž ljčj strassliwými barwami nemrawnost swých sawěrců. Že to s mrawnostj u protestantů nynj lépe, alespon žewnitě wyhljžj, upřjti nechceme; ale to nepocházej od gegjch wyznánj, alebrž okoličnosti času to působj a wplyw ten, gahý katolická církew na ně má, obzwláště

an tak posetile prvotnj své učenj zawrhli, žeby lidská vůle swobodná nebyla a tak tedy žádný mravnj zákon ge newázal. Turci se w Evropě wedlé křesťanů mravněssjmi stali, proto ale k tomu ustanoweni negsau, aby Turky zůstali, an prawdy náboženstwj svého dořazati nemožau. Můžeme-li na takowau mravnost nebo ctnost co dáti, kteráž swůg kořen w církewnj wjře, w Bohu tedy nemá? »Wšelike štipenj, gehož neshřpil nebeský otec můg, wyřočeněno bude« (Mt. 15, 13). Při tom neymensšim zawazenj padne takowá ctnost, a pád gegj gest weliký.

Což gsme nedáwno w nassich dnech neřtli, gať hanebně protestanti seweroamerikánsstj a obzwláštne we Filadelfii zacházeli s katolický a s gegich swatyněmi? Gať znectili a]utýrali protestanti Šwědsstj maljře Nilsona, že se obrátil? Gať protestanti Šwýcarsstj n. p. w Urřawě kláštern objragj a w Šafhausenu gať muže zabiti chtěli, genž neauhoně mezi njmi žiw gsa a swau učenostj wlast swau počtě, tjm toliko se řjdi, což oni sami ustawičně učj a wychwaslugj, totiž swobodau svého swědomj? Ale podle učenj gegich má každý swobody této ke wšsemu použití, genom ne k přestaupenj do církwe katolické. Narážjme tu na býwalého přednostu církewnjho D. Hurtra, genž proto, že wyznánj wjry katolické učinil, od zbaureně protestantské luzg zawražděn býti měl; a poněwadž ho prořetelnost Božj chránila, nezbednjci

si wylili swûg wzteř na geho newinné rodině. A takowáť ohawnost se směla dne 15., 16., 17. čermence l. P. 1844 tři plné dni před twářj wrchnosti páchat! — Přemnozi protestanti nenáwidj wšseho, což katolického gest, tať trpce, že posměwačně a rauhawě s tjm nařládagi, ačkolí státnj zákony to zakazugi, a katoljci tisse se při tom chowagi. Gsauce na počet silněgšj stranu slabšjch neznepokojugi a předc se proti násilným urážkám gegich uchrániti nemohau. Tať wlažnj gsau protestanti we wjře, a gsau předc tať nesnássenliwi k wěřicjm? O, gať mrzce tupj kazatelowé gegich každorolečně cirkew katolickau, které ani neznagi, ani nechápau, k př. na slawnost reformátnj! Šlupost, zatmělost, powěrečnost, dussewnj otroctwj a katolictwo totě gim gedno a to samo. Staneli se katoljř protestantem, chowagi se katoljci mjrně a wážně; staneli se ale protestant katoljřem, dlahý řetěz hany a týránj za sebau wléci musj; utržkň a nátiskň nechtěgj mjtí konce a protestansstj wstori se nestyďj z kazatelnic na ubohého přestupence sápati se a podle mu láti, ba tať se zahazugi, že i chrámownjch cedul, na kterýchž osadnjky k službám Božjm zwau, k nadáwánj užjwagi a lid potřessjugi. Totě duch láskň toho tať řečeného ewangelického protestantstwa?! Baworn bywagi daleko šširoko od protestantů šřze wjru haněny: a předc kdo nařládá s protestanty ššetrněgi nežli Baworn? Ale to rozmáhá gen zpupnost a třessiwost gegich. Wolfgang Menzel,

protestant z nasseho wěku, wyznáwá zgemně:
 »Sprawdowá zřáza se teprw s reformací na
 dworech započala, an se knížata mrzuté bázně
 před dohledkau zbameni widěli, kterauž císar a
 papež zprwu na ně měli. Tu nastalo docela
 nové barbárstwj na dworjch knížecjch a na
 universitách protestantských. Odkud mělo wy-
 cházeti swětlo a čistá lidskost, odtud se hrnul
 zatmělost a hrubá howadstwj. Luteránští dworní
 kazatelové dělili se s milenkami, s řádowníky,
 s spolulowci, s hwězdoměšci, s zlatoděgi a se
 židy o swůg wplyw na knížata: katoličká kní-
 žata toliko drželi na slusnost.« Na to Men-
 zel obšjrněgi a osiře a prawdivě ten zpuštěný
 život popisuje, kterýž na protestantských dwo-
 řjch strz reformací zaweden a weden byl. Dř
 pak přjswj: »Gaký pastýř, takové stádo.«
 Mohlibychom také mnohonásobným swědectwjm
 z posledního stoletj dokázati, gaké shnilé owoce
 nestastné ono rozdwogenj církewnj w stoletj
 16 přineslo, ale gíž přestáváme na tom, že
 gsme z úst protestantských od 16tého až do
 19tého stoletj nestranně a pro každého pocho-
 pitelně zhaubné následky reformací osvědčili.
 Než gessťe nám ta otázka na srdci ležeti bude:
 Což pak reformáti ani dost málo neznamenalí
 tu hrnaučj se mravnj zřázu? Takového spu-
 štěnj se dočkali sami, tak že k tomu mlčeti
 nemohli. Lehkomyslný Zwingli se sice z toho
 radomal: ale Kalwijn zuřil a wztekal se, tu-
 pil a káral, a Melandhton to oplakával. Me-

landhton prawj: »že geg to neschastné toždwo: genj stálo wjce slz, než Łabe wodny má, že jĩ žádá umřiti, pro swau slabost cestu zpátky nastaupiti nemoha.« Ale skonárovagij matce swé, kteráž ho o poradu prosila, w které wjře: w nowé-li čili we staré, by spasitelně umřiti mohla, odpowěděl, »žebny pro gegj spasenj bezpečněgi bylo, w katolické wjře umřiti.« A pakli že kdo z reformátorů w srdci swém katolický umřel, umřel Melandhton, genž se ustawičně k staré wjře klonil a proto od protestantů gedowatě lehčen byl. A poslechněm, co Lutr o nowém učenj a geho aučincjch prawj: »Zoto kážanj,« pisse, »měloby, gať slusj, s welkau radostj slusáno a s wděčností srdečnau přigato býti; lid by se měl polepsiti a wedlé něho pobožně žiti. Ale děge se, pohřichu! naopak; lid se z tohoto učenj čím dál, tjm špatněgšjim, zpuslegšjim a bezbožněgšjim stává; lid pak ge tjm winen, nikoli učenj. W tom wězi živý ďábel a smrt! Nynj gsau lidé sedmi ďábly posedli, kdezto dřiw gednjm ďáblem posedli býwali. Nynj ďábel walem do lidj wgjždj, že w gasném swětle swatého Ewangelium chodjce lstiwěgšj, sobětněgšj, lakotněgšj, nemilosrdněgšj, wilněgšj, drzegšj a horšj gsau, než byli pod papežstwjm. Lichwa a lakomstwj wystaupily co potopa na swět a platj za wěc prawau. Lehkomyslnost, nečistota, nádhera w oděwu, obžerstwj, karban, wychlaubánj se s neprawostí a zlojstj, neposlusnost poddaných, čeledjnů a

dělníků, přepiatá požadovánj řemeslníků a rolníků a kdožesse to wypočísti může, tak welice se rozmohlý, že s 10 církewnjmi a s 20 říšskými sněmy se to naprawiti nedá.« Takowých bédowánj Lutrowých máme dosti. Ale přewelice musel býti zaslepen, že na ubohý lid wssedno skládal a na swůg špatný příklad, na nebezpečnau howotu si newzpomenul. A pro to gestě opakugi: »Po gegich owocich poznáte tu tak nazwanau reformaci!« Protestanti pořád předstírají, že prý Lutrowo dílo gestě dokončeno není; že až dokončeno bude, že prý wssedný nehodný a sektný přestanau; zatím se ale množí denně. A zamezenj toho a k dosaženj gednoty zawedli protestantská knjzata Gustawo, Adolfowý spolek: ale neporjdiwssé ničehož, rozepsali protestantské koncilium do Berlina. Z sešli se skutečně protestantsstj bohoslowci a státnj úřednjci w čerwnu r. 1846 do Berlina, stěžowali si na církewnj rozdrobenj, radili se powrchně: ale na oživenj umjragjci wjry Lutrowy a na zamezenj zmáhagjci se newěry neodmáží se žádný. Lepší budaucnost si slibugjce rozessli se; ale ani posud nesložili swětu počet o výsledcích rokowánj swého. To gest postačitelný důkaz, že to s církwj protestantskau dobře nestogj.

§. 13.

Květ cirkve katolické w této době.

Gafo z parna do chládku, gafo z noci tmavé k ljbeznému gitru, tať wstúpugeme radostně do bohatého sadu swaté cirkve, kterýmž se i w poslednjch třech minulých stoletjch honositi může. Tolik spanilého kwětu nacházjme w sadu tom, že i odpornjci cirkewnj po něm bažj, zrowna si ho oswojugjce a wolagjce: »My máme podjl w něm, neboť na prwnj Swaté wěřjme též; ano tento kwět vlastně nám přináležj, poněwadž my ti prawj katoljci gsme.« Totě znamenité wyznánj; neboť katolický platilo dřjw co nekřesťanský, dábelský — a nynj mermomocně katolický býti chtěj! Právě tjm došla krásná vlastnost cirkve nassj u samých protestantů zase cti. Než, gať dokazugi protestanti, že prawj katoljci gsau? Krátce takto: Řjmsko-katolická cirkew byla po wssedchny časy zohyzděna: ale po wssedchny časy měla dost odpornjků, genž gi očistiti chtěli, a odpornjci tito tu prawau katolickau cirkew dělaji a od těchto odpornjků pocházegj protestanti. — Ale gať wjme, Řjmsko-katolická cirkew se začíná s Kristem a s 12 geho apostoly, a měla w středu swém genom gednoho odpornjka, Židásse zrádce. Čhtěgi protestanti od Židásse zrádce pocházeti? Nikoli, odpowjdaji; my pocházjme od odpornjků powstawšjch, řdyž cirkew zkažena byla. A wšak tjm proměňugj na cirkwi s Božským, což lidského

gest, wady člowěčj š gegj swatostj. Šdnyby cirkew gedemkráte zkažena býti mohla, nebyla by wjce cirkewj, přestala by, a Kristus by byl lhal, twrdě: »a brány pekelné nepřemohau gj.« Cirkew-li zagde, kde se wezmau lidé, genžby gi naprawowali? Müže w špatné šškole býti gediný žák, genžby gi napravil? A w kterém stoletj zašla cirkew Řjmsko-katolická? Že to protestanti newědj, ošwědčugj tjm, an na otázku tu rozličně odpowjdagj. Mnozi udawagi stoletj 4. A zašla wytrwala by gessě do 15tého stoletj a přestála by bauře a řjše? Zážeme-li se dále: Šde byla tedn tehďaž ta prawá cirkew? i hned si pomahaj tjm, že gest prawá cirkew newiditelná. Pošdivná wěc! Pán Jezjš ale založil cirkew widitelnau, do njž toliko wšsechna swá zašljbenj a wšsechnu moc swau složil. Nic méně i tato newiditelná cirkew musela by z lidj záležeti, kterj to byli tedn? Z tu protestanti w prastarých časech několiš gmen wyhledawagi a udawagi, od 6tého až do 16tého stoletj několiš mužů, kterjž w mnohých člancjch wjrn negen poblaudili, alebrž i zgewnj nekřesťané byli, a šdnybychom ge za dobré křesťany platiti nechali, záležela by prawá cirkew w mnohém stoletj z bludařů a z několiš geho štaupenců. Příkladem wěc nabude šwětla. Wždy bylo dosti lidj, genž še žádným štátem a še žádnau wrchnostj špokogeni nebyli, buďto že sami byli zlj, nebo že gsau wšsude wady a šlabosti. Nynj by někomu z nich napadlo twrditi: po žádném widitelném štátu nic nenj, ale

newiditelný stát gest ten prawý; tento newiditelný stát od garkžiwa tu byl a záleži we wssedch, kterjž se widitelnému státu protivili a s nym nespokogeni byli. Který rozumný člověk by wěřil takowému tlachánj? A co protestanti z těch nesčjslných swatých, z těch nábožných, učenných a cirkwi wždy wěrných mužů tworj, kterjž po wssedchny časy žili, a kterým se ani zbožnosti, ani maudrosti odepřiti nemůž? Těch ň newssjmagj a pakli si gich wssjmagj, wyhlasygugi ge bud za pokrytce, genž se toliko zewnitř a zdánliwě cirkwe drželi, a nebo za bláznny a hlupákny, genž cirkew swau neznali; a tak tedny wywysygugi protestanti bludaře za swaté, swaté pak zawrhugj. Kdo wsse na takowý zwůsob přewracuge, právě tym dokazuje swé přewrácenosti, a gest gen k politowánj. An, dim Boží! Snad w žádném wěku neměla cirkew wjce a wětšjch swatých, učenněšjch a oswjceněšjch mužů, nežli we wěku tom, we kterémž se část západnjho křestanstwa od nj odtrhla. Zdalí Hospodin právě tym widitelně wssedch těch zelji netrestal, kterjž cirkew z pokazenosti winili? Bagisté, s krowácegjcjm srdcem propustila matka newděčné přewrhlé djetny swé, ale Pán gegj wylité krowawé krupěge w perly proměnil, z nichž gj wěčná ozdoba a nowá sjsla wyrostla. Wjsta nemám, abych o wssedch swatých z poslednjch tří stoletj, nercili o wssedch učenných a oswjcených mužjch cirkwe katolické mluwil. Genom o některém miláčku Božjm se zmjnjm, a to

došť brátce. Ale wolenjmi přichází těžké a bo-
 lestné. První písmenka abecedy má svého
 Swatého, a u toho se malé okamženíčko pozdr-
 žíme. Gest to Alonš, dne 9. března 1568
 narozený. Zbožná matka geg wedla hned co
 nemluvnátko k zbožnosti, tak že tříletý chlapec
 na kolenau do modliteb pohřžžený často wjdán
 býwal. Otec geho, markrabj a nejwyšší správ-
 ce wšeho Blažského wogsta, hleděl wjc na
 rod wsofý a přál si, aby geho syn čestný běh
 wogenský nastaupil. Wžal ho do ležení, aby
 mladý Alonš na wogjny zwykl a z blešku gegich
 radosti pocítil; a skutečně zahořel čilý chlapec
 pro wogenský staw a mnohému nemrawu se
 přiučil, o němž ani newěděl, žeby hříšný byl.
 Uprjmný učitel ho přiwedl k poznání pravému
 a k srdečné lítosti, a že otec doma nebyl, byl
 syn matce docela zanedbán. Za swau modlit-
 bau a krásným swým příkladem wše nečisté
 w něm uhasila a k tomu ho pohnula, aby
 se Bohu zasvětil. Wida na něm otec po swém
 se nawrácený změnu welikau, nechal si wše libiti.
 Rodička Boží byla a zůstala wzorem mláde-
 nečka swatého, panenskau čistotau dusse a těla
 se strowaucjho. Každé ženské twárnosti se stýtil,
 rád mlčel, na slowo poslauchal a giž záhy se
 trýznil. Žiwotopisy Swatých čítati, to bylo geho
 potěšenj a to mu dodáwalo oswěty a posily.
 Dvě léta musel Alonš na Španhelském dwore
 u prostřed smyslných radowanek a swětské nád-
 hery tráwiti; ale Pán ho šlil, že se nedal ni-

čím poruffiti, a že se w celém gednání a obco-
wání swém wíce zdál býti anjelem než člo-
věkem. Nábožný zpovědník byl geho wůdce,
a dobré knihy ho rozněcowały k pravé zbož-
nosti. W 19tém roce swém chtěl po dlahém
rozvažování a po přigetí Swátosti oltářní wstau-
piti do řádu Jesuitského, kterýž teprw nedávno
založen byl. Matka se z toho srdečně rado-
wala, otec ale se hněwal; awšak uměl ho
Alonš tak přesvědčiti, že posléz sám swolil.
Odřeknuw se nynj swěta, wstoupil Alonš do
řádu Jesuitského. Těžce ho zkaušel Bůh, do
tak velké zkormaucenosti padnauti ho nechage,
w kteréz se každý křesťan domníwá, žeby byl od
Boha opuštěn, a wšij síly pozbývá: ale nezpu-
stili se modlitby, důvěry a pokory: býwá od
Boha nawšstjwen a občerstwen. Z Alonš pře-
mohl každé pokussenj. Žrenj swé wzhůru obrá-
cené mage každodenně sám sebe zkaušel, aby
swým myšlénkám a žádostem na stopu přišel
a přesvědčil se, zdali w každém čině a opu-
štěnj lásky k Bohu a k bližnjmu geg zprawuge.
Láska k Bohu a k bližnjmu byli stálj společníci
tohoto swatého. Pán mu zgewil, žeby byla
smrt geho blížká a tu zdwognásobnil swá ka-
gicj cwičenj, tau neyradosťněgšj myslj. R. 1591
zuřil we Wlassich hlad, a na to wypukl mor.
Bjda byla nesmjrňá; Jesuité wšude lidem uleh-
čowali, co wtělenj anjele; šec byla gegich síla,
a mnozj swau lásku zaplatili smrtj. Z Alonš
byl tau nemocj zachwácen, a tak se na smrt

těšil, že si to až za zlé pokládal; z čehož geg učený Belarmin vyrážel. Nemoc přestla w mořinawu zimnici a prodlaužila geho bog o tři měsíce, zde giž nebyl geho žiwot giného nic, než nepřetržená pobožnost a ustawičné se cwičení w trpělivosti. W sladkostech plnna předpo: wěděl, že 8. den po slawnosti Božího Těla umře. S tau nehměššj tauhaw obracel oči své po řijzl Kristowu, a welmi se zaradowal z odpustků od papeže Stehore XIV. mu poslaných. Ten určity den se rozlaučil se wssemi bratřimi řádu svého srdečně; na to ztratil řeč a dne 20. čerwna r. 1591 záwasil w noci se smrti; před swým skonáním řeči nabhw, s hasnaucim hlasem gméno »Ježíš« gesthwyslowim a hořegšjim pňškem malaunfo pohnum, odebral se k Bohu ten swatý a čistotný mládenec, stár gsa 23 let 3 měsíce a 3 dni.

Koť před sw. Alonssem narodil se Frantissef ze Sales. Z nábožných hraběcích rodičů posslý a k welkým hodnostem swětským od nich gsa ustanowený, došel pečlivého a wýborného wychowánj. Zaslibim se čistotě, wstau: pil do staru kněžského. Maudrosti geho nez mohl odolati ani ten nepřslawněgšj helweta, tehdegšj Teodor Beza; a kdýž s biskupem w Genewě morem nakaženým, a od swých saw: wěrců opusštěným nekatolijkům wssedhny službičky lásky prokazowal, uwedl celé dědiny nazpět do cirkwe katolické; 55 let pro cirkew wjtězoslawně bogowaw, tisse a blaženě w Pánu zesnul dne

28. prosince r. 1622. Zroge nesmrtelná přez
užitečná díla nám po sobě zanechal; to první
gest Filotea^{*)}, čili »uvedení k nábožnému ži-
votu« v němž ho žádný gestě nepředčil; též
rozbláštěnosti došla druhá jeho kniha »Pogedná-
ní o lásce Boží,« a třetí jeho dílo gest »Řád
naroštějwenj Panny Marie, čili Salesiánek,« do
něhož staré a churavé panny a wdowy přigatny
býwagj a mladší ge obsluhugi. Wrchnj matkau
řádu naroštějwenj Panny Marie, byla sw. Jo-
hana Frantisska Santalowa; kteráž owdowěwssí
swět ovustila a s 3 nábožnými pannami do
toho kláštera wstaupila. R. 1641 zemřela a
tenkráté počítal ten řád 87 domů we Francau-
zjch, we Wlassjch a w Němcjch. Sw. Frantissek
sepsal pro něj pravidla, a řídil ho do své
smrti; po jeho smrti řídil ho sw. Vincenc de
Paul. Ten, syn sprostého rolníka, narodil se r.
1576 a záhy se wyznamenal útrpností k chu-
dým a zdrowým rozumem, že ho otec dal na
študie. Ona na kněžstwí posvěcen, a na moři
se plawě, byl od Barbarešků — morských laupež-
níků — zagat, za otroka prodán a dluho w
otroctwí tom držen, a wšak pána swého od
církwě katolické odpadleho, přivedl do lúna
církwě i s jeho manželkau, a to geg z otroctwí
wyswobodilo. Na to držel w Parížském okolí
mezi wenkowským lidem misie, wyučowal, na-
pravowal a obracel na wjru, a z toho posslo

*) Wydána gest w českém překladu také tjmto ústawem Ema-
tojanského dědictwí.

tovaryšstvo Misionářské, gehož údomé Lazaristé
 slauli, poněwadž nenznamenítěgšij gegich dům
 w Paříži druhdy byl klášter swatého Lazara.
 Wsestranně a až na nasse časny spasitelně učin-
 kowaly mišsie Lazarské. Kde Vincenc o bjdě,
 o nepravosti, o nebezpečenshwj zvěděl, wssude
 pomáhal, křestany z otroctwji wykupowal, nale-
 zeňátka, marnotratnjky, panny swodu wystawené,
 padlé žensstiny, odsauzené zločince, nemocné ce-
 stownjky, chudé řemeslnjky, ssjence a žebráky
 přigjmal do swých ústawů, a dusse gegich za-
 chowáwal. Tutě vyplněno: »Wygdi na cestny
 a mezi ploty a přinuť wgiti, ať se naplnj dům
 můg.« (Luk. 14.) Takowj ustawowé gsau před-
 sjně nebes. Z četných ústawů, kterěz sw. Win-
 cenc k ulehčenj trpjicjch založil, wyniká towa-
 ryšstvo milosrdných sester, o nichž se kdosi krás-
 ně wngádril: »Klášterny gegich gsau nemocnice,
 komnata gegich gest bjdná, dost často pronag-
 mutá gizbička, farnj chrám gest gegich modlite-
 bnice, ulice, města gsau gegich zawřenj, a mra-
 wnost gest gegich rausska.« Založil též k odch-
 wánj kněžstwa semináře a ty by zagisté wýbor-
 něho aučinku wydáwaln, řdnybzstupělný swět lho-
 stegně ge neopomjgel a tau směšnau nedůwěrau
 pogat nebyl, že by cirkew moc swau rozssjřila,
 řdnybz wnučowánj od nj záwiselo. Řdnybz cirkew
 neměla těch nenlepšjch úmyslů, neměla by ani
 těch nenlepšjch prostředků po ruce: nebo by
 musela welmi possetitá býti, chtjc nesseslech-
 ných aumyslů sslechetnými prostředky dosáhnauti;

oboge by se wzdvihlo — každá říše stane toliko tenkrát, dobrých-li prostředků užívá k dosazení dobrých úmyslů. Heslo sv. Vincence bylo: »Bez Krista se mi nic nelíbí.« We všem geg widěl a welebil geg w králi a w žebráku, w muži i w dítěti. Ona velmi slabaukého těla, neunavně pracuge a stále se mrtvě, předce dosáhl 85 roků. W poslednjch swých 11 letech wytrpěl přemnoho bolesti, ale nenařikal. Nemoha wíce pro slabost státi, dal se do chrámu každodenně nositi, aby Swátost oltářnj přigal. Dne 27. zářj 1660 powolal k sobě Pán swého wěrného služebníka; a 77 let na to wnhlásil geg papež Kliment XII. za swatého. Tak welicj a slawnj swatj byli, Frantisek Xaver, Karel Boromejský a mnozi jinj. Gessně ale z přemnohých swatých panj doby té gednu, totiž sw. Terezii uvedeme, kteráž sama život swůg popsala. Dne 28. března r. 1515. se we Španheljch z rodičů wznessených a nábožných narodila. Dobré wychowánj a pilné čítánj životopisů Swatých proklestilo milosti Božj průchod do gegjho srdce. Záhy ztrativši matku, upěnlivě žádala rodičky Božj, aby zaštaupila při nj matčino místo; což se skutečně tak stalo, že to Terezie zgewně cítila a zkusila. Ale welkým čítánjm swětských přjbehů a obcowánjm s marnými lidmi přissla gegj newinnost w nebezpečj; a wssak wstaupivši do kláštera gi uchránila. Pozděgi gi zase smysl swětský opautal; než tu gi Kristus. Přjsně do dusse mluwil a pořáral, že své nestálosti a wlažnosti sr-

dečnē želela, w čemž gj nábožný kněz potwrdil. Nicménē dlahý čas š nj gessťe zápasiti musela. Š rozgjmala sobě umučenj Páně, čitala wyznánj sw. Augustina, wzhýwala kagiej sw. Magdalénu; a to nj otrásló, a myslj gegj k nebeským žádostem pozdwišlo. Bůh gj také u wytrženj ty wěčné tresty zgemil, kterých gj zbawil, a to způsobilo w nj swau newynflowenau nezrussitelnau památku. Pokorně a kašicně žiwa bywši, a oprawenj Karmelitánského řádu docilwši radostně zemřela dne 15. října 1582.

A tak až do těch neynowěgšjch časů řada Swatých w rozmanitém kwětu a lesku se rozmnožuge; gednotliwost ge na každém z nich obzwláštnj; celost ale ge katolická. Genom stjneš takowého kwětu z wasseho sadu ukažte mi odtrženj bratrj nassj? A nebo (gá wám srdečně to pokořenj odpaussťjm), pogďte raděgi k nám a wezměte podjlu w nassem bohatstwj, kterěz to newynflowněgšj wyplněnj onoho řebřjku gest, gegž patriarcha Jakob we snách spatřil. »Eyhle stánel Božj mezi lidmi a Bůh w něm mezi njmi!« Ani gediné stoletj nenj bez Swatých!

Ž á w j r k a.

Wěžně gsme přessli 19té stoletj, co cjrlew Kristowa na zemi trwá. Widěli gsme gegj boge i wjtězstwj, gegj ponžženj i powýšsenj, gegj přjnost i gegj lásku. Newynflowně si tuto pokaušsenau, ale čístau newěstu Kristowu zamilowati

musíme. A nj patřiti, gest nasse bohatstwj; gí hodnými býti, gest úkon žiwota nasseho; wssedny odpadlé do nj zawěsti, gest obsah modlenj a cjl gednání nasseho. Nikdá se w nj nezmenljme, an Kristus nepřetrženě s nj gest. W takowěmto přewědčenj tisse žigeme, wesele pracugeme, toho nenlexssjho se naděgeme a trpjme, a bogugeme podlé příkladu gegjho, abychom s nj oslaweni byli. Wykupitelská činnost Kristowa nalézá w nj swé pokračowání, swé wssestranné wywinutj a swé rozssjřenj. Synaucj protestantstwo, kteréz stále se měnjc sobě podobným nezůstalo, gestě ten slabaunský zbytek, gažž takž udržuge, kterýž z cirkwe katolické přewzalo a docela nepromarnilo. W něm gest wssedno na dvě; wrtká se a padá. A gať se nám obgewuge cirkew katolická? Za stogj nad wěkem i nade trůny země. Kamkoli pohledneme, wssude se trůnowé měnj: toliko skála Petrowa se nepohnula w nižádnem baučlímém čase, tak stogj neproměnná i we wjře a w mrawnjm zákonu. Wyplnila se slowa Kristowa, že nebe i země pominau: slowa geho nikoli. Pronásledowání cirkwe negsau nic giného, než cjdjci prach ručníčny (smudnjš), z něhož stkwělegssj wychází, a wssedna žřacowání cirkewnych práw gsau třenj cjdjcjm prachem tjmto, po nichž se gasněgi leště. A protož nezrussitelné roznjcenj náš pogmiž pro tuto swatau Řjmsko-katolickau cirkew a gsauce roznjcení pro nj, srdečně wěřme a měgme mrawn čistě, a ctnostj se stkwjce za wssedny blaudjci s tau láskau se

modleme, kteréž děle oddolati nebuau moci. Druhá prosba Otčenáše: »Přigď královstwj twé,« se pak vyplňj! — Toto královstwj přicházi k nám, vlastně my do toho královstwj, sřze cirkew! — A gen gedna prawá cirkew, (ústaw Kristus a obcowánj s Kristem) býti může. Gednu gen Kristus založil, abychom se k gednomu Bohu dostali; protož od Petra počínagje, gednu toliko widitelnau hlavu mjwá. Gednu gen cirkew Kristus na skále založil, o gedné cirkwi gen co s nehywššj sudice mluwj, mluwj o rozličných owcjch, ale o gednom owčinci; mluwj o mnohých ratolestech, ale o gednom winném kmenu, mluwj o gednom královstwj Božjm, o gedné sřti, o gednom poli, o gedné winici, o gednom hospodáři. Už 18. stoletj trwá cirkew tato, a w tom čase niďh nepřestala, ale wěrně wšse zachowáwá, což gj swěřeno bylo, a Kristowo zasljbenj ani nedopaušřti wěřiti, aby byla přestala, nebo že řď přestane až do geho přjsřti. Gaké královstwj Pán ři žřdil, takowé chce zastsřhnauti! — Geli ale gen gedna prawá cirkew, tak gest také gen gedna spasitelná. A gen cirkew, která wždy byla, může býti spasitelnau. Giné nábožensřké společnosti, kteréž teprwa krátký čas tu gsau, nemohau toho o sobě řici. Než gak se stalo, že apostolé a po nich nesřjslnj wysřlanci do celého swěta se rozšřdřse, wšřude gednu wjru učili a zachowali? Proto že z gedné cirkwe wysřli a gednjm duchem wedeni byli. Nic méně předpowjďal Kri-

stus Pán, že rozličná učenj nastanau; a nazýwá ge kaufolem, kterýž nepřítel člowěk mezi pšsenici našil; předzwydjal, že geho swatá cirkew mnoho neswatého obsahowati bude, a přirownáwá ge k šhnilým rybám, genž se zdrawými w gedné sji bywosse přebrány a přec zamjány byly; přirownáwá ge ku kozlům mezi owcemi, k ne-maudrým pannám mezi maudrými, k newěrným služebníkům mezi wěrnými, k nehodným mezi hodnými na swadbě. We swém zewněgštku se cirkew mēnj, anať roste; proto gi nazýwá Pán semjnkem horčičným. W učenj nic^o změněno býti nemůže, gaťož sám řekl: »že nebe a země pominau, slowa ale geho že nepominau,« a nebo gať sw. Pawel ke Galatům pjše, že kdýby sám angel s nebe gim něco giného kázal, že profletý býti má. Který maudrý člowěk bude cirkwi katolické předhazowati, že wjc spasitelných prawd a spasitelných prostředků má než cirkwe odpadlé? Zagisté žádný maudrý člowěk za glé gj to bráti nebude, alebrž possetilec; neboť se gessťe nedokázalo, že při náležitém užjwánj by gen gedna z těchto spasitelných prawd, neb gen gedn z těchto spasitelných prostředků na škodu byl? A kdo od gať žiwa newjce pro cirkew horlil? Swatj; ti pať gi kárali neyméně, genž kárawali sebe, a se snažili, aby neauhonně obcowali. Wěru k politowánj gsau nessťastnj zaslepenci, genž Božškost cirkwe nigaf naleztí nemohau; dokázala gj we swých těžkých utrpenjch i we swých blažených dnech; dokázala gj obšťast

něm celých zemí a národů, i tichým požehnáním, kteréž na rody a lidi jednotlivé mluví; dokázala jí svou trestající přisnost, i svou mateřskou lásku; dokázala jí odchováním nemluvněte, i tau útěchou, kteréž kmetu umjracíjmu poskytuje. Velí Kristus Ježíš včera i dnes a na věky ten samý (č. Žid. 13, 8.), nacházíme potvrzení pravdy této toliko v církvi Římsko-katolické. Od zřícenin Sionských nemohl se Jeremiáš oddělit, kůže a pláče vlácel se mezi tau zbořenau nádhrou. Na potocih Babylonských zagatj židé sedávali, zrakj své k Jerusalemu obracugce; přeci umlkli, neboť citara zůstala na vrbách vlasteneckých zavěšena; ale plamennau tu složili přísahu: »Zapomenuli řdy, Jerusaléme, na tebe, nechť zapomenu na sebe. Gazyl můj nechť wyschne a v ústech mých zmrtv, ty-li nepřeměnný v paměti mé nebuděš, s tebou-li vsedchný mé chvalozpěvy nezačnu!« *)

Jerusalém byl stjn: církew nasse gest tělo. Jerusalém se sesul pod svou vlastní tžj: církew

*) 1. »Při řekách Babylonských tu jsme seděli a plakali, řdy jsme se rozpomněli na Sion. 2. Na vrby u prostřed něho zaměřili jsme nástroje hudby, 3. nebo tam dotazovali se nás ti, kteříž zjmané vedli nás, na slova pšj: A který svazáné zavedli nás, chtěli, abyhom byli veselj, řfagjce: Pšej zjmyte nám z pšj Božjch, 4. Ale kterať zjvati budeme pšej Hospodinovu v zemi cizj. 5. Rýbrž gestlje se zapomenu na tebe, o Jerusaléme, buď v zapomenutj dāna pravice má. 6. Přílniž i gazyl můj k dāsnim mým, nebuduli pamatovati na tebe; gestlje nepředlojm Jerusaléma na počátku veselj svého. Žalm 136, 1 — 7.

se pod křížem wýš a wýš wznášj; s newy-
 slowně wděčným hořem wisel Izrael na své
 hříšné a pošárané matce, s newyslowně wděč-
 nau radostí přilneme se k čisté newěště Kristo-
 wě; — beřme zde djl w gegjm ponjženj, tam
 se nám dá djl w gegjm powýssenj!

D b s a h.

První doba církve Kristovy.

Od seslání Ducha Svátého na apoštoly až do císaře
Konstantina Velikého.

	Str.
§. 1. Příprava k seslání Kristovu. Založení církve křesťanské	1
§. 2. Vyslání Apoštolů: Petr, Pavel, Jan	10
§. 3. Uspořádání církve křesťanské v I. apoštolském století.	18
§. 4. Církve Kristovy zevnitřní a vnitřní nesnáze v I. století.	22
§. 5. Dálší boje proti církvi, a pro církev v II. III. století	28
§. 6. Pronásledování křesťanů. Felicitas de syny svými	33
§. 7. Vznik a utvoření církve Kristovy v 2. a 3. století	38
§. 8. O písmu a dědicném učení	42

Druhá doba církve.

Od císaře Konstantina Velikého, až do 6. všeobecného
(Konstantinopolitánského) sněmu.

	Str.
§. 1. Zevnějšší vítězství křesťanstva	52
§. 2. Rozšíření mýru Kristovy a boje gegi proti roz- dvojení, kacířům a Muhamedanismu	57
§. 3. Papežství a křesťanské obrady a svátosti	67
§. 4. Řeznické a paustevnické kláštery	77
§. 5. Veliká mužská doba té	87
§. 6. Svatý Simon	94
§. 7. Krátké ohledání minulé doby církevní	99

Třetí doba církevní.

Od šestého všeobecného Konstantinopolitánského sněmu
až na papeže Římského Řehoře VII.

	Str.
§. 1. Rozšíření křesťanstva	101
§. 2. Obrazoborství	108

§. 3. Bludy	Str. 111
§. 4. Odrzelenj cirkwe východnj (Řecké) od cirkwe západnj (Římské)	113
§. 5. Váhled do wnitřnjch záležitostí cirkewnjch	118
§. 6. Swatý Havel a swatý Anšgar	123
§. 7. Krátké ohledání minulé doby cirkewnj.	132

Čtvrtá doba cirkewnj.

Od papeže Řehoře VIII. až do rozděwogenj we wjře na západu.

§. 1. Rozšířenj křesťanstwa — říjzowé wálky	Str. 133
§. 2. Bog cirkwe se státem za císařů německých z domu Francauzského	142
§. 3. Bog cirkwe se státem za panowánj Hohenštaufů	148
§. 4. Třesťimé sekty, bludy a kacířstwa	154
§. 5. Wnitřnj směry cirkwe	160
§. 6. Papežowé a cirkewnj řády	165
§. 7. Sw. Bernard a sw. Katerina Sienská	170
§. 8. Krátké ohledání minulé doby cirkewnj	177

Pátá doba cirkewnj.

Od tak nazwané Reformacj až na naše časy.

§. 1. Rozšířenj křesťanstwa w této době	Str. 180
§. 2. Pobauřenj cirkwe Lutrem	185
§. 3. Lutrowi spomocnjci	206
§. 4. Wyznawací knihy protestantů	210
§. 5. Příčiny Reformacj	219
§. 6. Reformacj we Šwýcarjch. Zwingli a geho učení. Kalwín se swým učením	237
§. 7. Dálší příběhy protestanstwa, gať se zewnitř rozšířowalo, wnitř se rozpausťtelo	248
§. 8. Sněm Tridentský	274
§. 9. Třidcetiletá wálka (1618 až do 1648)	284
§. 10. Katolická cirkew we swém wnitřnjm rozwinutj	292
§. 11. Osudy cirkwe w 18. a w 19. stoletj	311
§. 12. Náhledy reformacj	330
§. 13. Květ cirkwe katolické w této době	344
Závěrka	353

O d w o l á n í

strany obrázků k Životům Swatých.

Čtrnácte učinili jsme pozvání k předplacení na 100 obrázků k „Životům Swatých“; a k wědomí dali, že aspoň 300 předplatitelů jest zapotřebí. — An se gich ale dosawáde jen 32 přihlásilo: přinuceni jsme wydání těchto obrázků odwolati; nač oněch pánu předplatitelů žádáme, by nám poukázali, kterau cestau bychom jim předplatný peněz nawrátiti měli: nebo na gatau dobročinnau stranu by ho obrátiti chtěli.

Ž i w o t y S w a t ý c h .

Sanditi lze, že každý nowý spoluand se konce roku II. dílem Životů Swatých podělen, i I. díl si kaupiti hledět bude. Přigde ale čas, kde I. dílu nebude k dostání. — Tu radj ředitelstwo gednomu každému nowě přistupujícímu spoluandů: by místo 10 zl. hned raděgi 11 zl.; — při rodech a obejch, místo 20 zl. hned 21 zl. poslali; by se od redakce k přináležejcím knihám i spolu hned I. díl Životů Swatých přiložil.

Odgasnění pravidel.

1. Když se ředitelstvu do Prahy den umrti jedného neb druhého spoluaua věděti dá: uvediž se spolu gať den umrti, tať i číslo diplomu, by redakci poznala, zdaž knihy toho roku pozůstalosti zemřelého, nebo-li zpět do konsistoře patří. —

2. V čemkolivěť se od redakci strany některého spoluaua cos požaduje: uvediž se každokrát, den a rok přistoupení a číslo diplomu.

Sklad knih,

w nemeckém gazyku.

Kdo by žádal, aby spisy Dědictwí Swatojanského i w gazyku německém měl, tomu oznamujeme, že následující dvě w knihkupectwích k dostání jsou, a sice:

Warum bin ich katholisch, za 10, a
Bohumil. „ 36 fr. stř.

Cena Děgepisu církevního

se tať lewná proto wysadila, by se odkaupení i méně zámožným usnadnilo. — Aby pak Dědictwí Swatojanské při tať lewné ceně ke škodě nepřišlo: žádáme wšech welectihodných duchovních pánů, a wšech spoluauů, by horlivě o to se přičinili, aby celý pozůstatek, — po podělení wšech 1830 spoluauů gen w 1000 wýtiscích pozůstavagci, — rychle odkaupen byl.

Zpráva o vzrůstu Dědictví sv. Jana Nepomuckého.

Blahorodný a na nenáhě prospěšný ústav tento den ke dni wjc a wjc se rozmáhá a utěššeněgi rozkwetá. Dwanáct let ge teprw tomu, co do života wstaupil, a gať mnoho dobrého giž způsobil? Dewatenáctero wýborných kněh, a šestnáct mensšich spisů a listů redakci geho bylo wydáno, a tať w celosti 114,445 wýtisků wysšlo na swětlo. Menjť pochybnosti, že wssady tyto spisy mnoho spasitelného ovoce přinesli, kam se šoli dostali. Obecnstwo samo uznalo welikau blahoděgnost tohoto ústavu; a protož bez přestánj mnoho se geho spoluaudowé, gichžto počet ku konci letošnjho března 1830 bylo, mezi kterýmiž letošnjch giž 165 počítáme, a mezi těmi »nendůstogněgšjho pana biskupa Krakowského, Karla hraběte Škorkowského wýtečnau ozdabu gmenugeme.« K tomuto utěšenému zniku a zdaru téhož ústavu zwláště přispjwá Geho knjžecj Milost náš Nendůstogněgšj Pán a Arcipastýř Alois Josef, (p. t.) kterž otcowským a lastawým okem nepřestává nad njm bdjti. — Mezi wssemi roky se loňský nenwjce wygnamenal. W tom minulém roce gich přistaupilo, z diécese:

Pražské	87.
Litoměřické	16.
Hradecké	32.
Buděgovičské	47.
Holomaucké	167.
Brněnské	162.
3 Wjdně	2.
3 Uher	1.
3 Ruské Wolhynie	1.
Wšech	515.

Mezi těmi nachází se 387 gednotlivých osob a 128 rodin a celých spolků. Peněžitě pak přispěwky se znamenitým darem Jeho c. k. Wýsosti Arciknjžete Štěpána činí 6,570 zl. Knihy, kteréž loňského roku byly wydány a spoluaudům uděleny, gsau: »Slaš duchownjho pastýře« a »Weleslawjn.« Poslednj gest utěšený plod zwěčnělého Synry, a gestit to knjha wýborná, a pro lid náš obecný swrchowaně užitečná. Ke lonci roku ale, těsšte se wssicni, přigde druhý djl Žiwotů Swatých, gehož giž měsje Kwěten wytisštěn gest.

Prawidla

Dědictwj Swatojanského.

Antonjn Haníř, rodem z Prahy, 21. října, r. 1753, erjesuita a pension žám. kaplan Čimeršty, buděj. diéc., umjnil sobě, w čase stoleté památky za Swatého wyhlášenj sw. Jana Nepomuckého, w roce 1829, na památku té prwnj stoleté slawnosti, založiti ústaw, gjmžby dobré, wydělawatelné knihy w gazyku českem, gjž wážané, w ceně neplacíněgšj prodávány byly. Požádal knjjecj arcibiskupské konsistore Pražské, by ústaw ten we swé wedenj přigala, k čemuž, gakožto základem, 1000 zl. na str. přiložil; a sobě wyžádal, aby ústaw tento gměno Dědictwj sw. Jana Nepomuckého nesl, a k němuž weškeré obecnstwo w spoluudstwo pozwáno bylo. Tuto žádost geho w. d. konsistor 9. list. 1831 wyplnila; Geho Majestát Cisar a Král Frantisek I. dne 26. října 1833 prawidla geho potwrdil, a ústaw ten s rokem 1833 w život a účinkowánj swé wstoupil. (Zemřel Zakladatel náš w Táboře, 15. bř. 1833, 80 l. stár.) —

Prawidla ústawu toho gsau následugjci :

Přístup spoluandů.

1. Spoluaudem státi se může každý, buď ustanoweným peněžitým přispěvkem: anebo podánjím pjsemnjch pracj, kterěž k podobčenému účelu směřugj, a ohledně wnitřnj ceny swé od w. d. arcib. konsistore k wybánj za hodné uznány budou. — Peněžité přispěvky i pjsemné práce w konsistornjm kancelári se přigjmagj.

2. Kdokoliv k témuž ústavu 100 zl. na stř. přispěje, považován bude za spoluzakladatele.

3. Kdo (jednou na vždycky) podá: 40 zl. na stř., gest téhož ústavu spoluauudem I. třídy. — 20 zl. spoluauudem II. — a 10 zl. spoluauudem III. třídy. Menší přispěvek přigme se wděčně za dobrodinj.

4. Řehole, celé vikariáty, osady, školy, rodiny vstupují dmognásobným přispěvkem do nadřecených tříd. Když se ale u př. manžel s manželkou, neb bratr se sestrou w jeden základ pojí: tu se knihy jen až do zemření prvního vydávají. — Aby pak zemření spoluauuda ústavu k známosti přišlo: žádají se duchovní pastýřové, úmrtí redakci strže důstojné vikariátní úřady ročně k wděčnosti dáti: — gať i také povýšení každého duchovního spoluauuda, aneb přestěhování jeho na jinou staci, třebať i přímo postau ústavu oznámiti.

5. Doplněním základu, w vyšší třidu každému přistoupiti wolno; u př. k první 10 zl. druhé 10 zlati, a tak se spoluauudem II. třídy státi. — Aby ale své spoluúdstwj ginému postaužil: pro mnohé obtížnosti ústavu přigmauti nelze. W rodu ale se domolage. — Každý přistupující pamatug gméno a místo obydlí w gazylu českém postawiti, a spolu svůj vikariát poznamenati. Swobodný přips gméno a staw otcowa, geli wdowa, tak tedy svéhe manjele.

6. Kdo w poslední pořádnosti své odkáže Dědictwj wíce než 100 zl. na stř.: považován bude za spoluzakladatele; za gaťéhož u hrobu swatého Jana Nepomuckého zvláštní mše swatá za mrtvé obětována bude. — Stává se nadto i aučastným dobrodinj šu 9ho.

7. Episkopatelé, kteří své práce témuž ústavu obětují, geliť po náležitém ocenění k tisku ustanoweny budau, dobýwají sobě, dle obšírnosti, důležitosti a gádrnosti spisů swých, práwo spoluaudu buď I., buď II., buď III. třídy; což w. d. konsistor rozhodne. Podáním wíce důkladných pracj wystaupj episkopatel do vyšší třídy.

8. Když témuž ústavu zdatilé přeložení příhodné knihy podá, stane se spoluauudem III. třídy; — opětovaným podáním wystaupj výše.

9. Dle poslednj wůle zakladatelowy žádají se duchowní spoluaudivé, aby mezi oktávem sw. Jana Nepomuckého, za Nejvyšší Ejsářkau rodinu, jakož i za živé a za mrtvé spoluaudivy mši swatau slaužili. — Čím tedy každý spoluaudiv za živa i po smrti, každoročně, pro své duše spaseu j tolíka set neyswětěgších obětj mši swatých účastným se stává; kolíka set duchowních mezi spoluaudivy se nachází. — Neopomíu ale žádný, při této pobožnosti na samého zakladatele wraucně pamětliv býti; tak jakož i swětší p. spoluaudivé w tom témdni na zakladatele a spoluaudivy modlitbou pamatowati, neb za ně mši sw. slyšeti.

Wýhody spoluaudivů.

10. Každé knihy, týmž ústawem a w tomž roce wydané, obdrží zdarma: a) Spoluzaakladatel 4 wýtisků; b) Spoluaudiv I. třídy 3 wýt.; c) Spoluaudiv II. třídy 2 wýt., a d) Spoluaudiv III. třídy 1 wýtisk. A to tak bez připlacení po celé živobytí. — Pozorowat ale sluší, že každý přístupující spoluaudiv gen těch knih očekáwati může, kteréž od času geho přistaupení tiskem wydány byly. Podáti se genu předce kniha gací, ta gest gen zvláštní dar od ředitelstwa. — Stoj ale swatau powinností každému spoluaudivu, knih nákladem Dědictwí Swatojanského wydáných co možná rozšírowati, a giných k tomu nabýjeti; neb ústaw ten gediné proto zameden gest, a knihy gediné proto se gím wydávají, aby rozšířené lid wzdělávaly.

11. Episowatelé, gichž práce nákladem ústawu wydány buďau, obdrží z téhož wydání 24 wýtisků. Opětowanau zásluhu i za spoluzaakladatele gmenowání býti mohau.

Mozesjlání wýtisků.

12. Wydávají se pak knihy gů wázané. — Na prvním listu přitištěno býwá znamení téhož ústawu, jakož i krámská cena; která gest wždy neylaciněgší, a přes kteráž w Čechách a na Morawě w žádném knihkupectwí wíce platiti se nemá. Mimo těchto dwau fragin gen o pátý díl wíce.

13. Páni spoluaudové obdrží tištěný listek, na němž se rofajdě odebrané wýtisky odevíjí.

14. Tpto wýtisky se vydávaj w kanceláři knížecí arcibiskupské konsistoře. — Wně, w arcidiéceši, ge spoluaudové obdrží skrze arcibiskupské vikariátní úřady. Kterýž porádek i w ostatních biskupských diéceších zaveden gest. — Geslizeby ale celé okresy neb gednotlivj sběratelové od své w. d. konsistoře vzdáleni, knihy ty zrowna z Prahy pohodlněgi přijmati chtěli: at to u arcibiskupské konsistoře písemně udaj, kdo ge proti odevsání na obdrženém listku w konsistorijní kanceláři pro něho wyzdwihowati bude; ale i při své wys. důst. konsistori at si toho wyžadaj.

15. Wesskeré knihkupectwj obrať se na Pražského knihkupce Augusta Bedřicha Krednera, na Staroměstském náměstí, kterémuž w. d. arcib. konsistor expedicj těchto knih geště na rok přepustila.

Poznamenání zemřelých spoluaudů,

gak daleko ředitelstvu Dědictwý Swatojanského udání byli; — a za které wesskeré duchownj spolu-
audowé, gidž letoš gest giž přes 1000 w oktáwě
sw. Jana mssi swatau slaužiti, ostatnj swětsstj au-
dowé za ně mssi swatau slysseti magj. — Nad to,
gak se to giž w mnohých chrámech Páně stáwá, za
ně aspoň každau neděli modlitba konána budiž. Což
sobě přege nynj každý, aby se mu po smrti také
tak stalo: činiž to nynj také wssem těm, kteříž
ho smrtj giž předessli. — Tito gsau:

W Pražském arcibiskupstwj.

Bermann Bogtěch,	polesný w Konopistě.
Engelthaler Frant.	farář w Hoslauni.
Franz Josef,	kaplan w Selci.
Hanitýř Josef,	farář w Kondraci, bratr zakladatele.
Heinc Petr,	farář w Potworomě.
Kafka Frantisek,	kanovník na Wyšehradě.
Kalina z Žethensteinn,	advokat asyndykus w Praze.
Kubijša Ondřej,	děkan w Pachowicích.
Lang Jakub,	farář w Kralowicích.
Michael Josef,	malíř w Praze.
Nießner Josefa,	hospodář w Čelakowicích.
Woh Wacław,	wikář Berauně.

Opest Frantisek,	farář w Zebnici.
Oettingen Knjze,	wrchnj w wogstu, w Praze.
Polz Jan,	farář w Střešnji.
Richter Ondřeg,	farář w Unhošti.
Rjha Bonaventura,	čehole Milosrdných bratří w Praze.
Seidl Josef,	děkan w Berauně.
Urban Jan,	učitel w Hlonici.
Wagenknecht Josef,	kaplan u sw. Cindřicha w Praze.
Wallis Elenora,	hraběnka w Praze.
Zimmermann Jan,	krájovník w Praze.
Zlatný Felix.	administrator u Karmilitů w Praze.

W Litoměřickém biskupstwj.

Bělohaubek Josef,	děkan w Rožmanosích.
Slaváček Josef,	mlynář w Dobrowanech.
Horáček Josef,	obywatel w Měli.
Hoffek Wogtěch,	učitel w Rožďalovicích.
Mosteck Leopold,	měšťan w Nymburku.
Příbyl Antonín,	farnj administrátor w Kříně.
Ribřid Jan,	kaplan w Českém Dubě.
Zahradník Vincenc,	farář w Křešticích.

W Králově Hradeckém biskupstwj.

Hecl Frantisek,	měšťan w Ryšperku.
Kerner Josef,	farář w Lujci.
Marker Jan,	měšťan w Ledci.
Školník Frantisek,	kaplan w Řepidlně.
Šokol Frantisek,	děkan w Rowém Měste nad Metugí.
Ziegler Josef,	děkan a vikář w Chrudimi.

W Budějowickém biskupstwj.

Bubka Matěg,	kaplan w Malenici.
Benda Krístof,	pán na Elšewicích.
Danko Maria,	šafářka w Malém Šatowě.
Herites Karel,	farář w Mezamyslicích.
Král Frantisek,	farář w Mělně.
Ručera Jan,	farář w Giskemnici.
Marklš Karel,	farář w Metině.
Mauš Ignác,	farář w Teinici.
Perautka Wogtěch,	seblák w Uzenici.
Rábšy Frantisek,	farář w Wolenici.
Sláma Frantisek,	děkan w Bechyně.
Scheller Tadiáš,	kaplan w Budějowicích.
Wondruška Matěg,	lokalnj w Zčhnicí.

W Holomauckém arcibiskupstwj.

Gorcic Wendelj,	domfár w Slatowě.
Kaspar Antonjn,	kooperator w Gotbitlu.
Kregcj Ignác,	kooperator w Holešowě.
Kwicela Jakub,	towaryš w Benowě.
Lepar Frantisek,	Štánjst w Buhu.
Odstřcil Frantisek,	mlynár w Benowě.
Stoklassa Karel,	kooperator w Ostrawě.

W Brněnském biskupstwj.

Černý Frantisek,	farár w Rosicich.
Chalaupek Antonjn,	farár w Lucicich.
Holásek Josef	farár w Blansku.
Hušák Prosper,	provincial řádu Piaristů.
Nowák Josef,	učitel w Brtnici.
Paleček Jan,	farár w Těšti.
Spáček Bernard,	farár w Geraticich.
Wondra Josef,	farár administrator w Telči.
Zeman Jakub,	synek w Slapanicich.
Žrjavý Tomáš.	kaplan w Zábřehovicich.

Wšech 67.

Drodůg za ně swatý Zene Nepomucký,
 Aby aučastní byli zaslíbenj Kristowých!
 Odpočinutj věčné denž gim Pane,
 A swětlo věčné ať gim swjtj!
 Ať odpočjwagj w pokogi!
 Amen!

Opaugeme žádost, a na srdce klademe,
 by gať kdo wj, a se dozwj, že kdo z spoluaudů
 umřel, aby se to ředitelstwj Dědictwj Swato-
 janského do Prahy co nejdříve oznámilo, a
 spolu den aumrtj a Nr. geho diplomu podot-
 knut byl.

Kooperator.

Na Moravě pozastavuji se mnozí, že redakci při duchovenstvu staví to tam docela neobyčejné poznamenání kooperator, a že by se to snad lépe slovní kaplan aneb kněz církevní dáti mohlo? —

Na to odpovídáme:

1. Kdo se nám píše kooperatorem, píšeme a tiškneme ho kooperatorem; a kdo se nám píše kaplanem, píšeme a tiškneme ho kaplanem.

2. Slovo kooperator znamená kněze z nábožného skladu, (aus dem Religionsfonde) placeného: slovo kaplan znamená kněze, genž gest křástem neb základem od privátních aneb farářových platem při gedné neb druhé faze, neb při některé kapli fundován, aneb exponován; a proto od kaple kaplan se gmenuge.

3. Už se jen nahlídne do diecézálních katalogů gať Holomaucké, tať i Brněnské diecese: zřídka setká se s slovem kaplana, ale wětšim dílem, neřkuli wesměš s poznamenáním Koopera-
tora.

4. Kněz církevní, znamená takového, který není (in cura animarum), na winici Páně; nebo který nechce stupeň stavu svého udati.

Wám, welectihodnému Spoluaudu Dèdictwi Swatojanského, pozdraweni!

Když jsem oltáře hlavního chrámu Páně u swatého Wita na hradě Pražském obnowował: dostal jsem mnoho přispěwků od nábožných Pražanů, pak od mnohých spoluaudů duchowních w Čechách, kteříž se přičinili, aby tento kostel, w němž jsau hroby swatých Patronů Českých wůbec, a swatého **Jana Nepomuckého** zvlášť, co nejdříve byl ozdoben a okrášlen. Poněwadž ale w něm také stojí oltář sw. **Cyrilla a Methodia** (sw. Crhy a Strachoty) předkem swatých Patronůw Morawských: obrátil jsem se i na pobožnau Morawu s prosbou, aby si obnowením téhož oltáře w hlavním chrámu Páně našem památku způsobila; a hle — dewatenácte duchowních Pánů se složilo k obnowení téhož oltáře; za oboje se u oltáře toho od redaktora čtyrykrátě za rok mše swatá obětuje, a nábožný lid se tu za tyto swé dobrodince modlí.

An se ale nyní za mnoho let, s powolením duchowní wrchnosti, každoročně u hrobu swatého Jana po celý oktáv Swatojanský zvláštní wečerní pobožnost koná, kterauž tuto popisuji, potřebí jest k ní malých warhan, tak nazwaného **positiwu**, aby zpěw náležitě byl podporowán; což se welikými warhanami pro vzdálenost hrobu swatého Jana a pro welikau rozsáhlost celého kostela, dokonale docílití nemůže.

Když mne mnozí wážení a wřelí páni spoluaudowé, zvlášť z nábožné Morawy, w dopsáních swých žádali, jak by také každý spoluaud **Dèdictwi Swatojanského**, k samému hrobu swatého Patrona našeho přispěti mohl: dáno mi bylo na mysl, bych je na tento potřebný **positiw** poukázal, a k zaprawení na něj učiněných výloh je pozwal.

An ale z pobožného úmyslu pobožné ctitelé swatého Jana slušně a setrně žádám: naději se, že

má uctiwá žádost žáduého neurazí, an tu jakes wynucowání místa nemá, ano každému swobodno stojí, prosbu tuto buď s cela oslyšeti, neb jen tím nejmenším na ni ohled wzíti.

Na zjednání téhož positiwu jest potřebí 400 zlatých na stříbre. An ale počítáme přes 1820 spoluaudů, mezi nimiž mnozí mohowiti jsau: nežádá se příliš welikých dárků, aby také méně mohowitým, podle dobrolíbezné wůle každého, přístupny byly, kde ještě každému wolno stojí, buď ničehož nedati, neb jen skrowným dárečkem se připojiti. Množstwí dárků malých způsobí, aby zjednáno bylo, čehož dokonale zwelebení pobožnosti Swatojanské požaduje. Sejde-li se wíc, nežli což zjednání tohoto positiwu státi bude: založí se fundací pro warhaníka, aby při té pobožnosti po wšecky časy slaužil.

Čím každý přispěje, wykážeme na zvláštním lístku swazku druhého, Žiwotů Swatých, kde každý k swému podiwení čísti bude, že prwní dobrodinec přispěwkem takowým jest jeden *ruský hrabě, z Volhynie*, na cestě své přes Prahu do swatého Říma.

Prál bych ale, aby se mi těch přispěwků buď k začátku měsíce Máje dostalo, což se dobroslužebnosti weledůstojných pánů vikářů a krajských děkanů, neb na slowo wzatých pánů sběratelů spoluaudů také poštau státi může: buď skrze některého pautníka slawnosti Swatojanské; neb *positiw* ten již jest zařízen, a nápis: *Zjednán štědrosti spoluaudů Dědictwí Swatojanského, 1848*, zlatem na sobě nese. Pak žádám, aby se hodně mnoho pautníků z Dědictwí swatého Jana k jeho pauti sem sešlo, by se přeswědčili, jak slušně přispěvky jejich wynaloženy byly.

Na wětší čest a sláwu Boží, a na zwelebení swatého Jana Nepomuckého!

Pautní slavnost Swatého Jana Nepomuckého u jeho swatého hrobu w Praze.

Stkwostný stříbrný hrob dwau oltářů sw. Jana Nep. věnci květinovými, jenž we Wídni 300 zl. stály, býwá vkusně a auprawně obložen, stříbrná socha sw. Jana zlatau hwězdau s pěti brilliantowými hwězdami ozdobena; z baldachinu wisi po předu zlatá po zadu stříbrná lampa, a kolkolem swatého hrobu jiných 27 stříbrných lamp s karminowým ohněm; oltářowé oba jsau stkwostně obloženy a bohatě osvětleny.

Před slavností o 3. hodině odpolední drží w. d. kapitolní pan probošt s infulowanau kapitolau slavné nešpory, Kompletář a Matutinum. — O slavnosti samé drží ředitel Dědictwí Swatojanského u sw. hrobu o hodině 6té *mši sw. za spolu-
audy Dědictwí Swatojanského*; o hodině 7. drží slawnau tam Maturu w. d. pan kano-wník, který má týden. O hodině 8. jest tak nazwaná česká mše sw. s požehnáním. Od 8^{1/2} do 9^{1/2} jest německé kázání. Od 10 do 11 jest české kázání. Od 11 do 12^{1/2} weleslawná pontifikální mše sw. od Nejdůstojnějšího Knížete, Pana Arcibiskupa, Knížecí Milosti, s plnomocnými odpustky a Papežským požehnáním, při assistenci celé infulované kapitoly. O hodině třetí odpolední jsau od w. d. pana probošta a celé infulované kapitoly slavné nešpory. Na tyto následuje w kostele německé a před kostelem české kázání; po kterých od welkého oltáře Nejdůstojnější Kníže, Pan Arcibiskup s Nejsvětější Swátostí processí po kostele drží, jež weškerá kapitola s hořícími pochodněmi předchází; u Nepomuckého swatého hrobu štaci postojí, zde cirkewni modlitby: *Te Deum Laudamus* wykoná, při *Salvum fac* sw. požehnání udělí, a Nejsvětější pak w kapli sw. Wáclawa slawně uloží. O 6 večerní jsau Swato-Nepomucké zpěwy *Pěti hwězd Swatojanských*. — Sotwa mimo

Říma — kde welebnější a stkwestnější slawnosti uwidiš.

Po celý rok je u sw. hrobu, každé půl hodiny, od 6. až do 12. hodiny, tichá mše sw., — w oktáwě ale swat. Patrona jest každého dne o 6. mše swatá s modlitbami s lidem, s požehnáním a písněmi Swatojanskými při warhanech, wždy od ředitele Dědictwí Swatojanského. O hodině 7. po celých osm dní střídají se wysoce důstojní páni kanowníci u sw. hrobu, při assistenci, držíce zpiwanau Maturu. Ten den po swatém Janě slaužíwá obyčejně i Jeho Knížeci Milost Nejdůstojnější Kníže, Pan Arcibiskup, ráno o 7 1/2 hodině, tichau mši sw. u hrobu sw. Jana, a při ní nábožným pautníkům k sw. přijímání přistupujícím nejsvětější Tělo Páně podává. We čtvrtek toho oktáwu přichází o 6. weškerý arcibiskupský alumnat ke mši sw.; kterau při předním oltáři weledúst. Rektor Semináře, u zadního důstojný p. Préses držíwá; při které pobožnosti hudbu na kůru a latinský zpěw před swatým hrobem alumnové prowozují. Pak jsau tiché mše sw. každé půl hodiny až do půl jedné. — Od půl dne celého týdně o 4. hodině jsau obyčejné odpolední služby Boží u welkého oltáře; o 6. pak až do 7. prowozují se oné písně, zwané „Pět hwězd Swatojanských,“ které každého roku jsau jiné, s wyprowázením warhan, při osvětleném hrobě a u přítomnosti přewelikého množství lidí; po kterých jest u sw. hrobu lytanie ke cti sw. Jana, modlitby a swaté požehnání; načež se každodenně pobožnost s podáváním swat. jazyka k uctění, skončuje. Oktáw uzavírá slawné *Te Deum laudamus*. — To vše wede ředitel Dědictwí Swatojanského.

W Praze, dne 1. března 1848.

Wáclaw Peřina,
kanowník, knížecci arcibiskupský konsistorní
rada, ředitel bratrstwa Dědictwí sw.
Jana Nepomuckého.

Stručné popísaný
Pražského hlavního chrámu
Svatého Vítá,
gakožto hrobovního kostela
sv. Jana Nepomuckého,
které
pro nábožné poutníky Svatojanské
zvlášťe vydělal

Václav Mich. Pessina,
kanovník na hradě Pražském, konsistorní rada a redaktor
Dědictví Svatojanského.

Blíže tohoto místa, kdež v slavné Praze přewe-
lebný národní chrám Páně stojí, stál již r. 912 opodál
neuprvněný chrám Páně, ke cti sv. Vítá; gegž otec sv.
Václava, vévoda Bratislav, syn sv. Vidmily, první
v Čechách křesťan, sv. Methudem, apoštolem Morav-
ským, na Melníku posvěcený, byl vystavěl. Zde, na
tomto místě, založil r. 934 sv. Václav první ofrauhlý
kostel ke cti sv. Vítá, jehož rameno byl do oltáře vlo-
žil; kterýž Boleslav, bratr zakladatelův r. 939, dosta-
věl, a od Regensského biskupa, Michaela, posvětití dal.
V tom čase podléhali křesťané Čestj, biskupu Regens-
skému v Bavorjch, (Regensburg). Tamní biskup, sv.
Wolfgang, žádostiv, by Čechové u mjě křesťanské lepšího
vzdělání nabýli, což pro vzdálenost do Regna tak lehce se
dociliti nedalo, propustil Čechy ze své biskupské vlády,
a dal jim v Ditmaru, benediktinu Sasfém r. 973
prvního vlastního biskupa. *) — Vévoda Spitihněv II.
r. 1055 přestavěl tento kostel v chrám Páně většj,
a zasvětil ho sv. patronům: Vítu, Václavu a Wogtěhu.

*) Proto nábožní Čechové sv. Wolganga za patrona českého království
ctějí.

Trifráte vyhořel tento chrám Páně; až císař a král nesmrtelné paměti Karel IV. na tom místě tento vyněsší přewelebný chrám Páně wystawiti dal. Staroba jeho, Uressem a Urlerem trwala od r. 1344 až do r. 1392. W r. 1392 položil základ k další lodi kostela král Wáclaw IV. Po wyhoření r. 1541 dal porauchané průčelní ždi císař a král Ferdinand I., a wnitř celý kostel oprawiti. R. 1619 dal ale tak zwaný zímni král, Falchrabě Bedřich, tento chrám Páně swým superintendentem Schulcem s cela popleniti, tak že gen hole ždě žůstaly.

Kdo strže královský hrad na třetí dwůr wstoupí, spatří se před tou nádhernou stambau. Před kostelem uží kaple sw. Wogtěcha, druhého biskupa Pražského, jehož sw. tělo Břetislaw udatný wémoda Český r. 1040 z Polského města Hnězdna do Prahy přewězl; ten samý, kterýž na Morawě benediktinský klášter Reghradský založil. Leží tu též tělo bratra sw. Wogtěcha, sw. Gaudence, a ostatky jeho klášterníků sw. Benedíkta, Jáfka, Matausse, Jana a Kristina. *)

Strmí tu věž ohromná 45 sáhů vysoká, kteráž po wyhoření r. 1541 o třetinu wýšší umensšena byla. Chowá sedm zvonů, kterých nejwětší Sigmund, 227 centů wáží. Schodů počítá 373.

Tu pod podlaubím se na swětnau neděli processí zastawí, na bílou sobotu sw. oleje se pálí, a na sw. Jana Nepomuckého odpoledne káže.

Průčelí chrámu Páně, 13 sáhů vysoké, představuje w malbě na wápno, sw. patrony české, pak w lewo frog český tehdejšího wěku.

Chrást Páně.

Než se z pravé strany do chrámu Páně wstoupí, gest w prawo před kostelem kaple neyswětější Trogice, obložena obrazy od slawnosti za Swatého wyhlášení sw. Jana Nepomuckého r. 1729, s mnohými swatými ostatky,

*) Zde býwagi kapitolní děkanové woleni.

kde se jen na slavnost nesyw. Trojice mše swatá slauží, a mrtwohy knížat arcibiskupů, než se do krypty wložejí, přes noc uloženy gsau.

Chrást Páně uzamýrají dweře řezbářskau prací znamenité ze tří stran, od r. 1630.

Wstup tam, a užasne oko twé nad welebností chrámu a chodby, w kteréž u konce spatříš slavný stříbrný hrob sw. Jana, zcela tě zagemagíj.

Kaple sw. Wáclawa.

Wstauřiti ale slusí hned w pramo do kaple sw. Wáclawa, kteréž we swětě málo rovných. První pořadí ge wložené samými českými drahými kameny w malbě pozlacené, po zděch malované umučení Páně. Smrchu w třech řadách život sw. Wáclawa, gehož tělo w tom hlawním oltáři leží. W druhém oltáři gázní sw. Jana, w přestřowstném reliquiáři, (na kterém 1200 drahých kamenů). Wnitř oltáře gsau sw. ostatky wíce 100 swatých, w 22 střowstných odděleních.

Gest zde widět dweře s kruhem, na kterém se sw. Wáclaw w Staré Boleslawi držel, když od bratra swého zamražděn byl. Křtitelnici z gedného kusu serpentinu. Za oltářem sw. Wáclawa přilbici a brnění. W lewo we zdi panwici sudební, do které rozžawné obžalovaný člowěk pět swau, na zřusšenau; zdaž winen čili newinen, položiti musíwal; až tu ufrutnost první arcibiskup pražský Arnost před 500 lety zamezil. *) Obraz tu wíší, zamraždění sw. Wáclawa, od r. 1543, pak wzorek věže, gať by dostavená wypadala, a welký nákladní mosazný swjcen r. 1532 na poděkowání ukončených husitských rozbogů od Pražských sládků sem darovaný, na kterémž přes oltář sw. Wáclawa od nich podaná welká swíce hoří. Před hlawním oltářem leží srdce arcibiskupa Willenberka, rozeného z Reghradu, blíže Brna. **) W této kapli se ono 5000 let staré zpěwní Moráče drží.

*) Od něho byl sw. Jan Nepomcký za kněze wysvěcen.

**) W této kapli se křál a křálowna tu korunowací strogí, a probosstowé kapitoly zde wolení býwají.

Gaf z této kaple vyřoňte, stojte mezi dvěma mramorovými pomníky; vpravo appellačního rady Jiřího Popela z Lobkoviců od r. 1590: vlevo na pilíři polního maršálka a kanclíře Karla VI., (otce Marie Terezie,) hraběte Šlika od r. 1723.

Oltář čtrnácti sv. Pomocníků.

Proti tomu pilíři gest oltář anželski Kristovy v zahradě Gethsemanšské, také zván bolestné rodičky Boží, také 14 sv. pomocníků.

Lobkovičská ● Martinická kaple.

Vpravo gest kaple knížat Lobkoviců a hrabat Martiniců, kteříž zde své krypty a pomníky mají.

Hlavní oltář gest zde Kristus Pán na kříži, svrchu obraz sv. Ondřeje a Vavřince, oba od roku 1595. starobylý obraz rodičky Boží r. 1260, a stříb. reliquiár ostatků sv. Januaria, vpravo obrazy dušiček, vlevo bolestné rodičky Boží a umírajícího neym. purkhrabího, hraběte Martinice, od r. 1649. Pod okny gsau pomníky Martiniců, vedle nich oltář sv. biskupa a mučedníka Lucida, jehož tělo papež Benedikt XIII daroval Pražanům, když v Římě vymáhali za svatého vyhlášení Jana Nepomuckého. Na stěně gsau pomníky a stíty Lobkoviců, a pod stolicemi gest hrob hraběny Eilly, manželky císaře a krále Zigmunda, syna Karla IV. r. 1451.

Vlevo na pilíři pomník Oktaviana hraběte Spinofy, neym. maršálka Rudolfa II. r. 1599, a synovce jeho Jana, komorího Rudolfa II.

Odtud když vystoupíte, přehledněte nagednau po kostele 14 oltářů. — Vpravo se gde po schodech na kůr,

Kdež před ohněm r. 1541 stával nejšťastnější pomník Pražského biskupa Jana z Dražic.

W levo oltář sw. Českých Patronů, také sw. Barbery; kterýž duchovenstvo České, spolu s audowě Dedicí Swatojanského r. 1840 obnoviti dalo.

Na stěně u stolic pomník Tabora z Ensfeldu nejv. ministra císaře krále Ferdinanda I. r. 1553, a Menese z Toledo, ředitele císař. stolu od r. 1566.

Z pravo, třetí kaple, gest postranní chod, od zámku do kostela; nad nímž cíř. král. pobožnice, zděna od krále Wladislawa II. od r. 1493 a s klem uzavřena od císaře krále Ferdinanda II. r. 1630.

Na třetím pilíři gest oltář hrobu Páně, narození Panny Marie, sw. apoštolů Petra a Pawla, s lebkami sw. Marka a Lukáše.

Waldšteynská kaple.

Nyní přistupíte k přelásknému hrobu sw. Jana Nepomuckého. Před ním w pravo ge kaple s kryptau hrabat Waldšteynských, sw. Mařky Magdaleny, s obrazy na stěnách Rodičky Boží.

W levo po stěně řezba, gať pastor zimního krále Bedřicha, gménem Šulc, r. 1619 we dwau dnech 50 oltářů w tomto chrámu Páně roztlauči a spáliti dal, při čemž ani kazatelnice sw. Jana neussetril. Před sw. hrobem na pilířích gsau dwa hawjři s wěčným swětlem z Dimofur fundowaným, a dole dvě poskladnice pro chudé od r. 1453.

Hrob sw. Jana Nepomuckého.

Šťastnost takowau zřídka we swětě nagdeš. Záležit z 36 centů stříbra, 27 stříbrných a gedue zlaté

lampy. Svaté tělo oblečené v kanovnícký oděv s zlatým wawřijnovým wěncem, zlatou palmou v ruce, na prsou brillantový kříž, na podhlavníce papežská bulla za Swatého wyhlášení, leží v křišťalové rakvy a ta je wložena v stříbrné rakvy, kterauž dwa melifánští angelové drží. Na wjku rakwe kleč stříbrná socha sw. Jana, nad hlavou zlatou hvězdu s 5. brillantovými menšími hvězdami magjci. Z obou stran gsau oltáře s stříbrnými pozlacenými tabernakuly s nysw. Swátosti, k podávání při sw. přigimání.

Svatý hrob gest obehnán mramorovým zábradlím po něm 6 stříb. weskobání s melifými swjci, na báních tagemné wyobrazení sw. Jana, pak 4 velké sochy představugjci 4 hlawních ctností sw. Jana; spodem kolem pozlacený bronzové wypuklé obrazy představugjci mučení a smrt sw. Jana, gakož i ta mříž v ofned zábradlí. Swrchu nad celým hrobem wiš baldachyn z 700 lofet čerweného damassku, gehož konce 4 melifánští str. angelé drží. *) Pod zpod sw. hrobu, kaimž 11 schodů wede, je wykleněná a wymalowaná krypta, kde tělo sw. Jana leželo, a kdež se až do časů císaře Jozefa II. msse swaté obětowaly. Při předním oltáři gsau každého dne, každé půl hodiny, msse swaté, od páté až do půl gedné. Zde se konaji po celý pautnj oftaw z wečera prbožnosti **Pěti Hvězd Swatojanských**, a zde obětuge ředitel Dēdictwji Swatojanského oběti msse Swaté za živé i za mrtvé Spoluandy Swatojanské.

Pro tuto slawnost oftawu pautě Swatojanské, skládá se bratrstwo Swatojanské s 400 čl. na zbudování malých warhan, při kterýchž se po celý oftaw messnj piseň se cti sw. Jana, pak u wečer ono patero pjsnj, zwaných „Pět Hvězd Swatojanských“ zpjwá.

Na zábradlí gsau dřě posladnice pro chudé, ale i také gedna pro kostel, čili pro ozdobenj sw. hrobu. Mábožnj pautnjci, hleďtež dobře na nápis. Chcete-li sw. hrobu co darowati, položte dárek swúg w onu posladnici, kteráž nese nápis: **Pro kostel.**

*) Gsaw to dary dwau kapitolnjch probostů.

W žadu oltáře gest řezbařský obraz, gať posmēwat sw. Jana a tupitel sw. hrobu náhlau smrtj na mjestě trestán byl.

Po i bau stranách sw. hrobu se každého dne mše swaté slaužegj.

Nepomucká kaple.

Naproti sw. hrobu gest kaple Nepomucká. W nj gest prwnj oltár: Ježíš, Maria, Josef, a obrazem sw. Alonsia. Druhý oltár gest: Nawštíjwenj Panny Marie, s obrazem sw. Jana Nepomuckého, gať z Moldawy wyneffen ležj; s wrchu sw. Apollonie. Dba tyto oltáře dala král. Franzomská rodina Burbonů r. 1836 obnoviti; spolu welkau monstranci, sem darugjc.

Pod oknem wišj erb dobrodinců hrobu Swatojanského. Na stěně bronzowý pomník hraběny Berkové, wychowatelkyně princezef cisaře krále Ferdinanda I. r. 1558.

Po délce ždi gest náhrobek kardinála arcibiskupa Dčny z Wlassjma, pod kterýmž sw. Jan se kanovníkem a kazatelem při tomto chrámu Páně stal.

Swrchu welikánský obraz sw. Jana, od akademie Řimské, kterň při slawnosti wyhlášenj za Swatého, před sw. Dtcem Papežem nesen, pak sem k té slawnosti darován byl.

Po wýšce kostela wišj 14 welkých obrazů, žiwot sw. Jana Nepomuckého, předstawugicich, žážrakj sw. Jana Nepomuckého.

Kaple Sternbergská.

Proti hlauwě sw. Jana hrobu ležj hraběci kaple a krypta gegich; pocházi ale půwodně od Eastého wéwodny Rudolfa, zetě Karla IV. Oltár gest Swěstowánj Panny Marie. W pramo, kdnj se tam wstúpuge ge náhrobek krále Otakara I., r. 1230. W lewo Otakara II. od r. 1278 krále Čechů wysoce slawného a mocného. Na piljri

wiſi gedna z těch w koſtele 770 ſebraných kauſi, gaſých
Pruſowé r. 1757 při obleženj Prahy na tento chrám Páně
gich 22.000 wyházeſi. Mramorowé jábradli neſe geſtě
na dwau miſtech znamenj toho pobořenj.

Při patě náhrobku Otakara I. ležj ſrdce cjſáře a
frále Rudolfa II. r. 1612.

Kaple neſwětěgſſj Trogice.

Pokročte do proſtřed chodby za welký oltář, tu
žijte z prawé ſtrany kaply cjſářſkau, proto že před čas
býwala zde králowſká krypta. Swrch přepážuge trám s ſo-
chami: Ježíš, Maria a Jan, pozůſtatek z poraučánj
pastora Sulce. Na oltáři w wyklenku ge Krucifix, od
Aněžky princežky Otakara II. r. 1278. Miſto taberna-
kulum ge zlatobronzowý obraz s náſtrogj umučenj Páně. —
Po ſtraně wiſi obraz ſw. Wáclawa, ſw. Lidmily a ſtaro-
býlý obraz rodičky Božj, a bronzowý nápis hraběcj ro-
diny Berkowé.

W pravo geſt hrob hrdinſkého wémody Břetiſlaw
I. r. 1055, který nám tělo ſw. Wogtěcha z Polſka při-
wezl a na Morawě r. 1048 bened. klášter Reghradſký
založil. Při patě geho ležj manželka geho, wémodyně
Judita. — Po lewé ſtraně ležj wémoda Epitihněw, r.
1061. ſtawitel zde druhého koſtela, a weliký ctitel ducho-
wenſtwa.

Hrob ſw. Wjta.

Když ſe z cjſářſké kaple obrátjete, užíjete ſlawný
oltář ſw. Wjta, gehož gméno tento chrám Páně proto
doſawáde neſe; proto že ſw. Wáclaw ſwůg prwnj oltář
zde tak geſt byl gmenowal, an do něg ramoeno ſw.
Wjta uložitj dal. To geſt to přeznamenité miſto, kde
pohanſſj Pražané ſwé pohanſké pobožnoſti konáwali. Zpo-
deſ toho oltáře geſt geſtě od knjzete Epitihněwa od
r. 1061. Na něm ležj mramorowá rakew, w kteréz tělo

sv. Víta, od Karla IV. r. 1355 z vlastého města Pamié přivezené odpočívá. Obnoven gest r. 1841 hrob svatý tento nákladem panugicjho knížete z Lichtenssteinů. Všicko gewj zde starobylost. Kragky na oltárnjku gsau od cjsarowny a králowny Anny, manželky Ferdinanda I. dcery krále Wladislawa II., sw. Kazimjra, řjface půl čtvrtá sta let staré.

Welskolepý gest to pohled, když při slavných nesporech hrob tento z wnitř strže mřjz podfuťován býwá.

Před oltářem, pohlydněte pod sebe, užijte tu w podlaze 14 červených kamenů. Tu leží od času sw. Wogtěcha, 14 Pražských biskupů, od roku 1067 až do roku 1301.

Kaple sw. Jana křtitele.

Postupte dále, a wstaupte w prawo w kapli sw. Jana křtitele, kde také stává na welký pátek Wěží hrob. Obraz gest od kutnohorského maljře Brandla. Tabernakulum zde přestřowstné od cjsare a krále Ferdinanda I. r. 1527.

W prawo gest náhrobek wéwody Břetislawa II., r. 1100, w léwo Bořiwoge II., r. 1124.

Pod nohami máte krypty: Antonjna Brusy, arcibiskupa, welmistra křjzownjšků, gednoho z patriarchů při tridentinským sněmu r. 1561. On forunomal krále Marmilianu II. r. 1562, a Rudolfa II. 1575. — Morawané! Slyšte! Pocházel z wáš, z Brněnské diécese, z Naměšťského defanátu, z městečka Mohelnice! —

Wedlé něho leží druhý Morawan, z Hypolitowa (Pöltenberg) u Znojma, Martin Medek, arcibiskup a welmistr křjzownjšků, r. 1590, kterýž tělo sw. Prokopa ze Sázwany da Prahy přewezl, a kaple zde mřjžemi opatřiti dal.

Z obrazů gsau paměti hodny: Sw. Jan Nepomucký, po onom w rádnyj domě w Praze neystarší; pod nym řezbářský přewzácny dřewěný obraz, pozdmýženj sw. křjže, ze školy Albrechta Dürtera; pak neyblahošlaweněgší Panny

Marie; Srdce Pána Ježíše, darovaný od Franzauské hraběny Nikolai, malován od nasseho Hellicha, r. 1836, a obraz sw. Edwiny, holandské hraběny, r. 1380, která 30 let na bolestném lůžku stráвила; pak císaře krále Leopolda I. s vyobrazením sw. Václava a Mladé Boleslavi.

Proti této kapli visí obraz odsaugeni sw. Jana Nepomuckého. Vedlé na pilíři náhrobek Quarinona, osobního lékaře císaře a krále Rudolfa II. r. 1604.

Kaple Moravská.

Postupte dále k Moravské kapli, proto, že ge tu oltář Moravských a Českých sw. patronů, svatých Erhyn a Strachotyn, kterých před desíti lety dwacet duchovních Pánů z Moravy, gať nopiš směřci, na svůj náklad dalo obnoviti. *) Hlavní obraz ge starobylý rodičů Boží, od kanovníka Krabice r. 1450. Postraně sochy sw. Cyrilla a Methudia; oltářček stříbrný, bolestné rodičů Boží s drahými kameny darován gest od nyní panujícího nevdůstojnějšiho pana knížete, arcibiskupa Aloisia Josefa, z Svobodných Pánů Šrenků na Rocinku. Postraně ale obrazy sv. dobrých perel, od královny Eleonory, chotě císaře Ferdinanda II. 1621, gegjto obraz nade dveřmi k sw. Zikmundu se widj. W středu gednoho gest Kristus Pán se sw. Erhau a Strachotau, a druhého: Rodička Boží se sw. Barborau a se sw. Markétau. — Druhý oltář sw. Filipa Mercí z mramoru, od knížete arcibiskupa z Příchovských, r. 1793, od nynějšiho nevdůstojnějšiho pana arcibiskupa obnovený. Zde gest arcibiskupská krypta, w kteréž leží: knížata arcibiskupové Příchovští, Chlumčanskí, Kolowrat a Anšvic, což gegich erby na kryptě a pomníky na zdech okazují. Ten na sáh veliký w ohni pozlacený, gest arcibiskupa Příchovského. — Pak gest zde náhrobek z mramoru porfírového, Wratislawa hraběte z Pernšteynů, kancljře císaře Rudolfa II. r. 1582; kterých si ho giž 10 let před smrtí sem postawiti dal. — Po straně

*) Omenovitě uvedených čtete na poslednj stránce.

oltáře, w chodbě, leží Tomáš Pessina z Čechorodu, biskup Bělohradský, kapitolní děkan, a generální vikář. Sepsal 11 kněh, mezi nimi dvě znamenité o Moravě, kterau si wysoce zamilowal, a zde u Moravských sw. Patronů, uložen býti si wyžádal. Má mnoho o zásluh za Swatého wyhlášenj Jana Nepomuckého.

Wycházejíce z této kaple, widjte w chodbě před sebou nad stolicemi, řezbářské obrazy od císaře krále Ferdinanda II. sem darované. První okazuje autěf Bedřicha Falckého, po ztracené bitvě na bílé hoře r. 1620 z Prahy; a wozed wítězného Mare, wévody Bavorského do Prahy. Druhé weliké wyobrazení, představuje Prahu, a wogška přes most táhnaucej.

Kaple sw. Anny.

A již stogjme opět proti nové kapli, tak zvané sw. Anny, nebo hrabat Mosliců, kteráž gediná w sobě wíce znamenitosti uzwjrá, než ginde celý biskupský chrám. První spatřujeme: na podstavku býwalého oltáře, w časech Karla IV., staweného od Marquarda wévody Brandenburgského, dobrého přítele císařowa, na mramorové tabuli zpoděf jmjenu z chrámu Jerusalemského, 40 let po Kristu Pánu, gegž uneslo wogško Milánské u wítězosláwě do Říma a přivezlo do Milána. Tam odtud přivezlo geg wozšku Čestě do Prahy, řdž pod wévodau Wladislawem II. na pouoc císaři Bedřichowi rusému, r. 1161 Milána wydobilo. Císař král Wáclaw IV., syn Karla IV., dal mu zpoděf z bílého mramoru r. 1395, a Leopold arcifnjze Rakauské a biskup Holomaucký, dal mu r. 1641 ten bronzový stogan s Čestými sw. patrony. Podstawel ten gest litina 18 draků s 6 egyptskými muži. K nohám toho oltáře leží Rudolf I. nekorunowaný král Čestý r. 1306, a geho swat Rudolf, wévoda Bádenský; proti nim

Judita, dcera Rudolfova Habspurského, praotce kmene našeho nynějšího císařského rodu, manželka otce Rudolfa Českého, Václava II. r. 1287.

Podlaha gsau dvě hraběcí Kosticovské krypty, proti nim na ždi Kostické pomníky; a na schodech pomníček Kosticovských dvířátek.

Oltář tu stojí gest sv. Anny, vystavený od probosťa z Blumenburku, za vysvobození z rukou Švédů, kteří geg r. 1670 gíj f oběsili táhli. Na něm gsau opět dva obrazy od císařovny Eleonory z dobrých perel vyšitý, a sice: Krista Pána a sv. Václava a Bogtěcha, druhý Kostický Boží, sv. Kateřinu a sv. Dorotu představující. Na tabernakulum stojí starobylý bizantinský obraz z stříbra s 42 sv. ostatky a 365 drahými kameny; kdež pod křížkem geho, v němž ofénko, gest na dřevě pravého sv. kříže, kuš sražené křve Krista Pána, velikosti více než půl palce se uschovává. Kámeček jediný pochází od roku 1260. To gest tohoto slavného chrámu Páně klénot, nademšťeků cenu nemožárnější, nejdražší, nejstísnější, z chrámu Treviského sv. Martina r. 1845 Excellenz hrabětem Jos. Kosticem sem darovaný. — Za tím oltářem gest mramorový pomník papežskému vyslanci (při císaři Rudolfovi II.) Oktavianovi, r. 1581 postavený. — Smrhu gest Dratorium, přepažené pro vznesené urozenstvo; a tam pomník Přeslera z Chrodic, dvořenína Rudolfova, r. 1579. — Smrhu v klenutí v chodbě, gest znak arcibiskupa Arnosta z Pardubic a Malowců, kterýž gest také erb města Pardubic, proto že arcibiskup ten s otcem svým, vládařem v hrabství Kladěm, zde pět kaplí po sobě na svůj náklad vystavěti dal.

Vstoupivši z této přeznamenité kaple, zpatřujeme nad zpovědnicemi podlaubný starobylý obraz, vítězství Krista Pána představující. Z předu Adam a Eva, pak praotcové, patriarchové, proroci, i pohanští prorokyně, Jan

—
křížem s praporcem. Vítězný vůz táhnou čtyři sv. ewangelistové, kola metou čtyři sv. otcové Církve, na voze sedí Kristus Pán v slávě. Za ním postupují apoštolové, pak mučedníci, biskupové a vyznamáci, pak sv. panny. Obraz utěšeného pohledu. Nad tímto obrazem gest obraz po-
haněný Páně, přes 500 let starý. Přimo naproti gest:

Oltář sv. Ondřeje, Filipa a Jakuba, před Kristem Pánem stojících po křtu Janově, od malíře Skrety, jeho nevyhobornější. Mezi svícny stojí krásný obraz Krista Pána na kříži. Smrhu sv. Rozmy a Dami-
ana. Na oltáři stojí pravé lebky sv. apoštolů, Filipa a Bartoloměje.

Sakristie

v čele s sochami Rodičky Boží, sv. Michala, Rocha a Šebastiána, patronů proti moru; gest v klenutí a pilířích stamby přemístné. Zde gest oltář sv. Michale Archangela; smrhu kolem obrazy nedůstojnějších kníжат arcibiskupů.

Oltář sv. Antonína.

Na pilíři proti sakristii gest vyobrazení moru v Praze r. 1618. Oltář kanovníka Hirschbergra, r. 1631 postavený, nese obraz Pomocné rodičky Boží a sv. Antonína; nadto mnoho sv. ostatků.

Na stěně od sakristie gest obraz umučení Páně, starobylé malby; a nad ním sv. Václava s pohledem města Plzně, od Plzeňských Svato-Václavských pautníků sem darovaný.

Dolegi při pilíři gest křesťák, nad ním byzantský obraz Krista Pána, přemístné malby, okolo něho přimálovaný sv. Čestný patronové. Obraz ten obdržel Karel IV. od Svátosti Papežské, Urbana V. r. 1369 v Římě darem. Gest tehdy přes 500 let starý.

Oltář Královny Angelské.

Od kanovníka Makaria po moru r. 1681, postavený s vyobrazením sv. Patronů proti moru, sv. Michaela Archangela, sv. Sebastiana, Rocha a svrchu sv. Rosalie. Na oltáři, mezi sv. ostatky stojí obraz stříbrný s drahými kameny se sv. ostatky a figurkami sv. Evangelistů, a sv. Čestných patronů, od kapit. děkana hraběte Kolowrata, na 600 let starý.

Kaple sv. Zigmunda.

Na pilíři bronzový náhrobek, GutsMuthberka, vyslanec Ferdinanda I. ve Španělsku. † r. 1588.

Mramorový náhrob stolicí, Širý z Spauru, Ferdinanda I., nejvyššího komorníka r. 1542.

Ve kapli oltář hrobu sv. Zigmunda krále Burundského, r. 524 pro vojnu státního a do studně uvrženého, jehož tělo Karel IV. z Francouz přivezl. Nad tabernakulum hlava sv. Konstancie jeho druhé manželky. Za oltářem na zdi vyobrazení života sv. Zigmunda. Vpravo bronzová památná tabule Johanny, hraběnky z Dietrichsteynu r. 1573. Vlevo ve zdi pomník vévody z Kordony, zástupce krále v Gardině r. 1553. Obraz sv. Evangelistů. Pomník posledního panujícího vývodu Sedmihradského Sigmunda Bathory. Vedle něho na pilíři hraběte z Žižkovic, nejv. generála v Praze, r. 1783. Dále oltář sv. Jana Nepomuckého, a v něm ona mříž, kteráž byla první ohradou okolo hrobu sv. Jana; tehdy tu 500 letům stará. Na zdi krásná malba na nebe vzetých rodičů Boží; pod ní pomník Oldřichovi Sagiusovi, taneční radě Ferdinanda I. r. 1570. — Ke mříži přestřevostný pomník Humbrechta, hraběte z Černínů, podkomorého královského, r. 1601, a při patě krypta jeho manželky Sylwie markhraběnky Bádenské.

Mimo ty leží zde ještě 20 těl z nešťastnějších urozených rodin.

Oltář sw. Marty.

Na piljři gessťe oltář umučenj Páně; pro sw. ostatky zde uloženy nazwaný oltář sw. Marty, domácjm hospodijnjm wěnowaný. Antipendium geho gest sessitě z balda-chynu, čili trůnu cjsaře Ferdinanda I., kdž gessťe byl arciměrodau Rakauřkjm, tehdy na půl čtvrtá sta let staré. Odtud neywelebněgšj pohled stambj kostela.

Nad wchodem do kostela, widjme na stěně weliký obraz, na něm ofolo frucifixu flečej: Cjsaře krále Ferdinanda II. a III., pak biskupa arcikujžete Leopolda, od kterého stogau onoho Zerusaleuřského swjcnu pocházi. Z druhé strany widjme prwnj manželku Ferdinanda II. Annu Baworskau, a druhau onu cjsařownu Eleonoru Mantuanskau, od které we dwau kapljch zde ty čtyry perlami wyssitě obrazy pocházegj, z dwěma králowřkjm swjmjm dcerami. Swrchu mezi Čestjm sw. patrony gest giž widět sw. Jana Nepomuckého; ačkoliw obraz ten r. 1631 malowán, sw. Jan ale teprw r. 1729 za Swatého wyhlássen byl. Vid ho od prwopocátku za Swatého držel.

U klopeničky gsau dwa kamenné náhrobky dwau rytjřů, kterjž r. 1545 proti Turkům stáli, a šjpy k smrti raněni padli.

Wnitřnj kostel.

Giž se obraťme do středu chrámu Páně, a wjzme wnitřnj přewznessenau welebnost geho; přewysokau místrnost stambj; celý kostel gako gedno ofno, a na tak zdánliwě slabaunkých piljřch takowé klenutj a takowá křytba! — To ten neywnznesseněgšj pomník přeslawného cjsaře a krále Karla IV. nesmrtelné paměti! proti wšem bauřjm, nehodám, zanjcenjm a nepřátelřjm střelbám, nynj giž 500 let slawně tu stojci! — Wlasienci! ten chrám Páně zachoweyte a dostawte!

Královská hrobka w středu kostela,

zbudovaná gest od císaře krále Rudolfa II., blátem Alexandra Kolina z města Mechule Nizozemského, za 30.000 kusů dukátů z mramoru kararského. Zde leží 14té královských osob. — Swrchu gest wydlaban Císař Ferdinand I., z pravé strany geho syn Maxmilian II. a z lewé císařowna choť Anna, od které fragky u sw. Wjta pocházegj. Kolem gsau wydlátováni: w středu Karel IV. a čtyry manželsky geho; Blanka francovská, právě letoš 500 let, co zemřela. Anna Baworská, Anna Slezská a Alžběta Stětinská, takowé sily, že podkowu mžikem zlomila. Z lewé strany, král Gijř z Poděbrad, Ladislav, a Wáclav IV. za něhož sw. Jan Nepomucký utrpěl. Kolkoem gest mřij přemístně práce. Tato hrobka býwá třikráte za rok slawně podfuřována, a po celý rok každého dne drží se zpjwané requiem za zde uložené císařské královské osoby.

Slatý Oltář.

W prostřed kostela strmj tu z autlé formovaného oltáře křij wysoký; wsse w ohni silně pozlacené. Socha ale Krista Pána ge přemístně práce w Miláně z cedrowého dřewa wyřezána z časů Rudolfa II. Wsse nákladem probossta Herče, a kapitolnjho děfana Twrdého.

Gal slawný swrsek, tak přestkwoštné práce střjbné dole Antipendium, od někdegšjho oltáře hrobu sw. Jana Nepomuckého, pozlaceným plechem podložené.

Před oltářem krypta knjzat Ditrichsteynů, a za oltářem krypta kanownjků a arcibiskupa Maudersseida, r. 1763.

Z lewé strany na piljři stogj řazatelnice od času Ferdinanda II., na kteréž gen kanownjci řázati směgj, a sice: dwa pro neděle, dwa pro swátky, a dwa pro body Wojj; totiž český a německý. Na zelený čtwerť

drží každý rok giuň kanovník latinště kázání; a o Jubileum neboliž Milostivém letě Smatojanském, každých 50 let, rektor vysokých škol Pražských, třebaž světský byl, na přistrogené menší kazatelnice též latinště kázání, protože sw. Jan byl doktorem církevních práv. Obrazy gsau: 4 sw. Evangelistů a 4 církevních sw. Otců.

Velký Oltář.

Gaf nyní ho spatřujeme, pochází velký oltář od císaře a krále Ferdinanda III. r. 1353 Rudolfovi ale II. dělujeme prostřední obraz Rodičů Boží s Jezulátkem, gaf gi sw. Lukáš maluje. Na lemu má zlatým písmem: Zdrávaš královno. Stál, od holandského malíře Goslara, w Rijně malovaný, 30.000 zl. na stř., má krásnou stavitelskou perspektivu, w středu průhledu přemístnou gotickou studni, a w zadu chrám Páně sw. Wjta. — Z pravé strany ge wyobrazení sw. Jana Evangelisty, na ostroně Pathmos, a z levé strany sw. Wjta, gaf w kotli smíslau a olegem horjícím neporuffený stogj. Swrchu ge náramný obraz: Ježíš, Maria a Josef. Wěnowán gest ale tento oltář vlastně památce Nawštíjwenj Panny Marie, neb pod tímto gménem ho Karel IV. wysvětili dal. Stříbrné na něm swjcný darowal arcibiskup hrabě Breuner r. 1710, a stříbrné prsnj sochy čtyř sw. patronů Čestých: Cyrilla, Wjta, Wáclawa a Bogtěcha, pak stříbrné Antependium darowal arcibiskup hrabě Kúhnburg k slawnosti Smatořečenj sw. Jana Nepomuckého. Baldachin z červeného afjamitu, má 24 loket délky.

Zde se děje slavné korunování králů Čestých. U toho oltáře slauží gen kníže arcibiskup, kanovníci a gegich tři wifaristé. — O welkonocjch a o sw. Janě Nepomuckém, uděluje zde kníže arcibiskup Papežské požehnání s plnomocnými odpustky.

Plnomocných odpustků může ale zde nábožný lagjci křesťan 30krát za rok dosáhnanti.

Kolfolem w presbyterium stoji na pilířích pozlacené sochy Čestných swatých patronů.

Nejstarší fanceionály s překrásnou malbou, gsau od r. 1363, a žaltář giž tištěný od r. 1523.

3 strany epistoly stoji arcibiskupský trůn, a ze strany ewangelium kľeďadlo kráľowské.

Nejvyšší stolice gsau z obau stran pro 12 kanovníků, kteří giž od času Karla IV. prámo magi, biskupské insule a biskupské berly užívati, pak arcibiskupské pontifikální msse swaté po celém kráľowstwj Čestém, ku kterému i Morawa a Slezsko přináležj, slaužiti. Druhé pořadí stolic ge pro weleslawné gubernium a zemské přeláty, a přednj pořadí pro guberniální tagemníky. — Při blawnych slawnostech, magi cjs. dámy swá mjsla před zlatým křížem k welkému oltáři, w prawo w stolicích generálstwo a officírstwo, w lewo nejvyšší zemské auřady. Ostatnj auřady magi mjslo giž w určitých kaplích.

Pod ofny kľenutj běži chodba welečistá s 68 lampami, které se w 13kráte zarof rozswěcugj; a farminové swětlo w nich čárowně wypadá. Tam gsau po pilířích prsnj sochy rodičů Karla IV., On s 4mi manželkami, král Wáclaw s dvěma manželkami, 3 arcibiskupové, pod kterýmiž byl kostel stawen, dwa kostela stawitelové: Arraš a Arlex, pak 5 kanovníků, slawby dohlížitelů.

Pod tau galerij, nebo-liž chodbau gest 39 erbů wšech provincií cjsařstwj Rakauského.

Warbany na kůru za 30.000 kop grossů od Ferdinanda I. zbudované, schořely při Pruském obleženj, r. 1757, z cela rozstřileny. Nynější welké, za 13.400 zl. byli r. 1763 postaweny, a bragi se gen o nejvyšších slawnostech; druhé nad delegšim kůru, pro obyčegné, zbudował arcibiskup Mayern, r. 1732. A pak menší po straně za 6000 zl. od kap. děkana Kneisla, bragi se gen, kďž se poboznost w kapli sw. Wáclawa koná.

W časech Karla IV. býwalo zde 36 kanovníků a 380 ostatnjch kněží. Nynj máme gen 12 kanovníků, 3

vikaristů, faráře s kaplanem, dva zpovědních, 6 psaltistů a 6 altaristů; dohromady všech 31.

Kostel dosavadní jest celého kostela jen presbyterium čili kůr: dostavení celého chrámu Páně snad se s milostí Boží předce potomkové naší dočkají. Jenž to tak nesnadné a nemožné.

Kdo jste toto popsání přečetli, zdaž vám srdce neplesse, a touha nezrůstá, tento přelavný chrám Páně a jeho znamenitosti a pamětihodnosti očima poznati? — A zdaž se vy Spoluandové Swatojanskí neradujete, že k tomuto přelavnému chrámu Páně, a k hrobu těla sv. Jana připsáni jste? — A zdaž pautníčkové nepochmátáte, by jste okolo Swatojanského hrobu s námi se radovali? — My vás zde srdečně uvítáme!

Va bratře Pražském, 12. dubna 1848.

(Německé přeložení tohoto článku jsem již započal, který i tiskem vydán bude.)

P e s s i n a.

Poznamenání

těch velectihodných duchovních Pánů na Moravě, kteří
v roce 1839 na obnovení oltáře sv. Cyrilla a Metěuda,
v Pražském král. chrámu Páně sv. Váta,
gsau přispěli.

3 Holomaucké arcidiocese:

	zl.
Hluchánek Karel, koop. v Starém Bítčně, učil lokalista v Žerovicích	6
Hrematka Jakub, kapitulní vikarista v Kroměříži	6
Kadlec Jakub, koop. v Polešovicích, nyní tam farář	6
Regner Bernard, farář v Bistřici pod Hostějnem	6
Ullmann Ant., kněz cír., em. prof. v Opatově	6

3 Brněnské diocese.

Fináček Alois, lokál. v Popovicích, učil farář v Přibislavě v Čechách,	6
Grub Jan, kooperátor v Pavlově,	6
Hřebatka Jos., koop. v Křešensku, učil v Styr- ském Hradci,	6
Janaussek Jan koop. v Třebíči, učil zám. kapl.	6
Kinčel Frant., Ojhlavský fragský děkan v Lufách,	6
Kedoma Jan, koop. v Mraťotíně, učil v Náměšti,	6
Příkril Frantisek, farář v Netině,	10
Procházka Tomáš, kooperátor v Zvancích, . . .	10
(Pessina Jan, welkodylník v suknech v Brně,)	6
Schloßar Vik. ben. opat. a zem. prélat v Klenčovicích,	10
Spáček Adam, koop. v Netině, učil v Batelově,	6
Stenstal Tomáš, děkan v Telči,	6
Sušil Frantisek, profesor biblických studií v Brně	12
(Vetistka Martin, šafář v Telči),	6
Wondra Josef, kaplan v Telči,	6
Zbarský Václ., kaplan v Lufách, učil v Nové Bsi.	6

Všech 144.

~~Často~~ zde někdo vynechán byl, prosím, aby se přihlásil.

